

Kulturens tilstand 2024

Utviklingstrekk i norsk kultursektor – tilgjengelighet

Haakon Bekeng-Flemmen,
Ida Uppstrøm Berg
og Magnus Ravndal Kostøl

Copyright © 2025 by
Kulturdirektoratet, Arts and Culture Norway
All Rights Reserved
Utgitt av Kulturdirektoratet i kommisjon hos Vigmostad & Bjørke AS

ISBN: 978-82-810-5173-7

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen

Kulturdirektoratet
Postboks 4808 Nydalen
0422 Oslo
Tlf.: +47 21 04 58 00
E-post: post@kulturdirektoratet.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

For mer informasjon om Kulturdirektoratet og Kulturdirektoratets utgivelser: www.kulturdirektoratet.no

Utgivelsen er en del av Kulturdirektoratets og Kulturrådets notatserie. I notatserien publiseres både interne arbeider og mindre rapporter utarbeidet av eksterne leverandører. Notatserien omfatter blant annet kunnskapsoppsummeringer, interne vurderinger, mindre utredninger, statistikk og analyse, årsoppsummeringer, konferansebidrag og foreløpige forskningsresultater. Vurderinger og konklusjoner som kommer til uttrykk i utgivelsene, gjenspeiler ikke nødvendigvis Kulturdirektoratets eller Kulturrådets oppfatninger.

 Kulturdirektoratet

Vigmostad & Bjørke AS er Miljøfyrtårn-sertifisert.

Innhold

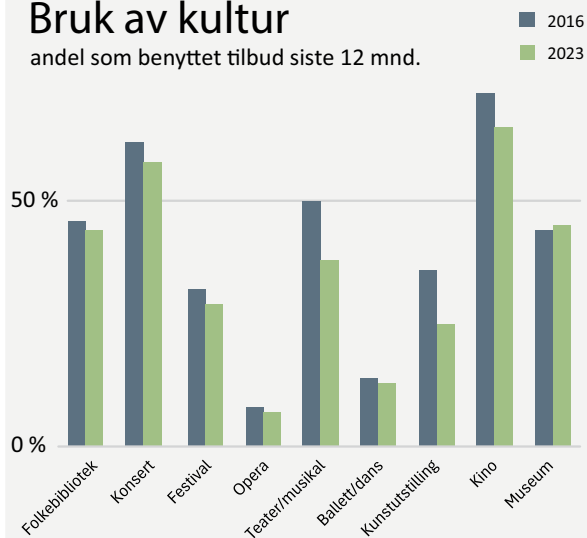
Sammendrag	6
Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet?	6
Hvor fysisk tilgjengelig er tilbudet?	7
Hvor økonomisk og sosialt inkluderende er tilbudet?	7
I hvilken grad er tilbudet digitalt tilgjengelig?	7
I hvilken utstrekning rekrutteres nye brukere?	8
Sentrale kunnskapshull	8
 Kapittel 1	
Innledning	9
1.1 Rapportens formål	9
1.2 Hva er kulturpolitisk relevant kunnskap?	10
1.3 Hva er kultursektoren?	10
1.4 Utviklingstrekk kontra måloppnåelse	11
1.5 Metode	12
1.6 Rapportens struktur	16
 Kapittel 2	
Tilgjengelighet som kulturpolitisk ambisjon	18
2.1 Perspektiver på tilgjengelighet	18
2.3 Presiseringer av tilgjengelighet	21
 Kapittel 3	
Fra kulturpolitisk ambisjon til indikatorer	23
3.1 Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet?	23
3.2 Hvor fysisk tilgjengelig er kunst- og kulturtilbudet?	25
3.3 Hvor økonomisk og sosialt inkluderende er tilbudet?	27
3.4 I hvilken grad er kunst- og kulturtilbudet digitalt tilgjengelig?	29
3.5 I hvilken utstrekning rekrutteres nye brukere og deltakere?	30
 Kapittel 4	
Kunst- og kulturtilbudets omfang	32
4.1 Økonomisk aktivitet	32
4.2 Arrangementer og arenaer	40
4.3 Utgivelser	51
4.4 Frivillighet	56
4.5 Kulturbruk	57
 Kapittel 5	
Fysisk tilgjengelighet	64
5.1 Geografisk tilgjengelighet	64
5.2 Tilgang for alle	90
5.3 Informasjonstilgjengelighet	95

Kapittel 6	
Økonomisk og sosial tilgjengelighet	98
6.1 Kostnader ved deltakelse	98
6.2 Relevans og representativitet	103
6.3 Inkludering	112
Kapittel 7	
Digital tilgjengelighet	116
7.1 Befolkningens digitale tilgang	116
7.2 Digital tilgjengeliggjøring	118
7.3 Digital bruk	122
Kapittel 8	
Rekruttering av nye brukere og deltakere	125
8.1 Unge kulturbrukere	125
8.2 Fungerende tiltak	134
Kapittel 9	
Hva forteller indikatorene?	136
9.1 Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet?	136
9.2 Hvor fysisk tilgjengelig er kunst- og kulturtilbudet?	143
9.3 Hvor økonomisk og sosialt inkluderende er tilbudet?	147
9.4 I hvilken grad er tilbudet digitalt tilgjengelig?	151
9.5 I hvilken utstrekning rekrutteres nye brukere?	154
Kapittel 10	
Prioriterte kunnskapsbehov	156
10.1 Tverrgående kunnskapsbehov	156
10.2 Kunst og kulturtilbudets omfang	156
10.3 Fysisk tilgjengelighet	157
10.4 Økonomisk og sosial tilgjengelighet	157
10.5 Digital tilgjengelighet	158
10.6 Rekruttering av nye brukere og deltakere	158
Kilder	159

Kulturens tilstand 2024

Bruk av kultur

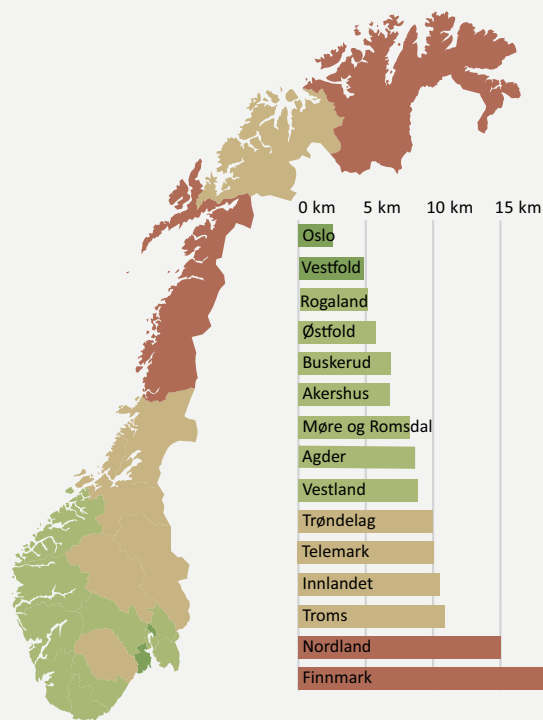
andel som benyttet tilbud siste 12 mnd.

Kilde: SSB

Avstand til museum

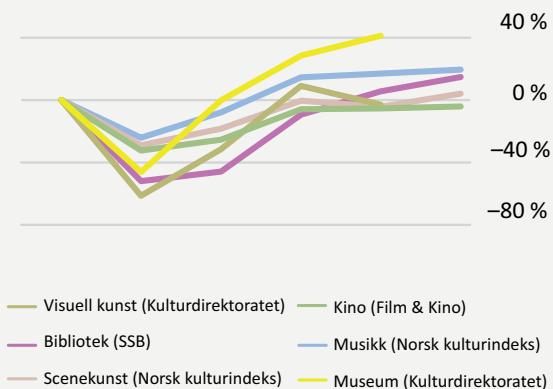
befolkningens avstand til et større museum

Kilde: Kulturdirektoratet

Arrangementer

endring 2019–2024

Kilde: Kapittel 4

Nye bøker

7973

2024 • Kilde: SSB

Kunstmøter

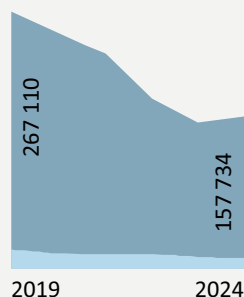
per skoleelev

2,9

2024 • Kilde: Kulturtanken

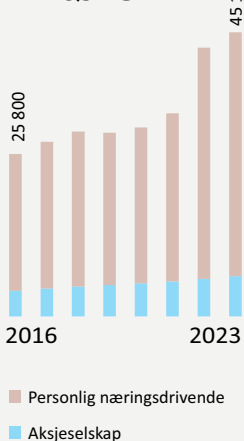
Medieoppslag

dags- og ukemedier

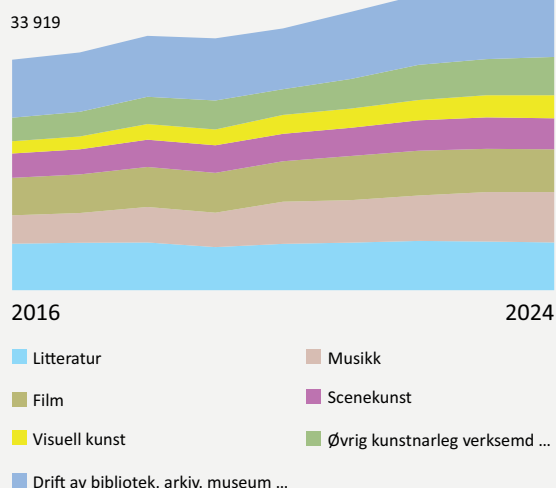
Kilde: Retriever

Aktører

Kilde: SSB

Sysselsatte

Kilde: SSB

Sammendrag

Denne rapporten er den første i en serie analyser av utviklingstrekk i norsk kultursektor i lys av overordnede kulturpolitiske ambisjoner. Formålet er å identifisere utfordringer, styrker og kunnskaps-hull – og å legge til rette for en mer målrettet forvaltning og offentlig samtale om kulturpolitikken virkemåte og innretning. Denne første utgivelsen i serien tar for seg temaet tilgjengelighet.

Rapporten har ikke som mål å vurdere om kulturpolitikken lykkes, men å beskrive utviklingen i de delene av kulturlivet som politikken søker å påvirke. Hensikten er å gjøre det mulig å følge endringer over tid og å identifisere områder der kunnskapsgrunnlaget er utilstrekkelig. Analysene bygger på tilgjengelige data frem til og med 2024, eller siste år der oppdaterte tall foreligger, og beskriver utviklingen fra 2016.

Utgangspunktet for arbeidet er en gjennomgang av norske kulturpolitiske mål over tid, der tre overordnede og varige ambisjoner trer frem: *tilgjengelighet, kvalitet og frihet*. Denne første rapporten tar altså utgangspunkt i tilgjengelighetsambisjonen og undersøker hvordan ulike former for tilgang til kunst og kultur utvikler seg, gjennom analyser av fem temaområder: kunst- og kulturtilbudets omfang, fysisk tilgjengelighet, økonomisk og sosial tilgjengelighet, digital tilgjengelighet og rekruttering av nye brukere.

I dette sammendraget oppsummerer vi rapportens funn og konklusjoner for hvert tema. Oversikten er summarisk og enkel, og vi oppfordrer lesere til å oppsøke teksten i hvert kapittel for nærmere diskusjoner, nyanser og forbehold knyttet til datamaterialet. Rapporten er organisert rundt fem hovedspørsmål som belyser ulike sider ved tilgjengelighet:

Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet?

En voksende og mer fragmentert sektor: Kultursektoren har vokst betydelig de siste årene, både med tanke på antall foretak, aksjeselskapenes driftsinntekter og offentlige bevilgninger. Sysselsettingen i sektoren har økt raskere enn i arbeidsmarkedet for øvrig. Samtidig er det en særlig stor vekst i personlig næringsdrivende uten hovedinntekt fra næring, noe som kan tyde på et økende innslag av småaktører og personer med løs tilknytning til sektoren.

Arrangementsvekst øker tilbudet: Produksjonen av arrangementer har økt i store deler av kultursektoren – særlig ved bibliotek, arenaer for visuell kunst og museer – mens mer tradisjonelle formidlingsformer som utstillinger har gått noe tilbake. I musikk- og scenekunstheltet har veksten vært sterkere i det private og kommersielle segmentet enn blant statlig finansierte virksomheter. Utgivelsene holder seg generelt sett stabile, med en viss nedgang i bokutgivelser og trolig vekst i musikkutgivelser. Det frivillige tilbudet fremstår stabilt. Den store veksten i arrangementer taler for at det tilgjengelige tilbudet samlet sett blir større.

Fallende bruk på de fleste områder: Befolkningens bruk av kulturtilbudet faller på alle områder utenom museene, trolig påvirket av nyåpnede institusjoner i Oslo. Nedgangen er spesielt stor for kunstutstillinger samt teater og musikal, til tross for at enkelte tall fra virksomheter på feltene peker i en annen retning. Den fallende kulturbruken kan være en indikasjon på svekket tilgjengelighet – enten gjennom økonomiske, sosiale eller innholdsmessige barrierer – og bør undersøkes nærmere, ikke minst fordi ulike datakilder gir et delvis motstridende bilde av utviklingen.

Hvor fysisk tilgjengelig er tilbudet?

Tilgangen er avhengig av bosted: Kulturtilbudene er betydelig mer tilgjengelige i storbyfylkene enn i andre fylker. Avstanden til nærmeste større museum varierer mellom 3 og 19 kilometer avhengig av hvilket fylke man bor i. Forskjellene mellom sentrum og periferi er gjennomgående stabile eller økende. Dette gjenspeiles også i bruken av kulturtilbudet, som i mange tilfeller er høy på det sentrale Østlandet og i Trøndelag og lavest i Nord-Norge og Innlandet.

Tilgangen er avhengig av funksjonsevne: Personer med funksjonsnedsettelse bruker kulturtilbud sjeldnere enn andre, og de møter særlig økonomiske og helsemessige barrierer. Samtidig finnes det ingen samlet oversikt over universell utforming av norske kunst- og kulturarenaer. Uten slik kunnskap kan vi heller ikke følge utviklingen i arbeidet for bedre tilgjengelighet.

Informasjonslandskapet endres: Befolkningens tilgang til informasjon om kunst og kultur er større enn noen gang, men tilgangen på redaksjonelt bearbeidet og faglig kvalifisert informasjon blir mindre. Antallet kunst- og kulturoppslag og anmeldelser i redaktørstyrte medier har falt betydelig de siste årene, og kulturkritikken er nesten halvert. Samtidig har kulturvirksomhetenes egen kommunikasjon og sosiale medier fått økt betydning.

Hvor økonomisk og sosialt inkluderende er tilbudet?

Tilbudet blir mindre økonomisk tilgjengelig: Billettprisene for flere kunst- og kulturtilbud øker mer enn lønns- og prisveksten i samfunnet. Det innebærer at kulturtilbudet i praksis har blitt relativt dyrere for publikum. Samtidig fremstår økonomi som en viktig barriere for kulturbruk, særlig når det gjelder konserter, teater og kino. Unge i alderen 16–24 år, aleneforsørgere og personer med lav utdanning oppgir denne barrieren oftere enn andre, ifølge Norsk kulturbarometer.

Det er store sosiale skiller i kulturbruken, og de vokser: Personer med høy utdanning og inntekt bruker tilbudet oftere enn personer med lavere utdanning og inntekt. Forskjellene ser ut til å øke over tid for flere kulturtilbud, men ikke alle.

Mindre mangfold blant sysselsatte i kultursektoren enn i befolkningen: Andelen personer med innvandrerbakgrunn er klart lavere blant de sysselsatte i kultursektoren enn i befolkningen, 14 mot 21 prosent. Andelen i sektoren øker, men ikke nok til å minke gapet, fordi andelen øker også i befolkningen. Sammenlignet med befolkningen har sysselsatte i kultursektoren tydelig høyere utdanning, og det er en noe større kvinneandel – på 52 prosent.

I hvilken grad er tilbudet digitalt tilgjengelig?

Nesten alle kan oppleve kunst og kultur digitalt: De aller fleste har internett hjemme, egen smarttelefon og tilgang til strømmetjenester. De internasjonale strømmetjenestenes dominans kan imidlertid påvirke eksponeringen av norsk innhold. Det er tegn til at norsk film er langt mindre eksponert i internasjonale strømmetjenester enn i kinotilbudet.

Det digitale tilbudet er varierende: Litteratur, musikk og museum har kommet lengst i å gjøre sine tilbud digitalt tilgjengelige, mens scenekunst og den institusjonaliserte visuelle kunsten i hovedsak fortsatt formidles fysisk. Etter pandemien har digital formidling på tvers av feltene avtatt,

men nivået er høyere enn før 2020, og digital tilgjengeliggjøring av samlinger og utgivelser fortsetter å øke.

Digital kulturbruk er høyere enn før pandemien: Selv om bruken av digitale konserter og forestillinger har avtatt, bruker befolkningen langt mer tid på digitale uttrykk enn tidligere. De viktigste plattformene for kunst- og kulturbruk er tjenester som Netflix, YouTube, Spotify, NRK og TV2 Play. Samtidig vet vi lite om hvordan kunst- og kulturinnhold eksponeres og konsumeres i sosiale medier og på ulike plattformer, der grensene mellom kunst og kultur, underholdning og annet innhold blir stadig mer utydelige.

I hvilken utstrekning rekrutteres nye brukere?

Barn og unge er en stabil gruppe: Kulturbruken blant barn er høyere og mer stabil enn i befolkningen som helhet, blant annet på grunn av tilbudet de får gjennom skolen.

Nesten alle møter profesjonell kunst og kultur i skolen: Den kulturelle skolesekken når nesten alle elever i landet, med 2,9 kunstmøter per elev i 2024. Tilbud som skolebibliotek og kulturskole er stabile, selv om tilgjengeligheten kan variere betydelig mellom fylkene.

Kunst- og kultur får relativt mindre plass i undervisningen: De estetiske fagene i grunnskolen er relativt sett svekket over tid fordi timetallet har stått omtrent stille mens andre fag har fått økt time-tall. Musikk og kunst og håndverk er blant fagene med den laveste andelen lærere med fagkompetanse.

Sentrale kunnskapshull

Rapporten peker på flere områder der det mangler et tilstrekkelig datagrunnlag til å kunne følge utviklingen av tilgjengelighet og deltakelse over tid. Noen av behovene er relativt enkle å imøtekomme, mens andre – særlig dem som gjelder digitale kulturtilbud – vil kreve ny metodikk og tilgang til data som i dag i liten grad er offentlig tilgjengelige. De mest sentrale kunnskapsbehovene er:

1. **Data om digitale kulturtilbud:** Det finnes ikke helhetlig, løpende og tilgjengelig statistikk over digitale utgivelser, produksjon og distribusjon av norsk kunst- og kulturinnhold i strømmetjenester.
2. **Samlet oversikt over virkemidler og kulturpolitiske målsettinger:** En systematisk og jevnlig oppdatert oversikt over hvordan statlige virkemidler forholder seg til mål som inkludering, universell utforming og barn og unges deltakelse, vil kunne styrke kunnskapsgrunnlaget og gi bedre forutsetninger for målrettet politikk.
3. **Ulikhet mellom grupper over tid:** Undersøkelser av hvordan de sosiale forskjellene i kulturbruk – mellom grupper med ulik utdanning, inntekt og bakgrunn – utvikler seg over tid, vil gi et bedre grunnlag for å vurdere den sosiale tilgjengeligheten til kulturtilbudene.
4. **Løpende registrering av universell utforming i kultursektoren:** Registrering av universell utforming ved kunst- og kulturarenaer ville gjøre det mulig å følge utviklingen og samtidig gi publikum bedre informasjon om hvilke arenaer som er tilgjengelige.
5. **Jevnlige kunstnerundersøkelser:** Oppdaterte data om kunstneres inntekter, arbeidstid og vilkår er avgjørende for å forstå utviklingen av kunst- og kulturlivets omfang og kapasitet.
6. **Statistikk om musikkutgivelser:** Det mangler en oppdatert og samlet statistikk over antall og typer musikkutgivelser, noe som gjør det vanskelig å følge utviklingen i musikkfeltet.

Innledning

Norsk kulturpolitikk har over tid vært preget av brede og langsiktige ambisjoner som har lagt viktige rammer for kunstens og kulturens tilgjengelighet, kvalitet og frihet. Disse ambisjonene uttrykker verdier som ikke lar seg realisere én gang for alle, men som må vedlikeholdes og utvikles over tid. Samtidig er det krevende å vite hvorvidt og hvordan kultursektoren faktisk beveger seg i retning av de politiske målsettingene – og hvor innsatsen bør styrkes. Med denne rapporten innleder Kulturdirektoratet en serie analyser som tar for seg utviklingstrekk i sektoren, sett i lys av disse sentrale kulturpolitiske ambisjonene.

Arbeidet skal bidra til å identifisere utfordringer, styrker og kunnskapshull – og legge til rette for en mer målrettet forvaltning og offentlig samtale om kulturpolitikken virkemåte og innretning. Denne første utgivelsen i serien tar for seg temaet tilgjengelighet.

Verken denne eller de fremtidige rapportene i serien forsøker å måle om kulturpolitikken lykkes. I stedet skal de belyse situasjonen og utviklingen på områder politikken har som formål å påvirke. Utgangspunktet er at kulturpolitiske målformuleringer i begrenset grad viser til målbare utfall, men heller peker ut en kulturpolitisk retning. Arbeidet forsøker derfor å koble det som over tid har vært overordnede politiske ambisjoner på feltet til konkrete spørsmål og indikatorer som kan belyse hvordan kultursektoren utvikler seg, og – i denne rapportens tilfelle – i hvilken grad den er preget av tilgjengelighet, deltakelse og inkludering.

Når kulturpolitiske målformuleringer ses i sammenheng over tid, trer altså tre sentrale ambisjoner for kunsten og kulturen frem: tilgjengelighet, kvalitet og frihet. Som vi skal komme tilbake til, er dette ambisjoner med dype røtter i norsk kulturpolitisk historie, og det har vært relativt bred konsensus om dem over tid. Vi legger vekt på slike overordnede ambisjoner for at modellen for tilstandsrapportene skal stå seg over tid, selv om enkeltmål skulle endres. Denne første rapporten tar altså for seg tilgjengelighetsambisjonen, mens vi planlegger fremtidige rapporter om temaene kvalitet og frihet.

1.1 Rapportens formål

Kulturdirektoratet har to mål med dette arbeidet. Det første er å legge frem samlede og oppsummerende oversikter over kulturpolitisk relevante utviklingstrekk i sektoren. Det andre målet er å identifisere hull i kunnskapen om sektoren – som et bidrag til den langsiktige planleggingen og koordineringen av kunnskapsproduksjonen på området.

Det har tidligere manglet overgripende og jevnlig oppdaterte oversikter over sentrale utviklingstrekk i den norske kultursektoren på nasjonalt og statlig nivå. Unntakene er Statistisk sentralbyrås (SSB) kulturstatistikk, som vi bygger på i denne rapporten, og Norsk kulturindeks (Telemarksforskning), som legger størst vekt på kommuner og fylker. Kulturrådet og Kulturdirektoratet utarbeider evalueringer, utredninger og statistikk, som ved siden av materiale fra SSB og andre etater har bidratt til styrket kunnskap om ulike deler av sektoren. Denne innsatsen, sammen med forskning på feltet, utgjør den brede og vesentlige kunnskapsdannelsen om norsk kultursektor. Like fullt mangler konsise og samlende oversikter over nøkkeldata som gjør det mulig å overvåke sektoren systematisk og identifisere kulturpolitisk relevante endringer. Dette ble tydelig under

covid-19-pandemien i 2020–2022, da mangelen på forutgående, løpende kunnskapsinnhenting gjorde det utfordrende å registrere følgene av nedstengningen.¹

Kunnskapsoversikter er ikke bare viktige for å registrere utviklingstrekk, men også for å vurdere hvor adekvat og dekkende kunnskapen om sektoren er. Tradisjonelt har kunnskapsproduksjon om kunst og kultur vært mer begrenset enn på andre politikkområder, og som tidligere rapporter har påpekt, har det vært behov for mer systematisk og langsiktig kunnskapsutvikling.²

Oversikter som dette kan bidra til å identifisere kunnskapshull. Ikke minst kan de hjelpe til med å prioritere kunnskapsarbeidet ved å peke ut mangler i kunnskapen som er særlig kritiske. Slik kan Kulturdirektoratet settes bedre i stand til å utvikle god, relevant og tilgjengelig kunnskap om kultursektoren, noe som er et av målene Kultur- og likestillingsdepartementet har satt for bevilgningene til direktoratet.³ I denne rapporten peker vi ut kunnskapshull ved først å vurdere hvilke kunnskapsområder som er kulturpolitisk mest relevante, for deretter å identifisere hva vi har og hva vi mangler kunnskap om innenfor disse områdene. Rapportens kartlegging av kunnskapsbehov vil inngå i grunnlaget for Kulturdirektoratets videre kunnskapsarbeid.

1.2 Hva er kulturpolitisk relevant kunnskap?

Med kulturpolitisk relevant kunnskap mener vi i denne sammenhengen kunnskap som direkte belyser hvordan kultursektoren utvikler seg i forhold til sentrale kulturpolitiske ambisjoner. Vi opererer altså med et snevert begrep om kulturpolitisk relevans, både for å foreta en pragmatisk avgrensning og for å gjøre rapporten anvendelig. Ved å ta utgangspunkt i slike overordnede hensyn kan rapporten identifisere utviklingstrekk som er særlig betydningsfulle for politikktutforming og den generelle forståelsen av sektoren, samtidig som den fremhever hvor relevant kunnskap mangler.

Vi vil understreke at verdien av oversikter som denne ligger i konsistente tidsserier og regelmessig oppfølging av de samme indikatorene over tid. Rapporten tar derfor hensyn til at kulturpolitiske mål kan bli endret eller skiftet ut. Dette gjør vi altså ved å legge vekt på overordnede ambisjoner som har stått seg over tid, snarere enn på enkeltstående målformuleringer. Vi legger til grunn at norsk kulturpolitikk over flere tiår har vært preget av tre relativt stabile hovedambisjoner: At kunst- og kulturlivet skal være tilgjengelig for alle, holde høy kvalitet og være fritt og uavhengig. Dagens kulturpolitiske mål kan i hovedsak forstås som uttrykk for disse hensynene, samtidig som de over tid kan komme til uttrykk på ulike måter.⁴

Dette arbeidet opererer, i likhet med de nevnte kulturpolitiske ambisjonene, på et overordnet nivå. Det betyr at det ikke tar for seg målene på kulturpolitiske delområder, som for eksempel litteraturpolitiske, museumspolitiske eller kunstnerpolitiske mål. For de mer detaljerte målene på slike områder vil ikke denne rapporten gi et dekkende bilde av relevant kunnskap. Likevel går de nevnte hovedambisjonene knyttet til tilgjengelighet, kvalitet og frihet igjen også på enkeltfeltene. Vi anser derfor det overordnede perspektivet som relevant for ulike kulturpolitiske delområder.

1.3 Hva er kultursektoren?

Den største avgrensningen av dette arbeidet ligger i at rapporten, som beskrevet over, tar for seg områder som særlig angår de kulturpolitiske hovedambisjonene. Dette blir også styrende for vårt

1 Bekeng-Flemmen 2022: 29–31.

2 Jf. Grund et al. 2012: 7–8.

3 Kultur- og likestillingsdepartementet 2024b: 2.

4 Jf. Prop. 1 S (2024–2025) For budsjettåret 2025 under Kultur- og likestillingsdepartementet.

begrep om kultursektoren, som grovt sagt er den delen av samfunnet som omfattes av nasjonal kulturpolitikk.

Rapporten overtar dermed det politisk-administrative sektorbegrepet som lenge har preget kulturpolitiske målsettinger og styringsdokumenter i Norge. Dette sektorbegrepet er hevdet å være både verdiladet og sirkulært: «Det beskriver uttrykksformer, praksiser og institusjoner offentlige myndigheter oppfatter som støtteverdige.»⁵ Det ligger imidlertid utenfor rapportens rammer å ta stilling til hva som *burde* anses som støtteverdig, eller fordeler og ulemper ved dagens «kulturpolitiske kulturbegrep».⁶ Men til rapportens praktiske formål fungerer dette sektorbegrepet fordi det gir en forholdsvis fast og stabil avgrensning: Kort sagt legger rapporten vekt på den delen av kulturlivet som berøres av kulturpolitiske mål og virkemidler.⁷

I økonomiske termer omfatter rapporten produksjon, distribusjon og konsum (bruk) av kunst og kultur innenfor den delen av økonomien som betegnes som kulturell og kreativ næring, men avgrenset til feltene litteratur, musikk, scenekunst, visuell kunst, film, «drift av bibliotek, arkiv, museum og annen kulturvirksomhet» og «underholdningsvirksomhet og øvrig kunstnerisk virksomhet».⁸ Selv om film er inkludert, utelates TV for å avgrense rapportens omfang. Vi benytter SSBs definisjon av kulturell og kreativ næring basert på næringskoder (NACE). Selv om enkelte kulturaktører faller utenfor denne avgrensningen, er den per i dag den mest hensiktsmessige løsningen for å sikre sammenlignbar statistikk over tid.⁹ Når det gjelder tiltak finansiert av myndighetene, fokuserer rapporten i grove trekk på det området som i statsbudsjettet omtales som «kulturformål». Det innebærer at den i begrenset grad legger vekt på «medieformål» og «frivillighetsformål».¹⁰

Når det gjelder kulturfrivilligheten, omtales tilgjengeligheten av frivillig kulturaktivitet kun på et overordnet nivå. Kulturfrivilligheten har egne politiske og strategiske rammer, og inngår bare delvis i det kulturpolitiske målområdet som rapporten analyserer.¹¹ Samtidig er det nødvendig å avgrense omfanget for å kunne behandle hovedtemaene med tilstrekkelig dybde. Det vil imidlertid være mulig å legge større vekt på tilgjengeligheten av det frivillige kulturlivet i fremtidige rapporter.

1.4 Utviklingstrekk kontra måloppnåelse

Rapporten beskriver utviklingstrekk i kultursektoren, ikke kulturpolitisk måloppnåelse. Dette er et valg som i stor grad følger av praktisk nødvendighet. Å skulle vurdere kulturpolitisk måloppnåelse ville i realiteten bety å evaluere alle de kulturpolitiske virkemidlene, noe som ville være en svært ressurs- og tidkrevende oppgave.

Samtidig er utfordringen med å vurdere kulturpolitisk måloppnåelse ikke bare knyttet til ressurser, men også til de kulturpolitiske målenes natur – både måten de er formulert på og årsaksrelasjonene mellom kulturpolitiske mål og utviklingen i sektoren. For det første er de kulturpolitiske målene, slik de for eksempel formuleres i budsjettproposisjoner og stortingsmeldinger, i stor grad retningsgivende snarere enn resultatbaserte. Det vil si at de peker på overordnede hensikter fremfor å være konkrete og målbare. Det foreligger ikke sektormål som er operasjonalisert gjennom presise styringsparametre med tilhørende målverdier. For eksempel er tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet en målsetting, men det er ikke spesifisert hva som utgjør en tilstrekkelig grad av tilgjengelighet,

5 Enger et al. 2013: 58.

6 Jf. Mangset 1992: 20.

7 Det betyr også at det kan finnes kulturelle tilbud og vaner som ikke fanges opp av denne rapporten.

8 Vi ekskluderer arkitektur, dataspill, design, oversettelse- og tolkevirksomhet, reklame og event, trykte og digitale medier og undervisning.

9 Klassifikasjonen av kulturell og kreativ næring som brukes i offisiell statistikk, har begrensninger. Under pandemien hadde om lag en tredel av mottakerne av kompensasjons- og stimuleringsmidler i kulturlivet næringskoder utenfor næringen, og mange tilskuddsmottakere i Norsk kulturfond er i dag heller ikke registrert med disse næringskodene. Kulturdirektoratet vurderer alternative og supplerende avgrensninger, men for øyeblikket gir den nåværende definisjonen det mest praktiske grunnlaget for sammenlignbar statistikk over tid. For en diskusjon om definisjonen av sektoren, se Hagen et al. 2021: 59–61.

10 Jf. Prop. 1 S (2024–2025) For budsjettåret 2025 under Kultur- og likestillingsdepartementet. Utgiftskapitler: 300–353. Inntektskapitler: 3300–3350 og 5568 2024: 26–126.

11 Se Kultur- og likestillingsdepartementet 2023.

eller hvilke indikatorer som skal benyttes til potensielt å registrere en slik måloppnåelse. Uten denne type operasjonalisering er det utfordrende å vurdere resultater opp mot sektormål på en systematisk måte.

For det andre omhandler kulturpolitiske målformuleringer gjerne ønskede samfunnseffekter som ofte er sterkt påvirket av eksterne faktorer utenfor det kulturpolitiske virkemiddelapparatets kontroll. For eksempel kan kulturlivets evne til å tilby møteplasser, eller til å slå gjennom internasjonalt, være langt mer avhengig av økonomiske konjunkturer og globale trender enn av kulturpolitiske tiltak. Slike eksterne rammebetingelser gjør det utfordrende å tilskrive endringer i sektoren til kulturpolitiske tiltak. Eksterne faktorer spiller alltid en rolle i vurderingen av politisk måloppnåelse, men i kulturpolitikken er disse faktorene spesielt fremtredende.

Av de grunnene som er nevnt ovenfor, anser Kulturdirektoratet det som hensiktsmessig at rapporten beskriver og analyserer overordnede utviklingstrekk i kultursektoren. Dette gir et grunnlag for å identifisere utfordringer og kunnskapshull – og for å informere fremtidige kulturpolitiske tiltak uten direkte å vurdere måloppnåelsen i eksisterende politikk.

1.5 Metode

Rapportens metodiske tilnærming har fellestrekk med kunnskapsoppsummeringer og -kartlegginger. Arbeidet består i en systematisk og strukturert gjennomgang, vurdering og delvis syntese av eksisterende kunnskap innenfor et avgrenset område. Slik tilfellet er for ordinære kunnskapsoppsummeringer, er innhenting av materialet basert på visse utvalgsriterier. I denne rapporten er utvalget basert på kulturpolitiske ambisjoner slik de er kommet til uttrykk i kulturpolitiske dokumenter over tid, og presiseringer av disse, snarere enn i ett enkelt, avgrenset sett av mål.

Den kulturpolitiske tilgjengelighetsambisjonen operasjonaliseres gjennom et sett analytiske presiseringer, som igjen konkretiseres i vurderingsspmå. Deretter identifiserer vi indikatorer som kan belyse disse spmålene. Fordi rapporten skal kartlegge kunnskapshull, peker vi også på indikatorer vi per i dag ikke har datagrunnlag for å måle, men som vil være nødvendige for å gi mer fullstendige svar. Denne strukturelle koblingen mellom ambisjon, vurderingsspmå og indikatorer utgjør et analytisk rammeverk som kan betegnes som en matrise eller et analyseraster – et begrep som benyttes av den svenske Myndigheten för kulturanalys i deres periodiske *lägesbedömningar*, som også har vært en inspirasjonskilde for denne rapporten.

I denne rapporten brukes begrepet *indikator* i en videre og mer sammensatt betydning enn det som er vanlig i samfunnsvitenskapelig statistikk. En indikator viser her ikke til ett enkelt tall, men til en sammensetning av flere målepunkter og datakilder som samlet belyser et forhold. Bakgrunnen for denne tilnærmingen er at kultursektoren består av mange ulike kunst- og kulturområder, der data fra ett felt sjelden gir pålitelige indikasjoner på utviklingen på et annet område. Indikatoren fungerer derfor som en analytisk konstruksjon, et metodisk grep som operasjonaliseres ved å kombinere flere målepunkter og kilder.¹²

Datagrunnlaget behandles i hovedsak deskriptivt, med sikte på å fremstille tilgjengelig kunnskap på en systematisk og sammenliknbar måte. I rapportens sammendrag (konklusjon) og avsluttende deler løftes funnene frem i et mer syntetiserende perspektiv, der vi sammenfatter identifiserte utviklingstrekk og gir anbefalinger for fremtidig kunnskapsutvikling.

12 Et alternativ ville være å omtale alle enkeltmålinger som indikatorer, men det ville etter vårt syn gitt for stor vekt til enkeltkilder som iblant er ufullstendige eller av varierende kvalitet. Den valgte tilnærmingen gjør det mulig å kombinere delvise kilder til et mer helhetlig grunnlag for å belyse tilgjengelighet og deltakelse i sektoren.

1.5.1 Innsamling fremfor produksjon

Arbeidet er i begrenset grad basert på innhenting av ny empiri, og i hovedsak bygger analysene derfor på eksisterende materiale. Vi har, så langt det har latt seg gjøre, vurdert kildenes kvalitet, men er i stor grad avhengige av den metodiske standarden og påliteligheten i materialet som foreligger. Når det er sagt, har vi hentet inn data fra flere kilder – som Statistisk sentralbyrå, andre offentlige etater og organisasjoner – som vi presenterer og analyserer på andre måter enn det som er gjort tidligere. Dette gjør vi blant annet ved å plukke ut og organisere data etter vurderingsspørsmålene vi har valgt ut, på bakgrunn av vår analyse av den kulturpolitiske tilgjengelighetsambisjonen.

Et kriterium i valget av kilder har dessuten vært at de gir noenlunde regelmessig oppdaterte data. I noen tilfeller kan det finnes enkeltstående forskningsarbeider som antyder svar på våre vurderingsspørsmål, men siden vi legger vekt på jevnlig oppdaterte kilder, konkluderer vi i slike tilfeller likevel med at tilstrekkelige data mangler. Vi mener imidlertid ikke at det alltid er nødvendig med hyppig oppdaterte data. Gjennomgående legger vi derfor frem de nyeste tilgjengelige tallene, selv om det måtte være noen år siden de sist ble oppdatert.

En del av rapportens datagrunnlag består av data som virksomheter rapporterer til Kulturdirektoratet og andre etater. Slike datasett kan over tid bli justert som følge av endringer i rapporteringsrutiner, revisjoner, forsinkede innleveringer eller endringer i hvilke virksomheter som inngår i rapporteringen. Der vi kjenner til slike forhold, omtales de i teksten, men vi gjør likevel et generelt forbehold om mindre avvik mellom årganger.

1.5.2 Begrensninger ved kvantitativt materiale

Fordi vi i dette arbeidet legger vekt på målbarhet, regelmessighet og policybehov – men også fordi vi har begrensede ressurser til rådighet – ledes vi i stor grad i retning kvantitativt materiale.¹³ Derfor kan arbeidet bare i begrenset grad redegjøre for, og over tid følge med på, vanskelig kvantifiserbare dimensjoner som kunstens kvalitet, opplevelsesverdi og samfunnsrolle. Dette til tross for at slike aspekter i mange henseende er de aller viktigste ved kunst og kultur. Selv om vi oppfatter kvantitative data som nyttige for overvåkning av sektoren og kunnskapssituasjonen, vil vi derfor advare brukerne av rapporten mot å se seg blind på tallmaterialet.

For det første kan en slik tilnærming lede til det vi kan kalle *indikatorbias* – en fare for at man overvurderer betydningen av de tallene man har fordi de er tilgjengelige, mens kvalitative innsikter nedprioriteres. For andre kan denne omfattende bruken av kvantitativt materiale føre med seg en fare for *reduksjonisme*, der komplekse kulturpolitiske sammenhenger overforenkles. Det er særlig viktig å ta hensyn til slike feilkilder dersom denne rapporten skal inngå i grunnlaget for politiske beslutninger.

1.5.3 Kategorier og begreper

Fire dimensjoner er spesielt interessante når vi studerer utviklingstrekk i kultursektoren: kunst- og kulturområder, geografi, sosiodemografi og tid.

I denne rapporten opererer vi, som tidligere nevnt, med seks kunst- og kulturområder: litteratur, musikk, scenekunst, visuell kunst, film og kulturarv. I noen tilfeller benytter vi også begrepet kulturell og kreativ næring, som i tråd med gjeldende standard for næringskoder også omfatter dataspill, medier, arkitektur, design og reklame.

Rapporten legger vekt på geografi i sine inndelinger. Som regel deler vi oversiktene opp per fylke, men dette lar seg ikke gjøre konsekvent. Dels skyldes dette de siste årenes sammenslåing og oppdeling av fylker, som gjør det utfordrende å vise sammenhengende tidsserier, og dels skyldes

¹³ En gjennomgående erfaring i dette arbeidet har vært at det er utfordrende å frembringe kvalitativt materiale som tar for seg overordnede kulturpolitiske forhold og som er regelmessig oppdatert.

det at noen tall fra Statistisk sentralbyrå blir så små på fylkesnivå at de må utelates av hensyn til statistisk konfidensialitet. Dette er grunnen til at SSB ofte opererer med landsdeler.¹⁴

Som vi kommer tilbake til, er sosiodemografiske forhold relevante for flere av de kulturpolitiske ambisjonene og presiseringene av dem, som ligger til grunn for analysene i rapporten. Noen av de vanligste variablene i denne sammenhengen er religion, kulturell bakgrunn, sosial bakgrunn, alder, kjønn, legning og funksjonsevne. Vi velger å ikke fokusere på religion spesifikt, men dette kan sies å være relatert til kulturell bakgrunn. Vi utelater også legning, dels fordi det er mindre fremtredende i de kulturpolitiske målformuleringene og dels fordi det er utfordrende å fremskaffe kunnskap om denne variabelen. Dersom man i fremtidens kulturpolitikk velger å legge økt vekt på legning som en mangfoldsdimensjon, må dette regnes som et område med betydelige kunnskapshull.

Tidsaspektet er naturligvis sentralt i en rapport om utviklingstrekk. For å gjøre rapportens oversikter noenlunde sammenlignbare, finne en balanse mellom langsiktighet og håndterbarhet, og for å velge et intervall som korresponderer med Norsk kulturbarometer, har vi valgt å starte de fleste av tabellene med 2016.

Vi vil også gjøre leseren oppmerksom på at vi, selv om kunstfeltene har mange og spesifikke begreper for sine aktiviteter og produkter, bruker enkelte samlebegreper på tvers av delsektorer: Med *arrangementer* mener vi konserter, festivaler, forestillinger, utstillinger, filmvisninger, møter og andre tilstelninger.¹⁵ Med *utgivelser* mener vi publiserte bøker; innspillinger av tale, musikk eller video; trykk og andre fysiske eller digitale produkter. Kategoriene vektlegger altså tilbudet som møter befolkningen, ikke alle former for produksjon. For eksempel omfatter de ikke produksjonsprosessen eller utviklingen av kunstneriske verk, som vil bli mer aktuelt i fremtidige rapporter. Vi bruker vel å merke disse grove kategoriene i rapportens tekster og i liten grad i tabellene.

1.5.4 Tre kulturpolitiske ambisjoner

For å beskrive og analysere utviklingstrekk i kultursektoren på en systematisk måte, er det nødvendig å klargjøre hvilke overordnede hensyn og målforståelser arbeidet bygger på. Denne rapportserien tar ikke utgangspunkt i enkeltstående, tidsavgrensede målformuleringer, men i grunnleggende ambisjoner som har preget norsk kulturpolitikk over tid. I de følgende avsnittene redegjør vi derfor kort for tre ambisjoner som, på tvers av kulturpolitiske dokumenter og med varierende ordlyd, har stått relativt stabilt i norsk kulturpolitikk: *tilgjengelighet*, *kvalitet* og *frihet*. Vi kommer også inn på *mangfold*, som inngår som et viktig aspekt ved disse ambisjonene. Oversikten er ikke ment som en fullstendig historisk fremstilling, men som en enkel syntese – et begrepsmessig og normativt utgangspunkt for rapporten.¹⁶

En av de mest stabile og samlende ambisjonene i norsk kulturpolitikk er målet om et tilgjengelig kunst- og kulturliv. I takt med at det offentlige etter krigen finansierte en stadig større del av kunst- og kulturtilbudet, fulgte forventninger om at tilbudet også skulle komme hele befolkningen til gode.¹⁷ Fra vektleggingen av lokal og egenorganisert kultur på 1970-tallet til ønsket om å spre kvalitetskunst og -kultur på 1990-tallet og utover har intensjonen vært å gi «mennesker mulighet til å delta i og oppleve kunst og kultur i eller nær sitt hjemsted, uavhengig av egen økonomi eller sosial status», som det het i St.meld. nr. 61 (1991–1992) *Kultur i tiden*.¹⁸ «Eit hovudmål i kulturpolitikken er at heile folket skal sikrast tilgjenge til kulturgode», het det også i 2000-tallets første kulturmelding, og senere, i Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft*, ble ambisjonen gjentatt og utdypet i de

14 Vi har, der det er mulig, valgt å se på fylker fremfor landsdeler for å bevare nyansene i datamaterialet.

15 Arrangementer kan altså omfatte både begivenheter som finner sted én eller flere ganger, eller som utgjør et stående eller pågående publikumstilbud, slik som utstillinger.

16 I gjennomgangen som ligger til grunn for den korte beskrivelsen under, har vi lagt vekt på kulturmeldinger fra 1970-tallet og til i dag samt satsingen Kulturloftet. Vi fokuserer på hensyn som har stått seg over tid, og som har gyldighet også i dagens kulturpolitikk. Vi ser primært på nasjonale, sektorovergrepene mål, ikke mål for delsektorer, fylker og kommuner.

17 Jf. Dahl & Helseth 2006: 205; Enger et al. 2013: 35–36.

18 St.meld. nr. 61 (1991–1992) 1992: 40. Se St.meld. nr. 8 (1973–1974): 13, St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 20, St.meld. nr. 61 (1991–1992) 1992: 11, 28.

nasjonale, kulturpolitiske målene.¹⁹ Sentralt er målet «Tilgjengelighet og deltakelse», om et kulturliv som «er tilgjengeleg for alle og oppmuntrar den enkelte til å oppleve og delta i kulturaktivitetar».²⁰ Tilgjengelighetsambisjonen har vært nært forbundet med det vi i dag referer til som mangfold, at kunst- og kulturtilbudet når grupper med ulike sosioøkonomiske, kulturelle og geografiske forutsetninger. I senere tid har ambisjonen kommet til uttrykk både i kulturloven, budsjettproposisjoner og Kultur- og likestillingsdepartementets mål for bevilgningene til Kulturdirektoratet og Kulturrådet.²¹

Kvalitet i kunsten og kulturen har gått igjen som en annen sentral ambisjon i statlig kulturpolitikk.²² Stortingsmeldingene på 1970-tallet la riktignok mindre vekt på begrepet, men anså kvalitet som et forventet resultat av satsingen på deltakelse, egenaktivitet og lokalt kulturliv.²³ På 1980-tallet ble kvalitet, særlig knyttet til profesjonelle miljøer og faglige vurderinger, etablert som en grunnleggende dimensjon ved kulturpolitikken.²⁴ I årene som fulgte ble ambisjonen gradvis mer artikulert i kulturmeldingene, der den ble forbundet med fornyelse og mangfold.²⁵ Kvalitet er «eit avgjerande kriterium for at eit kulturtiltak skal verta prioritert i den statlege kulturpolitikken», het det i St.meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*.²⁶ «Kultur med kvalitet», var et av målene i andre del av de rødgrønne partienes kulturløft, og i Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft* ble kunst- og kulturuttrykk «av ypperste kvalitet» løftet frem som nasjonalt, kulturpolitisk mål.²⁷ Kvalitet er imidlertid ikke et entydig begrep i kulturpolitikken. På den ene siden er det knyttet til kunsten og kulturens egenverdi, noe som oppstår i kunstneriske og kulturelle prosesser og som best vurderes med faglig skjønn og kunstnerisk ekspertise. På den andre siden, og særlig i senere tid, er kvalitet også forstått mer i retning av styringsmål som potensielt kan nås og vurderes ut fra visse kriterier og indikatorer.²⁸ Kvalitetsambisjonen, inkludert begge disse aspektene, preger i dag både kulturloven, med sin beskrivelse av «profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbudet» som en offentlig oppgave, og målet i Prop. 1 S (2023–2024), om at folk «skal ha tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet».²⁹

Frihet har i norsk kulturpolitikk hatt betydning som et grunnleggende vern om kunstnerisk og institusjonell autonomi og ytringsfrihet. Målet om at kulturelle institusjoner skal ha selvstyre og være skjermet for «trykk av økonomisk, politisk eller annen art», lå formulert allerede i det tverrpolitiske Fellesprogrammet etter krigen.³⁰ Frihet fra politisk styring, ofte uttrykt som et mål om uavhengighet, var også en viktig del av bakgrunnen for og utviklingen av Kulturrådet og Norsk kulturfond.³¹ I 1970-årene omtalte kulturmeldingene denne ambisjonen sjeldnere, selv om vendingen bort fra en statlig og sentralisert kulturpolitikk kan forstås som en vektlegging av kulturell frihet: «Det er ikkje ei oppgave for statlege instansar å fastleggje innhaldet i kulturen.»³² Særlig ble «reell ytringsfrihet», som skulle sikres gjennom offentlige institusjoner og tilskuddsordninger, viktig som kulturpolitisk mål på 1980-tallet.³³ Senere ble frihet og uavhengighet viktige temaer i St. meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*, der de anses som vesentlige for at kunsten skal kunne være kritisk og nyskapende, spesielt i møte med kommersialisering og markedskrefter.³⁴ I den siste kulturmeldingen, fra 2018, ble «et fritt og uavhengig kulturliv» fremhevet som et av de fremste

19 St.meld. nr. 48 (2002–2003) 2003: 108.

20 Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 37.

21 Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (sist endret 2025) 2007, Prop. 1 S (2024–2025): 11, Kultur- og likestillingsdepartementet 2024.

22 Kjørup 2018: 49.

23 «Som elles i kulturlivet bør kvalitetsvurderinga skje innanfor kvart enkelt miljø [...]. Mykje tyder på at vi på den måten best kan fremme kvalitativ vekst i kulturarbeidet.» St.meld. nr. 8 (1973–1974) Om organisering og finansiering av kulturarbeid 1973: 54. Se også Kjørup 2018: 49.

24 Jf. St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 36.

25 St.meld. nr. 61 (1991–1992) 1992: 28, 31.

26 St.meld. nr. 48 (2002–2003) 2003: 7.

27 Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 38.

28 Se Berkaak 2016.

29 Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (sist endret 2025) 2007, Prop. 1 S (2024–2025): 48.

30 Sitert i Dahl & Helseth 2006: 199.

31 Fidjestøl 2015: 19, 40, 51, 121.

32 St.meld. nr. 8 (1973–1974) 1973: 46.

33 St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 3, 36.

34 St.meld. nr. 48 (2002–2003) 2003: 35, 107, 139, 180.

målene for kulturpolitikken.³⁵ Meldingen beskrev prinsippet om armlengdes avstand som «kulturpolitikens grunnlov» og la vekt på diversifisert finansiering, maktspredning og uavhengighet fra organiserte interesser.³⁶ Frihetsambisjonen preger i dag både kulturloven og Prop. 1 S (2023–2024, KUD), som peker på at et «fritt og levende kulturliv er en forutsetning for demokratiet».³⁷

En fjerde ambisjon kunne ha vært inkludert i denne oversikten: mangfold. Kulturmeldinger og andre kulturpolitiske dokumenter har de siste tiårene ofte lagt vekt på mangfold forstått som variasjon i sosial, kulturell og geografisk bakgrunn og funksjonsevne. Som regel har man siktet til at kunst- og kulturtilbudet skal være tilgjengelig for et mangfold av ulike grupper, men det blir også lagt vekt på mangfold blant skapere og i kunstneriske og kulturelle uttrykk. På 1970- og 1980-tallet la den statlige kulturpolitikken vekt på at tilbudet måtte tilrettelegges for å «utjevne geografiske og sosiale skjevheter», men også på hensynet til grupper som samene, funksjonsnedsatte, syke og eldre.³⁸ På 2000-tallet betonte mangfoldsbegrepet i økende grad flerkulturelle dimensjoner.³⁹ Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft* formulerte denne ambisjonen i form av det nasjonale, kulturpolitiske målet om «relevans og representasjon». Målet gjelder mangfold både blant brukerne, blant dem som skaper kunst og kultur, og i selve kulturtilbudet – såkalt brukermangfold, skapermangfold og innholdsmangfold. Når vi ikke inkluderer mangfold som et eget mål i denne typologien, er det fordi det i så stor grad overlapper med de andre kulturpolitiske ambisjonene. Tilgjengelighet er ofte uttrykt nettopp som et mål om å nå et mangfold av ulike grupper i samfunnet. Kvalitetsambisjonen er også, særlig i senere tid, blitt knyttet til innholdsmangfold. Delvis gjelder dette også frihetsambisjonen, som skal verne mot ensretting og bidra til at alle kan nå frem med sine uttrykk.⁴⁰ Vi kommer inn på mangfold flere steder i denne rapporten, men vi har altså valgt å ikke skille dette ut som en ambisjon på siden av tilgjengelighet, kvalitet og frihet.

1.6 Rapportens struktur

Rapporten består av ti kapitler etter sammendraget. De fire første kapitlene etablerer rapportens rammeverk, mens de fem neste undersøker ulike dimensjoner av tilgjengelighet. De to siste kapitlene oppsummerer funnene og peker på viktige kunnskapsbehov.

- **Kapittel 1** innleder rapporten og redegjør for formålet med arbeidet, dets plass i Kulturdirektoratets kunnskapsutvikling og forholdet til de kulturpolitiske ambisjonene. Kapitlet forklarer også metode og avgrensninger.
- **Kapittel 2** tar for seg den kulturpolitiske tilgjengelighetsambisjonen. Det drøfter først ulike perspektiver på tilgjengelighet, før det løfter frem og presiserer sentrale hensyn knyttet til tilgjengelighet, som danner utgangspunkt for analysene i rapporten.
- **Kapittel 3** viser hvordan de sentrale hensynene knyttet til tilgjengelighet kobles til vurderings-spørsmål og indikatorer. Kapitlet redegjør for operasjonaliseringen og forklarer forholdet mellom indikator og målepunkt.

De fem neste kapitlene (4–8) utgjør rapportens kunnskapsgjennomgang. Hvert kapittel belyser én hoveddimensjon av tilgjengelighet, undertemaer og målepunkter for hver indikator.

- **Kapittel 4** undersøker *kunst- og kulturtilbudets omfang*, med vekt på utviklingen i økonomisk aktivitet, produksjon og kulturbruk.

³⁵ Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 37.

³⁶ Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 37–38.

³⁷ Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (sist endret 2025) 2007, Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 49.

³⁸ St.meld. nr. 27 (1983–1984) 1983: 11, St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 3, St.meld. nr. 8 (1973–1974) 1973: 49.

³⁹ St.meld. nr. 48 (2002–2003) 2003: 9, Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 22.

⁴⁰ Se for eksempel St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 3, 238.

- **Kapittel 5** tar for seg *fysisk tilgjengelighet*, herunder geografiske forskjeller, universell utforming og informasjonstilgjengelighet.
- **Kapittel 6** omhandler *økonomisk og sosial tilgjengelighet* og ser på kostnader, forhold knyttet til relevans og representativitet, samt inkludering.
- **Kapittel 7** gjelder *digital tilgjengelighet*, både den tekniske infrastrukturen, digital formidling og bruk av digitale kulturtilbud.
- **Kapittel 8** drøfter *rekruttering av barn og unge* og ser på hvordan ulike ordninger og arenaer bidrar til kulturbruk i denne gruppen.
- **Kapittel 9** gir sammenfattende svar på hvert av rapportens hovedspørsmål og gjennomgår summarisk alle indikatorene vi har målepunkter for. Kapitlet fungerer som en oppsummering av rapportens kunnskapsgjennomgang, mens hovedkonklusjonene presenteres i sammendraget i starten av rapporten.
- **Kapittel 10** samler og gjennomgår kunnskapshullene som er avdekket gjennom arbeidet. Først presenteres tverrgående kunnskapsbehov som gjelder flere deler av kultursektoren. Deretter gjennomgås mer spesifikke behov innenfor hvert av rapportens hovedtemaer.

Tilgjengelighet som kulturpolitisk ambisjon

I denne delen beveger vi oss fra rapportens overordnede rammeverk til tilgjengelighet som kulturpolitisk ambisjon. Først ser vi kort på noen grunnleggende perspektiver som har preget kulturpolitikens forståelse av tilgjengelighet. Deretter presenterer vi de sentrale hensynene knyttet til tilgjengelighet og presiserer hvordan disse forstås og avgrenses i rapporten. Disse presiseringene danner grunnlaget for vurderingsspørsmålene, indikatorene og analysene som følger senere i rapporten.

2.1 Perspektiver på tilgjengelighet

Det er, som vi har beskrevet, lang tradisjon i Norge for at kunst og kultur skal komme hele befolkningen til gode, og for at offentlige midler skal bidra til at dette skjer. Før vi redegjør for hvordan tilgjengelighet forstås og presiseres i kulturpolitiske dokumenter, peker vi her på noen prinsipielle distinksjoner som belyser tilgjengelighet som kulturpolitisk begrep.

2.1.1 Demokratisering og kulturelt demokrati

I den kulturpolitiske forskningslitteraturen skjelles det ofte mellom to idealer: *Demokratisering av kultur* dreier seg om å gjøre profesjonell og institusjonell kunst og kultur tilgjengelig for flere. *Kulturelt demokrati*, et ideal som fikk gjennomslag særlig på 1970-tallet, vektlegger i stedet verdien av amatørkultur, hverdagskultur og folkelig deltagelse.⁴¹ Selv om den statlige kulturpolitikken ofte legger stor vekt på produksjon og formidling av kvalitetskunst og -kultur, altså demokratisering, ser vi fortsatt spor av idealet om kulturelt demokrati, for eksempel i støtten til frivillig kulturliv og vektleggingen av mangfold.

2.1.2 Mulighet og resultat

Det er viktig å merke seg at tilgjengelighetsambisjonen gjerne er knyttet til *muligheter* fremfor resultat. I snever forstand gjelder målene knyttet til tilgjengelighet ikke nødvendigvis borgernes atferd: Det er ikke *bruk* av kunst- og kulturtilbudet som er det avgjørende, men borgernes *adgang* til å bruke det. «Folk skal ha tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet», heter det i budsjettproposisjonen for 2024–2025.⁴² I *Kulturens kraft* het det at kulturgodene skal være tilgjengelige for alle, men at dette «vil ikkje seie at alle typar grupper skal vere brukarar av alle typar kulturtilbod, men alle skal ha eit likeverdig kulturtilbod».⁴³ Dette gir en pekepinn om hvilke indikatorer vi her bør se etter, nemlig borgernes *mulighet* til bruk og deltagelse. Når det er sagt, er kulturbruksundersøkelser også aktuelle, men da som en indirekte tilnærming til tilgjengelighet. Som vi kommer tilbake til, kan kulturbruk gi *indikasjoner* på tilgjengeligheten av ulike tilbud.

41 Mangset & Hylland 2017: 320.

42 Vår utheving. Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 48.

43 Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40.

2.1.3 Mangfold

Målet om et relevant og representativt kulturliv, det vi gjerne omtaler som mangfold, er en viktig del av dagens forståelse av tilgjengelighet. Mangfold blir gjerne forstått som variasjon i sosial og kulturell bakgrunn, kjønn og funksjonsevne. Samtidig har kulturpolitiske dokumenter en tendens til å betone de flerkulturelle dimensjonene spesielt.⁴⁴

Vi vil i senere rapporter gå nærmere inn på mangfold blant skaperne og mangfold i det kunstneriske innholdet. I denne rapporten berører vi først og fremst brukermangfold. Det vil si at vi ser på sluttledet i den prosessen som starter med rekruttering av kunstnere og kulturarbeidere, som leder til ulike former for kunstneriske og kulturelle uttrykk – og som til slutt oppleves av deltakere og brukere.

Det er vanlig å anta at skapermangfold, innholdsmangfold og brukermangfold henger sammen: Vi kan forvente at mangfold blant kunstnere og skapere – så vel som mangfold i selve kunsten og kulturen som skapes – i sin tur bidrar til at et større mangfold av brukere benytter seg av tilbudet. Som det heter i rapporten *Et kunnskapsbasert og langsiktig mangfoldsarbeid*, er det «nærliggende å knytte uttrykksmessig variasjon på skaper-, innholds- og formidlingssiden til økt relevans for et bredere spektrum av brukergrupper».⁴⁵

I tillegg til skaper-, innholds- og brukermangfold, kan også mangfoldet i *formidlingen* av kunst og kultur bidra til at tilbudet når flere. Mange kulturpolitisk styrende dokumenter legger riktignok mindre vekt på *formidlingsmangfold*, selv om det trer frem som viktig i UNESCOs mangfoldskonvensjon fra 2005, om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk. Formidlingsmangfold er knyttet til *hvordan* kunsten og kulturen spres, og hvilke kanaler og metoder som brukes. Generelt kan formidlingsmangfold knyttes til variasjonen av formidlingsarenaer og kanaler, den geografiske spredningen av formidlingen og bredden av digitale tilbud. Når vi er opptatt av tilgjengeligheten for mennesker med ulik økonomisk og sosial bakgrunn, landbakgrunn, kjønn og alder, kunne det også være naturlig å se på produksjoner tilpasset bestemte målgrupper, slik som minoriteter, formidling på ulike språk og mangfold blant kuratorer, publikumsverter og andre formidlere. Dette aspektet vil vi i mindre grad kunne utforske i denne rapporten, men vi ønsker å komme tilbake til det når vi ser på innholds- og skapermangfold i fremtidige rapporter om andre kulturpolitiske ambisjoner. Når det er sagt, oppfatter vi formidlingsmangfold som relativt vanskelig å måle per i dag.

2.1.4 Interesse og etterspørsel

En utfordring i undersøkelser av tilgjengelighet er at det offentlig finansierte kulturtilbudet bare til en viss grad er etterspørselsdrevet. Danielsen (2006) beskriver det isteden som en tilbudssideøkonomi: Det offentlige finansierer profesjonell kvalitetskunst og -kultur begrunnet med at markedet ikke alene kan opprettholde slike tilbud. Samtidig spiller etterspørsel og egeninntjening en viktig rolle for mange aktører, som arbeider aktivt for å imøtekomme publikums preferanser. Likevel reflekterer ikke tilbudet som helhet etterspørselen like direkte som i andre sektorer, eller slik man forestiller seg at et «perfekt marked» fungerer.

Tilgjengelighet har først mening når tilbudet potensielt kan oppleves som relevant for publikum. Når vi i denne sammenhengen legger vekt på den offentlig, og særlig statlig, finansierte kunsten og kulturen, er det en fare for at vi studerer tilgjengeligheten av kulturuttrykk som det er begrenset etterspørsel etter. Retorisk kunne man si at det spiller liten rolle om man har kort vei til et museum dersom det er teater man er interessert i. Kanskje spiller det heller ingen rolle om man har

44 «Eit større etnisk og kulturelt mangfold inneber møte mellom ulike språk, kulturar, tradisjonar, religionar, livssyn og verdier, og større variasjon i levestett og sosiale relasjonar i befolkninga.», Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 22.

45 Ogundipe et al. 2020: 17. Rapporten gjør en slik antagelse i diskusjonen om Mangfoldskonvensjonens definisjon av kulturelt mangfold, som legger vekt på skapermangfold og ikke eksplisitt brukermangfold. Vi vil for egen regning legge til at brukermangfold ikke er å forstå som en ren funksjon av skaper- og innholdsmangfold: Dagens kulturpolitikk legger til grunn at man kan og bør fjerne hindre og stimulere til at alle bruker og deltar i kulturlivet, også uavhengig av hvor mangfoldig skaper- og innholdsmangfoldet er.

lett tilgang til en musikkscene hvis den aldri spiller den musikken man foretrekker. Denne utfordringen kaller vi for *relevansproblemet*. Kort sagt innebærer det at tilgjengelighet har mening først og fremst dersom tilbudet oppleves som relevant for publikum – og denne relevansen vet vi relativt lite om i kultursektorens «tilbudssideøkonomi». Når det er sagt, gjelder relevansproblemet også i mer markedsstyrte sektorer, ettersom tilbudet ikke bare er en respons på, men også er med på å forme publikums preferanser.

Vi vet ikke hva befolkningen i utgangspunktet er interessert i, og en befolkningsgruppes interesser kan være sprikende. Hvis vi med tilgjengelighet mener at et relevant tilbud er tilgjengelig, betyr dette at vi per i dag mangler grunnlag for å fastslå hva som ville være en god eller optimal tilgjengelighet. Vi kan heller ikke beskrive den latente etterspørselen – altså den etterspørselen som ville ha kommet til uttrykk gitt at den fikk utløp i et tilgjengelig tilbud – selv om Statistisk sentralbyrås (SSB) spørsmål om barrierer, der respondenter som ønsker å benytte kulturtilbudet oftere blir bedt om å oppgi årsaker til at de ikke gjør det, gir oss indikasjoner.⁴⁶

2.1.5 Negativ og positiv tilgjengelighet

I norsk kulturpolitikk finner vi to hovedmåter å forstå tilgjengelighet på, som ikke alltid er like tydelig uttalt. Den ene handler om å redusere barrierer – økonomiske, geografiske eller fysiske – og kan beskrives som *negativ tilgjengelighet*. Her står fjerning av hindringer i sentrum, slik at alle i prinsippet skal kunne delta. Den andre tilnærmingen, *positiv tilgjengelighet*, fokuserer på å styrke befolkningens reelle muligheter til å bruke og verdsette kunst og kultur. Dette handler om mer enn å senke terskler for deltakelse: Det krever aktiv innsats for å utvikle ferdigheter, interesse og kulturell kompetanse, særlig blant barn og unge.

Disse to perspektivene kan forstås i lys av det klassiske skillet mellom negativ og positiv frihet. Mens negativ frihet innebærer fravær av tvang, handler positiv frihet om evnen til å realisere egne mål. Begge dimensjonene kommer til uttrykk i dagens kulturpolitiske dokumenter, men med ulik vekt.

2.1.6 Bruk og deltakelse

Den statlige kulturpolitikken er fortsatt preget av demokratiseringsidealet. Det gjenspeiles i ulike mål om å spre den offentlig støttede kunsten og kulturen til hele befolkningen og i den offisielle statistikkens kjernebegrep om «kulturbruk». Kort sagt: Det offentlige skal finansiere kunst og kultur som befolkningen i neste omgang konsumerer.⁴⁷ Samtidig settes det mål om «mulighet til å delta og oppleve kunst og kultur».⁴⁸ Kulturmeldinger har ofte formulert målsettinger som at kulturlivet «skal gi flest mogleg høve til å delta og utfalde seg».⁴⁹ Borgerne blir altså ikke bare forstått som passive konsumenter; det legges også en viss vekt på aktiv deltakelse gjennom organisert, frivillig kulturliv.

Deltakelse er et vidt begrep som spenner fra den aktive og medskapende rollen man har som publikummer, lytter eller leser, til involvering i ulike former for interaktivitet og relasjonell kunst, og videre til skaping, utøvelse og praktisk arbeid gjennom organiserte, frivillige aktiviteter. De sistnevnte eksemplene – som denne rapporten berører, men i begrenset grad – faller i stor grad inn under det som kalles kulturfrivilligheten. Regjeringens kulturfrivillighetsstrategi definerer dette som «den frivillige virksomheten som foregår på områdene musikk, scenekunst, visuell kunst, litteratur,

⁴⁶ Man kan også spørre seg om det er den «absolutte» tilgjengeligheten som er avgjørende, eller tilgjengeligheten målt opp mot etterspørsel. La oss bruke et eksempel: Møre og Romsdal det mest omfattende kulturskoletilbudet per kapita og høy andel barn som deltar, men samtidig har fylket også den største andelen barn på venteliste. Spørsmålet er om tilgjengeligheten da skal forstås som høy eller lav.

⁴⁷ Publikum kan naturligvis forstås som mer enn passive mottakere. I mange teoretiske og kunstfaglige tradisjoner betraktes publikum som medskapere av kunstens mening og som deltakere i et fellesskap. Historisk har den nasjonale kulturpolitikken imidlertid lagt større vekt på formidling, spredning og tilgang enn på publikums fortolkende og skapende rolle.

⁴⁸ Vår utheving. Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 11.

⁴⁹ Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40.

dataspill, film og kulturarv». Korps og kor er eksempler på slik virksomhet.⁵⁰ I denne rapporten skiller vi ikke skarpt mellom bruk og deltakelse, men benytter begrepene synonymt der ikke annet fremgår.

2.3 Presiseringer av tilgjengelighet

I de følgende avsnittene går vi nærmere inn på tilgjengelighetsambisjonen og presiserer hvordan den forstås i denne rapporten, basert på den gjennomgangen av kulturpolitiske hovedambisjoner omtalt over.⁵¹ Hensikten er å komme frem til mer finmaskede presiseringer – sentrale hensyn knyttet til tilgjengelighet – som enten har kommet til uttrykk som eksplisitte mål eller forventninger i kulturpolitiske dokumenter, eller som kan utledes som konsekvenser av slike føringer.

2.3.1 Et tilbud av et visst omfang

Selv om kulturpolitiske mål i liten grad har vært formulert i kvantitative termer, ligger det gjerne til grunn at tilgjengelighet forutsetter et kunst- og kulturtilbud av et visst omfang. Dersom produksjonen og aktiviteten synker – enten det gjelder forestillinger, konserter eller utgivelser – vil publikums muligheter til å oppleve og delta i kunst- og kulturlivet antagelig bli mindre.

Forventningen om et tilbud av et visst omfang, og om at dette tilbudet er geografisk spredt, kan derfor forstås som et grunnleggende hensyn knyttet til tilgjengelighet. Tilbudets omfang danner samtidig en forutsetning for de øvrige hensynene. Historisk har denne forventningen kommet til uttrykk gjennom myndighetenes vektlegging av vekst, bredde og geografisk dekning i kulturtilbudet.⁵²

2.3.2 Tilgang for flest mulig over hele landet

Det følger av tilgjengelighetsambisjonen at flest mulig skal ha anledning til å oppleve og delta i kunst- og kulturlivet. I vår sammenheng innebærer det at befolkningen skal ha mulighet til å oppsøke og benytte seg av litteratur, musikk, scenekunst, visuell kunst, film og kulturarv. Som tidligere redegjort for, omfatter denne rapporten ikke tv-serier og dataspill.

At kulturgodene er tilgjengelige for befolkningen i hele landet, er en viktig side ved tilgjengelighetsambisjonen.⁵³ Dette tilsier en rimelig fordeling av ressurser og tilbud mellom landsdelene.⁵⁴ Hensynet har stått sterkt i norsk kulturpolitikk over tid og er tydelig uttrykt i kulturloven, som blant annet slår fast at staten skal «fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd over heile landet».⁵⁵

Fysisk tilgjengelighet innebærer også tilrettelegging for personer med funksjonsnedsettelser.⁵⁶ Etter likestillings- og diskrimineringsloven har offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjoner. For at hele

50 Andre eksempler som trekkes frem i strategien, er opera, band, festivaler, dansegrupper, spellemannslag, filmklubber, dataspilltreff, amatørteater, revy, spel, lesesirkler, historielag, venneforeninger for museum og kunstklubber. Kultur- og likestillingsdepartementet 2023: 6.

51 Vel å merke er det noen aspekter ved de tre nevnte ambisjonene som ikke blir behandlet i denne rapporten – enten på grunn av tidligere nevnte avgrensninger, eller fordi de vil inngå i fremtidige rapporter.

52 Se Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 48–49, Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 17, St.meld. nr. 48 (2002–2003) 2003: 7, St.meld. nr. 61 (1991–1992) 1992: 11. Se også kulturarvsmålet, blant annet om at «mest mulig» materiale bør gjøres tilgjengelig, i Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 39. Se også Kulturløftet I og Kulturløftet II i Enger et al. 2013: 96–99.

53 Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 48–49. Se også Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 48–49, Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40, St.meld. nr. 61 (1991–1992) 1992: 31, St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 35.

54 Jf. Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 49, Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 33.

55 Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (sist endret 2025) 2007. Målsettingen kommer også tydelig frem i Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 48–49.

56 Se Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 49, Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40, St.meld. nr. 48 (2002–2003) 2003: 108, 233, St.meld. nr. 61 (1991–1992) 1992: 100.

befolkningen skal kunne oppsøke og delta i kunst- og kulturlivet, er det dessuten avgjørende at informasjon om tilbudet er tilgjengelig.

Tilgang uavhengig av bakgrunn

Tilgjengelighetsambisjonen innebærer at befolkningen skal ha tilgang til kunst og kultur uavhengig av bakgrunn.⁵⁷ I denne sammenhengen er demografiske dimensjoner som økonomisk og sosial bakgrunn, landbakgrunn, alder og kjønn særlig relevante, i tillegg til bosted og funksjonsevne, som er omtalt over. Tidligere kulturmeldinger har også pekt på religion og legning som aktuelle dimensjoner. Disse har imidlertid ikke vært fremtredende i kulturpolitiske målformuleringer over tid, og det er samtidig metodisk krevende å fremskaffe kunnskap på disse områdene.⁵⁸ De inngår derfor ikke som egne kategorier i denne rapporten.

Hensynet til tilgang uavhengig av bakgrunn bør sees i sammenheng med økonomiske barrierer for deltakelse, tilbudets relevans og representativitet, og ulike former for inkluderende tiltak. Samlet sett peker dette mot strukturelle forhold som kan bidra til, eller utjevne, systematiske forskjeller i hvem som har adgang til kunst- og kulturlivet.⁵⁹

2.3.3 Et tilgjengelig digitalt tilbud

Et tilgjengelig kunst- og kulturliv forutsetter også at digitale tilbud når befolkningen. I denne sammenhengen forstås digital formidling av kunst og kultur som en forutsetning for, eller et naturlig supplement til, de øvrige hensynene knyttet til tilgjengelighet.

Bruk av ny teknologi har særlig de siste tiårene vært vektlagt i kulturpolitiske måldokumenter, ikke minst i forbindelse med museumssektoren.⁶⁰ Man har også antatt at «digital kulturbruk kan føre til auka bruk av all kultur».⁶¹ Det er derfor et aktuelt spørsmål om digital bruk leder til økt bruk av det øvrige kunst- og kulturtilbudet.

2.3.4 Barn og unge, fremtidens brukere og deltakere

Barn og unges mulighet til å oppleve og delta i kunst- og kulturlivet er et sentralt hensyn i forbindelse med tilgjengelighetsambisjonen.⁶² Historisk har dette vært begrunnet både med barn og unges rett til kunst- og kulturopplevelser her og nå, men også med at tidlig deltakelse kan være viktig for å rekruttere fremtidens kunstnere, kulturbrukere og deltakere.⁶³

I kulturpolitiske målformuleringer har det også vært lagt vekt på at barn og unge skal ha tilgang til kunst og kultur uavhengig av sosial bakgrunn og bosted. Dette har blant annet vært begrunnet med at tidlig og bred deltakelse kan bidra til å motvirke sosiale forskjeller.⁶⁴

57 Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 11–12, 48–49.

58 Religion og legning omtales i Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 39. Se for øvrig St.meld. nr. 61 (1991–1992) 1992: 40, St.meld. nr. 27 (1983–1984) 1983: 11, St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 35, St.meld. nr. 52 (1973–1974) 1974: 22, 52.

59 Jf. Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 11.

60 Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 49–51. Se Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40–41. Se Kulturløftet II i Enger et al. 2013: 98. Jf. St.meld. nr. 48 (2002–2003) 2003: 33, 51, 120.

61 Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40.

62 Jf. Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 49, 81.

63 Jf. St.meld. nr. 52 (1973–1974) 1974: 45, Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40.

64 Det første momentet er mer utbredt enn det andre. Se Prop. 1 S (2024–2025) 2024: 49, St.meld. nr. 23 (1981–1982) 1981: 35, St.meld. nr. 52 (1973–1974) 1974: 45. Se også Kulturløftet I og Kulturløftet II i Enger et al. 2013: 96–99.

Fra kulturpolitisk ambisjon til indikatorer

Presiseringene i forrige kapittel gir oss et grunnlag for å stille hovedspørsmålene som skal adresseres i denne rapporten:

- Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet?
- Hvor fysisk tilgjengelig er kunst- og kulturtilbudet?
- Hvor økonomisk og sosialt inkluderende er tilbudet?
- I hvilken grad er kunst- og kulturtilbudet digitalt tilgjengelig?
- I hvilken utstrekning rekrutteres nye brukere av kunst og kultur?

På de følgende sidene presiserer vi disse hovedspørsmålene i form av mer detaljerte vurderings-spørsmål og aktuelle indikatorer, som vi deretter tar for oss i de følgende kapitlene.

Med indikator mener vi et overordnet mål på et bestemt trekk ved kultursektoren. For eksempel anser vi antall arrangementer som en indikator. Når vi så skal operasjonalisere denne indikatoren ytterligere, forsøker vi å identifisere spesifikke målepunkter, som vi kan presentere i form av tall og enkelttabeller. For indikatoren «antall arrangementer» er målepunktene for eksempel antall konserter, antall danseforestillinger, antall utstillinger og så videre.

I arbeidet med indikatorer er det viktig å skille mellom indikatorens konseptuelle relevans og dens empiriske målbarhet. En indikator kan være både faglig og kulturpolitisk relevant, men likevel vanskelig å operasjonalisere i praksis hvis det mangler adekvate målepunkter. Som vi kommer tilbake til, er det flere indikatorer vi ikke er i stand til å følge på en tilfredsstillende måte fordi målepunktene er for få eller fordi datagrunnlaget er for begrenset til å trekke pålitelige konklusjoner. De neste kapitlene vil derfor ikke bare gå gjennom det tilgjengelige datagrunnlaget, men også peke på mangler. Denne identifikasjonen av kunnskapshull er viktig for å kunne sette en agenda for fremtidig kunnskapsinnhenting.

3.1 Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet?

Kulturpolitiske mål legger sjelden direkte føringer for kultursektorens produksjon og aktivitet i kvantitative termer. Like fullt er et visst volum en grunnbetingelse for et tilgjengelig kulturtilbud. Hvis det finnes få arrangementer og utgivelser, enten det gjelder danseforestillinger eller visuelle kunstverk, finnes det færre muligheter for publikum til å oppleve dem.⁶⁵ Derfor legger vi vekt på spørsmålet om kunst- og kulturtilbudets omfang. Samtidig vil vi understreke at nivået på produksjon og aktivitet ikke nødvendigvis sier noe om tilbudets kvalitet eller kulturelle verdi.⁶⁶

I vurderingen av kunst- og kulturtilbudets omfang kan vi skille mellom tre komplementære dimensjoner: økonomisk aktivitet, produksjonsvolum og kulturbruk. Økonomisk aktivitet gjelder apparatet og ressursene som gjør produksjon av kunst og kultur mulig. Produksjonsvolum gjelder

⁶⁵ For fysiske tilbud som konserter, utstillinger og forestillinger, er det en nær sammenheng mellom produksjonsvolum og tilgjengelighet, ettersom hvert arrangement innebærer et tidspunkt, ofte også flere plasser, tilgjengelig for publikum.

⁶⁶ Det er mulig å ha et omfattende kunst- og kulturtilbud med lav kvalitet. Det er også mulig å argumentere for at økende omfang sprer den kunstneriske oppmerksomheten og ressursene og leder til fallende kvalitet.

det som faktisk tilbys, i form av arrangementer og utgivelser, mens kulturbruk gjelder den registrerte bruken av tilbudet på befolkningsnivå.⁶⁷ På denne bakgrunnen vil vurderingsspørsmålene for denne delen av rapporten være:

1. **Økonomisk aktivitet:** Hvilke økonomiske ressurser er tilgjengelige for produksjon og formidling i sektoren? Hvordan fordeler den økonomiske aktiviteten seg etter kunst- og kulturområder og deler av landet?
2. **Produksjon:** Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet? Hvordan fordeler produksjonen seg mellom kunst- og kulturområder?
3. **Frivillighet:** Hvor omfattende er den frivillige aktiviteten i kulturlivet?
4. **Kulturbruk:** Hvordan benyttes ulike kunst- og kulturtilbud av befolkningen? Hvilke forskjeller finner vi mellom kunst- og kulturområdene?

For alle disse spørsmålene er vi opptatt av å se utvikling over tid.

3.1.1 Indikatorer for økonomisk aktivitet

Ved å se på økonomien i virksomhetene, sysselsettingen og offentlige kulturmidler kan vi si noe om kultursektorens ressurser og kapasitet. Den økonomiske aktiviteten kan gi indikasjoner på hvordan vilkårene for kunst- og kulturlivet utvikler seg. Vi velger derfor følgende indikatorer:

- **Virksomheter og inntekter:** Antall registrerte kulturvirksomheter og deres samlede inntekter sier noe om sektorenes økonomiske volum og bærekraft. Ved å skille mellom fylker og kunst- og kulturområder kan vi gi et bilde av ulik kapasitet og næringsmessig utvikling.
- **Sysselsetting:** Sysselsettingsnivået fanger opp antallet personer som har sitt arbeid i kunst- og kultursektoren – og dermed også hvor mye arbeidskraft som kanaliseres til kulturell produksjon og formidling.
- **Kunstnere og kunstnerisk arbeid:** For å følge med på kjernen i kultursektorens skapende virksomhet, altså kunstnerne, er det nødvendig å si noe om kunstnerpopulasjonen, kunstnernes inntekter og arbeidstid.
- **Offentlige midler:** Offentlig finansiering er avgjørende for store deler av norsk kulturliv, inkludert det frie feltet. Ved å undersøke utviklingen i og fordelingen av offentlige midler – på overordnet nivå – får vi innsikt i hvordan kulturlivet finansieres og stimuleres. Til sammen gir disse indikatorene et bredt og differensiert bilde av produksjonens og ressursenes omfang og fordeling, og dermed også et grunnlag for å vurdere noen av forutsetningene for at kunst og kultur skal være tilgjengelig i ulike deler av landet og for ulike grupper i befolkningen.

3.1.2 Indikatorer for produksjon

For å belyse omfanget av produksjonen i sektoren, bør vi kunne si noe om både arrangementer og utgivelser.⁶⁸ Som vi presiserte tidligere, bruker vi disse to termene som samlebegreper på tvers av kunstområder. I tillegg bør vi se på hvor mange aktive arenaer som finnes, det vil si infrastrukturen som gjør at tilbudet kan nå frem til befolkningen. Vi peker derfor ut følgende indikatorer:

- **Antall arrangementer og arenaer:** Denne indikatoren måler antallet kunst- og kulturarrangementer som realiseres for publikum. Den gir et uttrykk for hvor tilgjengelig tilbudet grunnleggende sett er, og egner seg for å sammenligne aktivitetsnivået mellom kunst- og kulturområder.

⁶⁷ Valget av indikatorer reflekterer at vi per i dag ikke har tilstrekkelige data til å måle volumet på kunst- og kulturtilbudet alene.

⁶⁸ I denne sammenhengen bruker vi *produksjon* i en kvantitativ betydning, som uttrykk for omfanget av kunst- og kulturaktivitet. Begrepet viser altså til det samlede tilbudet som realiseres for publikum, ikke til den skapende virksomheten som i kultursektoren vanligvis skilles fra formidling.

Det er naturlig å supplere med tall for antall aktive arenaer, som gir en ytterligere indikasjon på infrastrukturen som gjør at tilbudet kan nå frem til publikum.

- **Antall utgivelser:** For å gi et bilde av det innholdsmessige tilfanget i sektoren, bør vi optimalt sett følge både antall produksjoner og utgivelser samt tilgjengelige digitale verk. Dette gir innsikt i tilbudets bredde, også der publikum ikke nødvendigvis møter kunsten på en fysisk arena. Som vi kommer tilbake til, mangler vi i denne rapporten tilstrekkelige data om det digitale tilbudet.

3.1.3 Indikatorer for frivillighet

Den frivillige delen av kulturlivet utgjør en viktig del av kultursektorens samlede aktivitet og fungerer både som arena for deltakelse og som produsent av kulturtilbud. Vi velger følgende indikator:

- **Antall frivillige foreninger og medlemmer:** Antall registrerte foreninger innen kor, korps, amatørteater og kunstforeninger, samt medlemstall i disse organisasjonene, gir et overordnet mål på frivillighetens omfang. Slike data gir et grovt, men nyttig bilde av kulturfrivillighetens kapasitet og stabilitet over tid, og fungerer som et supplement til indikatorene for profesjonell produksjon og kulturbruk.

3.1.4 Indikatorer for kulturbruk

Ved å se på befolkningens bruk av kunst- og kulturtilbudet kan vi få indikasjoner på tilbudets tilgjengelighet og befolkningens etterspørsel. Det er interessant å undersøke både hvor mange som benytter seg av kulturtilbudet – og hvor ofte man benytter ulike tilbud. Opp mot dette kan vi holde virksomhetenes egne bruks-, salgs- eller besøkstall for å belyse utviklingstrekk som ikke nødvendigvis fremkommer tydelig i geografisk vektete befolkningsundersøkelser. Vi velger disse indikatorene:

- **Andel som benytter kulturtilbud:** Her følger vi andelen av befolkningen som oppgir å ha deltatt i eller benyttet ulike kulturtilbud i løpet av de siste 12 månedene. Indikatoren gir et overordnet bilde av hvor utbredt ulike kulturtilbud er.
- **Gjennomsnittlig besøk eller bruk:** Her måles hvor ofte befolkningen oppsøker ulike typer kulturtilbud i løpet av et år. Indikatoren fanger opp intensiteten i bruken, og kan si noe om publikums tilknytning til og engasjement for ulike deler av kulturlivet.

3.2 Hvor fysisk tilgjengelig er kunst- og kulturtilbudet?

Etter at vi har sett på spørsmålet om kunst- og kulturtilbudets omfang, er neste spørsmål hvor tilgjengelig dette tilbudet faktisk er. Vi starter her med fysisk tilgjengelighet, det vil si i hvilken grad publikum rent praktisk har mulighet til å oppsøke og delta i kunsten og kulturen. Vi tar utgangspunkt i tre aspekter ved fysisk tilgjengelighet: For det første det vi kaller geografisk tilgjengelighet, altså befolkningens nærhet til kunst- og kulturtilbud i ulike deler av landet. For det andre ser vi på tilrettelegging for personer med funksjonsnedsettelse. For det tredje ser vi på det vi kaller informasjonstilgjengelighet, altså hvilken tilgang befolkningen har på pålitelig informasjon om kunst- og kulturtilbudet. Samlet gir disse tre aspektene et rammeverk for å vurdere hvorvidt befolkningen faktisk har mulighet til å ta del i kunst- og kulturtilbudet som finnes. I denne delen av rapporten vil vurderingsspørsmålene være som følger:

- **Geografisk tilgjengelighet:** I hvilken grad har befolkningen geografisk tilgang til kunst- og kulturtilbud? Hvordan fordeler tilgjengeligheten seg etter bosted?

- **Tilgang for alle:** I hvilken grad er kunst- og kulturarenaer tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse og andre utfordringer?
- **Informasjonstilgjengelighet:** I hvilken grad er pålitelig informasjon om kunst- og kulturtilbudet tilgjengelig?

Som i de andre delene av rapporten er vi spesielt opptatt av å følge utviklingen på disse områdene over tid.

3.2.1 Indikatorer for geografisk tilgjengelighet

Med geografisk tilgjengelighet mener vi først og fremst befolkningens nærhet til kunst- og kulturtilbudet. Dette kan beskrives ut fra to innfallsvinkler. For det første kan vi forsøke å si noe om den opplevde og reelle avstanden befolkningen har til tilbudet. For det andre kan vi se på hvordan tilbudet er fordelt mellom fylker eller landsdeler, og dermed hvilke ulikheter i tilgang som følger av kultursektorens geografiske struktur.

- **Opplevde geografiske barrierer:** Et nærliggende mål på den geografiske tilgjengeligheten er hvor mange som ønsker å benytte kunst- og kulturtilbudet oftere, men som opplever avstand og transport som barrierer.
- **Opplevd avstand til kunst- og kulturtilbud:** Den avstanden befolkningen i ulike deler av landet opplever å ha til kunst- og kulturtilbudene gir også indikasjoner på geografisk tilgjengelighet.
- **Avstand til kunst- og kulturtilbud:** Den faktiske avstanden befolkningen i ulike deler av landet har til forskjellige kunst- og kulturtilbud, anser vi som en viktig indikator for å beskrive geografisk tilgjengelighet.
- **Kulturbruk etter landsdel:** Variasjoner i bruken av kunst- og kulturtilbud mellom landsdeler kan indikere forskjeller i den geografiske tilgjengeligheten.
- **Arenaer etter landsdel:** Fordelingen av kunst- og kulturarenaer i ulike deler av landet er en sentral indikator for å vurdere den geografiske tilgjengeligheten.
- **Arrangementer etter landsdel:** Den geografiske fordelingen av kunst- og kulturarrangementer kan fungere som et godt mål på ulike landsdelers kunst- og kulturtilbud.

3.2.2 Indikatorer for tilgang for alle

Når vi omtaler tilgang for alle, sikter vi til tilrettelegging av kunst- og kulturarenaer for personer med funksjonsnedsettelse. Utviklingen på dette området kan følges både ved å overvåke barrierene som disse gruppene møter, tilretteleggingen av arenaer og kravene som stilles til kulturaktører som søker offentlige tilskudd.

- **Opplevde barrierer for personer med funksjonsnedsettelse:** Ved å sammenligne de opplevde barrierene blant personer med funksjonsnedsettelse og den øvrige befolkningen, kan vi få indikasjoner på hvor tilrettelagt tilbudet er.
- **Kulturbruk blant personer med funksjonsnedsettelse:** Forskjeller mellom kulturbruken til personer med funksjonsnedsettelse og kulturbruken til den øvrige befolkningen kan si noe om graden av allmenn tilgjengelighet.
- **Arenaer med universell utforming:** For å følge utviklingen i kunst- og kultursektorens tilgjengelighet for mennesker med funksjonsnedsettelse, er det naturlig å overvåke antallet og andelen arenaer med universell utforming.
- **Arenaer med ytterlige tiltak for tilgjengelighet:** Vi kan også følge utviklingen av tilgjengeligheten for mennesker med funksjonsnedsettelse ved å se på hvor mange arenaer som har øvrige tiltak, slik som gratistilbud for ledsagere, informasjon i tilrettelagte formater, tekniske hjelpemidler som teleslynge og teksting – og så videre.

- **Tilskuddsordninger med krav om universell utforming:** Antallet og andelen tilskuddsordninger med universell utforming eller tilrettelegging som vilkår for støtte kan gi en indikasjon på i hvilken grad offentlige virkemidler aktivt brukes til å fremme tilgjengelighet i kunst- og kultursektoren.

3.2.3 Indikatorer for informasjonstilgjengelighet

Tilgjengelighet handler ikke bare om hvorvidt kunst- og kulturtilbudet finnes, er fysisk mulig å oppsøke eller økonomisk overkommelig. Det er også avgjørende at informasjon om tilbudene når frem til befolkningen, og at den oppleves som relevant, forståelig og pålitelig. Uten god informasjon kan et kulturtilbud i praksis være utilgjengelig, selv for dem som bor nær det, har råd til å delta og ønsker å bruke det. Informasjonstilgjengelighet er derfor en nødvendig forutsetning for de andre formene for tilgjengelighet. Indikatorene vi ønsker å følge på dette området, er:

- **Dekning i redaktørstyrte medier:** Omfanget av kulturstoff og anmeldelser i mediene kan gi en indikasjon på i hvilken grad befolkningen får tilgang til kvalitetssikret og pålitelig informasjon om kunst- og kulturtilbud.
- **Rekkevidde og bruk av informasjonskanaler:** Hvor mange som faktisk benytter seg av institusjonenes digitale flater, for eksempel antall besøk på nettsider og følgere i sosiale medier, kan indikere hvor bredt informasjonen om tilbudet når ut.
- **Informasjon som når publikum:** Spørsmål i undersøkelser om hvor lett eller vanskelig det er å finne frem til kulturtilbud, og hvilke kilder man benytter – for eksempel venner, sosiale medier, medieomtale eller institusjonenes egne sider – kan gi innsikt i informasjonstilgjengeligheten.

3.3 Hvor økonomisk og sosialt inkluderende er tilbudet?

Et tredje hovedspørsmål i denne rapporten er i hvilken grad befolkningen har økonomiske og sosiale forutsetninger for å ta i bruk kunst- og kulturtilbudet. Mens geografisk og fysisk tilgjengelighet handler om muligheten til å nå frem til kulturarenaene, viser økonomisk og sosial tilgjengelighet til barrierer som følger av menneskers økonomiske ressurser og bakgrunn. For eksempel kan prisen på billetter, reiseutgifter og andre kostnader utgjøre økonomiske hindringer. Disse kan redusere tilbudets attraktivitet og tilgjengelighet generelt, men fungerer særlig ekskluderende for personer med lav inntekt eller ulike økonomiske utfordringer.

Samtidig handler tilgjengelighet om hvilke sosiale grupper som opplever tilbudet som relevant, åpent og tilrettelagt. Personer med minoritetsbakgrunn, lav utdanning, språkbarrierer eller manglende erfaring med kunst- og kulturfeltet kan møte terskler som ikke er materielle, men symbolske og sosiale. Slike mekanismer bidrar til ulikhet i bruk av hele eller deler av kunst- og kulturtilbudet. Med andre ord belyser dette hovedspørsmålet vilkår for deltakelse og hvorvidt kunst- og kulturtilbudet virker inkluderende eller ekskluderende i møte med ulike deler av befolkningen.

Vurderingsspørsmålene for denne delen av rapporten er:

1. **Kostnader ved deltakelse:** Hvilke kostnader er knyttet til deltakelse i kunst- og kulturlivet, og hvordan varierer disse mellom ulike kunst- og kulturområder? I hvilken grad finnes det gratis- eller lavterskeltilbud?
2. **Relevans og representativitet:** Hvem deltar i kunst- og kulturlivet, og i hvilken grad følger deltakelsen sosiale skillelinjer? I hvilken grad opplever ulike grupper at kunst- og kulturtilbudet er relevant og tilgjengelig for dem?
3. **Tiltak for inkludering:** I hvilken grad finnes det tiltak som forsøker å nå grupper med lav deltakelse, og i hvilken grad legger de til rette for reell inkludering?

3.3.1 Indikatorer for kostnader ved deltakelse

Ved å overvåke prisnivået for deltakelse i kunst- og kulturaktiviteter kan vi si noe om hvor store de økonomiske tersklene er for ulike deler av befolkningen. Ikke minst gir slike data mulighet til å følge utviklingen over tid og se hvorvidt kostnader er et økende eller minkende problem for deltakelsen. Vi velger følgende indikatorer:

- **Opplevde økonomiske barrierer:** Undersøkelser som spør direkte om kostnader oppleves som hindring, kan synliggjøre hvilken rolle økonomi spiller for deltakelsen.
- **Billettpriser:** En beregning av prisnivået for billetter kan være en god indikator for kunst- og kulturtilbudets økonomiske tilgjengelighet.
- **Konsumprisindeksen for kultur og fritid:** Ved å se på konsumprisindeksen (KPI) for kategorien «kultur og fritid» kan vi danne oss et bilde av prisutviklingen for varer og tjenester i kunst- og kultursektoren.
- **Andel gratistilbud:** Omfanget av gratisarrangementer eller tilbud med ingen eller svært lave kostnader gir et viktig supplement til bildet av prisnivået. Slike tiltak kan senke terskelen for deltakelse, særlig for grupper med begrensede økonomiske ressurser.

3.3.2 Indikatorer for relevans og representativitet

For å vurdere sosial tilgjengelighet kan vi undersøke om bruken av kunst- og kulturtilbudet følger sosiale skillelinjer. Forskjeller i bruk kan tolkes på to nivåer. På den ene siden kan de gjenspeile preferanser og valg: Ulikheter i smak, interesser og livsstil gjør at mennesker orienterer seg mot forskjellige tilbud, uten at det nødvendigvis betyr at tilbudet er mindre tilgjengelig. På den andre siden, dersom forskjeller i kulturbruk systematisk følger sosiale skiller, kan dette tyde på at tilbudet ikke er like åpent eller relevant for alle grupper. Da fungerer ulikhetene som et indirekte mål på sosial tilgjengelighet. Indikatorene vi velger på dette området er:

- **Kulturbruk etter sosial bakgrunn:** Statistikk over hvem som benytter kunst- og kulturtilbudet – etter inntekt, utdanning, landbakgrunn, alder og kjønn – kan vise om deltakelsen er jevnt fordelt i befolkningen eller om visse grupper i større grad faller utenfor. Slike mønstre kan si noe om hvor representativt og inkluderende tilbudet er.
- **Syssetting etter sosial bakgrunn:** Fordelingen av hvem som arbeider i kunst- og kultursektoren – etter inntekt, utdanning, landbakgrunn, alder og kjønn – kan kaste lys over hvorvidt sektoren gjenspeiler mangfoldet i samfunnet. Dette er interessant både med tanke på rekrutteringen til kultursektoren og hvorvidt publikum kan kjenne seg igjen i kunsten og kulturen.
- **Mangel på relevans som barriere:** Hvis mennesker i bestemte sosiale kategorier, knyttet til inntekt, utdanning, landbakgrunn, alder og kjønn, opplever kulturtilbudet som mindre relevant enn andre, indikerer det mangel på sosial tilgjengelighet.
- **Kvalitative indikasjoner på relevans:** Systematiske kvalitative studier kan gi innsikt i hvordan ulike grupper opplever kulturtilbudet. Slike studier kan fange opp forhold som ikke kommer frem i tallmaterialet, for eksempel om enkelte grupper opplever at de blir møtt på en inkluderende måte, om tilbudet speiler deres erfaringer og identitet, eller om de føler seg ekskludert.

3.3.3 Indikatorer for inkludering

Et viktig spørsmål er i hvilken grad kunst- og kultursektoren aktivt legger til rette for inkludering av grupper som tradisjonelt deltar mindre enn andre. Tilgjengelighet handler ikke bare om at tilbudene finnes, men også om at de aktivt gjøres relevante og praktisk mulige å bruke for et bredt spekter av befolkningen. Tiltak som retter seg mot lavinntektsgrupper, personer med minoritetsbakgrunn eller andre grupper med lav deltakelse, kan derfor fungere som indikator på hvorvidt

sektoren faktisk arbeider for å redusere barrierer og fremme sosial utjevning. Vi legger vekt på to indikatorer:

- **Antall inkluderingstiltak i tilskuddsordningene:** Ved å undersøke hvor mange av de offentlige støtteordningene som eksplisitt har inkludering som mål, kan vi få et inntrykk av hvor sterkt dette hensynet er forankret i de kulturpolitiske virkemidlene.
- **Deltakelse i målrettede tiltak:** Ved å se på hvor mange som faktisk deltar i kulturtilbud som er rettet mot grupper med lav deltakelse, kan vi få en indikasjon på hvor effektive slike tiltak er. Denne typen data kan gi innsikt både i omfanget av satsingene og i hvorvidt de når frem til de gruppene de er ment for.
- **Tiltak for økonomisk tilgjengelighet:** Ordninger som ulike rabatter, inkludert rabatt for personer med ledsagerbevis, samt andre målrettede støtteordninger, kan bidra til å redusere kostnadene og gjøre deltakelse mulig for flere. En overvåking av omfanget og virkningene av slike tiltak er en aktuell indikator.

3.4 I hvilken grad er kunst- og kulturtilbudet digitalt tilgjengelig?

Digitale formater og distribusjonskanaler spiller en viktig rolle for hvordan befolkningen får tilgang til kunst og kultur. Digital tilgjengelighet omfatter alt fra formidling av det mer tradisjonelle, fysiske kulturtilbudet – til heldigitale produksjoner og tilbud via nettet.

En utfordring på dette området er at kategorien «digital» ikke alltid gir mening i et gjennomdigitalisert samfunn og kulturliv. Det finnes digital formidling av fysiske tilbud – forestillinger, konserter og så videre; det finnes utgivelser som også distribueres fysisk – musikk, bøker, filmer med mer, og det finnes store mengder innhold som er «innfødt» digitalt, slik som kunst laget spesifikt for digitale formater og kanaler, podkaster og så videre. Hvis man benytter et vidt kulturbegrep, er det også utfordrende å sette grensen for hva som er kunst og kultur når et enormt spekter av digitalt materiale inneholder estetiske elementer, slik som visuelle, språklige eller musikalske uttrykk i video- og lydmedier.

Vår avgrensning bygger på rapportens bruk av det politisk-administrative sektorbegrepet, som retter oppmerksomheten mot den delen av kulturlivet som omfattes av kulturpolitiske mål og virkemidler. Kulturpolitiske mål vektlegger gjerne institusjonalisert kunst og kultur som i utgangspunktet er helt eller delvis fysisk. Etter vårt skjønn innebærer dette at det primært er digital formidling av arrangementer og utgivelser – særlig dem som også distribueres fysisk – som er spesielt relevant for den kulturpolitiske tilgjengelighetsambisjonen. Vi anerkjenner at dette utgjør et svært begrenset utsnitt av det digitale tilbudet, men det er i tråd med denne rapportens formål og rekkevidde.

Vurderingsspørsmålene for denne delen er:

1. **Befolkningens tilgang:** I hvilken grad har befolkningen tilgang til digitale kulturtilbud?
2. **Digital tilgjengeliggjøring:** I hvilken grad er kulturtilbudet gjort digitalt tilgjengelig?
3. **Digital bruk:** I hvilken grad er det digitale tilbudet tilgjengelig på tvers av ulike sosiale, økonomiske og demografiske skiller? Hvem benytter det digitale kulturtilbudet, og hva sier det om tilgjengeligheten? I hvilken grad bidrar digitale formater til lavere eller høyere bruk av fysiske kulturtilbud? Er de en erstatning, et supplement eller en stimulans til fysisk kulturbruk?

3.4.1 Indikatorer for befolkningens digitale tilgang

For at digitale kulturtilbud skal være tilgjengelige, må befolkningen ha grunnleggende digital infrastruktur. Selv om andelen av befolkningen med internett og smarttelefon i dag er svært høy og nærmer seg universell, kan slike indikatorer fortsatt fungere som et viktig, grunnleggende mål på

digital tilgjengelighet. Vi velger derfor indikatorer som sier noe om hvor stor del av befolkningen som har mulighet til å ta i bruk digitale tilbud:

- **Tilgang til internett:** Et grunnleggende mål på digital tilgjengelighet er hvor mange som har stabil tilgang til internett. Fordi andelen er svært høy, er indikatoren mest interessant dersom den kan belyse eventuelle skjevheter mellom grupper.
- **Tilgang til smarttelefon:** Tilgang til enheter som muliggjør strømming og bruk av digitale kulturtilbud gir en indikasjon på praktiske forutsetninger for digital kulturbruk.
- **Tilgang til strømmetjenester:** Denne indikatoren er ment å fange opp hvor mange som har «inngangsbilletten» til digitale kulturprodukter, noe som kan gi et bilde av potensialet for digital bruk.

3.4.2 Indikatorer for digital tilgjengeliggjøring

For å vurdere hvor mye av kulturtilbudet som faktisk gjøres digitalt tilgjengelig, ser vi på de offentlig finansierte virksomhetenes produksjon og distribusjon:

- **Digitalt tilbud:** Digitale produksjoner og formidling, særlig fra offentlig finansierte virksomheter, gir et mål på volumet i det digitale kulturtilbudet. Dette spørsmålet er dels dekket i kapittel 4, og omtales her bare delvis.

3.4.3 Indikatorer for digital bruk

Ved å se på bruken av digitale tilbud får vi indikasjoner på hvor tilgjengelige de digitale tilbudene er i praksis.

- **Bruk av digitale tilbud etter bakgrunn:** Ved å følge forskjeller i digital bruk mellom sosiale grupper kan vi si noe om hvorvidt digitale tilbud utjevner eller forsterker eksisterende forskjeller.
- **Effekt av digital kulturbruk på fysisk bruk:** Ved å undersøke om digital bruk fungerer som supplement, erstatning eller inngang til fysiske tilbud, kan vi potensielt si noe om hvordan de to tilgjengelighetsformene henger sammen.

3.5 I hvilken utstrekning rekrutteres nye brukere og deltakere?

Et sentralt hensyn i arbeidet med tilgjengelighet har over tid vært rekruttering av nye brukere og deltakere til kunst- og kulturlivet. I norsk kulturpolitikk har dette særlig kommet til uttrykk gjennom ønsket om å sikre barn og unge mulighet til å oppleve og delta i kunst og kultur. Denne ambisjonen har vært begrunnet både i barns rett til kultur her og nå, og i en forventning om at tidlig deltakelse bidrar til varig kulturbruk senere i livet. Det stilles særlig forventninger til kulturinstitusjoner, tilskuddsordninger, Den kulturelle skolesekken og det frivillige kulturlivet om å bidra til dette arbeidet.

I dette kapitlet legger vi vekt på barn og unge, som fremtidens kulturbrukere og skapere. Rekruttering av brukere og deltakere fra underrepresenterte sosiale grupper er omtalt i forrige kapittel.

Kapitlet tar utgangspunkt i følgende vurderingsspørsmål:

1. **Unge kulturbrukere:** I hvilken grad møter barn og unge kunst og kultur? I hvilken grad er de også utøvere?
2. **Fungerende tiltak:** I hvilken grad lykkes aktører og tiltak med å inkludere nye publikumsgrupper? I hvilken grad ser vi langtidseffekter av tiltak rettet mot barn og unge i form av vedvarende kulturbruk eller deltakelse senere i livet?

3.5.1 Indikatorer for unge kulturbrukere

For å vurdere i hvilken grad nye generasjoner rekrutteres til kunst- og kulturfeltet, legger vi vekt på indikatorer som sier noe om både barn og unges kulturbruk og om hvilke kunst- og kulturarenaer som finnes i oppveksten. Slike tall kan belyse om barn og unge får erfaringer som kan danne grunnlag for videre deltakelse senere i livet. Vi ser derfor på følgende:

- **Barn og unges kulturbruk:** Andelen barn og unge som oppsøker ulike kulturtilbud gir et overordnet mål på denne gruppens forhold til kunst- og kulturtilbudet.
- **Møter med profesjonell kunst og kultur i skolen:** Omfanget av tilbudet fra Den kulturelle skolesekken (DKS) gir en indikasjon på hvor mange barn og unge som eksponeres for profesjonell kunst og kultur i skolen.
- **Kunst- og kulturfag i undervisningen:** Timetallet i fagene kunst og håndverk og musikk gir en indikasjon på prioriteringen av kunst og kultur i grunnskolen, mens andelen lærere med fagkompetanse i disse fagene kan si noe om kvaliteten på undervisningen.
- **Barn og unge i kulturskolen:** Antall elever i kulturskolen sier noe om hvor mange som selv utøver og deltar i kunst og kultur, og kan dermed også indikere rekrutteringsgrunnlaget i sektoren på lengre sikt. I tillegg kan antallet elevplasser, sett i forhold til antallet barn og unge i fylket (dekningsgrad), brukes som en indikator på tilbudets kapasitet.
- **Skolebibliotek:** Bruk av skolebibliotek gir innsikt i hvorvidt barn og unge har tilgang til litteratur i skolehverdagen, og det kan belyse lesekultur og tidlig rekruttering til litteraturen.
- **Barn og unge i musikk, scenekunst og museer:** Besøkstall ved musikk- og scenekunstvirksomheter og museer med særskilt tilrettelegging for barn og unge kan gi en indikasjon på hvilken rolle disse spiller i å introdusere nye generasjoner for kunst- og kultur.

3.5.2 Indikatorer for fungerende tiltak

I tillegg til å si noe om hvorvidt barn og unge eksponeres for kunst og kultur, er det relevant å vite hvordan dette påvirker deres kulturvaner på sikt. Slike indikatorer er krevende å utvikle, fordi de forutsetter data som går over tid og potensielt også koblinger mellom ulike undersøkelser. På dette området har vi svært lite materiale per i dag, men vi mener likevel det er behov for indikatorer i fremtiden:

- **Tiltak rettet mot barn og unge:** Antall og omfang av tilskuddsordninger og andre kulturpolitiske tiltak som har barn og unge som målgruppe, kan gi et bilde av den kulturpolitiske prioriteringen.
- **Effekter av tidlig deltakelse:** Longitudinelle studier som ser på sammenhengen mellom barns deltakelse i tiltak og deres kulturbruk som voksne, kan fungere som indikator på hvorvidt tidlige erfaringer bidrar til varig tilknytning til kulturlivet.

Kunst- og kulturtilbudets omfang

Målet med dette kapittelet er å beskrive kunst- og kulturtilbudets omfang. Fordi det i liten grad foreligger dekkende statistikk over det samlede tilbudet i kultursektoren, benytter vi tre ulike innfallsvinkler. For det første ser vi på den økonomiske aktiviteten i kultursektoren, som et uttrykk for de økonomiske rammene og ressursene som gjør produksjon og formidling av kunst og kultur mulig. For det andre tar vi for oss materiale som beskriver selve produksjonen i sektoren, det vil si arrangementer og utgivelser, og vi berører også frivilligheten. Som en tredje innfallsvinkel gjennomgår vi kulturbruks- og besøksstatistikk, som gir et overordnet bilde av befolkningens faktiske bruk av kulturtilbudet. Som i de øvrige kapitlene presenteres de ulike kunstområdene i en fast rekkefølge: litteratur, musikk, scenekunst, visuell kunst, film og kulturarv.

Kapittelet bygger på flere kilder. En hovedkilde er materiale fra Statistisk sentralbyrå, inkludert økonomiske nøkkeltall om virksomhetene i sektoren, SSBs kulturstatistikk og data fra Norsk kulturbarometer. Videre bygger vi på Kulturdirektoratets data fra kunst- og kulturvirksomheter med statlig finansiering samt inntekts tall fra rapportene *Kunst i tall 2022* og *Musikk i tall 2023*. Vi viser også til tallmateriale fra ulike organisasjoner.

For å tegne et fullgodt og sammenhengende bilde av kunst- og kulturtilbudets omfang er disse kildene på flere områder utilstrekkelige. Etter en gjennomgang og oppsummering av materialet peker vi derfor på områder der det er behov for å styrke kunnskapen.

4.1 Økonomisk aktivitet

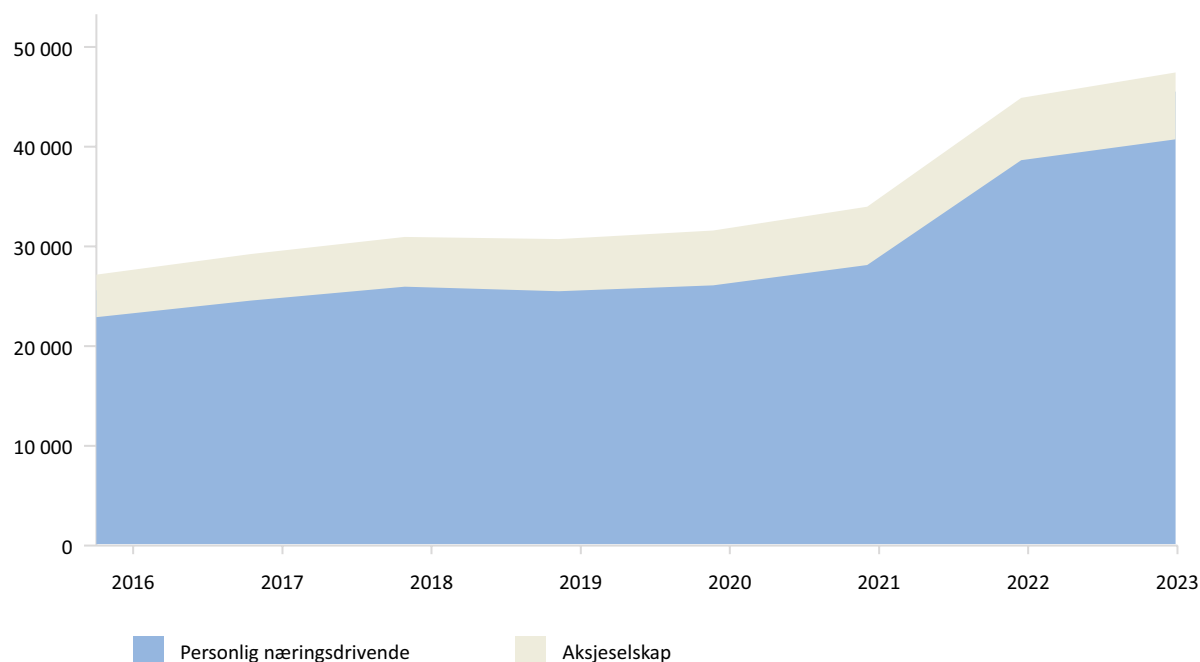
Denne delen beskriver den økonomiske aktiviteten i kunst- og kultursektoren. Når vi tar for oss dette temaet i forbindelse med tilgjengelighet og deltakelse, er det fordi vi anser den økonomiske aktiviteten som et uttrykk for hvilke forutsetninger og ressurser som finnes for å produsere og formidle kunst og kultur til befolkningen. Den økonomiske aktiviteten – enten det gjelder virksomheter, inntekter, sysselsetting, kunstneres arbeid eller offentlige tilskudd – utgjør en del av grunnlaget for at kunst- og kulturtilbudet eksisterer og kan oppleves.

I denne gjennomgangen ser vi på virksomheter med næringskoder innenfor hovedområdene litteratur, musikk, scenekunst, visuell kunst, film, «drift av bibliotek, arkiv, museum og annen kulturvirksomhet» og «underholdningsvirksomhet og øvrig kunstnerisk virksomhet».⁶⁹ Disse tilsvarer kategoriene i Statistisk sentralbyrås kulturstatistikk. Vi omtaler dette utvalget som «kultursektoren». Dette er med andre ord en snevrere sektor enn såkalt kulturell og kreativ næring, som i tillegg til de ovennevnte områdene omfatter foretak registrert innen trykte og digitale medier, dataspill, arkitektur, design, reklame og event, undervisning samt oversettelse- og tolkevirksomhet.

4.1.1 Virksomheter

Som et første steg ser vi nærmere på utviklingen i antallet virksomheter i kultursektoren, ettersom endringer i antall og type virksomheter kan gi en indikasjon på sektorens kapasitet og ressurser. Vi fokuserer først på aksjeselskap, som er den vanligste organisasjonsformen etter enkeltpersonforetak.

⁶⁹ Vi ekskluderer arkitektur, dataspill, design, oversettelse- og tolkevirksomhet, reklame og event, trykte og digitale medier og undervisning.

➤ **Figur 4.1** Antall ikke-finansielle aksjeforetak og personlig næringsdrivende i kultursektoren. Kilde: SSB, statistikk om regnskap for ikke-finansielle aksjeselskap og statistikk om inntekt for personlig næringsdrivende. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

I 2023 var det om lag 6 400 aksjeselskaper i kultursektoren. Dette er 7 prosent høyere enn året før og 57 prosent høyere enn i 2016. Den årlige veksten fra 2016 til 2023 var på over 7 prosent. Ser vi på økningen i antall ikke-finansielle aksjeselskap i alle næringer totalt, viser tallene at det har vært en økning på 36 prosent fra 2016 til 2023 og en økning på 3 prosent fra 2022 til 2023.⁷⁰ Med andre ord har veksten i antall aksjeselskaper vært betydelig høyere i kultursektoren enn i alle næringer samlet.

➤ **Tabell 4.1** Antall ikke-finansielle aksjeforetak. Kilde: SSB, statistikk om regnskap for ikke-finansielle aksjeselskap. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totalt	4 074	4 459	4 751	4 986	5 264	5 575	5 973	6 403
Litteratur	833	867	908	913	927	937	959	990
Musikk	792	885	940	1 011	1 081	1 153	1 289	1 387
Scenekunst	174	189	201	223	226	248	263	295
Film	1 289	1 411	1 477	1 526	1 625	1 727	1 838	1 973
Visuell kunst	194	203	229	249	273	289	307	326
Drift av bibliotek, arkiv, museer og annen kulturvirksomhet	58	55	59	63	63	64	67	75
Annen kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet	734	849	937	1 001	1 069	1 157	1 250	1 357

70 Veksten i alle næringer samlet var på 38 prosent fra 2016 til 2024 og 1,6 prosent fra 2023 til 2024.

Økningen i antall aksjeselskaper kan isolert sett være et uttrykk for en profesjonalisering av sektoren, der virksomheter i større grad organiseres i mer formelle og strukturerte driftsformer.⁷¹ En slik utvikling kan bidra til bedre økonomistyring, kontraktsforhold og samarbeid, men dette er ikke et direkte mål på aktivitet eller verdiskaping. Endringer i aktivitetsnivået blir tydeligere når de ses i sammenheng med inntekts- og sysselsettingstall, noe vi kommer tilbake til senere i kapittelet.

» **Tabell 4.2** Antall personlig næringsdrivende. Kategorien drift av bibliotek, arkiv, museer og annen kulturvirksomhet har for få foretak til å inkluderes. Kilde: SSB, statistikk om inntekt for personlig næringsdrivende. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totalt	Hovedinntekt fra næring	6 932	7 345	7 629	7 516	7 405	7 620	8 627	8 693
	Total	21 726	23 316	24 652	24 214	24 768	26 722	36 754	38 766
Litteratur	Hovedinntekt fra næring	1 016	1 051	1 043	977	1 004	1 042	1 087	1 034
	Total	3 673	3 896	4 052	3 788	4 102	4 184	5 588	5 657
Musikk	Hovedinntekt fra næring	2 561	2 743	2 915	2 941	2 776	2 811	3 323	3 412
	Total	8 391	9 100	9 614	9 569	9 413	10 470	14 965	16 179
Scenekunst	Hovedinntekt fra næring	616	670	725	712	676	744	877	899
	Total	1 756	1 943	2 173	2 143	2 167	2 547	3 414	3 611
Film	Hovedinntekt fra næring	731	761	790	786	830	913	988	992
	Total	1 766	1 879	2 038	1 974	2 177	2 347	3 056	3 144
Visuell kunst	Hovedinntekt fra næring	1 194	1 241	1 257	1 248	1 353	1 404	1 506	1 496
	Total	3 813	3 973	4 096	4 134	4 349	4 523	5 882	5 991
Annen kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet	Hovedinntekt fra næring	814	879	899	852	766	706	846	860
	Total	2 327	2 525	2 679	2 606	2 560	2 651	3 849	4 184

Totalt var det om lag 38 800 personlig næringsdrivende i kultursektoren i 2023.⁷² Antallet var 5 prosent høyere enn året før og 78 prosent høyere enn i 2016. Veksten var særlig markant fra 2021 til 2022, da antallet økte med over 37 prosent. Dette kan ha sammenheng med at flere fikk behov for å registrere foretak i forbindelse med tilskuddsordninger og andre forhold under pandemien.

Av de personlig næringsdrivende i sektoren i 2023 hadde om lag 8 700, eller 22 prosent, hovedinntekten sin fra næring. Dette er en lavere andel enn i alle sektorer samlet, der andelen er 33 prosent. Veksten i personlig næringsdrivende har dessuten vært størst blant dem som ikke får hovedinntektene sine fra næringen, men fra lønn, trygd og pensjoner.

Blant personlig næringsdrivende i kultursektoren med hovedinntekt fra næringen har den årlige veksten vært på rundt 3 prosent, mens årlig vekst for hele gruppen av personlig næringsdrivende i sektoren var på 9 prosent.⁷³ Dette innebærer at størstedelen av veksten i antallet

71 Dette antar vi kan være resultatet dersom aksjeselskap etableres istedenfor enkeltpersonforetak.

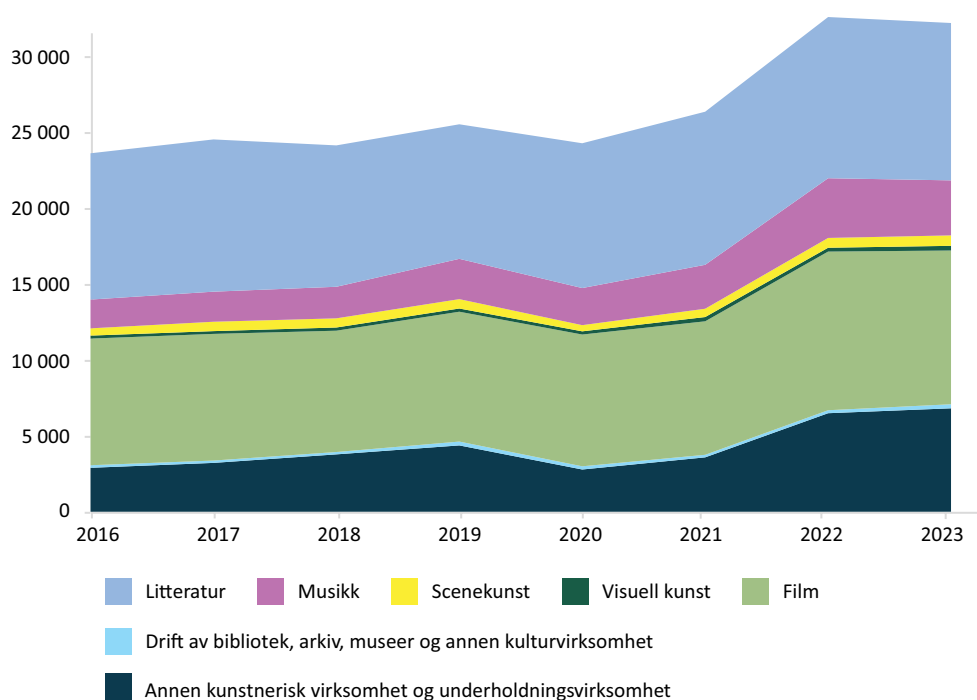
72 Personlig næringsdrivende defineres som en person som driver næringsvirksomhet for egen regning og risiko, og som er pliktig til å dokumentere næringsinntekt som et vedlegg til skattemeldingen.

73 Disse tallene gjelder årene 2017–2023.

personlig næringsdrivende i kultursektoren utgjøres av personer som driver næring på deltid eller i liten skala, ved siden av annen inntekt. Med andre ord har det sannsynligvis vært en økning av frilansere og personer med løs formell tilknytning til sektoren.

4.1.2 Driftsinntekter

Samlede driftsinntekter for aksjeforetak i kultursektoren har økt hvert år siden 2016, med unntak av pandemiåret 2020. Det meste av veksten inntraff vel å merke i 2021–2022. Størst har økningen vært i kategorien «annen kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet», som blant annet omfatter drift av lokaler og scenetekniske virksomheter. Det har også vært betydelig vekst i kategorien musikk. Disse to områdene var også blant dem som hadde størst nedgang i driftsinntekter og overskudd ved nedstengningen under covid-19-pandemien.⁷⁴ Dette kan tyde på at det fant sted en viss opphoping av produksjoner og kapasitet under pandemien, som ble realisert etter gjenåpningen.

» **Figur 4.2** Driftsinntekter, ikke-finansielle aksjeforetak i millioner kroner. Kilde: SSB, statistikk om regnskap for ikke-finansielle aksjeselskap. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

De samlede driftsinntektene for aksjeforetakene i kultursektoren var på 31,3 milliarder kroner i 2023. Dette representerer en nedgang på 1 prosent fra 2022 og en vekst på 36 prosent sammenlignet med 2016. Ser vi på driftsinntektene for aksjeselskapene i alle næringer utenom utvinning av olje og gass, viser tallene en oppgang på 3,9 prosent fra 2022 til 2023 og en økning på 54 prosent fra 2016 til 2023.⁷⁵ Gjennom hele perioden vi tar for oss, var veksten i kultursektoren dermed betydelig lavere enn i norske virksomheter samlet.

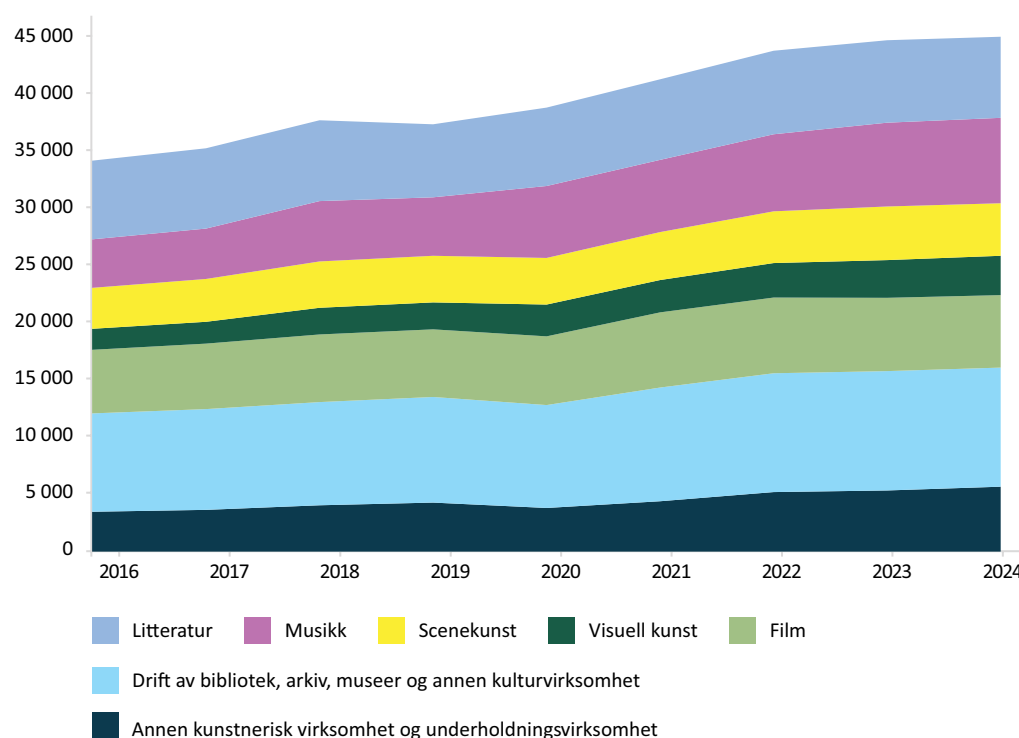
Ser vi på de personlig næringsdrivendes inntekter, har det også her vært vekst. En stor del av økningen i denne gruppens inntekter fra 2016 til 2023 utgjøres vel å merke av musikkfeltet. Musikk står alene for 42 prosent av inntektsøkningen i perioden sett under ett.

⁷⁴ Bekeng-Flemmen 2022: 30–31.

⁷⁵ Hvis vi inkluderer næringsgruppen «bergverksdrift og utvinning», hvor man også finner utvinning av råolje og naturgass, viser tallene en nedgang på 2,5 prosent fra 2022 til 2023 og en økning på 70 prosent fra 2016 til 2023.

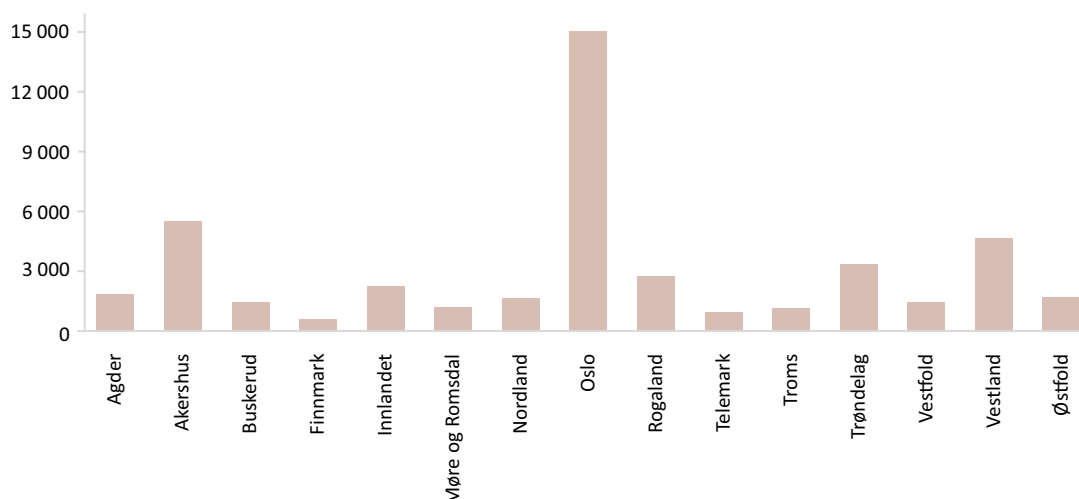
4.1.3 Sysselsetting

På kunst- og kulturområdene vi tar for oss, var det om lag 44 700 sysselsatte i 2024. Dette tilsvarer en vekst på snau 1 prosent sammenlignet med 2023, og en vekst på 32 prosent siden 2016. Den årlige veksten i sysselsettingen i kultursektoren har vært på 3,5 prosent i perioden 2017 til 2024, noe som er høyere enn den årlige veksten både i hele kulturell og kreativ næring (1,9 prosent) og den samlede sysselsettingen i Norge generelt (1,2 prosent). Veksten i sysselsetting har vært størst innen dataspill, visuell kunst og musikk.

➤ **Figur 4.3** Sysselsatte i kultursektoren, 15–74 år, registerbasert per 4. kvartal. Sysselsatte omfatter både lønnsstakere og selvstendig næringsdrivende. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting, registerbasert. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

Sysselsettingen i kultursektoren utgjorde 1,6 prosent av den totale sysselsettingen i Norge i 2024. Dette er en økning fra 2016, da andelen var 1,3 prosent. Til sammenligning utgjorde sysselsettingen i hele kulturell og kreativ næring – som i tillegg omfatter trykte og digitale medier, dataspill, arkitektur, design, reklame og event, undervisning og oversettelses- og tolkevirksomhet – 3,3 prosent.

➤ **Figur 4.4** Sysselsetting per fylke, 15–74 år, registerbasert per 4. kvartal 2024, totalt for kultursektoren. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting, registerbasert. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

Sysselsettingen i kultursektoren har økt i alle fylker gjennom perioden, men veksten har vært ujevnt fordelt. Over halvparten av den samlede veksten fra 2016 til 2024 fant sted i Oslo og Akershus. I samme periode var det Buskerud og Telemark som hadde lavest vekst i sysselsetting.

➤ **Tabell 4.3** Sysselsetting per fylke, 15–74 år, registerbasert per 4. kvartal, totalt for kultursektoren. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting, registerbasert. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
I alt	33 919	35 007	37 430	37 077	38 526	40 979	43 460	44 378	44 670
Agder*	1 462	1 473	1 599	1 610	1 595	1 698	1 752	1 761	1 826
Akershus**	3 755	3 878	4 152	4 082	2 446	2 628	2 795	2 803	5 435
Østfold**	1 315	1 327	1 463	1 396	2 446	2 628	2 795	2 803	1 663
Buskerud**	1 367	1 344	1 432	1 473	2 446	2 628	2 795	2 803	1 412
Oslo	10 790	11 344	12 138	12 136	12 698	13 670	14 479	14 707	14 794
Innlandet*	1 774	1 740	1 899	1 949	1 955	2 001	2 137	2 217	2 191
Vestfold**	1 057	1 126	1 134	1 175	1 013	1 069	1 153	1 166	1 408
Telemark**	764	749	793	748	1 013	1 069	1 153	1 166	894
Rogaland	2 183	2 213	2 342	2 251	2 328	2 425	2 551	2 676	2 704
Vestland*	3 612	3 801	3 979	3 988	3 976	4 199	4 468	4 634	4 595
Møre og Romsdal	858	874	978	871	884	1 025	1 084	1 168	1 171
Trøndelag*	2 485	2 576	2 714	2 718	2 885	2 992	3 115	3 277	3 270
Nordland	1 248	1 282	1 356	1 316	1 396	1 464	1 598	1 598	1 618
Troms**	814	843	952	887	724	743	794	800	1 126
Finnmark**	435	437	499	477	724	743	794	800	563

* For fylker som ble slått sammen i 2018 eller 2020, er de tidligere fylkene også slått sammen i tabellen.

** For fylker som ble slått sammen i 2020 og siden delt igjen, er verdien for det sammenslåtte fylket delt likt mellom fylkene i årene sammenslåingen gjaldt.

4.1.4 Kunstnere

Vi antar at antallet kunstnere i 2024 var mellom 32 000 og 36 000, men dette er et usikkert estimat. *Kunstnerundersøkelsen 2019* manglet tall for hele populasjonen fordi enkelte kunstnergrupper ikke deltok i undersøkelsen.⁷⁶ Det siste kvalifiserte anslaget ble gjort i *Kunstnerundersøkelsen 2013*, som estimerte kunstnerpopulasjonen til 23 745 personer. Den gangen la man til grunn en årlig vekst på 2,8 prosent siden 2006. Dersom de påfølgende årene har hatt samme årlige vekst, tilsier det en populasjon på drøyt 32 000 i 2024. Benytter vi kilder som – i motsetning til tidligere kunstnerundersøkelser – ikke skiller mellom aktive og ikke-aktive kunstnere blant kunstnerorganisasjonenes medlemmer, tilsier estimatene en populasjon på oppunder 36 000.⁷⁷ Den største delen av veksten i antall organiserte kunstnere ser ut til å ha funnet sted blant musikere og komponister.

➤ **Tabell 4.4** Antall medlemmer i kunstnerorganisasjoner fordelt på kunstnerisk aktivitet.⁷⁸ Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Film- og scenekunstnere	3 801	4 058	4 112	4 238	4 322	4 603	4 650	4 758
Forfattere	2 057	2 077	2 107	2 168	2 237	2 396	2 653	2 849
Musikere og komponister	13 814	13 974	14 231	14 749	15 462	15 756	16 416	16 756
Visuelle kunstnere	6 097	6 125	6 510	6 653	6 477	6 811	7 116	6 896
Total	25 769	26 234	26 960	27 808	28 498	29 566	30 835	31 259

Veksten i antall kunstnere bør ses i sammenheng med kunstnernes arbeidstid. Funn fra *Kunstnerundersøkelsen 2019* tyder på at majoriteten av kunstnergruppene i gjennomsnitt bruker mindre tid på kunstnerisk arbeid enn i 2006.⁷⁹ Ser vi på alle kunstnergruppene samlet, med forbehold om at utvalget ikke omfatter samtlige kunstnergrupper, var nedgangen i kunstnerisk arbeidstid fra 2006 til 2019 på 10,6 prosent.

76 Dette gjaldt spesielt noen grupper av musikere og skuespillere. Tradisjonshåndverkere er en annen gruppe som ikke har vært inkludert, og som med fordel kan inngå i fremtidige undersøkelser.

77 For å gi en oversikt over antall kunstnere i Norge fordelt på kunstnerisk aktivitet har vi benyttet oss av tall fra Norsk kulturindeks, som er utarbeidet av Telemarksforskning. Tallene er hentet fra kunstnere registrert i 27 kunstnerorganisasjoner. Disse har Telemarksforskning plassert i kategoriene forfattere, musikere og komponister, film- og scenekunstnere, og visuelle kunstnere. Antallet kunstnere inkluderer en ikke-tallfestet andel dobbeltmedlemskap. Dersom vi antar at andelen dobbeltmedlemskap er den samme som i *Kunstnerundersøkelsen 2019*, og dersom det har vært en årlig vekst på 2,8 prosent også for uorganiserte kunstnere, anslått til 6045 i 2013, tilsier det en total på noe under 36 000 i 2024. 2016 er utelatt fordi Norsk kulturindeks etter dette inkluderte flere kunstnerorganisasjoner, slik at tallene fra 2016 ikke er sammenlignbare med de etterfølgende.

78 Kategoriene i Norsk kulturindeks omfatter følgende grupper. Forfattere: Den norske Forfatterforening, Dramatikerforbundet, Norske barne- og ungdomsbokforfattere, Forfatterforbundet, Samisk Forfatterforening og Norsk oversetterforening. Musikere og komponister: Creo, FolkOrg, GramArt, NOPA, Norsk Jazzforum, Samiske Komponister, Juoigiid Searvi og Norsk komponistforening. Film- og scene-kunstnere: Norsk Filmforbund, Norsk Skuespillerforbund, Norske dansekunstnere, Sámi Lávdi, Samisk Filmforbund og Norske film-regissører. Visuelle kunstnere: Forbundet Frie Fotografer, Grafill, Norske interiørarkitekters og møbeldesigneres landsforening, Norske billedkunstnere, Norske husflidshåndverkere, Samisk Kunstnerforbund og Norske kunsthåndverkere.

79 Kleppe & Askvik 2023: 57, 65.

▢ **Tabell 4.5** Gjennomsnittlig antall kunstneriske arbeidstimer i 2006, 2013 og 2019. Kilde: Kleppe og Askvik 2023

	2006	2013	2019
Billedkunstnere	1 348	1 350	1 232
Kunsthåndverkere	1 390	1 199	1 295
Kunstneriske fotografer	1 066	1 306	1 151
Designere og illustratører	1 277	1 298	1 121
Skjønnlitterære forfattere	1 374	1 214	904
Dramatikere	1 452	1 441	1 306
Oversettere	1 173	1 192	1 365
Faglitterære forfattere og oversettere	1 244	1 065	894
Kunstkritikere	1 081	724	915
Dansere	807	962	844
Filmkunstnere	1 506	1 437	1 260
Komponister	1 498	1 330	1 158
Populærkomponister	1 244	1 447	1 272

Som vi kan se av tabell 4.4, er det grunn til å tro at kunstnerpopulasjonen øker. Dette kan være et tegn på ekspansjon i denne delen av sektoren. Det må imidlertid tas noen forbehold. Vi har tidligere, i tabell 4.2, sett at størstedelen av veksten i antall personlig næringsdrivende – som er den klart vanligste tilknytningsformen blant kunstnere – utgjøres av personer som ikke har næringen som hovedinntekt. *Kunstnerundersøkelsen 2019* viste at rundt 60 prosent av kunstnerne er deltidskunstnere, og som tabell 4.5 viser, ser vi antydninger til at kunstnernes kunstneriske arbeidstid går ned. Kort sagt: Kunstnerpopulasjonen vokser i antall individer, men det er usikkert i hvor stor grad dette i seg selv gir grunnlag for økt kunstnerisk produksjon.

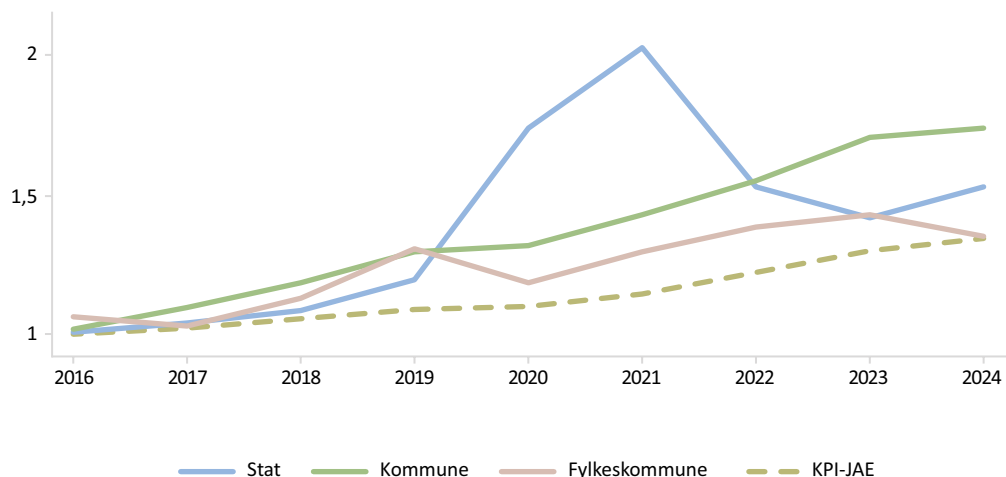
4.1.5 Offentlige midler

Tilførselen av offentlige midler er en annen indikasjon på kultursektorens kapasitet til å produsere og formidle kunst og kultur. Midlene fra staten, fylkeskommunene og kommunene utgjorde til sammen 23,7 milliarder kroner i 2024, ifølge SSB. Beløpet for statens utgifter i oversikten gjelder «kulturformål» på Kultur- og likestillingsdepartementets budsjett, der blant annet film og medier holdes utenfor.

▢ **Tabell 4.6** Offentlige utgifter til kultur, KPI. 2015=1. Millioner kroner i parentes. Merk at de statlige utgiftene kun gjelder allmenne kulturformål i statsbudsjettet. Kilder: Stat: Kulturformål i alt per år over Kultur- og likestillingsdepartementets budsjett, SSB, Kulturstatistikk. Fylkeskommune: Fylkeskommunale utgifter, tabell 12064 ekskl. utgifter til idrett, SSB. Kommuner: Kommunale utgifter (post 365, 370, 373, 375, 377, 383, 385 og 386), SSB, KOSTRA. KPI: Avrundet KPI per år, historisk serie fra 2024, SSB, statistikk om konsumprisindeksen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stat	1 (7 373)	1,04 (7 672)	1,07 (7 884)	1,11 (8 177)	1,21 (8 901)	1,70 (12 561)	1,96 (14 436)	1,51 (11 157)	1,41 (10 431)	1,51 (11 137)
Fylkeskommune	1 (1 343)	1,09 (1 470)	1,06 (1 426)	1,15 (1 546)	1,31 (1 756)	1,20 (1 616)	1,30 (1 745)	1,38 (1 851)	1,42 (1 912)	1,35 (1 818)
Kommune	1 (6 317)	1,05 (6 625)	1,12 (7 064)	1,20 (7 570)	1,30 (8 220)	1,32 (8 309)	1,42 (8 944)	1,53 (9 643)	1,67 (10 565)	1,70 (10 711)
KPI-JAE	1	1,03	1,05	1,08	1,11	1,12	1,16	1,23	1,30	1,34

Figur 4.5 viser at veksten i samlede offentlige midler til kulturformål har ligget over konsumprisindeksen, justert for avgifter og energivarer, hvert år siden 2015. Dette gjelder særlig de kommunale utgiftene til kultur, som i 2024 var 70 prosent høyere enn i 2015.

» **Figur 4.5** Utviklingen i statlige, fylkeskommunale og kommunale utgifter til kultur sammenliknet med konsumprisindeksen (KPI-JAE). Tallene er indeksert slik at 2015=1. Merk at de statlige utgiftene kun gjelder allmenne kulturformål i statsbudsjettet. Kilder: KPI: Avrundet KPI per år, historisk serie fra 2024, SSB, statistikk om konsumprisindeksen. Stat: Kulturformål i alt per år, SSB, Kulturstatistikk. Fylkeskommune: Fylkeskommunale utgifter, tabell 12064 ekskl. utgifter til idrett, SSB. Kommuner: Kommunale utgifter (post 365, 370, 373, 375, 377, 383, 385 og 386), SSB, KOSTRA

Når vi i denne sammenhengen ønsker å si noe om offentlige utgifter som grunnlag for utviklingen av kulturtilbudet, må vi ta et viktig forbehold. Vi har i denne rapporten ikke hatt mulighet til å analysere de offentlige utgiftene mer finmasket. Det er grunn til å tro at utgifter til offentlige bygg, for eksempel, utgjør en betydelig del av disse beløpene, noe som ikke nødvendigvis gir tilsvarende økt aktivitet. I fremtidige undersøkelser vil det være nyttig å bryte ned tallene ytterligere.

4.2 Arrangementer og arenaer

I de følgende delene ser vi nærmere på antall arrangementer innen de ulike kunst- og kulturområdene, og der det er mulig, antall arenaer der kulturtilbudet finner sted. Tidligere har vi også pekt ut åpningstider som en aktuell indikator, og vi inkluderer dette der det er mulig.⁸⁰

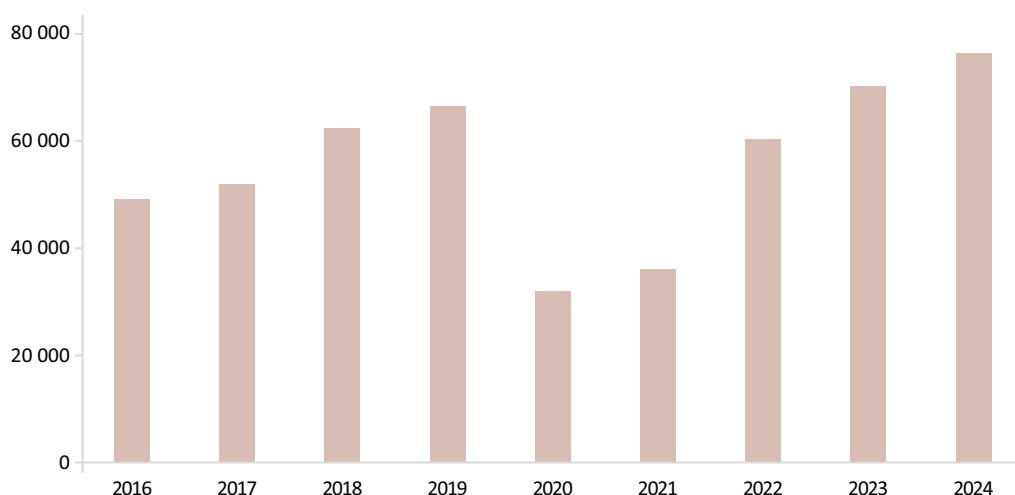
4.2.1 Litteratur

På litteraturområdet regner vi arrangementer ved biblioteker, litteratur- og kulturhus og festivaler blant de mest sentrale. Aktiviteter i Den kulturelle skolesekken utgjør en ytterligere, viktig arrangementskategori, som vi kommer tilbake til i kapittelet om rekruttering av barn og unge.⁸¹ Der omtales også skolebibliotek.

⁸⁰ Kunst- og kulturarenaenes åpningstider – både antall timer per dag og antall dager per år – kan si noe om hvor lett tilgang publikum har til tilbudene. Åpningstider er vel å merke ikke en like relevant målestokk for alle kulturtilbud. Det er mest aktuelt å se på åpningstider for bibliotek, museer og visningssteder for visuell kunst; der vi mangler data om sistnevnte. For musikk-, teater-, dansescener og kinoer anser vi ikke åpningstider som det sentrale målepunktet; for disse tilbudene er omfanget av forestillinger en bedre indikator.

⁸¹ I tillegg holdes det mange foredrag og samtaler ved andre arenaer, som det er vanskeligere å telle og kategorisere.

I 2024 ble det registrert flere biblioteksarrangementer enn noe annet år i perioden vi ser på. Dette året hadde folkebibliotekene om lag 73 250 arrangementer. Dette representerer en økning på 9 prosent fra året før og 56 prosent sammenlignet med 2016. Som mange andre tilbud, falt aktiviteten i bibliotekene betydelig i 2020–2021, men i 2023 og 2024 oversteget antallet biblioteksarrangementer nivået fra før pandemien. En kartlegging gjennomført av Innlandet fylkesbibliotek viser at antall arrangementer har kunnet øke uten en tilsvarende økt ressursbruk.⁸²

➤ **Figur 4.6** Aktivitet i folkebibliotek i hele landet 2016–2024. Alle typer arrangementer. Kilde: SSB, statistikk om kulturtilbud

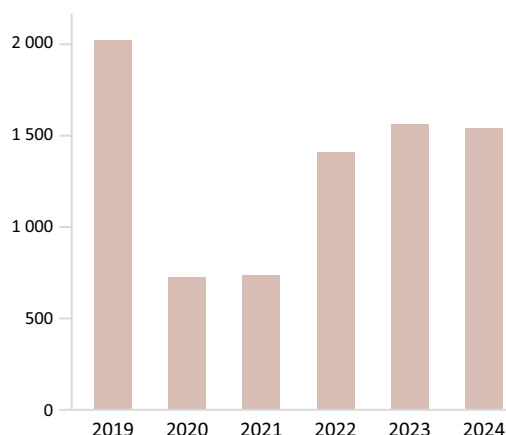
Veksten må ses i sammenheng med endringene i folkebibliotekloven som trådte i kraft i 2014, og som presiserte bibliotekenes formidlingsansvar og funksjon som møteplass. Bibliotekene fungerer i dag som allmenne samfunnsarenaer med et bredt spekter av aktiviteter som går langt utover tradisjonell litteratur- og kunnskapsformidling. Av arrangementene i 2024 utgjorde kulturarrangementer den klart største kategorien med 36 prosent av alle arrangementer og nær halvparten (48 prosent) av deltakerne. Deretter følger arrangementer for skoler og barnehager, som står for 30 prosent av arrangementene og en tilsvarende andel av besøkene. Opplæring, kurs og verksteder utgjør 27 prosent av arrangementene og 17 prosent av deltakerne. Samtale- og debattarrangementer samt bibliotekinformasjon og omvisninger utgjør til sammen omkring seks prosent av tilbudet.⁸³

Litteraturhusene som får støtte på statsbudsjettet, har rapportert i overkant av 1 500 arrangementer i 2024.⁸⁴ Dette er drøyt 1 prosent lavere enn året før og 24 prosent lavere enn i 2019, det første året vi har data fra i vår undersøkelse. 2024-tallene representerer en tydelig vekst sammenlignet med pandemiårene 2020–2021, men altså en klar nedgang sammenlignet med siste år før pandemien.

82 Græsby & Stabell 2023.

83 Nasjonalbiblioteket 2024.

84 Vi teller her med arrangementer i samlekategorien «andre arrangementer» og forestillinger.

➤ **Figur 4.7** Antall arrangementer ved litteraturhusene i Oslo, Bergen, Fredrikstad, Trondheim og Skien.
Kilde: Kulturdirektoratet

Når det gjelder antall arenaer på litteraturfeltet, spiller folkebibliotekene en sentral rolle; de utgjør den store massen av arenaer. I 2024 fantes det 632 folkebibliotek, inkludert filialer. Dette er 1 filial færre enn året før og 7 prosent færre enn i 2016. I gjennomsnitt har det dermed blitt omtrent 5 færre enheter hvert år, noe som tilsvarer en årlig nedgang på under 1 prosent. Når tallene er så stabile, kan andre mål kanskje gi et bedre bilde av hvordan tilgjengeligheten utvikler seg – for eksempel antallet kommuner med tilbud om meråpent bibliotek, det vil si kommuner der det er mulig å bruke biblioteket utover betjent åpningstid.

I 2016 hadde 89 kommuner minst én meråpen avdeling. I 2024 var antallet 199. Som tabell 4.7 viser, har også antallet timer med meråpent åpningstilbud økt betraktelig de siste årene.

➤ **Tabell 4.7** Antall meråpne åpningstimer ved hovedbibliotek og avdelingene i folkebibliotekene. Kilde: Nasjonalbiblioteket, bibliotekstatistikk

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Åpningstider, hovedbibliotek, meråpent	2 365	3 866	5 203	6 651	5 538	6 984	8 473	9 269	10 441
Åpningstider, avdelingene, meråpent	1 784	2 174	3 447	3 664	5 073	4 606	6 075	6 398	7 439

Meråpent-ordningen styrker befolkningens tilgang til bibliotekets lokaler og samlinger, men den utvidede åpningstiden gir ikke tilsvarende økt tilgang til veiledning og formidling. En landsdekkende undersøkelse gjennomført for Nasjonalbiblioteket i 2025 viser at meråpent-bibliotekene først og fremst benyttes til tradisjonelle bibliotektenester. Nesten halvparten av brukerne, 45 prosent, oppgir at de bruker meråpent-tiden til å hente bøker de har bestilt, mens fire av ti, 39 prosent, leter etter bøker å låne. Om lag en firedel, 27 prosent, bruker biblioteket til studier, lekser, gruppearbeid eller jobb i denne tiden.⁸⁵

Et annet mål på litteraturtilbudets omfang er antallet bokhandler. Statistikk fra Bokhandlerforeningen viser at foreningen i 2024 hadde 462 medlemmer, noe som utgjorde en nedgang på 2 prosent sammenlignet med 2023. Det var 132 færre utsalg i 2024 sammenlignet med 2016, en nedgang på 22 prosent.

85 Advicia 2025.

» **Tabell 4.8** Bokhandler. Medlemsutvikling fordelt på kjeder eller sammenslutning 2016–2024. Kilde: Bokhandlerforeningen

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Akademika	48	48	46	44	43	44	44	42	24
Ark	119	144	145	143	152	155	157	157	157
Boklageret	23	10	6	0	0	0	0	0	0
Fri bokhandel	74	69	59	58	57	53	49	46	42
Kjedefri	26	26	29	26	26	28	31	28	32
Libris	62	56	55	0	0	0	0	0	0
Norli	115	138	136	195	199	200	202	200	207
Notabene	110	64	56	0	0	0	0	0	0
Tanum	17	19	19	14	2	0	0	0	0
Total	594	574	551	480	479	480	483	473	462

Utviklingen blant bokhandlerne har over tid vært preget av en konsentrasjon, der de såkalt vertikalt integrerte bokhandelkjedene har styrket sin dominans i markedet. Bokhandelkjedene som er eid av de store konsernene, sto for 94 prosent av omsetningen i bokhandelen i 2022. Veksten i kjedenes markedsandeler har skjedd på bekostning av de uavhengige bokhandlerne, som opplevde et fall i omsetningen med nesten 60 prosent mellom 2018 og 2022.⁸⁶ Samtidig har flere mindre kjeder og viktige aktører forsvunnet de siste årene, noe som også fremgår av tabell 4.8. Det kan argumenteres for at denne utviklingen har ført til redusert formidlingsmangfold i bokhandelen.⁸⁷ I denne rapporten har vi ikke hatt anledning til å undersøke formidlingsaktivitet, som for eksempel arrangementer, på disse arenaene.

Litteraturfestivaler utgjør også en viktig arena: I 2024 mottok 53 litteraturfestivaler tilskudd gjennom Kulturrådets ordning for litteraturformidling.⁸⁸ Vi antar at dette omfatter alle eller de aller fleste større litteraturfestivalene i Norge.⁸⁹

4.2.2 Musikk

Musikkarrangementene, som i stor grad utgjøres av konserter, finner sted på en rekke ulike arenaer. Per i dag forvalter Kulturdirektoratet statistikk over et lite, men kulturpolitisk viktig, utsnitt av musikkarrangementene. Dette gjøres i form av den såkalte musikk- og scenekunststatistikken, som omfatter virksomheter med årlige driftstilskudd fra Kultur- og likestillingsdepartementet og større festivaler med støtte fra Kulturrådet.⁹⁰ Her benytter vi musikk- og scenekunststatistikken ikke for å fastslå det eksakte, totale antallet konserter og forestillinger i Norge, men for å følge utviklings-trekk innen et stabilt utvalg.⁹¹

I 2024 var det registrert om lag 5 000 musikkarrangementer ved institusjoner og festivaler i Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk, noe som tilsvarer nivået før pandemien.⁹²

⁸⁶ Holmen et al. 2024: 63.

⁸⁷ Jf. 2.1.3 Mangfold.

⁸⁸ Kulturrådet 2025: 25.

⁸⁹ 53 av 54 søkere fikk tilskudd i 2024. Kulturrådet 2025: 25.

⁹⁰ Musikk- og scenekunststatistikken er en årlig innsamling av arrangements- og publikumsrapporter fra musikk- og scenekunstinstitusjoner som får enkelttilskudd over statsbudsjettet. Dette er teater-, opera-, orkester- og danseinstitusjoner. I tillegg omfatter statistikken 35 musikkfestivaler som mottar 1 million kroner eller mer i tilskudd fra Kulturrådets musikkfestivalordning. Det er Kulturdirektoratet som samler inn og presenterer statistikken.

⁹¹ Statistikken dekker bare deler av musikkfeltet og har en viss sjangermessig slagside: Klassisk musikk, samtidsmusikk og deler av jazzfeltet er godt representert, mens store deler av populærmusikken og folkemusikken faller utenfor. Fordi utvalget er relativt stabilt fra år til år, gir det likevel et egnet grunnlag for å belyse endringer over tid; forutsatt at tallene forstås som indikasjon på utviklingen innen den delen av feltet som faktisk omfattes.

⁹² Musikkvirksomheter i statistikken inkluderer ikke opera og musikkdramatikk.

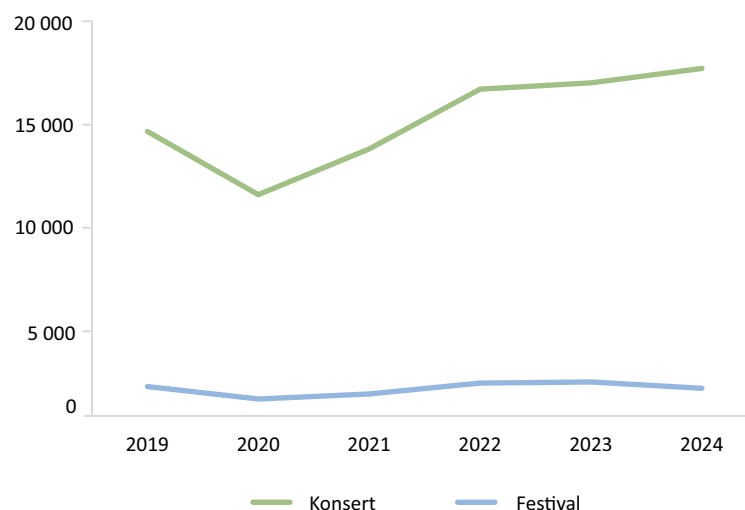
Nærmere 60 prosent av disse var arrangementer ved festivaler, en andel som har blitt lavere siden 2019.

▮ **Tabell 4.9** Antall konserter og forestillinger ved festivaler som mottar mer enn 1 million kroner fra Kulturrådets festivalordning og musikkvirksomheter som mottar driftstilskudd, 2019–2023. Kilde: Kulturdirektoratet

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Musikk	1 722	1 130	1 115	1 566	1 694	2 099
Festival	3 353	1 239	2 450	3 024	2 661	2 921
Totalt	5 133	2 426	3 619	4 657	4 548	5 020

Det er verdt å merke seg at utvalget bare omfatter en del av den norske festivalfloraen. Utvalget er imidlertid forholdsvis stabilt og antakelig egnet til å studere utviklingen.

For å beskrive utviklingen i antall konserter på et mer overordnet nivå, og samtidig inkludere et bredt spekter av private arrangører, kan vi benytte data innhentet fra norske billettselskaper. Dette materialet inngår i Norsk kulturindeks, en årlig oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner og fylker, utarbeidet av Telemarksforskning.⁹³

▮ **Figur 4.8** Antall konserter og festivaler registrert i Norsk kulturindeks, basert på data fra billettselskapene Aurora, Buytec, DX, Hoopla, Linticket, Ringbillett, Ticketco, Ticketmaster, Tikkio og Tixly. Kilde: Norsk kulturindeks, Telemarksforskning

Oversikten viser at det ble registrert rundt 18 000 konserter i 2024. Dette representerer en økning på 4 prosent sammenlignet med året før og 22 prosent sammenlignet med 2019. Ser vi utviklingen i henholdsvis Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk og Norsk kulturindeks i sammenheng, ser det ut til at det er en klart større vekst i den delen av musikkfeltet som ikke omfattes av de statlig finansierte virksomhetene.

Det finnes i dag ingen samlet statistikk over antall musikkarenaer i Norge. Dette utgjør et kunnskapshull, men vi anerkjenner at det vil være krevende å utvikle en slik løpende oversikt. Data-kildene Kulturdirektoratet har i dag, slik som musikk- og scenekunststatistikken, er basert på faste utvalg og dermed ikke egnet som indikator for utviklingen i antallet arenaer.

93 Tallene i Norsk kulturindeks kan i noen grad overlappe med tallene fra Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk.

4.2.3 Scenekunst

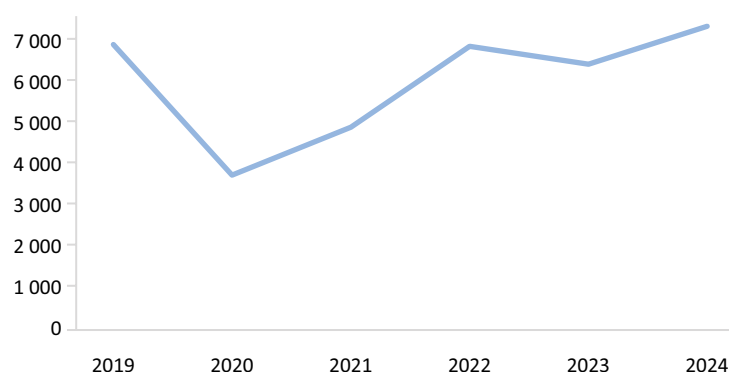
Scenekunstheltet omfatter et bredt spekter av uttrykk, fra institusjonsteatrenes repertoar til det frie feltets produksjoner innen samtidsdramatikk og dans. I tillegg settes det opp mange revyer, musikal-er og lignende på kommunale og private scener.

➤ **Tabell 4.10** Arrangementer ved scenekunstorganisasjoner som mottar statstilskudd, 2019–2023. Kilde: Kulturdirektoratet

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Teater, opera, dans	15 883	8 898	8 880	14 063	14 794	14 238

Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk viser at antallet scenekunstarrangementer de siste tre årene har ligget noe under nivået i 2019, det siste året før pandemien. I 2024 ble det registrert rundt 14 200 arrangementer – en liten nedgang fra 2023 og en reduksjon på rundt 10 prosent sammenlignet med 2019.

Vi kan også her se på tall fra billettselskapene, som Telemarksforskning henter inn til Norsk kulturindeks. Oversikten viser om lag 7 000 arrangementer i 2024, en økning på 9 prosent sammenlignet med 2023 og 4 prosent sammenlignet med 2019.

➤ **Figur 4.9** Antall scenekunstarrangementer registrert i Norsk kulturindeks, basert på data fra billettselskapene Aurora, Buytec, DX, Hoopla, Linticket, Ringbillett, Ticketco, Ticketmaster, Tikkio og Tixly. Kilde: Norsk kulturindeks, Telemarksforskning

Grovt sett, og med unntak av pandemiårene 2020 og 2021, fremstår tilbudet som stabilt. Når antallet arrangementer ved scenekunstorganisasjoner som mottar statstilskudd faller i perioden 2019–2024, samtidig som antallet arrangementer registrert av billettselskapene øker, antyder dette en noe mer positiv utvikling i den delen av scenekunstheltet som ikke mottar statlig finansiering. Med en kort tidsserie, og uten å kjenne graden av overlapp mellom kildene, er det imidlertid vanskelig å trekke bastante konklusjoner.

Danseinformasjonen, det nasjonale kompetansesenteret for dansekunst, fører statistikk over danseforestillinger som fremføres over hele landet.⁹⁴ Tallene viser en tydelig økning gjennom

94 Statistikken er basert på profesjonelle danseforestillinger som enten er rapportert inn til Danseinformasjonens database, eller som Danseinformasjonen har innhentet. Statistikken inkluderer tall fra blant annet Nasjonalballetten, Carte Blanche og Nagelhus Schia Productions, og de gjelder det Danseinformasjonen vurderer som profesjonelle danseforestillinger. Elev- og studentforestillinger er ikke inkludert. Videre finnes forestillinger i Den kulturelle skolesekken (DKS) i basen, og vi har derfor valgt å fjerne forestillinger som er registrert ved barnehager og skoler fra statistikken – siden vi har egne tall for DKS i et senere kapittel. Hvert kompani kan ha flere produksjoner, og det må derfor tas høyde for at ikke alle danseforestillinger og produksjoner er registrert. Danseinformasjonen legger vekt på at dette er en levende database, og at dersom de finner en forestilling som ikke ligger i databasen, så legges den inn, uavhengig av årstall. Styrken med å benytte denne statistikken er at den viser et bredere bilde av den tilgjengelige dansekunsten enn det som er rapportert til musikk- og scenekunststatistikken, som kun baserer seg på institusjoner med tilskudd over statsbudsjettet. Men statistikken vil overlape noe.

perioden: I 2024 var det registrert rundt 2 100 forestillinger, en vekst på 13 prosent sammenlignet med året før og 66 prosent sammenlignet med 2016.

Tabell 4.11 Antall danseforestillinger i Norge 2016–2024. Kilde: Danseinformasjonen

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1 267	1 245	1 288	1 294	1 361	1 603	1 654	1 867	2 103

En forklaring på veksten kan være en tendens til at dansekompaniene skaper flere og mindre produksjoner, blant annet som resultat av at Kulturrådet i 2019 gikk bort fra lange tilskuddsperioder i ordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper.⁹⁵ Veksten i antall forestillinger inntreffer fra 2020, altså like etter at Kulturrådet gjorde omleggingen.⁹⁶

Vi har i dag ingen statistikk over antall scenekunstarenaer i Norge utover de statlig finansierte. Som på musikkfeltet er dette et kunnskapshull som det kan være utfordrende å tette i praksis. Musikk- og scenekunststatistikken er basert på faste utvalg og er uegnet til å vise endring i arenaantallet.

4.2.4 Visuell kunst

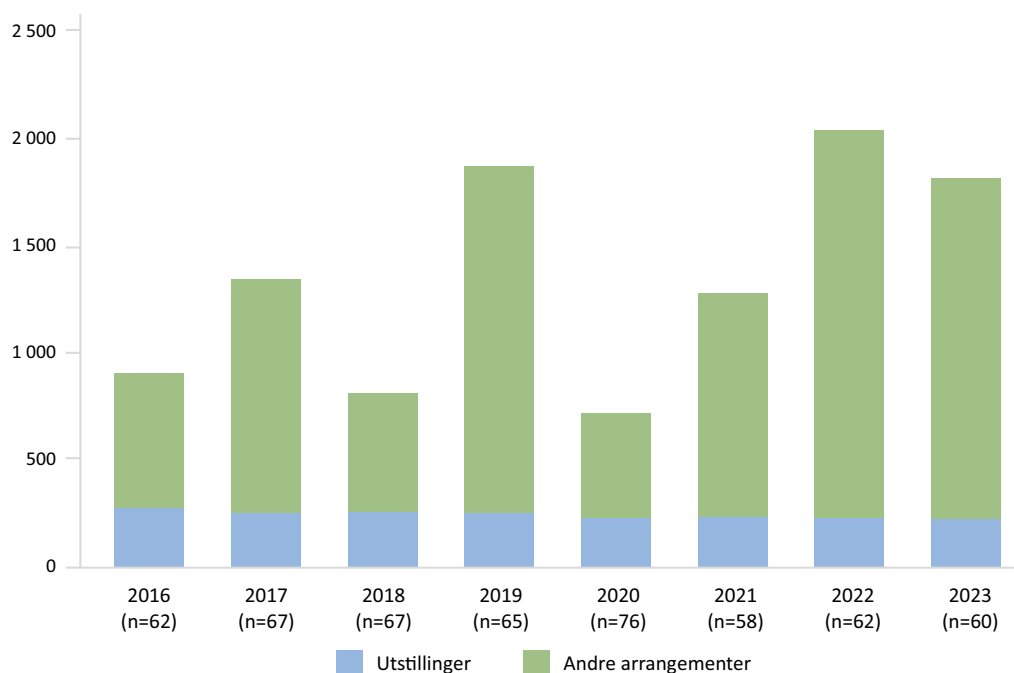
De mest sentrale arrangementene innen visuell kunst er utstillinger, som kan finne sted ved museer, kunsthaller, kunstforeninger, gallerier og andre visningssteder. I tillegg holdes ulike biennaler og festivaler. En samlet statistikk over alle disse delene av det visuelle kunstfeltet mangler. Kulturdirektoratet har imidlertid enkelte kilder, basert på rapportering fra virksomheter med statlig tilskudd, som vi kan benytte.

Kulturdirektoratets museumsstatistikk er basert på rapportering fra museer og kan si noe om arrangementene innen visuell kunst.⁹⁷ Vel å merke utgjør arenaer som formidler kunst et fåtall av de rundt 600 arenaene i statistikken. Når vi isolerer tallene for arenaer som definerer seg selv som kunstmuseum, blir kvaliteten redusert på grunn av variasjoner i utvalget og inkonsekvent rapportering. Det må tas forbehold om at kvaliteten på materialet påvirkes av virksomhetenes begrepsforståelser og rutiner for telling, som kan være varierende.

⁹⁵ Danseinformasjonen oppgir dette som en av flere forklaringer overfor Kulturdirektoratet.

⁹⁶ Danseinformasjonens telling er vel å merke ikke basert på en stabil populasjon av arenaer, og noe av økningen kan skyldes gradvis bedre systemer og rutiner for registrering. Danseinformasjonen oppgir imidlertid at senterets vurderinger og kontakt med feltet tilsier at hovedtendensen til vekst i antall forestillinger er reell.

⁹⁷ Museumsstatistikken samles inn, bearbeides og publiseres av Kulturdirektoratet. En stor andel av museene i Kulturdirektoratets statistikk mottar driftstilskudd fra Kulturdepartementet, men også private, kommunale og andre museer rapporterer. For å bli inkludert i statistikken må museet ha en kultur-, natur- eller kunsthistorisk samling de forsker på, forvalter og formidler, det må ha minst ett fast årsverk, og det må være åpent for publikum. Kulturdirektoratet samarbeider med Statistisk sentralbyrå, og museumsstatistikken inngår i Norges offisielle statistikk og publiseres av SSB.

➤ **Figur 4.10** Antall utstillinger og arrangementer ved kunstmuseer, n angir antall museumsarenaer. 2016–2023. Kilde: Kulturdirektoratet

Tallene tyder grovt sett på en nedgang i antall utstillinger ved kunstmuseene. Dette blir tydelig om vi sammenligner 2016 med 2023, der antallet utstillinger ser ut til å falle med nærmere 20 prosent. Vel å merke hefter det noe usikkerhet ved tallene fordi antallet rapporterende arenaer varierer noe. Men det er grunn til å følge utviklingen i antall utstillinger de kommende årene, særlig med tanke på endringene i befolkningens bruk av kunstutstillinger og museer, noe vi kommer tilbake til. Samtidig har andre typer arrangementer, selv om antallet har fluktuert, vokst betydelig i perioden sett under ett – med over 150 prosent vekst fra 2016–2023, men med et fall fra 2022 til 2023.

Et annet mål på kunstmuseenes tilgjengelighet er hvor mange dager de holder åpent. Totalt registrerte kunstmuseene nærmere 11 000 åpningsdager totalt i 2023. Dette var en økning på 11 prosent sammenlignet med 2022, men sammenlignet med 2016 var det et fall på 9 prosent.

➤ **Tabell 4.12** Åpningsdager ved museumsarenaer som kategoriserer seg som kunstmuseer. 2016–2023. Kilde: Kulturdirektoratet

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
11 769	12 319	10 744	11 214	10 058	9 111	9 680	10 734

Kunsthaller og andre virksomheter innen visuell kunst som mottar tilskudd over Kultur- og likestillingsdepartementets budsjett (kapittel 320, post 74 og 75), rapporterer også om arrangementer til Kulturdirektoratet. Ifølge tabell 4.13 gjennomførte disse virksomhetene 186 utstillinger i 2024, noe som utgjør en nedgang på 7 prosent sammenlignet med 2023.

» **Tabell 4.13** Antall utstillinger og andre arrangementer innen fagområdet «visuell kunst» blant organisasjoner og kompetansesentre med mer og litteraturhus, kunstscener og kompanier med mer (statsbudsjettets kapittel 320, post 74 og 75). Kilde: Kulturdirektoratet

	2020	2021	2022	2023	2024
Utstillinger	188	199	216	200	186
Andre arrangementer	748	967	1 490	1 696	1 884
Totalt	977	1 212	1 745	1 933	2 091

Selv om antallet *utstillinger* går noe ned i 2024 sammenlignet med tidligere år, er det verdt å merke seg at virksomhetene samlet rapporterer om et langt større og økende antall *andre arrangementer*. Dette kan tyde på at aktiviteten ved disse arenaene generelt øker. Tendensen ligner den vi så for museene: Det blir noe færre utstillinger, men tydelig flere andre arrangementer. For vår innsikt i utviklingen, og særlig når vi i senere rapporter skal vurdere rammene for kvalitet ved disse arenaene, vil det være av interesse å ha mer kunnskap om den store og voksende mengden arrangementer.

Et annet lite kunnskapshull på dette området gjelder åpningstidene. Per i dag har vi ikke data om hvor lenge disse virksomhetene holder åpent.

Kunstforeningene, som er frivillige organisasjoner og i den forstand publikumsstyrte arenaer, står for en viktig del av formidlingen av samtidskunst. Vi har ikke tilgang til statistikk over antall utstillinger ved kunstforeningene. Tall fra Norske kunstforeninger viser imidlertid at antallet medlemsforeninger i 2025 var 136.⁹⁸ Dette var på samme nivå som året før, men en nedgang på 11 prosent fra 2016 da antallet medlemsforeninger var 153. Antallet medlemmer i foreningene har minket mer, med 26 prosent fra 2016 (17 138 medlemmer) til 2025 (12 758 medlemmer).

» **Tabell 4.14** Antall medlemmer, foreninger, medlemmer og fylkeslag i Norske Kunstforeninger. 2016–2025. Kilde: Norske Kunstforeninger

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Medlemmer	17 138	16 317	15 094	15 611	14 779	13 915	13 372	13 414	13 492	12 758
Foreninger	149	146	142	140	143	139	136	132	130	130
Fylkeslag	4	5	5	5	5	5	5	5	5	6

Det er altså en nedadgående trend både i antall kunstforeninger og i antall medlemmer. Merk at disse tallene gjelder medlemmene i organisasjonen Norske kunstforeninger, som ikke nødvendigvis omfatter alle kunstforeninger. Vi minner også om at noen kunstforeninger har skiftet navn til kunsthall og derfor også kan opptre i statistikken omtalt tidligere.

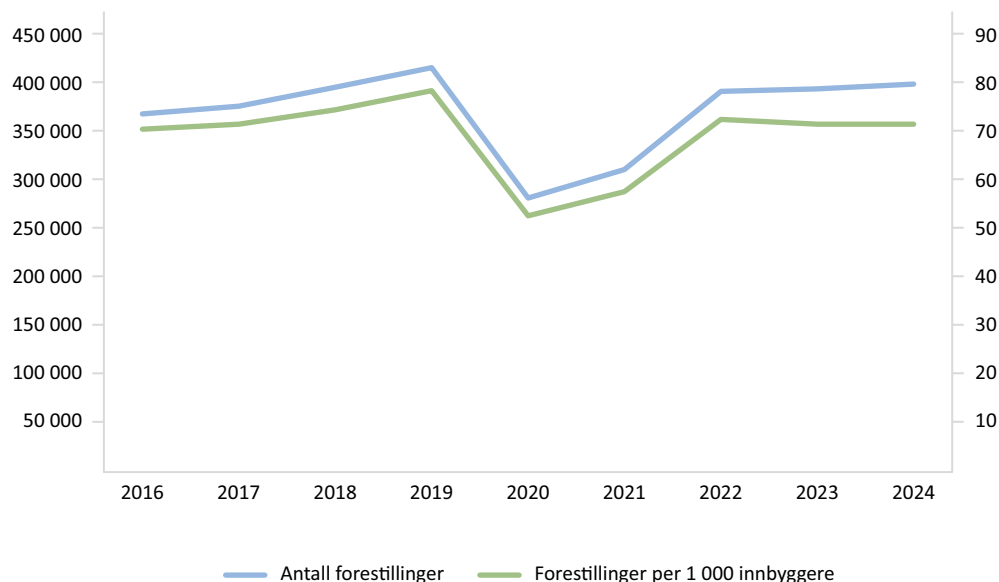
Selv om vi her har kommet inn på flere typer arenaer på feltet, mangler vi en pålitelig og mer helhetlig statistikk over antallet visningsarenaer for visuell kunst i Norge. Antall registrerte kunstarenaer i Kulturdirektoratets museumsstatistikk er lavt og for ustabilt til å kunne si noe sikkert om utviklingen.

4.2.5 Film

På filmfeltet ser vi på kinoforestillinger som den viktigste formen for arrangement, ved siden av de betydningsfulle – men mindre tallrike – aktivitetene ved filmklubber, festivaler og cinematek. Disse sistnevnte er viktige kategorier fordi de viser et bredere utvalg av filmer enn det som til enhver tid har kinodistribusjon.

⁹⁸ Tall fra Norske kunstforeninger (NKF) er basert på organisasjonenes medlemstall. Når NKF oppgir antall medlemsforeninger, inkluderer de også såkalte hvilende medlemmer. Vi har valgt å ekskludere hvilende medlemmer i vår analyse, ettersom disse ikke alltid rapporterer medlemstall. Fylkeslag teller heller ikke antall medlemmer, men er inkludert. Medlemstallene oppdateres av NKF årlig.

I 2024 var det nærmere 402 000 kinoforestillinger, ifølge Film & Kinos statistikk. Dette er en økning på drøyt 1 prosent fra året før og på 8 prosent sammenlignet med 2016. Antallet forestillinger har dermed tatt seg opp igjen etter et stort fall under pandemien, men har ikke nådd nivået fra toppåret 2019.

➤ **Figur 4.11** Antall kinoforestillinger og antall kinoforestillinger per 1 000 innbyggere, 2016–2024. Kilde: Film & Kino, SSB, Kulturstatistikk

Det mangler per i dag åpent tilgjengelig statistikk over filmvisninger ved festivaler i Norge. Men i regjeringens strategi for kino og filmformidling, oppgis det at festivalene i 2023 viste 2 299 filmer.⁹⁹

Det foreligger heller ikke samlet visningsstatistikk for cinematekene. Men i kino- og filmformidlingsstrategien oppgir Kultur- og likestillingsdepartementet at det i 2023 var 1 882 visninger eller arrangementer ved de regionale cinematekene utenfor Oslo. Besøkstallene (tabell 4.27) gir en indikasjon på utviklingen.

Årsmeldingene fra Norsk filmklubbforbund (NFK) viser at det var registrert 91 medlemsklubber i forbundet i 2024. Antallet har ligget på omtrent samme nivå siden 2022, etter en topp på 100 registrerte filmklubber i 2021. I 2016 var 66 filmklubber medlem i forbundet. Det foreligger ikke pålitelig statistikk over antall filmvisninger i klubbene, men i 2024 klarerte Filmklubbforbundet rettighetene for over 1 200 visninger. Siden noen klubber klarer rettigheter selv, ligger det reelle antallet visninger antagelig en del over dette.¹⁰⁰ Ifølge «mer film sammen – regjeringens strategi for kino og kinoformidling» hadde NFK 1 127 visninger i 2023.

➤ **Tabell 4.15** Antall kinosaler nasjonalt og antall medlemmer i Norges Filmklubbforbund. Kilde: SSB og Norges Filmklubbforbund

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antall kinosaler	616	630	644	661	655	646	685	689	672
Medlemmer i Norges Filmklubbforbund	66	67	76	98	98	100	90	93	91

⁹⁹ Kultur- og likestillingsdepartementet 2024a: s. 29.

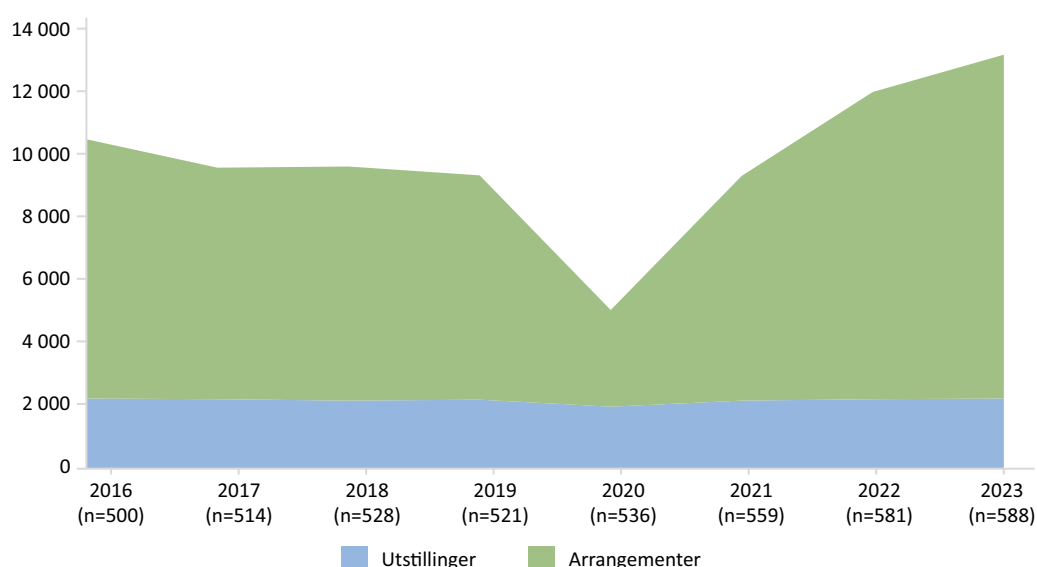
¹⁰⁰ Norsk filmklubbforbund 2025: 10–11.

I 2024 var det registrert 672 kinosaler i Norge. Dette er omtrent på nivå med 2023 og representerer en økning på rundt 9 prosent sammenlignet med 2016. Etter en svak nedgang under pandemien har antallet kinosaler tatt seg opp igjen, og utviklingen tyder samlet sett på en styrking av kinostrukturen. Samtidig holder medlemsmassen i Norges Filmklubbforbund seg stabil, med 91 filmklubber i 2024, 38 prosent flere enn i 2016. Samlet peker tallene på at det finnes et bredt og stabilt nettverk av arenaer for filmvisning i Norge, både kommersielle og frivillig drevne.

4.2.6 Kulturarv

Museenes utstillinger er en sentral arrangementstype og et viktig formidlingsmedium innen kulturarv. Formidling av kulturarv skjer også gjennom andre former for arrangementer, som åpne møter, pedagogiske tilbud, kurs, omvisninger og mer.

Figur 4.12 viser utviklingen i utstillinger i Kulturdirektoratets museumsstatistikk, eksklusive museer som kategoriserer seg som kunstmuseer. Det vil si at tallene i hovedsak omfatter kulturhistoriske museer, men statistikken inkluderer også industrielle anlegg, naturhistoriske og arkeologiske arenaer.

➤ **Figur 4.12** Utstillinger og arrangementer ved museer som ikke kategoriserer seg som kunstmuseum, n angir antall museumsarenaer. 2016–2023. Kilde: Kulturdirektoratet

I perioden 2016–2023 har antall utstillinger vært stabilt, rundt 2 200 de fleste av årene. Samtidig ble det rapportert om en økning i antall åpne møter, foredrag, seminarer og lignende. Det ble registrert 11 000 arrangementer i 2023, en økning på 12 prosent sammenlignet med 2022 og 33 prosent sammenlignet med 2016. Som på andre områder kan det også her være aktuelt å undersøke nærmere hva som ligger bak økningen i arrangementer.

I denne rapporten bruker vi antall museumsarenaer, eksklusive kunstmuseer, som mål på antall arenaer for kulturarv. I 2023 var antallet registrerte museumsarenaer av denne typen 588. Dette var på nivå med året før. Sammenlignet med 2016 var det 88 flere registrerte arenaer i 2023 – en vekst på 18 prosent fra 2016 til 2023.

Museene rapporterer også antall åpningsdager på arenanivå.

▢ **Tabell 4.16** Samlet antall åpningsdager ved museumsarenaer 2016–2023. Kilde: Kulturdirektoratet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Agder	5 220	4 487	3 486	3 958	3 393	2 898	3 714	3 655
Akershus	3 811	3 221	3 704	3 378	2 229	2 442	2 732	3 244
Buskerud	3 751	3 566	3 818	4 301	2 610	3 368	4 114	4 111
Finnmark	3 427	4 177	4 306	4 346	3 947	3 069	4 688	5 574
Innlandet	8 049	7 923	7 702	8 532	8 022	7 845	8 002	8 106
Møre og Romsdal	4 402	5 420	4 975	5 437	3 992	2 302	3 923	8 583
Nordland	8 100	8 068	7 707	7 595	5 562	6 197	7 307	7 811
Oslo	8 461	8 129	7 742	6 036	4 962	4 416	4 763	5 630
Østfold	1 349	1 303	1 630	2 574	2 379	2 327	2 254	2 940
Rogaland	7 624	7 542	6 772	6 322	4 850	7 072	6 638	8 712
Telemark	2 425	2 848	3 218	3 350	2 518	2 411	2 943	2 684
Troms	4 128	4 473	4 554	4 653	3 206	3 948	4 450	3 868
Trøndelag	6 421	7 595	7 474	7 105	5 397	8 429	9 228	8 774
Vestfold	1 454	1 864	1 657	1 464	1 337	2 038	2 195	2 070
Vestland	9 648	10 560	10 047	9 380	8 564	15 120	9 531	10 104

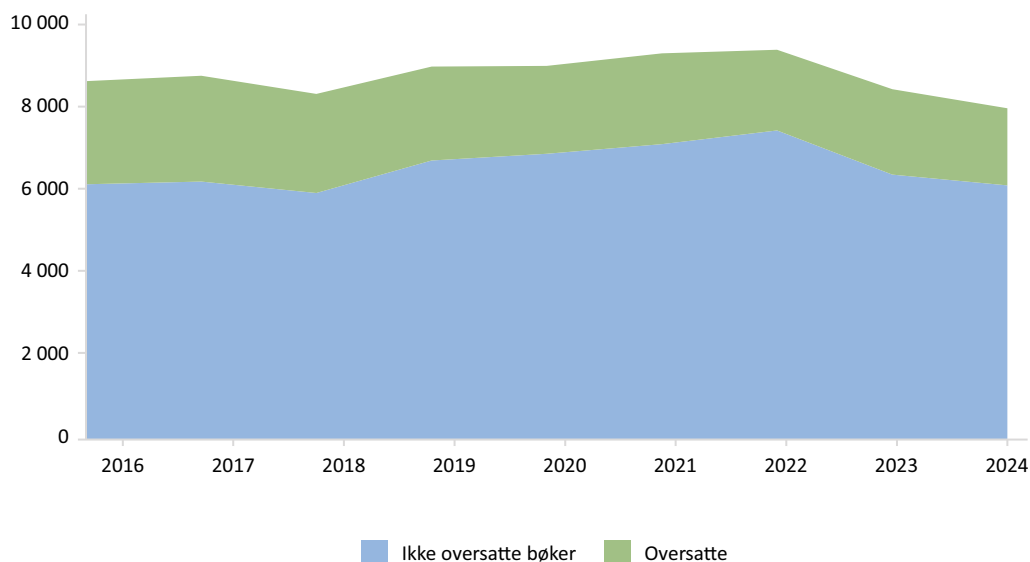
Det totale antallet åpningsdager ved museene var 86 036 i 2023. Dette utgjorde en økning på 12 prosent sammenlignet med 2022 og 9 prosent sammenlignet med 2016.

4.3 Utgivelser

4.3.1 Litteratur

De sentrale litteraturutgivelsene omfatter trykte bøker, e-bøker og lydbøker. Vi kunne også inkludere litterære tidsskrifter og magasiner, noe vi håper å gjøre i senere rapporter.

I 2024 ble det utgitt nærmere 8 000 boktitler på norsk i Norge. Omtrent 70 prosent av disse var originalt norske utgivelser, mens resten var oversettelser av utenlandske bøker. Antallet utgivelser økte i perioden 2019–2022, men gikk ned igjen i 2023 og 2024. Sammenlignet med 2023 var det 5 prosent færre utgivelser i 2024, og 8 prosent færre enn i 2016. Nedgangen skyldes i stor grad færre oversatte titler, som har falt fra nærmere 2 500 i 2016 til rundt 1 900 i 2024 – en reduksjon på 25 prosent.

➤ **Figur 4.13** Norske bøker og originalt utenlandske bøker i oversettelse, utgitt i Norge. Antall titler 2016–2024. Tall for oversatte bøker gjelder ikke oversettelser mellom bokmål, nynorsk og samisk. Kilde: SSB, Kulturstatistikk

Mens tallet på nye bokutgivelser sier noe om tilførselen av nye titler som blir tilgjengelige hvert år, kan beholdningen ved bibliotekene gi et bilde av hvor mange boktitler som samlet sett er tilgjengelige, uavhengig av utgivelsesår.

➤ **Tabell 4.17** Total bokbestand ved norske folkebibliotek, bestand per 1 000 voksne og bestand per 1 000 barn, 2016–2023. Kilde: Nasjonalbiblioteket

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Norge totalt	16 080 207	15 659 466	15 205 185	14 813 242	14 319 853	14 068 221	13 616 086	13 748 761
Per 1 000 voksne	24	23	22	21	20	19	18	18
Per 1 000 barn	63	63	61	60	59	60	59	60

Tabell 4.17 viser total bokbestand, altså hvor mange eksemplarer som er tilgjengelig for utlån ved norske folkebibliotek. Tabellen illustrerer at bestanden har sunket gradvis. I 2016 var den totale bokbestanden ved norske folkebibliotek på 16 millioner eksemplarer, mens mengden i 2023 var i underkant av 14 millioner. Dette innebærer en samlet nedgang i bokbestand på drøyt 14 prosent fra 2016 til 2023.

Det er verdt å merke seg at denne reduksjonen i bestand også kan regnes som et gode. Fjerning av materiale kan frigjøre plass og bidra til å gjøre bibliotekets samling mer levende, relevant og nyttig.¹⁰¹

Vi benytter statistikk fra Bokbasen¹⁰² for å si noe om nye titler og totalt antall tilgjengelige titler for lydbøker og e-bøker i Norge. Per 20. august 2025 var det nærmere 22 000 lydfiler i enkelt-eksemplarsalg og 20 000 tilgjengeliggjort for strømming.¹⁰³ For e-bøker var 31 000 titler tilgjengelig for salg og 9 000 for strømming. Når det gjelder antall titler som kommer til hvert år, har det vært en nedgang i antallet nye lydbøker i perioden 2022–2024. Se også 7.2.1 Digitale tilbud.

¹⁰¹ Bibliotekutvikling 2024.

¹⁰² Bokbasen er en digital distribusjonssentral for alle e-bøker og lydbøker fra norske forlag og leverer blant annet statistikk. Bokbasen lagrer ikke statusendringer som gjør at de kan hetne ut statusen en tidligere dato, tallene gir derfor et øyeblikksbilde på en bestemt dato.

¹⁰³ At bøker er tilgjengeliggjort for strømming, betyr ikke nødvendigvis at de er tilgjengelige i en strømmetjeneste.

4.3.2 Musikk

De viktigste formene for musikkutgivelser er innspillinger av musikk tilgjengelig i strømmetjenestene, som for eksempel Spotify, og fysiske musikkutgivelser. Musikk i videoinnhold på nettet, på plattformer som for eksempel YouTube og TikTok, utgjør også en viktig form for utgivelse, men det er utfordrende å utvikle statistikk over dette.

Vår vurdering er at den tilgjengelige statistikken over innspilt musikk er mangelfull. Som også utredningen *Musikklandet* påpeker, er det behov for en helhetlig og sammenhengende bransjestatistikk for musikknæringen.¹⁰⁴ Behovet har blitt større etter at bransjeorganisasjonen IFPI i 2020 sluttet å publisere salgsstatistikk.

En indikasjon på utviklingen innen musikkproduksjon er antallet verk som registreres hos TONO, som forvalter rettigheter til musikkverk og gir tillatelser til offentlig bruk mot betaling. I 2024 ble 42 000 nye verk registrert hos TONO, en økning på 41 prosent sammenlignet med 2016. Antall registreringer hos TONO kan si noe om utviklingen, men er ikke å forstå som absolutte tall på utgivelser.¹⁰⁵

➤ **Tabell 4.18** Nye registrerte verk via tjenesten Mitt TONO, 2016–2024. Kilde: TONO

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
29 800	30 604	35 000	30 000	35 573	32 219	37 468	40 228	42 040

En annen indikasjon på utviklingen kan finnes i søknadstallene til Kulturrådets tilskuddsordning for publiseringsstøtte for musikkinnspillinger, som er den største tilskuddsordningen for produksjon og utgivelse av musikk i Norge. Det er viktig å merke seg at søknadsvolumet ikke nødvendigvis gjenspeiler den faktiske produksjonen, og tallene gir derfor kun et delvis bilde av feltet. Med forbehold om hva tallene faktisk sier om produksjonsvolumet, kan vi likevel registrere en økning i antall søknader til ordningen de siste årene. I 2024 ble det sendt inn 735 søknader, en vekst på 5 prosent fra året før og 12 prosent siden 2016.

➤ **Tabell 4.19** Antall søknader og tildelinger av publiseringsstøtte for musikkinnspillinger i Kulturrådet. 2016–2024. Kilde: Kulturrådet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Søknader	657	714*	527	563	689	576	587	699	735
Tildelinger	262	272	234	261	277	282	270	294	288

* Det var en ekstra behandlingsrunde dette året.

Statistikk over tilgjengelige musikkutgivelser i fysiske formater finnes heller ikke. Når det gjelder inntektene fra salg av fysiske formater, har vi mer innsikt: De har de siste årene stabilisert seg på rundt 7 prosent av salget av innspilt musikk.¹⁰⁶

Vi mangler altså solid statistikk over antall musikkutgivelser. Likevel kan ovennevnte tall indikere at produksjonen av musikk i Norge har økt de siste årene. Antagelsen støttes også av andre forhold, som den høye påmeldingen til Spellemann i senere år – over 1 300 i 2023.

¹⁰⁴ Røyseng et al. 2025: 19.

¹⁰⁵ Tallene viser til antall individuelle verk som er registrert av enten opphavere eller musikkforlag. Noen verk har én opphaver, andre kan ha et tosifret antall. Noen er registrert av kun TONO-medlemmer, andre verk av både TONO-medlemmer og andre.

¹⁰⁶ Nybakk et al. 2025: 18.

Inntektene fra innspilt musikk har også økt i perioden, ifølge *Musikk i tall 2023*. De var på 1,3 milliarder kroner i 2023. (Alle tall er her omregnet til 2023-kroner.) Dette var på nivå med året før, og 17 prosent høyere enn i 2016. Vi vet imidlertid ikke sikkert om inntektsøkningen skyldes en tilsvarende vekst i produksjonsvolum.¹⁰⁷

4.3.3 Scenekunst

Scenekunst er en tids- og stedsspesifikk kunstart, skapt for å erfares i øyeblikket med et publikum snarere enn som utgivbart objekt. Det gjør at utgivelser i form av fysiske eller digitale produkter – slik man finner på andre kunstfelt – i liten grad gjør seg gjeldende i scenekunsten. Et unntak kan være opptak av scenekunst, som for eksempel formidles av NRK eller enkeltarenaer. Dette mangler vi i dag statistikk over; men vi antar at volumet er begrenset. Utover disse eksemplene anser vi ikke salgsprodukter som vesentlige for å vurdere tilgjengeligheten av scenekunst.

4.3.4 Visuell kunst

Innen visuell kunst kan produksjon av enkeltverk, grafiske opplag (multipler) og ulike former for kunstneriske reproduksjoner regnes som viktige utgivelser – selv om det særlig er gjennom utstillinger at samtidskunsten når et bredere publikum. Tall over antall tilgjengelige verk finnes ikke, og det fremstår heller ikke som en relevant statistikk. Salgsaktiviteten på feltet kan imidlertid gi noen indikasjoner på utviklingen.

Salgsinntekter fra visuell kunst økte fra 1,7 milliarder kroner i 2016 til 2,5 milliarder kroner i 2022, viser rapporten *Kunst i tall 2022*.¹⁰⁸

Det er imidlertid diskutabelt i hvilken grad dette gjenspeiler omfanget av tilgjengelig kunst: Tallene drives tidvis opp av høyt prisede enkeltsalg, og en betydelig del av beløpene i denne statistikken gjelder avgiftspliktige salg av kunstverk, det vil si verk over 2 000 kroner, og import av visuell kunst.

I forbindelse med rapportene *Kunst i tall* samler Rambøll statistikk over antall annonser i kategorien «kunst» på den digitale markedsplassen Finn.no. I 2022 ble det publisert i overkant av 200 000 annonser, en økning på 2 prosent siden året før – og dermed det høyeste tallet som er registrert siden målingene startet i 2014 (44 756 annonser).¹⁰⁹

▸ **Tabell 4.20** Antall rubrikkobjekter. Kilde: Rambøll

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rubrikkobjekter under 2 000 kroner	56 460	69 409	81 003	102 313	131 909	142 787	143 877
Rubrikkobjekter over 2 000 kroner	23 917	25 759	26 354	33 015	42 254	56 793	60 558
Totalt antall rubrikkobjekter	80 377	95 168	107 357	135 328	174 163	199 580	204 435

I tillegg til det kommersielle kunstmarkedet finnes det også et omfattende offentlig oppdragsbasert felt. Den sentrale aktøren her er KORO – Kunst i offentlige rom, som forvalter og utvikler statens samling av kunst i offentlige bygg og anlegg over hele landet. I 2024 forvaltet KORO en samling på 8 561 verk, plassert på 1 061 ulike steder. Til sammenligning var det i 2016 registrert 6 989 verk og 954 steder. Med jevn aktivitet vil både antall verk og visningssteder øke over tid, ettersom samlingen utvikles kumulativt – i motsetning til mer fluktuerende tilbud som utstillinger og forestillinger.

¹⁰⁷ Nybakk et al. 2025: 18.

¹⁰⁸ Nybakk et al. 2025: 73.

¹⁰⁹ Nybakk et al. 2025: 79.

» **Tabell 4.21** Årlig vekst i steder med verk forvaltet av KORO – Kunst i offentlige rom. Kilde: KORO

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
34	24	11	9	15	7	18	10	13

Den årlige veksten i antall registrerte steder med verk under KORO's forvaltningsansvar har variert i perioden 2016 til 2024. Den sterke veksten i 2016 og 2017 – på henholdsvis 3,7 prosent og 2,5 prosent – skyldtes i stor grad et arbeid med å hente inn etterslepet i registreringen av eldre verk. Etter dette har den årlige veksten ligget på rundt 1,6 prosent, noe som reflekterer den jevne tilførselen av nye, ferdigstilte prosjekter.

4.3.5 Film

På filmområdet regner vi kinofilmer og strømmede filmer som de sentrale utgivelsene. Vi velger ikke å legge vekt på serier og TV-produksjoner, selv om disse utgjør en stor del av befolkningens audiovisuelle mediebruk. Dette for å finne en avgrensning som både er kulturpolitisk relevant og mulig å håndtere innenfor rapportens rammer.

Oversikten over produksjon og kinodistribusjon av filmer i Norge anser vi som forholdsvis god. Når det gjelder tilbudet av filmer i strømmetjenestene i Norge, derimot, foreligger det ikke systematiske oversikter. Denne mangelen, særlig med tanke på behovet for å følge utviklingen av norske produksjoner, anser vi som et kunnskapshull.

I 2024 ble 40 norske filmer vist på kino, noe som er det høyeste antallet i perioden vi undersøker. Det totale antallet filmer med kinodistribusjon har tatt seg opp etter pandemien, men er fortsatt noe lavere enn i 2017–2019. Ifølge Film & Kino sin *Årbok 2024* var filmen *Nr. 24* den mest sette norske filmen på kino i 2024 og den femte mest sette filmen totalt, med nærmere 267 000 billetterte besøkende. Ni norske filmer var på listen over de 30 mest sette filmene på kino i 2024.

» **Tabell 4.22** Nye norske filmer og nye filmer totalt 2016–2024. Gjelder filmer i ordinær kinodistribusjon, det vil si at de er vist på minst ti kinohus. Kilde: Film & Kino

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Norske filmer	27	35	33	25	27	27	30	35	40
Totalt	232	254	250	257	160	196	216	234	239

4.3.6 Kulturarv

Selv om museenes publikasjoner knyttet til kulturarv utgjør et lite volum sammenlignet med andre deler av kultursektoren, kan de likevel ha betydning for tilgjengeligheten. Museene gir ut populærvitenskapelig litteratur, utstillingskataloger og årbøker, ofte med mål om å nå et bredt publikum – enten lokalt, regionalt eller nasjonalt. Slike utgivelser kan bidra til å styrke kulturarvens synlighet og relevans, særlig når de bygger på museenes forsknings- og dokumentasjonsarbeid. Samtidig må det understrekes at museenes utgivelser samlet sett har et begrenset omfang og distribusjon, og derfor spiller de en mer supplerende rolle i vurderingen av kulturtilbudets tilgjengelighet.

▾ **Tabell 4.23** Publikasjoner utgitt av museene. Kilde: Kulturdirektoratet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Større publikasjoner	186	184	343	168	174	190	310	299	275
Andre publiserte fagartikler	452	452	767	572	665	573	722	697	615
Forskningsartikler med fagfellevurdering	494	444	474	514	646	604	627	593	608
Totalt	1 132	1 080	1 584	1 254	1 485	1 367	1 659	1 589	1 498

I 2024 utga museene om lag 1 500 publikasjoner. Dette tilsvarer en nedgang på 6 prosent sammenlignet med året før, men en økning på 32 prosent sammenlignet med 2016.

4.4 Frivillighet

Frivillige foreninger og lag utgjør en viktig del av kulturlivet; de gir mulighet for deltakelse – og mange står også for fremføringer og tilbud til et større publikum. *Norsk kulturbarometer 2023* viser at 7 prosent av befolkningen synger eller spiller i kor, gruppe eller band på fritiden, og 22 prosent av disse spiller i korps.

Tabell 4.24 viser antall medlemmer i ulike sammenslutninger i kulturfrivilligheten. I 2023 var det registrert 2 525 kor i Norge, ifølge SSBs kulturstatistikk. Antallet har vært relativt stabilt i perioden 2016–2023 sett under ett, men for flere av årene mangler det tall fra enkelte organisasjoner. For å kunne følge utviklingen gjennom perioden har vi derfor avgrenset utvalget under til organisasjoner som rapporterte tall både i 2016 og i 2023. Med dette avgrensede utvalget ser vi en utvikling fra om lag 2 401 kor i 2016 til drøyt 2 300 kor i 2023. Dette utgjør en endring på 2 prosent for hele perioden, og vi anser antallet kor for å være svært stabilt.

▾ **Tabell 4.24** Antall frivillige foreninger. Kilde: SSB, Norges Musikkorps Forbund, Norske kunstforeninger og Norsk Amatørteaterforbund

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antall kor	2 401	...	2 441	2 395	...	2 317	2 293	2 343	...
Norges Musikkorps Forbund	1 630	1 628	1 650	1 636	1 629	1 625	1 590	1 602	1 600
Norsk Amatørteaterforbund	115	108	116	109	105	106	120	119	125
Norske kunstforeninger	149	146	142	140	143	139	136	132	130

Antall medlemmer i Norges Musikkorps Forbund var 1 600 i 2024. Også her er antallet svært stabilt; gjennom hele perioden 2016–2024 har det ligget mellom 1 590 og 1 650. Antall medlemmer i Norsk Amatørteaterforbund var 125 i 2024, det høyeste registrerte i perioden vi tar for oss.

Antall norske kunstforeninger har derimot gått ned i perioden, fra 161 i 2016 til 139 i 2024, en reduksjon på 14 prosent for hele perioden sett under ett. I samme periode gikk antallet medlemmer i kunstforeningene ned fra om lag 17 100 til 12 800, en nedgang på 26 prosent.¹¹⁰

¹¹⁰ Dette er basert på tall Kulturdirektoratet har mottatt direkte fra Norske Kunstforeninger. Vi har her ekskludert antall hvilende medlemmer fra oversikten, da disse ikke betaler årsavgift eller teller antall medlemmer. Fylkeslagene teller heller ikke antall medlemmer, men er inkludert i våre tall.

Antall frivillige i museene har økt til 7 322 i perioden, en vekst på 74 prosent sammenlignet med 2017. Antallet frivillige årsverk er derimot mer stabilt og har, med unntak av pandemiårene, ligget rundt 200.¹¹¹

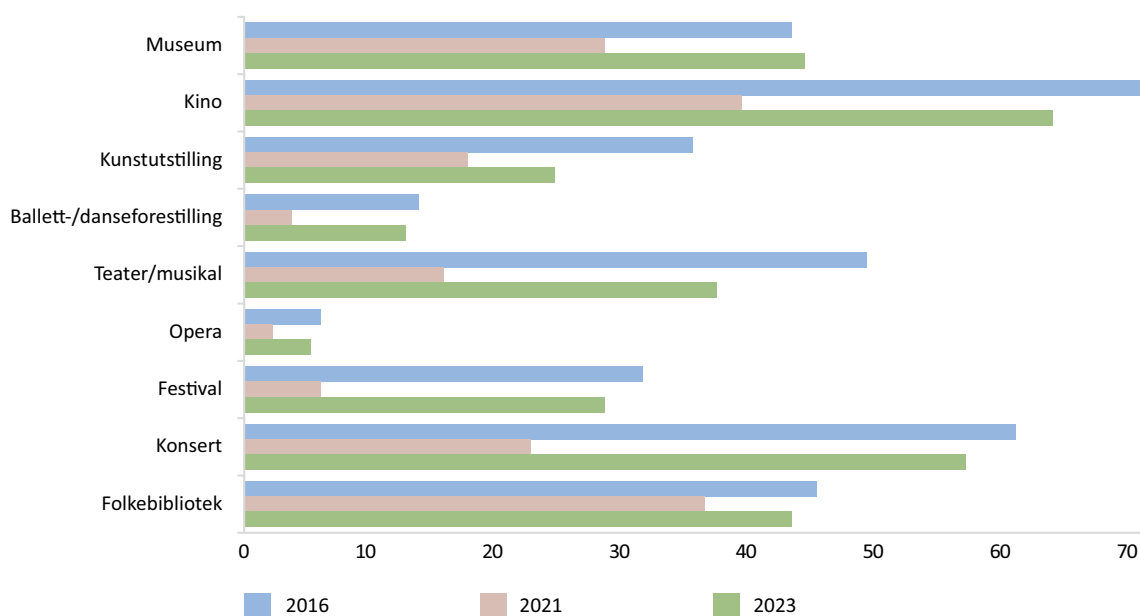
4.5 Kulturbruk

Selv om vi har sett på kunst- og kulturtilbudets omfang gjennom tall for økonomisk aktivitet, arrangementer og utgivelser, gir ikke disse indikatorene nødvendigvis et helhetlig bilde av hvor omfattende det tilgjengelige tilbudet faktisk er for befolkningen. På noen områder mangler vi data om tilbudet, og noen av kildene er beheftet med usikkerhet og utilstrekkelig kvalitet.

Vi kan derfor supplere bildet ved å se på hvordan kulturtilbudet brukes. Informasjon om kulturbruk kan si noe både om hvor tilgjengelig forskjellige tilbud er – og om hvor stor etterspørselen er. Kulturbruk er vel å merke en indirekte indikasjon på tilgjengelighet: Befolkningens bruk av kulturtilbudet formes av en rekke faktorer – som individuelle preferanser og valg, kjennskap til tilbudet og så videre.

Vi legger her hovedvekt på Norsk kulturbarometer, som bygger på SSBs kulturbruksundersøkelse.¹¹² De siste undersøkelsene ble gjennomført i 2016, 2021 og 2023. Siden 2021 var sterkt preget av pandemien, fokuserer vi på endringene fra 2016 til 2023. Det er verdt å merke seg at kulturbruksundersøkelsen fra 2021 ble skilt ut som en egen undersøkelse, etter tidligere å ha vært gjennomført sammen med mediebruksundersøkelsen. Samtidig ble aldersavgrensningen endret fra 9–79 år til 9 år og eldre. Dette kan påvirke sammenlignbarheten mellom 2016- og 2023-tallene.

Vi supplerer tallene fra Norsk kulturbarometer med bruks-, salgs- eller besøkstall der det finnes. Det kan gi et mer nyansert bilde av tilbudets omfang og rekkevidde. Med dette som bakteppe kan vi se nærmere på utviklingen i befolkningens bruk av ulike kulturtilbud.

➤ **Figur 4.14** Andel av befolkningen som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud de siste 12 månedene, prosent. 2016, 2021 og 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

¹¹¹ Kulturdirektoratet 2025b.

¹¹² Kulturbruksundersøkelsen ble gjennomført i 1991, 1994, 1997, 2000, 2008, 2012, 2016, 2021 og 2023. Dette er en utvalgsundersøkelse som i 2023 hadde et nettoutvalg på 3 415 personer i alderen 9 år og oppover. Før 2021 var nettoutvalget fra 9 til 74 år. Bekkengen 2024b.

Ifølge Norsk kulturbarometer har andelen av respondenter som oppgir å ha benyttet ulike kulturtilbud de siste 12 månedene gått ned for samtlige kulturtilbud i perioden 2016–2023, bortsett fra museum. Museum er også det eneste kulturtilbudet som har større andel besøkende i 2023 enn i 2016, som var siste undersøkelse før pandemien.

➤ **Tabell 4.25** Gjennomsnittlig antall besøk ved fysiske kulturtilbud blant befolkningen siste 12 måneder, 2021–2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Besøk eller bruk (antall)		
	2016	2021	2023
Folkebibliotek	4,3	2,5	3,6
Konsert	2,5	0,5	1,8
Festival*	0,5	0,1	0,5
Opera	0,2	0,1	0,1
Teater/musikal	1,3	0,3	0,8
Ballett-/danseforestilling	0,3	0,9	0,2
Kunstutstilling	1,0	0,4	0,6
Kino	2,8	1,1	2,1
Museum	1,1	0,7	1,4

* Festival omhandler festival eller festspill i Norge der programmet først og fremst består av musikk eller annen kunst og kultur. Dette kan for eksempel være jazzfestival eller filmfestival.

I tillegg til å spørre om en person har besøkt et kulturtilbud i løpet av de siste 12 månedene, ber SSB respondentene også om å oppgi hvor mange ganger de har besøkt kulturtilbudet i perioden. Mønsteret er det samme her: Museum er det eneste tilbudet med høyere antall besøk i 2023 sammenlignet med 2016. Gjennomsnittlig antall besøk for museum var i 2023 på 1,4 ganger per innbygger, det høyeste som har vært målt siden tellingene startet i 1991. Som vi kommer tilbake til senere, er dette tallet antagelig knyttet til to store museumsåpninger i Oslo.

4.5.1 Litteratur

Andelen som oppgir å ha besøkt et folkebibliotek siste 12 måneder var i 2023 på 44 prosent, en nedgang fra 46 prosent i 2016. Gjennomsnittlig antall besøk gikk også ned – fra 4,3 til 3,6 besøk. Ifølge bibliotekstatistikken,¹¹³ som registrerer besøk ved bibliotekene, ser befolkningens bruk av bibliotekene derimot ut til å øke.

➤ **Tabell 4.26** Fysiske besøk i folkebibliotek, antall 2016–2024. Kilde: SSB, Kulturstatistikk

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Landet	23 947 593	24 325 416	24 861 513	25 809 382	15 878 143	17 498 563	22 634 629	25 966 903	26 805 345
Uten Oslo	21 479 734	21 735 148	22 023 781	22 826 280	13 436 762	14 805 439	18 051 344	20 576 320	21 056 553

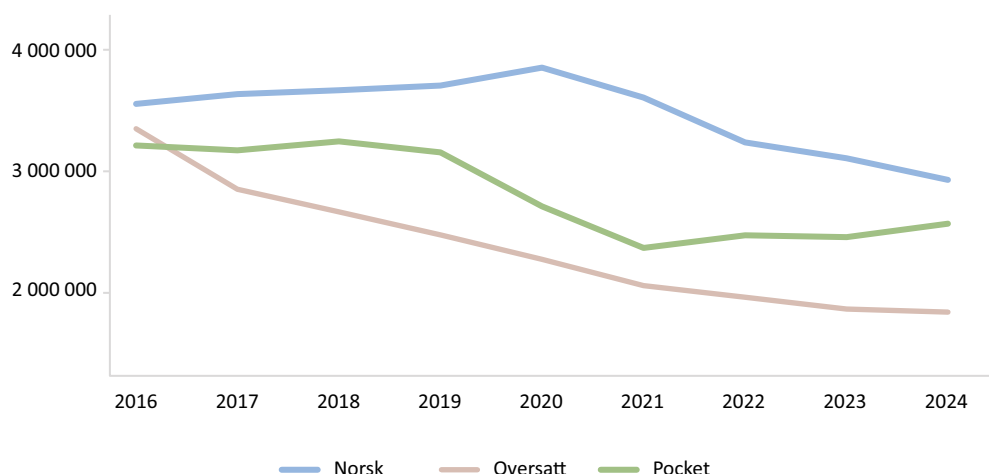
¹¹³ Bibliotekstatistikken er innhentet og publisert av Nasjonalbiblioteket og er en del av KOSTRA-innrapporteringen. Tallgrunnlaget benyttes i SSBs kulturstatistikk.

Antallet besøk ved bibliotekene var i 2024 på 26,8 millioner. Dette utgjør en økning på 3 prosent fra 2023 og 12 prosent sammenlignet med 2016. Det er verdt å merke seg at Oslo står for hele økningen mellom 2016 og 2024. Ser vi bort fra Oslo, der tallene trolig er påvirket av at hovedstaden fikk et nytt hovedbibliotek i 2020, var det en nedgang i bibliotekbesøkene på 2 prosent – tilsvarende 0,4 millioner besøk – i samme periode.

Vi vet ikke hva som forårsaker de tilsynelatende motstridende tallene, der Norsk kulturbarometer viser en nedgang i bibliotekbruken, mens bibliotekstatistikken tilsynelatende viser det motsatte. Det er mulig at den store økningen i Oslo gjelder grupper som er underrepresentert i Oslo-utvalget i Norsk kulturbarometer, slik at økningen ikke fanges opp i undersøkelsen.

Ifølge *Norsk mediebarometer 2024* (SSB) oppga 24 prosent av befolkningen at de leste en papirbok en gjennomsnittlig dag. Denne andelen har ligget stabilt rundt 25 prosent de siste årene, med unntak av en mindre nedgang under pandemien. I 2024 var gjennomsnittlig tid brukt på lesing i hele befolkningen 17 minutter – ett minutt mer enn i 2016. Blant dem som oppga at de leste en papirbok, var gjennomsnittet 73 minutter per dag i 2024, 6 minutter mer enn i 2016.

Figur 4.15 viser antall solgte papirbøker i perioden 2016–2024, fordelt på kategoriene norsk litteratur, oversatt litteratur og pocketbøker, samlet inn av Bokhandlerforeningen.¹¹⁴ Antallet solgte bøker var i 2024 på sitt laveste registrert i perioden, med 7,3 millioner solgte eksemplarer. Det var en nedgang i antall solgte bøker innenfor alle typer papirbøker.

» **Figur 4.15** Antall solgte papirbøker: norsk, oversatt og pocket. Bokgruppe 3–5, 2016–2024.
Kilde: Bokhandlerforeningen

Antall solgte norske bøker nådde en topp i 2020, men har deretter gått gradvis nedover. Noe av nedgangen i salget av oversatt litteratur kan muligens forklares med at nordmenn i større grad kjøper bøker på engelsk, noe vi ikke har statistikk over. Det ser ut til å ha vært en generell økning i privat import, altså at forbrukerne kjøper bøker fra utenlandske forhandlere, som ikke reflekteres i figur 4.15. *Kunst i tall 2022* estimerer den private direkteimporten av bøker, inkludert lydbøker, til 300 millioner i 2016 og 784 millioner kroner i 2022.¹¹⁵

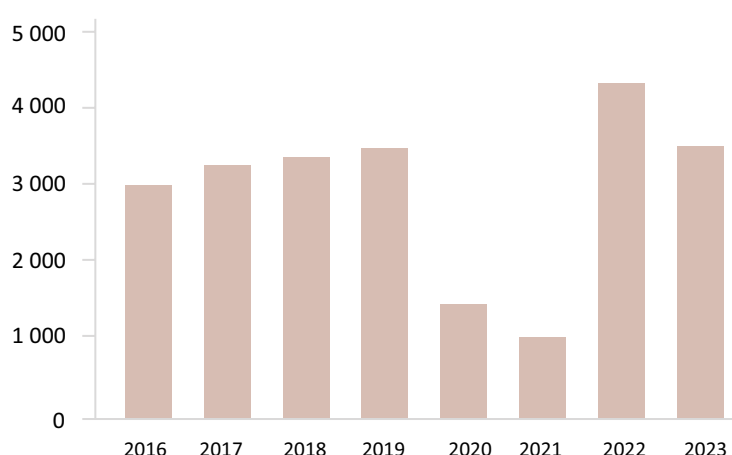
¹¹⁴ Bokhandlerforeningen er en interesseorganisasjon for alle landets bokhandler. De fleste bokhandler i Norge er medlem. Per 31.12.2024 hadde foreningen 462 medlemmer. Medlemmer inkluderer både kjeder, uavhengige bokhandler og rene nettbokhandlere. Bøker blir kategorisert i ulike bokgrupper blant annet etter litteratortype, og inndelingen er satt av Forleggerforeningen. Figur 4.15 inneholder tall fra bokgruppe 3–5. Bokgruppe 3 er sakprosa for allmennmarkedet og inneholder norsk og oversatt sakprosa for voksne, og norsk og oversatt sakprosa for barn. Bokgruppe 4 er skjønnlitteratur for allmennmarkedet og inneholder norsk og oversatt skjønnlitteratur for voksne og norsk og oversatt skjønnlitteratur for barn. Bokgruppe 5 er billigbøker (pocketutgaver).

¹¹⁵ Stampe et al. 2023: 53.

4.5.2 Musikk

Andelen som oppgir at de har vært på konsert siste 12 måneder, var i 2023 på 58 prosent mot 62 prosent i 2016. Når det gjelder festival, gikk andelen fra 32 til 29 prosent i samme periode, viser Norsk kulturbarometer.

Ifølge Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk gikk publikum ved musikkarrangementer ned fra om lag 1,7 millioner i 2019 til 1,6 millioner i 2023, en nedgang på drøyt 6 prosent. Som vi har vært inne på tidligere, omfatter denne statistikken kun en begrenset del av musikkarrangementene i Norge. Her kan andre kilder bidra til å utfylle bildet: Økningen i antall konserter i Norsk kulturindeks (figur 4.8) tilsier en vekst – det samme gjør inntektstallene i rapporten *Musikk i tall 2023*, dersom vi antar at konsertinntekter til en viss grad gjenspeiler omfanget av tilbudet. Det er mulig at de økte inntektene over tid i stor grad henger sammen med høye publikumstall snarere enn antall konserter.

» **Figur 4.16** Samlede inntekter for konserter i Norge i millioner kroner. Alle tall er omregnet til 2023-kroner. Kilde: Rambøll, *Musikk i tall 2023*

Samlede inntekter for konserter i Norge i 2023 var på 3,4 milliarder kroner. Dette representerte en nedgang på 19 prosent etter et svært høyt nivå i 2022 – sannsynligvis et utslag av at samfunnet ble gjenåpnet etter pandemien – men det var likevel en økning på 17 prosent sammenlignet med 2016 (2,9 milliarder kroner). Konsertinntektene i 2023 var dermed på samme nivå som før pandemien. Siden rapporten gjelder konsertinntekter og ikke antall publikummere, vet vi ikke i hvilken grad økningen skyldes flere solgte billetter eller en økning i billettpriser per besøkende.

4.5.3 Scenekunst

Norsk kulturbarometer viser en nedgang i andelen respondenter som svarer at de har besøkt teater eller musikal de siste 12 månedene. Andelen var på 38 prosent i 2023, noe som er et fall på 12 prosentpoeng sammenlignet med 2016. Gjennomsnittlig antall besøk per år gikk i samme periode ned fra 1,3 til 0,8.

Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk viser en økning i det registrerte publikummet ved de statlige scenekunstinstitusjonene. I 2024 var det registrert nærmere 2 millioner publikummere, en økning på 8 prosent sammenlignet med 2023. Sammenlignet med 2019, altså før pandemien, representerer 2024-tallene likevel en nedgang i antall publikummere på 12 prosent. Tallene fra Norsk kulturindeks (figur 4.9) viser på sin side en vekst i antall scenekunstarrangementer fra 2019 til 2024. Fremføringsinntektene i scenekunsten, som registreres i *Kunst i tall 2022*, viser også vekst. Inntektene var i 2022 på nærmere 1,8 milliarder, en økning på 26 prosent sammenlignet med

2019. Mens publikums- og salgstallene i Kulturdirektoratets statistikk var klart lavere i 2022 enn i 2019, var inntektene registrert i *Kunst i tall 2022* altså klart høyere i 2022 enn i 2019.¹¹⁶ Også tall fra Norsk kulturindeks peker mot vekst: Omsetningen av billetter innen scenekunst var i 2024 på 646 millioner, en vekst på 36 prosent sammenlignet med 2023 og 74 prosent sammenlignet med 2019.

At bruks- og besøkstallene, samt antall solgte billetter, i musikk- og scenekunststatistikken viser nedgang i 2022 sammenlignet med 2019, mens fremføringsinntektene i *Kunst i tall 2022* og Norsk kulturindeks viser oppgang, kan ha flere årsaker. En nærliggende forklaring er at fremføringsinntektene i *Kunst i tall 2022* omfatter en større del av sektoren og fanger opp inntekter i virksomheter som ikke er statlig finansierte. Vi vet riktignok ikke om økningen i arrangementer og inntekter er et tegn på publikumsvekst. Som vi kommer tilbake til, ser prisene for kulturtilbud ut til å øke mer enn inflasjonen, slik at i hvert fall deler av inntektsveksten kan skyldes høyere billettpriser. Det er imidlertid vanskelig å se for seg at prisøkningen alene kan forklare diskrepansen mellom det store fallet i bruk som Norsk kulturbarometer beskriver og de voksende inntektene.

4.5.4 Visuell kunst

Det største fallet i kulturbruk i Norsk kulturbarometer gjelder visuell kunst. Andelen som oppgir å ha gått på kunstutstilling siste 12 måneder, gikk ned fra 36 i 2016 til 25 prosent i 2023, en nedgang på 11 prosentpoeng. Også det gjennomsnittlige antallet besøk gikk ned fra gjennomsnittlig 1 besøk til 0,6. Disse tallene gjelder imidlertid kunstutstillinger som ikke er utstillinger ved kunstmuseer. Ser vi på andelen som oppgir å ha besøkt et kunstmuseum, var det en økning: fra 15 prosent i 2016 til 35 prosent i 2023. Spesielt stor var veksten i Oslo-området, noe vi antar skyldes åpningen av MUNCH og Nasjonalmuseet.

Visningsinntektene innen visuell kunst, som måles i *Kunst i tall 2022*, vokste også kraftig i 2022. De økte fra 140 millioner i 2021 til 307 millioner i 2022, en vekst på 120 prosent.¹¹⁷ Forfatterne av rapporten tilskriver i stor grad økningen til åpningen av MUNCH og Nasjonalmuseet i Oslo; disse to museene sto for 68 prosent av de samlede billettinntektene i 2022, mot 34 prosent i 2021.

4.5.5 Film

Ifølge Norsk kulturbarometer gikk andelen av befolkningen som benyttet seg av kinotilbudet de siste 12 månedene, ned fra 72 prosent i 2016 til 65 prosent i 2023. I samme periode har gjennomsnittlig antall besøk gått ned fra 2,8 til 2,1. Denne tendensen gjenspeiles i tallene fra Film & Kino. De viser at det var om lag 8,2 millioner kinobesøk i 2024. Det er en nedgang på 13 prosent sammenlignet med 2023, og en nedgang på 38 prosent sammenlignet med 2016. Ifølge Film & Kinos årbok for 2024 hadde hver innbygger i snitt 2,1 besøk i norske kinoer i 2019 og 1,5 i 2024.¹¹⁸

Film & Kinos statistikk viser også at besøkstallet for bygdekinoen har falt kraftig siden 2016. Bygdekinoen, som ble opprettet i 1950 som et ambulerende kinotilbud til steder uten eget kinohus, har riktignok økt antallet spillesteder i perioden, fra 178 spillesteder i 2016 til 200 steder i 2024. Men antall besøkende har falt i samme periode – fra 154 150 til 82 009.

Tall fra Norsk filminstitutt (NFI) viser at cinematekene hadde 83 000 besøk i 2024, noe som tilsvarer en vekst på 15 prosent sammenlignet med 2023, men en nedgang på 6 prosent sammenlignet med 2016. Besøkstallene for cinematekene har dermed ikke nådd nivået fra før pandemien.

116 Vi velger her å se på 2019 og 2022 for sammenlignbarhetens skyld. Bildet nyanseres noe av musikk- og scenekunststatistikken for 2024, der det kommer frem at virksomhetenes billettinntekter passerte nivået fra 2019 – til tross for at antall solgte billetter fortsatt ligger under 2019-nivå.

117 Nybakk et al. 2025: 88.

118 Film & Kino 2025: 17.

▾ **Tabell 4.27** Antall besøk ved cinematekene. Kilde: NFI

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Oslo	82 598	85 595	79 959	84 140	47 961	36 858	8827	66 948	83 080
Bergen	8 492	10 911	12 657	9 420	5 764	6 706	6 652	7 192	8 051
Trondheim	2 612	4 864	7 340	8 482	5 947	3 380	5 384	5 062	5 286
Tromsø	19 752	20 439	19 478	19 852	9 216	7 423	8 062	12 216	10 541
Stavanger	1 283	1 347	1 768	2 528	2 576	2 109	2 847	1 999	2 114
Kristiansand	5 167	3 967	5 068	6 593	2 554	2 162	3 520	4 211	3 522
Lillehammer	320	349	340	522	515	809	714	638	465

NFIs årsrapport for 2024 gir også en oversikt over samlet besøkstall ved norske filmfestivaler 2021–2024. Rapporten viser over 350 000 besøkende i 2024, noe som utgjør en økning på 9 prosent fra 2023 (321 500 besøk).¹¹⁹

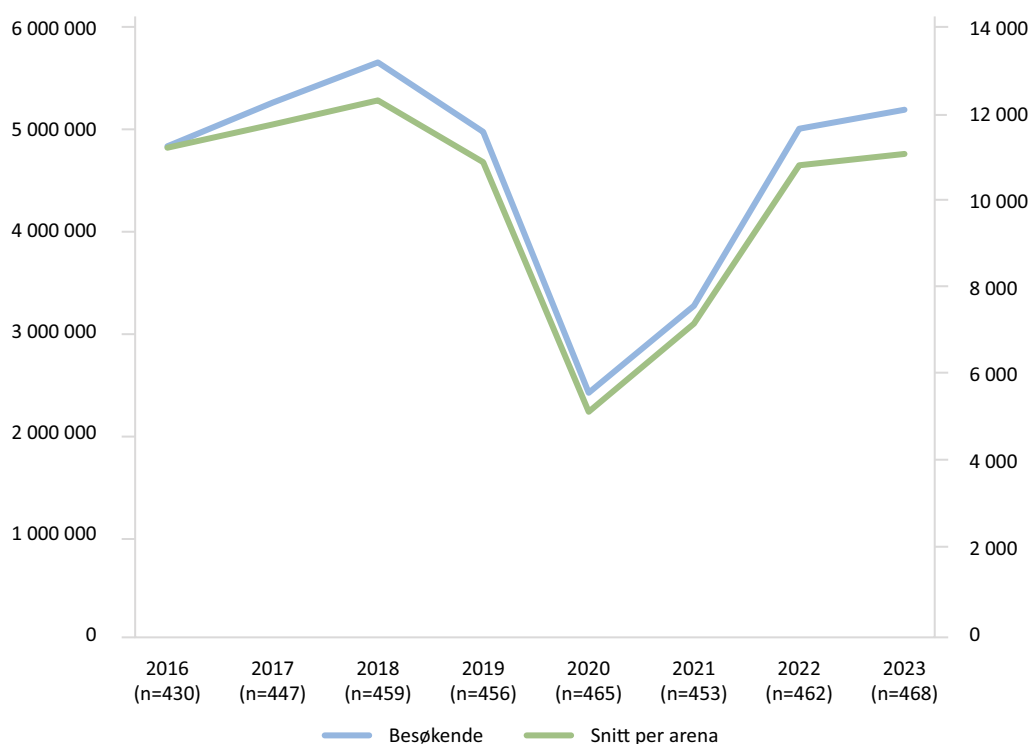
4.5.6 Kulturarv

Besøket ved kulturhistoriske museer har falt, ifølge Norsk kulturbarometer. I 2023 oppga 27 prosent av respondentene å ha besøkt denne typen museum, mens andelen i 2021 var 36 prosent.¹²⁰ Det er interessant at tallet i 2021, som var sterkt preget av pandemien, var så mye høyere enn i 2023. Dette gir grunn til å følge nøye med på museumsbesøk fremover.

Ifølge Kulturdirektoratets museumsstatistikk for 2023 hadde alle de 104 rapporterende museene 10,9 millioner besøk. Dette tallet er høyere enn tilsvarende for 2019, som var siste innrapportering før pandemien. I 2023 var det en økning i enkeltbesøk sammenlignet med tiden før pandemien, mens det var færre gruppebesøk.

¹¹⁹ Norsk filminstitutt 2025b: 62.

¹²⁰ Det finnes ikke sammenlignbare tall for årene før 2021 for kategorien kulturhistorisk museum da kategorien ble innført i Kulturbruksundersøkelsen i 2021 (SSB).

➤ **Figur 4.17** Besøk ved kulturhistoriske museer og gjennomsnittlig antall besøk per arena. Kilde: Kulturdirektoratet

For kulturhistoriske museer isolert var det i 2023 en økning på 4 prosent sammenlignet med 2019. Siden antallet arenaer i statistikken varierer noe over tid, kan vi også se på gjennomsnittlig antall besøkende per arena. I 2023 var dette gjennomsnittstallet på nivå med 2016. Både samlet antall besøkende og gjennomsnitt per arena var høyere i 2023 enn i 2019, men lavere enn i 2017 og 2018. Det kan dermed se ut til at besøkstallene ikke har hentet seg helt inn etter pandemien, men det store fallet i bruken av kulturhistoriske museer som vi så i Norsk kulturbarometer, reflekteres ikke i museenes egne tall.

Fysisk tilgjengelighet

Dette kapitlet beskriver utviklingen av kunst- og kulturtilbudets fysiske tilgjengelighet, altså publikums praktiske mulighet til å oppsøke og delta i tilbudet. Kapitlet har tre hoveddeler, som belyser ulike aspekter ved fysisk tilgjengelighet. Den første delen tar for seg geografisk tilgjengelighet, der hensikten er å si noe både om befolkningens avstand til kulturtilbudet og om hvordan ulike tilbud er geografisk fordelt. Den andre delen dreier seg om tilrettelegging for personer med funksjonsnedsettelse. Den tredje delen gjelder hvilken informasjon om kunst- og kulturtilbudet som er tilgjengelig for befolkningen.

Kapitlet bygger på mange av de samme kildene som det forrige. Vi benytter flere deler av Norsk kulturbarometer, Kulturdirektoratets egen statistikk, bibliotekstatistikk fra Nasjonalbiblioteket, materiale fra Danseinformasjonen og Film & Kino. I tillegg legger vi til grunn data fra analyseselskapet Retriever.

Også i vår gjennomgang av indikatorer for fysisk tilgjengelighet finner vi flere mangler i datagrunnlaget, ikke minst når det gjelder tilrettelegging for personer med funksjonsnedsettelse.

5.1 Geografisk tilgjengelighet

De følgende sidene omhandler geografisk tilgjengelighet, som er en grunnleggende forutsetning for befolkningens mulighet til å benytte seg av kunst- og kulturtilbudet. Vi ser nærmere på befolkningens opplevde og faktiske avstand til kulturtilbudet, samt hvordan kunst- og kulturtilbudet fordeles mellom ulike deler av landet.

Når vi vurderer befolkningens avstand til kunst- og kulturopplevelser, og den geografiske fordelingen av tilbudet, gjør vi en bevisst forenkling. Vi fokuserer på avstander, selv om transportmuligheter og reisetid kan være minst like viktig. Slike forhold er imidlertid vanskelige å kartlegge og overvåke systematisk over tid. Dessuten gjør det tidligere omtalte relevansproblemet seg gjeldende her: Vi forsøker å måle geografisk tilgjengelighet, men tar ikke stilling til om tilbudet samsvarer med befolkningens interesser. For å begrense dette problemet har vi blant annet valgt å konsentrere oss om museer som har et relativt bredt publikumstilfang.

5.1.1 Opplevde geografiske barrierer

Befolkningens opplevelse av avstand som en barriere kan gi oss indikasjoner på hvor geografisk tilgjengelig tilbudet er. Dette er en interessant faktor fordi den kan komplementere vår senere gjennomgang av befolkningens faktiske avstand til tilbudet. Vi benytter her data fra Norsk kulturbarometer, der respondenter som ønsker å bruke kulturtilbudene mer, blir spurt om årsakene til at de ikke gjør det. Det er mulig for respondentene å velge flere svaralternativer.

» **Tabell 5.1** Andel av befolkningen som ønsker å besøke ulike kulturtilbud oftere, etter årsaker til at de ikke har gått oftere. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Kino	Bibliotek	Teater, opera eller dans	Museum eller kunstutstilling	Konsert
Økonomiske	30	...	34	19	36
Transport	3	5	4	4	5
Sykdom	3	4	4	4	4
Ingen å gå med	10	4	12	11	10
Ikke tid	39	47	32	37	34
Mangler interessante tilbud	21	7	17	17	23
Avstand	8	7	15	19	18
Språk	2	3	2	1	1
Korona	2	1	2	1	1
Andre	15	26	14	17	15

Tabell 5.1 viser at mangel på tid, økonomi og mangel på interessante tilbud er de barrierene som oppgis oftest. Avstand fremheves som en barriere særlig for besøk til museum eller kunstutstilling (19 prosent), konsert (18 prosent) samt teater, opera og dans (15 prosent).¹²¹

» **Tabell 5.2** Andel av befolkningen som ønsker å besøke museum eller kunstutstilling oftere, og som oppgir avstand som årsak til at de ikke har gått oftere. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

Oslo og Viken	13
Innlandet	27
Agder og Sørøstlandet	22
Vestlandet	17
Trøndelag	22
Nord-Norge	43

Ser vi nærmere på respondentene som oppgir avstand som en barriere for besøk ved museum og kunstutstilling, fremtrer det tydelige geografiske forskjeller. I Oslo og Viken oppgir 13 prosent av respondentene avstand som barriere, mens tilsvarende andel i Nord-Norge er 43 prosent. Befolkningen i Nord-Norge oppgir dessuten avstand som den viktigste årsaken til ikke å besøke teater (38 prosent) og konsert (37 prosent) i større grad.

Fordi spørsmålene om barrierer ble inkludert i Norsk kulturbarometer i 2021, da nedstengningen under pandemien skapte en ekstraordinær situasjon for kulturlivet, anser vi ikke endringene i tallene fra 2021 til 2023 som et godt mål på utviklingen. Først ved fremtidige målinger vil det være mulig å vurdere hvordan opplevde barrierer har endret seg over tid.

¹²¹ Spørsmålene om barriere ble introdusert i Norsk kulturbarometer i 2021. Fordi dette var et avvikende år på grunn av pandemien, og fordi avstand ble lagt til som alternativ i Norsk kulturbarometer først i 2023, har valgt å ikke se på endringer over tid her.

5.1.2 Opplevd avstand til kunst- og kulturtilbud

I Norsk kulturbarometer blir respondentene også bedt om å oppgi avstand til nærmeste lokale eller sted for kino, teater, opera, konsert, galleri, museum eller folkebibliotek. Det vil si hva respondentene selv anslår avstanden til å være. Kino og folkebibliotek er tilbudene det oppgis kortest avstand til. 73 prosent oppgir å ha mindre enn 10 kilometer til kino, og 82 prosent oppgir å ha mindre enn 10 kilometer til et folkebibliotek.

▸ **Tabell 5.3** Oppgitt avstand til nærmeste lokale eller sted. Prosent. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Under 1 km	1–4,9 km	5–9,9 km	10–24 km	25–49 km	50 km eller over
Kino eller lokale med jevnlig spillefilmforevisning	13	41	19	18	6	3
Teater eller lokale med jevnlig teater- eller operaforestillinger	8	30	19	19	10	14
Konsertsal eller lokale med jevnlig musikkarrangement	8	32	21	18	10	11
Galleri eller lokale med jevnlig kunstutstillinger	8	31	20	20	10	12
Museum	7	29	21	21	11	10
Folkebibliotek	17	46	19	12	4	2

Oppgitt avstand til teater, konsert, galleri og museum er relativt jevnt fordelt, noe som trolig skyldes at slike lokaler ofte er konsentrert i og rundt byene. For disse tilbudene oppgir om lag 60 prosent at de har mindre enn 10 kilometers avstand.

Når vi ser på utviklingen over tid, har den opplevde avstanden til kino og bibliotek vært forholdsvis stabil, også tilbake til 1990-tallet. For teatre, konsertlokaler, gallerier og museer ser den opplevde avstanden derimot ut til å ha økt fra 2016 til 2023. Dette er særlig tydelig for gallerier og museer, hvor andelen som opplever å ha mer enn 25 kilometer til tilbudet økte med henholdsvis 11 og 10 prosentpoeng fra 2016 til 2024.¹²²

▸ **Tabell 5.4** Oppgitt avstand til nærmeste museum. Prosent. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Under 1 km	1–4,9 km	5–9,9 km	10–24,9 km	25–49,9 km	50 km eller mer
Oslo og Viken	7	29	23	22	12	8
Innlandet	6	25	13	26	14	17
Agder og Sørøstlandet	7	35	26	17	6	9
Vestlandet	7	26	21	24	12	10
Trøndelag	5	35	21	18	11	11
Nord-Norge	10	30	16	16	9	20

122 Bekkengen 2024b: 87.

Den opplevde avstanden til tilbudet varierer mellom landsdeler, noe som blir tydelig når vi ser på hvor mange som oppgir å ha svært lang avstand til tilbudet. Mens 8 prosent av respondentene fra Oslo og Viken sier at de har 50 kilometer eller mer til nærmeste museum, er andelen 20 prosent for Nord-Norge og 17 prosent for Innlandet.

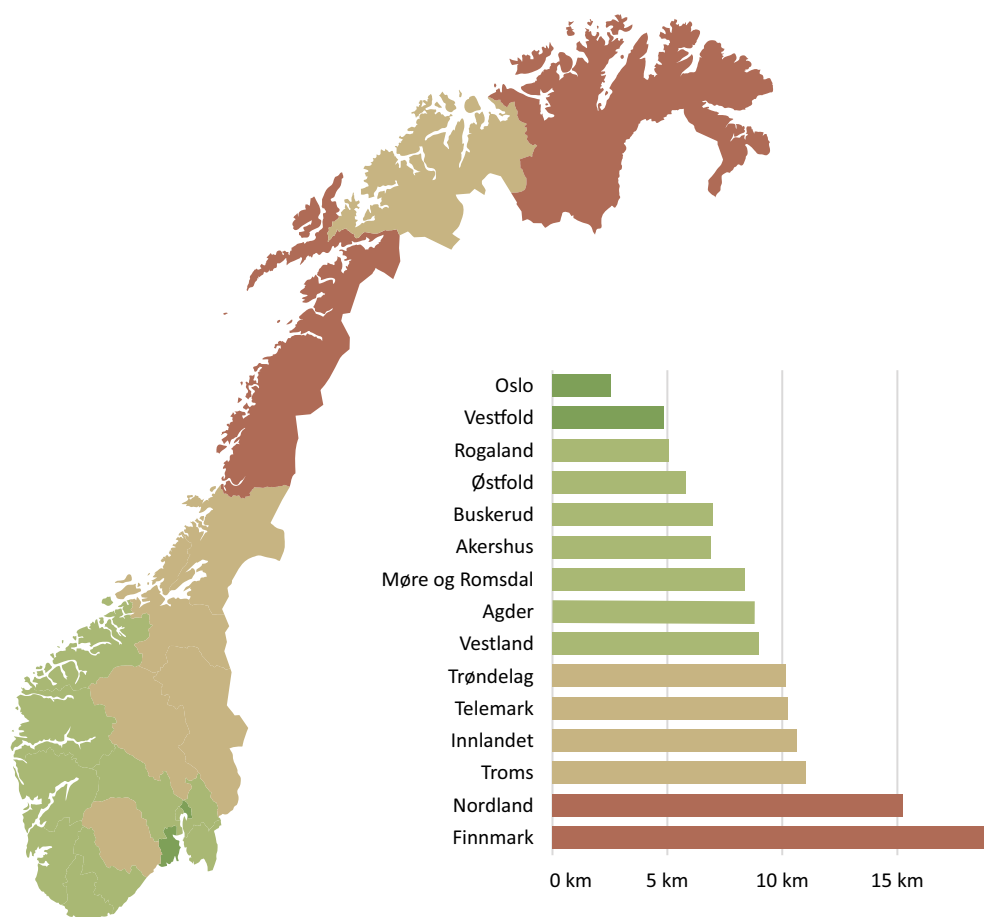
Sammenlignet med 2016 ser den opplevde avstanden til museer ut til å øke over hele landet. SSB har riktignok endret landsdelsinndelingen, noe som gjør en direkte sammenligning mellom alle landsdeler vanskelig uten mer detaljerte data. Likevel viser sammenlignbare regioner som Trøndelag og Nord-Norge en økning på henholdsvis 9 og 13 prosentpoeng i andelen som oppgir avstander på 25 kilometer eller mer. I 2016 hadde Vestlandet og Nord-Norge den høyeste andelen som svarte 25 kilometer eller mer, begge på 16 prosent. I 2023 hadde Innlandet og Nord-Norge de høyeste andelen som svarte dette, på henholdsvis 31 og 29 prosent.¹²³

5.1.3 Avstand til kunst- og kulturtilbud

Kulturdirektoratet har utarbeidet en modell for beregning av befolkningens avstand til kulturtilbudet. Vi benytter befolkningsdata fra Statistisk sentralbyrå, som er tilgjengeliggjort av Geonorge (Kartverket). Avstander beregnes ut fra koordinatene til et utvalg større arenaer i Kulturdirektoratets museumsstatistikk, basert på arenaenes åpningsdager og besøkstall.¹²⁴ Merk at modellen angir avstand i luftlinje og ikke veistrekning eller reisetid; vi antar likevel at tallene gir en god indikasjon på geografisk tilgjengelighet og forskjeller fylkene imellom.

¹²³ Bekkengen 2024b: 87.

¹²⁴ Kriteriene for inklusjon i utvalget er at arenaen har 150 eller flere åpningsdager per år eller over 7 289 besøkende. Sistnevnte tall er estimert antall besøkende for et «normalmuseum» med rundt 150 åpningsdager, og det benyttes som kriterium for å fange opp større arenaer der antall åpningsdager er lavt eller mangler i datagrunnlaget. Modellen er under arbeid og kan bli justert i fremtidige rapporter.

➤ **Figur 5.1** Gjennomsnittlig avstand til nærmeste museum, kilometer. 2024.¹²⁵ Kilde: Kulturdirektoratet

Figur 5.1 viser betydelige forskjeller i avstanden befolkningen i ulike fylker har til et museum. Avstanden er størst for befolkningen i de nordligste fylkene Finnmark (19,2 kilometer) og Nordland (15,2 kilometer), og klart minst i Oslo (2,6 kilometer) og Vestfold (4,9 kilometer). I flere fylker – slik som Innlandet, Telemark og Trøndelag – ligger avstanden på rundt 10 kilometer.

125 Utvalget består av museer med 150 eller flere åpningsdager per år eller over 7 289 besøkende.

▢ **Tabell 5.5** Antall som bor under og over 5 km fra nærmeste museum og andel som bor under 5 km fra nærmeste museum. 2024.¹²⁶ Kilde: Kulturdirektoratet

	Under 5 km	Over 5 km	Totalt	Andel under 5 km
Agder	153 061	166 633	319 694	47,9 %
Akershus	354 479	381 784	736 263	48,2 %
Buskerud	160 193	109 817	270 010	59,3 %
Finnmark	34 573	40 399	74 972	46,1 %
Innlandet	154 946	221 298	376 244	41,2 %
Møre og Romsdal	120 213	150 179	270 392	44,5 %
Nordland	97 977	144 877	242 854	40,3 %
Oslo	616 726	102 846	719 572	85,7 %
Rogaland	329 887	168 974	498 861	66,1 %
Telemark	91 655	85 310	176 965	51,8 %
Troms	84 564	84 885	169 449	49,9 %
Trøndelag	238 508	244 018	482 526	49,4 %
Vestfold	164 316	92 385	256 701	64,0 %
Vestland	249 550	401 192	650 742	38,4 %
Østfold	191 236	120 628	311 864	61,3 %
Total	3 041 884	2 515 225	5 557 109	54,7 %

Ser vi på andelen som bor nærmere enn 5 kilometer fra et museum, fremstår forskjellene som mindre. Dette skyldes at mange museer er lokalisert i byer og tettsteder, der en stor del av befolkningen bor. Selv i fylker med store gjennomsnittsavstander kan en betydelig andel innbyggere dermed ha kort vei til nærmeste museum. Oslo skiller seg likevel ut: Her bor 86 prosent av befolkningen innenfor 5 kilometer fra et museum. Også Møre og Romsdal, Nordland, Innlandet og Vestlandet har relativt høye andeler av befolkningen som bor mindre enn 5 kilometer fra et museum.

Disse beregningene viser at det er store forskjeller i gjennomsnittlig reiseavstand for befolkningen i ulike deler av landet. Samtidig bør dette også forstås som et sentrum-periferi-forhold, der det særlig er befolkningen utenfor byene som har lange avstander.

Vi har også anvendt modellen omtalt over til å beregne befolkningens avstand til danseforestillinger. Til dette har vi benyttet 2024-data fra Danseinformasjonen, det nasjonale kompetansesenteret for dansekunst, som registrerer danseforestillinger over hele landet.¹²⁷

¹²⁶ Utvalget består av museer med 150 eller flere åpningsdager per år eller over 7 289 besøkende.

¹²⁷ Som vi har nevnt tidligere, hefter det noe usikkerhet ved stabiliteten i denne tidsserien. Jf. fotnote 59.

▫ **Tabell 5.6** Gjennomsnittlig avstand til nærmeste danseforestilling og andelen av befolkningen og antall som bor under og over 5 kilometer til nærmeste danseforestilling, 2024. Inkluderer ikke arrangementer i Den kulturelle skolesekken.
Kilde: Kulturdirektoratet og Danseinformasjonen

	Km, gjennomsnitt	Andel under 5 km	Under 5 km	Over 5 km	Totalt
Agder	9,1	49,5 %	158 088	161 606	319 694
Akershus	4,82	63,7 %	468 974	267 289	736 263
Buskerud	8,62	50,8 %	137 077	132 933	270 010
Finnmark	52,24	35,8 %	26 873	48 099	74 972
Innlandet	13,21	35,2 %	132 347	243 897	376 244
Møre og Romsdal	12,54	33,7 %	91 184	179 208	270 392
Nordland	22,37	39,0 %	94 562	148 292	242 854
Oslo	1,27	99,9 %	718 753	819	719 572
Rogaland	6,77	65,7 %	327 775	171 086	498 861
Telemark	12,33	55,1 %	97 550	79 415	176 965
Troms	16,14	51,0 %	86 396	83 053	169 449
Trøndelag	9,56	59,4 %	286 416	196 110	482 526
Vestfold	6,54	60,3 %	154 811	101 890	256 701
Vestland	8,19	59,0 %	383 633	267 109	650 742
Østfold	7,29	65,7 %	204 863	107 001	311 864
Total	8,93	60,6 %	3 369 302	2 187 807	5 557 109

Tabell 5.6 viser at forskjellene i reiseavstand til danseforestillinger varierer enda mer mellom fylkene enn tilfellet er for museer. Igjen fremtrer en tydelig sentrum-periferi-dimensjon. Oslo skiller seg markant ut med 1,3 kilometer i gjennomsnittlig avstand til en danseforestilling, og i 2024 bodde 100 prosent av oslobefolkningen innen 5 kilometer fra et slikt tilbud. I motsatt ende finner vi Finnmark, med en gjennomsnittlig avstand på 52,2 kilometer og rundt 36 prosent av befolkningen innenfor 5 kilometer fra en forestilling.

Nordland, Troms og Innlandet har relativt høye gjennomsnittsavstander på henholdsvis 22,4 kilometer, 16,1 kilometer og 13,2 kilometer. Andelen med under 5 kilometer avstand til en forestilling varierer imidlertid: Troms ligger forholdsvis høyt (51 prosent), mens Nordland og Innlandet ligger lavere (39 og 35 prosent). Dette tyder på at tilbudet i Troms er mer konsentrert i befolknings-tette områder sammenlignet med Innlandet og Nordland.

5.1.4 Kulturbruk etter landsdel

Vi har tidligere sett på bruken av ulike kunst- og kulturtilbud på nasjonalt nivå. For å si noe om tilgjengelighet og geografi, vil vi her sammenligne bruken av ulike tilbud i de forskjellige delene av landet. Vi veksler mellom å vise til fylker og landsdeler avhengig av inndelingene i de tilgjengelige kildene.¹²⁸

➤ **Tabell 5.7** Bruk av ulike kulturtilbud de siste 12 månedene, fordelt på landsdel. Prosent. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

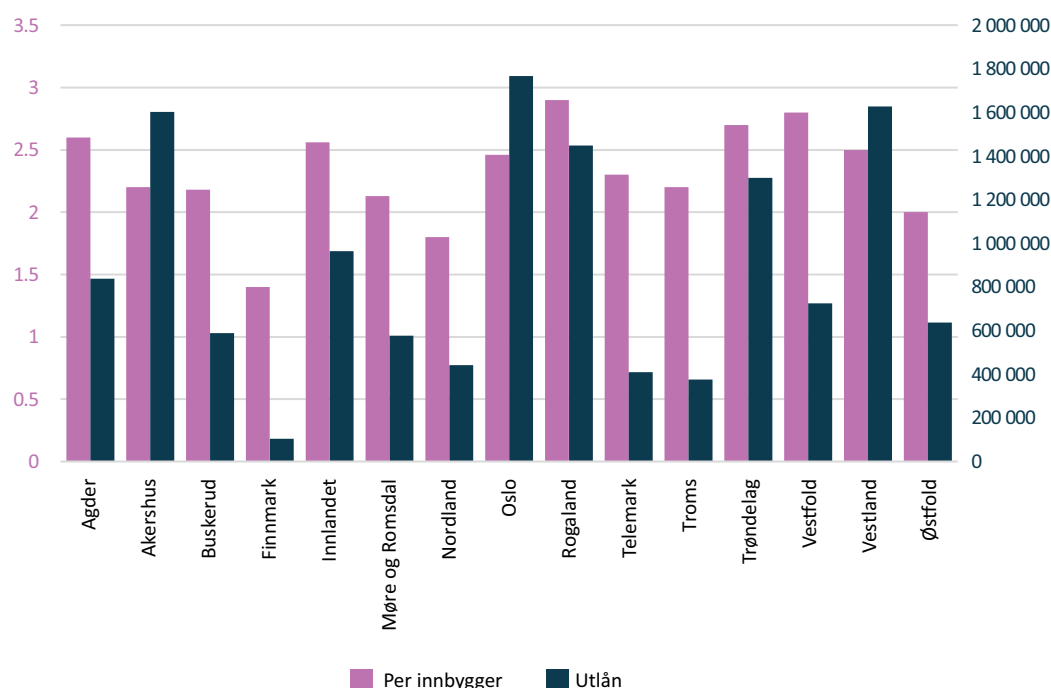
	Kino	Folkebibliotek	Teater	Opera	Ballett/dans	Museum	Kunstutstilling	Konsert	Festival
Oslo og Viken	68	48	39	10	15	51	30	57	26
Innlandet	56	37	44	5	12	41	24	56	26
Agder og Sør-Østlandet	63	43	34	8	14	43	25	59	33
Vestlandet	65	41	37	5	12	40	22	59	28
Trøndelag	66	46	45	4	13	45	22	61	34
Nord-Norge	61	38	32	3	11	38	21	58	32

Tabell 5.7 viser andelen av befolkningen som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud de siste 12 månedene, fordelt på landsdel. Oslo, Viken og Trøndelag utmerker seg som landsdelene med gjennomgående høyest kulturbruk, mens Innlandet og Nord-Norge har markant lavere nivåer enn resten av landet. Nord-Norge har de laveste andelen brukere for nesten alle kulturtilbud, med unntak av konsert, kino og folkebibliotek, der Innlandet ligger lavest. De øvrige landsdelene befinner seg omtrent midt imellom.¹²⁹

Kulturbruksstatistikken legger vekt på arrangementer og arenaer, men mindre på bruk av utgivelser som bøker og musikk. Når det gjelder bruken av bøker, gir bibliotekstatistikkens oversikter over utlån ved bibliotekene et innblikk i bokbruken i de ulike fylkene.

¹²⁸ Blant annet opererer Statistisk sentralbyrå ofte med landsdeler av hensyn til statistisk konfidensialitet.

¹²⁹ Når det gjelder variasjoner ut fra kulturtilbud, ser vi at bruken av konsert og festival i de ulike landsdelene varierer forholdsvis lite. For bibliotek, teater, kino og museum er forskjellene moderate, mens opera og dans skiller seg ut. Her er variasjonen svært høy, noe som kan henge sammen med at tilbudet er konsentrert om enkelte byer.

Figur 5.2 Utlån av bøker og utlån av bøker per innbygger, 2024. Kilde: SSB, Kulturstatistikk

Figur 5.2 viser at det lånes ut flest bøker i fylkene med flest innbyggere. Ser man på utlån per innbygger i 2024, ligger Rogaland høyest med 2,9 bøker per person, tett fulgt av Vestfold med 2,8. Lavest utlån per innbygger finner vi i Nordland og Finnmark, med henholdsvis 1,8 og 1,4 bøker. Som nevnt tidligere er Nord-Norge, etter Innlandet, den landsdelen hvor færrest oppgir å ha brukt folkebiblioteket i løpet av de siste 12 månedene. Samtidig viser tallene at Innlandet, til tross for lavest oppgitt besøk ved bibliotekene, har et utlån på 2,6 bøker per innbygger – et relativt høyt nivå sammenlignet med resten av fylkene.

Norsk kulturbarometer viser at lesing av papirbøker varierer noe mellom landsdelene. Andelen som har lest en eller flere papirbøker siste tolv måneder ligger mellom 60 og 69 prosent. Nord-Norge ligger lavest med 60 prosent, mens Vestlandet har den høyeste andelen med 69 prosent. Oslo og Viken ligger noe over landsgjennomsnittet (66) med 68 prosent. Når det gjelder antall bøker lest, viser tallene små forskjeller. Innlandet har det høyeste gjennomsnittet blant alle (9,4 bøker blant lesere), mens de øvrige landsdelene ligger mellom 8,3 og 9,3 bøker. Samlet sett tyder tallene på at boklesing er relativt jevnt fordelt i landet, med mindre forskjeller mellom regionene.¹³⁰

Bruk av innspilt musikk og lydbøker belyses av Norsk mediebarometer, som utarbeides av SSB.

130 Bekkengen 2024b: 51.

▢ **Tabell 5.8** Andel av befolkningen som lytter til musikk, lydbok eller podkast en gjennomsnittsdag, etter landsdel. Prosent. 2024. Kilde: SSB, Norsk mediebarometer

	Nedlastet musikk	Strømmet musikk	Lydbok	Podkast
Oslo og Akershus	27	75	13	32
Østlandet ellers	33	69	11	24
Agder og Rogaland	34	72	11	30
Vestlandet	29	71	13	28
Trøndelag	21	74	17	30
Nord-Norge	35	70	11	19

Tabell 5.8 viser at det jevnt over er små geografiske forskjeller i bruken av de ulike mediene. Ser vi bort fra skillet mellom nedlastet og strømmet musikk, er det mest musikklytting i Agder og Rogaland samt Nord-Norge. Når det gjelder lydbøker, skiller Trøndelag seg positivt ut, mens andelen som lytter til podkast er relativt høy i Oslo og Akershus og lav i Nord-Norge.

5.1.5 Arenaer etter landsdel

Fordelingen av kunst- og kulturarenaer i ulike deler av landet kan gi viktige indikasjoner på forskjeller i geografisk tilgjengelighet. Men det er viktig å merke seg at fylkes- og landsdelsinndelinger følger administrative grenser og at de ikke nødvendigvis samsvarer med befolkningens geografiske nærhet til tilbudene – innbyggere i fylkene rundt Oslo kan for eksempel ha kort vei til kulturarenaer i hovedstaden.

På litteraturfeltet kan vi først se på bibliotektilbudet.

▢ **Tabell 5.9** Antall bibliotekfilialer fordelt på fylke, per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024. Kilde: SSB, Kulturstatistikk

	Faste bibliotek og filialer	Per 100 000 innbyggere	Per 1000 km ²
Agder	46	14,4	2,8
Akershus	41	5,6	7,0
Buskerud	31	11,5	2,1
Finnmark	20	26,6	0,4
Innlandet	61	16,2	1,2
Møre og Romsdal	46	17,0	3,2
Nordland	56	23,0	1,5
Oslo	24	3,3	52,8
Rogaland	45	9,0	4,8
Telemark	25	14,1	1,6
Troms	33	19,5	1,3
Trøndelag	66	13,7	1,6
Vestfold	15	5,8	6,9
Vestland	100	15,4	3,0
Østfold	22	7,0	5,5
Norge	632	11,4	2,0

Når det gjelder geografisk tilgjengelighet, er det naturlig å vurdere antallet arenaer i forhold til fylkenes areal og innbyggertall.

Ifølge Nasjonalbibliotekets statistikk for folkebibliotekene finnes det 632 folkebibliotek i Norge, inkludert filialer. Vestland fylke har flest faste bibliotekenheter, med totalt 100, etterfulgt av Trøndelag med 66, Innlandet med 61 og Nordland med 56. Vestfold har færrest faste bibliotekenheter (15), mens Finnmark har 20. Finnmark har imidlertid flest bibliotekfilialer fordelt per 100 000 innbyggere, men bare 0,4 filialer per 1 000 km². I motsatt ende ligger Oslo, som har færrest filialer per 100 000 innbyggere, men flest per 1 000 km².

Bokhandler utgjør en annen sentral litteraturarena. Hovedbildet er at landets innbyggere har relativt lik tilgang til bokhandler målt etter folketall – de fleste fylker har mellom 7 og 10 bokhandler per 100 000 innbyggere. Den geografiske nærheten varierer imidlertid betydelig, særlig mellom fylker med store byer og fylker med mer spredt bosetting.

▢ **Tabell 5.10** Antall bokhandler fordelt på fylke, og per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024.
Kilde: Bokhandlerforeningen, SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Antall	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	28	8,8	1,7
Akershus	49	6,7	8,3
Buskerud	23	8,5	1,6
Finnmark	8	10,7	0,2
Innlandet	38	10,1	0,7
Møre og Romsdal	25	9,2	1,7
Nordland	24	9,9	0,6
Oslo	64	8,9	140,9
Rogaland	37	7,4	3,9
Telemark	16	9,0	1,0
Troms	13	7,7	0,5
Trøndelag	36	7,5	0,9
Vestfold	19	7,4	8,8
Vestland	59	9,1	1,7
Østfold	22	7,0	5,5
Totalt	461	8,3	1,4

Tabell 5.10 viser at bokhandler er konsentrert i byområdene. Oslo skiller seg tydelig ut med 64 bokhandler og høy tetthet, noe som innebærer høy grad av geografisk tilgjengelighet. Også Akershus, Vestfold og Østfold har forholdsvis høy tetthet, mens store fylker som Finnmark, Innlandet og Nordland har få bokhandler sett i forhold til areal, noe som gir lange avstander mellom tilbudene. Som vist i forrige kapittel har antallet bokhandler gått kraftig ned de siste ti årene. I 2025 er det 8 bokhandler igjen i Finnmark, og av fylkets 18 kommuner har 7 bokhandel. Honningsvåg og Kautokeino er blant flere steder som har mistet sine bokhandler i løpet av de siste ti årene.¹³¹

Ifølge Bokhandlerforeningen har rett i underkant av halvparten av landets kommuner minst én bokhandel, og 88 prosent av befolkningen bor i disse kommunene. I kommuner uten bokhandler er gjennomsnittlig innbyggertall i underkant av 4 000.¹³²

Både innen musikk og scenekunst mangler vi statistikk over arenaer som kan benyttes til en sammenligning av den typen vi her har gjort med bibliotek og bokhandler. Vi anser Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk, som vi benytter i flere andre sammenhenger, som for begrenset til å si noe om fordelingen av arenaer per fylke.¹³³ Dette er viktige kunnskapshull som begrenser muligheten vår til å si noe om den geografiske tilgjengeligheten av musikk og scenekunst.

¹³¹ Larsen 2025.

¹³² Bokhandlerforeningen 2024.

¹³³ Det legges vekt på at utvalget i denne statistikken er noenlunde stabilt, og dermed er det uegnet til å måle utvikling i antall arenaer.

Når det gjelder den visuelle kunsten, ville det være en fordel å ha en samlet oversikt over alle visningssteder, inkludert gallerier og kunsthaller. Det vi per i dag har tilgang til, er data over fordelingen av kunstmuseumsarenaer. Her benyttes Kulturdirektoratets museumsstatistikk. Som nevnt tidligere må disse tallene tolkes med varsomhet. Statistikken bygger på museenes egenrapportering, og kvaliteten påvirkes både av variasjoner i hvilke arenaer som inngår – og av noe inkonsekvent rapportering mellom år.

▫ **Tabell 5.11** Antall kunstmuseumsarenaer fordelt på fylke, og per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024.
Kilde: Kulturdirektoratet, SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Antall	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	1	0,3	0,06
Akershus	2	0,3	0,34
Buskerud	5	1,9	0,34
Finnmark	1	1,3	0,02
Innlandet	2	0,5	0,04
Møre og Romsdal	2	0,7	0,14
Nordland	6	2,5	0,16
Oslo	7	1,0	15,41
Rogaland	4	0,8	0,43
Telemark	5	2,8	0,33
Troms	3	1,8	0,11
Trøndelag	7	1,4	0,17
Vestfold	3	1,2	1,38
Vestland	10	1,5	0,30
Østfold	2	0,6	0,50
Totalt	60	1,1	0,19

Tabell 5.11 viser at kunstmuseumsarenaer, dersom disse dataene er representative, er skjevt fordelt mellom fylkene. Oslo utmerker seg med 7 arenaer på et lite areal, noe som gir svært høy tetthet og kort vei til nærmeste museum for befolkningen. Vestfold har også forholdsvis høy tetthet, mens fylker som Finnmark, Innlandet og Agder har relativt få arenaer sett i forhold til areal. Finnmark har for eksempel én arena i denne statistikken og dermed en dekning per innbygger nær gjennomsnittet, men den lave arealtettheten gjør at tilgjengeligheten likevel er begrenset. Agder, Akershus, Innlandet og Østfold ligger lavt i antall kunstmuseer per 100 000 innbyggere, noe som kanskje kan forklares med at kunstmuseene er lokalisert i de store byene. Hovedtrekket er at kunstmuseene i stor grad er konsentrert i og rundt byområder, mens store deler av landet har få og spredte arenaer.

Dette omfatter vel å merke ikke kunsthaller, gallerier og andre visningssteder, som vi i dag ikke har tilgjengelige data fra. Denne mangelen på data om visningssteder for visuell kunst, som vi også omtalte i forrige kapittel, utgjør et kunnskapshull.

▮ **Tabell 5.12** Antall kinobygg fordelt på fylke, og per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024. Kilde: SSB, Kulturstatistikk, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Antall	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	12	3,8	0,7
Akershus	12	1,6	2,0
Buskerud	9	3,3	0,6
Finnmark	13	17,3	0,3
Innlandet	20	5,3	0,4
Møre og Romsdal	17	6,3	1,2
Nordland	16	6,6	0,4
Oslo	11	1,5	24,2
Rogaland	13	2,6	1,4
Telemark	8	4,5	0,5
Troms	11	6,5	0,4
Trøndelag	16	3,3	0,4
Vestfold	5	1,9	2,3
Vestland	32	4,9	0,9
Østfold	7	2,2	1,7
Totalt	202	3,6	0,6

Også kinotilbudet har en tydelig by-land-struktur. De tettest befolkede fylkene, særlig Oslo, Vestfold, Akershus og Østfold, har relativt høy kinotetthet per areal, noe som innebærer kort avstand til nærmeste kino for store deler av befolkningen. I de store og spredtbygde fylkene, som Finnmark, Innlandet, Trøndelag og Nordland, er tettheten langt lavere, og reiseavstandene blir dermed betydelige selv om antall kinoer per innbygger kan være høyt. Finnmark illustrerer dette tydelig: Fylket har mange kinoer i forhold til folketallet, men den lave arealtettheten gjør at deler av befolkningen likevel har lang vei til nærmeste kinoforestilling. Hovedtrekket er altså at urbaniserte områder har høyest grad av geografisk tilgjengelighet, mens store distriktsfylker, til tross for relativt god kapasitet i enkelte sentra, har vesentlig lavere tilgjengelighet.

5.1.6 Arrangementer etter landsdel

Fordelingen av arrangementer fylkene imellom kan gi et bilde av hvordan tilgjengeligheten av kunst- og kulturtilbudet varierer geografisk. I motsetning til arenaer, som vi diskuterte over, representerer ikke hvert arrangement et unikt sted. Derfor legger vi her mindre vekt på relasjonen mellom antallet enheter og fylkenes areal.

På litteraturområdet regner vi, som tidligere nevnt, arrangementer ved biblioteker, litteratur- og kulturhus og festivaler blant de mest sentrale. For en sammenligning mellom fylkene er statistikken over biblioteksarrangementer mest egnet. Litteraturhusene er begrenset til enkelte byer,

og vi mener derfor at det gir liten verdi å benytte dem til en slik sammenligning. For kulturhus og litteraturfestivaler har vi ikke tilstrekkelige data.

▮ **Tabell 5.13** Aktivitet i folkebibliotek i hele landet 2024. Alle typer arrangementer. Kilde: SSB, statistikk om kulturtilbod, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Arrangementer	Per 1 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	2 467	8	150
Akershus	7 372	10	1 251
Buskerud	4 491	17	306
Finnmark	1 296	17	27
Innlandet	5 686	15	109
Møre og Romsdal	3 347	12	233
Nordland	4 237	17	111
Oslo	11 811	16	26 015
Rogaland	6 617	13	706
Telemark	1 545	9	101
Troms	2 694	16	103
Trøndelag	6 673	14	158
Vestfold	2 520	10	1 162
Vestland	8 605	13	254
Østfold	3 644	12	910

Tabell 5.13 viser at bibliotekenes arrangementer har en tydelig sentrum-periferi-fordeling, som arter seg ulikt avhengig av om vi ser på areal eller befolkning. Oslo skiller seg kraftig ut med svært høy tetthet: 26 000 arrangementer per 1 000 kvadratkilometer (tallet blir høyere enn antallet arrangementer fordi Oslo er mindre enn 1 000 kvadratkilometer). Nest høyest er Akershus med om lag 125 arrangementer per 100 kvadratkilometer, mens Finnmark skiller seg ut med lav tetthet (3 arrangementer per 100 kvadratkilometer).

Når vi ser på arrangementer per innbygger, er mønsteret motsatt. Fylker med spredt bosetting, som Buskerud, Finnmark og Nordland, har flest arrangementer relativt til folketallet – 17 arrangementer per 1 000 innbyggere – mens Akershus og Vestfold ligger lavest. Samlet sett viser tallene at tilgjengeligheten av biblioteksarrangementer må forstås både i lys av befolkningstetthet og areal. Urbane områder gir størst konsentrasjon, mens distriktene gir høyest aktivitet per innbygger.

Denne statistikken kan også brukes til å se på Oslos andel av landets biblioteksarrangementer over tid. I 2016 var Oslos andel av arrangementene på rundt 12,6 prosent, noe som også tilsvarte Oslos andel av befolkningen. I 2024 passerte Oslos andel av arrangementene 16 prosent, mens hovedstadens andel av befolkningen nå var på 12,9 prosent. Med andre ord vokser Oslos andel av arrangementene mer enn befolkningsveksten.

Også storbyfylkene Akershus, Oslo, Rogaland, Trøndelag og Vestland har samlet en større vekst i perioden 2016–2024 enn resten av landet, også når vi tar høyde for endringer i folketallet.¹³⁴

For å se nærmere på antall arrangementer for musikk- og scenekunst har vi benyttet oss av tall fra Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk for 2024. Statistikken omfatter 88 virksomheter som mottar statlige tilskudd, herunder 35 store festivaler og 54 musikk- og scenekunst-institusjoner.¹³⁵ Merk at statistikken, som vi har omtalt tidligere, representerer et begrenset utsnitt av musikkfeltet.¹³⁶

▢ **Tabell 5.14** Antall musikkarrangementer fordelt på fylke, per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024. Kilde: Kulturdirektoratet, SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Musikkarrangementer	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	34	11	2
Buskerud	135	50	9
Finnmark	49	65	1
Innlandet	101	27	2
Møre og Romsdal	148	55	10
Nordland	23	9	1
Oslo	1 568	218	3 454
Rogaland	367	73	39
Telemark	63	36	4
Troms	739	436	28
Trøndelag	602	125	14
Vestland	1 110	170	33
Østfold	81	26	20

Antall musikkarrangementer må her forstås som arrangementer i regi av virksomheter som sorterer under kategorien «musikk» i musikk- og scenekunststatistikken.¹³⁷ Disse omfatter hovedsakelig større musikkfestivaler, orkestre, kor og enkelte musikkscener. Fordelingen av arrangementene reflekterer plasseringen av disse virksomhetene. Ingen av dem er lokalisert i Vestfold eller Akershus, og disse fylkene er derfor utelatt fra vår oversikt. Som tabell 5.14 viser, finner vi flest musikkarrangementer i Oslo, etterfulgt av Vestland og Troms. Målt mot befolkning er det relativt mange

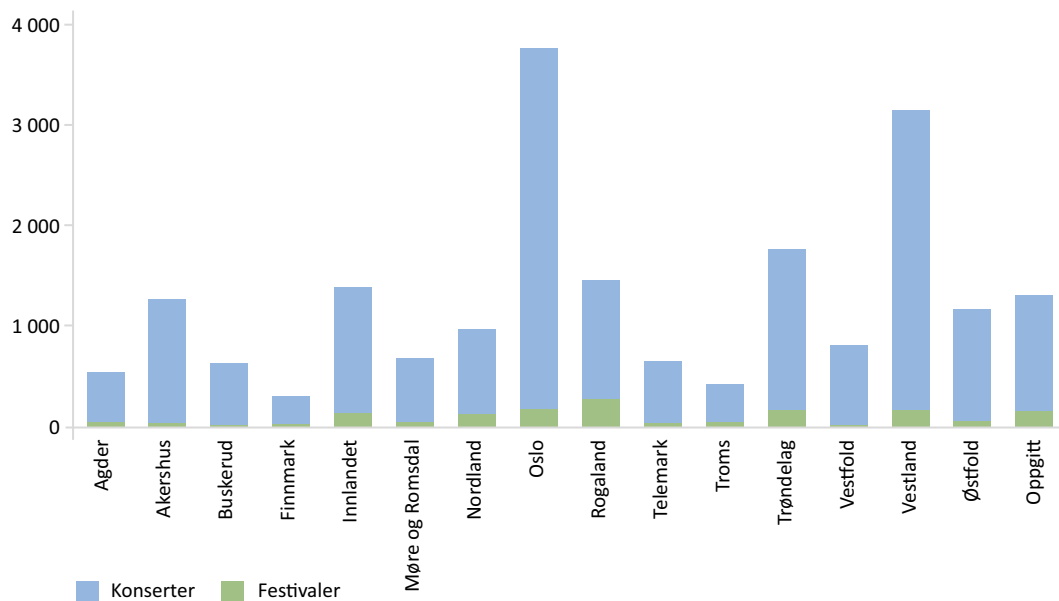
134 Antallet kinoforestillinger per 1 000 innbyggere økte med 56 prosent for disse fylkene i 2016–2024, og med 46 prosent for resten av landet.

135 Dette er musikk- og scenekunstvirksomheter som mottar statstilskudd (statsbudsjettets kapittel 320, post 70 og kapittel 323 post 70), Riksteateret, samt festivaler som mottar mer enn 1 million kroner i statstilskudd i Kulturrådets festivalordning.

136 Se omtalen av musikk- og scenekunststatistikken under 4.2.2 Musikk.

137 Arrangementenes kategori i denne statistikken er per i dag basert på kategoriseringen av virksomheter. For eksempel vil arrangementer ved en institusjon som er klassifisert som scenekunstvirksomhet, registreres som scenekunst også i tilfeller der det for eksempel er et musikkarrangement.

arrangementer i Troms og Oslo, med henholdsvis 426 og 218 musikkarrangementer per 100 000 innbyggere. I Agder og Nordland var tallet henholdsvis 11 og 9.¹³⁸

➤ **Figur 5.3** Antall konserter og festivaler registrert i Norsk kulturindeks, per fylke, basert på data fra billettselskapene Aurora, Buytec, DX, Hoopla, Linticket, Ringbillett, Ticketco, Ticketmaster, Tikkio og Tixly. Kilde: Norsk kulturindeks, Telemarksforsking

Musikkarrangementer registrert i Norsk kulturindeks (Telemarksforsking) gir et interessant bilde, som også inkluderer mange private arenaer uten statlig finansiering. Figur 5.3 illustrerer store geografiske forskjeller i konsert- og festivalaktiviteten i Norge. Oslo utmerker seg med klart flest konserter (3 483) og festivaler (168), fulgt av Vestland og Trøndelag, som også har høye aktivitetsnivåer. De store byfylkene dominerer dermed tilbudet, mens aktiviteten er betydelig lavere i mindre befolkede fylker som Finnmark, Troms og Telemark. Likevel har enkelte fylker med spredt bosetting, som Innlandet og Nordland, et betydelig festivaltilbud.

138 Merk at Arktisk filharmoni er plassert i Troms i statistikken grunnet selskapets adresse i Brønnøysundregistrene. Orkesteret har imidlertid konsertvirksomhet i både Bodø og Tromsø. Tallene for musikkarrangementer i Nordland er i realiteten noe høyere enn statistikken viser.

▾ **Tabell 5.15** Antall konserter og festivaler registrert i Norsk kulturindeks, per 100 000 innbyggere, per 1 000 km², etter fylke. Basert på data fra billettselskapene Aurora, Buytec, DX, Hoopla, Linticket, Ringbillett, Ticketco, Ticketmaster, Tikkio og Tixly. Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks; SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Konserter og festivaler	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	528	165,1	32,13
Akershus	1 231	168,9	208,84
Buskerud	612	226,8	41,65
Finnmark	287	382,4	5,90
Innlandet	1 348	358,2	25,89
Møre og Romsdal	661	244,3	46,04
Nordland	943	387,9	24,72
Oslo	3 651	508,7	8 039,73
Rogaland	1 413	282,9	150,69
Telemark	636	359,1	41,57
Troms	405	238,8	15,46
Trøndelag	1 710	354,1	40,52
Vestfold	788	307,3	363,52
Vestland	3 063	470,3	90,43
Østfold	1 132	362,6	282,70
Ikke oppgitt	1 269	...	...
Totalt	19 677	354,5	60,77

Vi kan også undersøke konsert- og festivalarrangementene i Norsk kulturindeks relativt til areal (tabell 5.15). Når vi måler per kvadratkilometer, er konsert- og festivalaktiviteten mest konsentrert i de tettest befolkede fylkene. Oslo utmerker seg med et svært høyt antall arrangementer per areal-enhet, etterfulgt av Vestfold, Østfold og Akershus. I mer spredtbygde fylker som Finnmark, Troms, Nordland og Innlandet er tettheten av arrangementer betydelig lavere, selv om enkelte av disse har høye tall per innbygger.

Vi kan nå gå videre til scenekunst. Tabell 5.16 viser scenekunstarrangementer fordelt på fylke, registrert i Musikk- og scenekunststatistikken. (Riksteateret er tatt ut av statistikken, ettersom virksomheten ikke leverer tall fordelt på fylke til Kulturdirektoratet.)

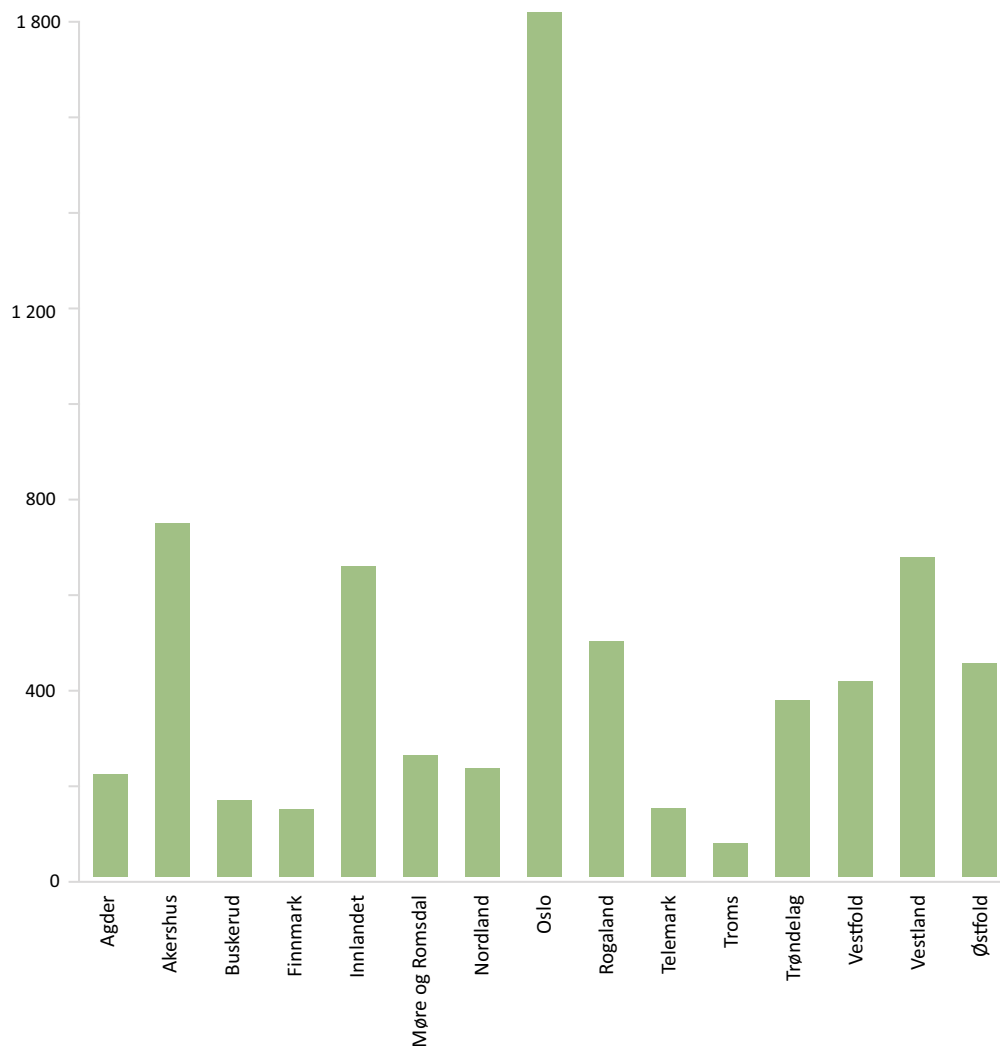
▫ **Tabell 5.16** Antall scenekunstarrangementer per fylke, fordelt på fylke, per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024. Kilde: Kulturdirektoratet, musikk- og scenekunststatistikken; SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Arrangementer	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	439	137	27
Akershus	927	127	157
Buskerud	444	165	30
Finnmark	92	123	2
Innlandet	157	42	3
Møre og Romsdal	419	155	29
Nordland	478	197	13
Oslo	5 379	749	11 845
Rogaland	698	140	74
Telemark	672	379	44
Troms	617	364	24
Trøndelag	1 086	225	26
Vestfold	344	134	159
Vestland	1 562	240	46
Østfold	277	89	69

Antall scenekunstarrangementer i Oslo er omtrent 5 400, og dette tallet er betydelig høyere enn i de øvrige fylkene. Vestland og Trøndelag følger deretter, med i overkant av 1 500 og 1 000 scenekunstarrangementer. Når man ser antallet i forhold til innbyggertallet, fremstår bildet noe annerledes: Oslo har fortsatt klart flest arrangementer per 100 000 innbyggere (749), mens Telemark (379) og Troms (364) følger etter. De laveste tallene for scenekunstarrangementer per 100 000 innbyggere finner vi i Innlandet (42), Østfold (89) og Finnmark (123).

Relativt til areal ligger Oslo også klart høyest, etterfulgt av Vestfold og Akershus. Finnmark og Innlandet har de laveste tallene.

Tallene fra Norsk kulturindeks (Telemarksforskning) kan også fordeles på fylker.

➤ **Figur 5.4** Antall scenekunstarrangementer registrert i Norsk kulturindeks, per 100 000 innbyggere, per 1 000 km², etter fylke. Basert på data fra billettselskapene Aurora, Buytec, DX, Hoopla, Linticket, Ringbillett, Ticketco, Ticketmaster, Tikkio og Tixly. Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

Når scenekunstarrangementer måles per areal (tabell 5.17), viser tallene en tydelig geografisk konsentrasjon. Oslo har klart høyest tetthet, med langt flere arrangementer per kvadratkilometer enn noe annet fylke. Vestfold, Akershus og Østfold følger et stykke bak, men ligger fortsatt betydelig over landsgjennomsnittet. I fylker som Finnmark, Troms og Nordland er tettheten lav, selv om enkelte av dem har høye tall per innbygger. Samlet sett viser tallene at scenekunsttilbudet i stor grad er sentralisert til byområdene, mens tilgjengeligheten i arealmessig store fylker er begrenset.

▢ **Tabell 5.17** Antall scenekunstarrangementer registrert i Norsk kulturindeks, per 100 000 innbyggere, per 1 000 km², etter fylke. Basert på data fra billettselskapene Aurora, Buytec, DX, Hoopla, Linticket, Ringbillett, Ticketco, Ticketmaster, Tikkio og Tixly. Kilde: Telemarksforsking, Norsk kulturindeks; SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Arrangementer	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	205	64,1	12,47
Akershus	712	97,7	120,79
Buskerud	155	57,4	10,55
Finnmark	136	181,2	2,80
Innlandet	625	166,1	12,00
Møre og Romsdal	246	90,9	17,14
Nordland	218	89,7	5,71
Oslo	1 741	242,6	3 833,79
Rogaland	474	94,9	50,55
Telemark	139	78,5	9,09
Troms	68	40,1	2,60
Trøndelag	355	73,5	8,41
Vestfold	395	154,0	182,22
Vestland	643	98,7	18,98
Østfold	430	137,8	107,39
Ikke oppgitt	423	...	...
Totalt	6 965	125,5	21,51

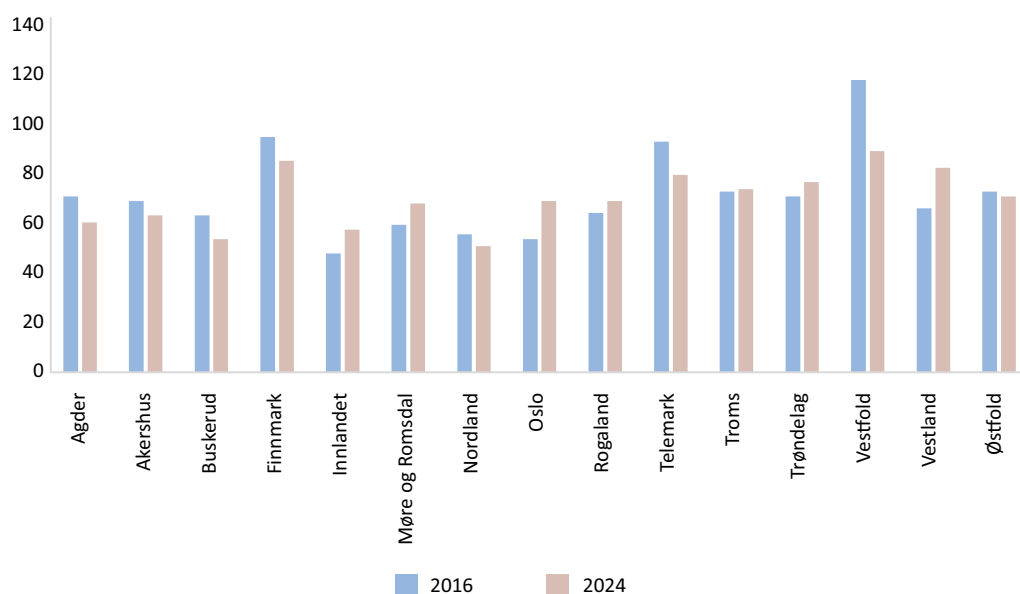
▢ **Tabell 5.18** Antall danseforestillinger i Norge av kunstnere som bor og virker i Norge, samt gjestespill og turneer i Norge av kunstnere som bor og virker utenfor Norge, fordelt på fylke. Tallene er oppgitt per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. Forestillinger i 2024, befolknings- og arealtall for 2023 på grunn av fylkesinndelingen. Kilde: Danseinformasjonen, SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Forestillinger	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	60	1,9	3,7
Innlandet	86	2,3	1,7
Møre og Romsdal	57	2,1	4,0
Nordland	110	4,6	2,9
Oslo	964	13,6	2 122,8
Rogaland	280	5,7	29,9
Troms og Finnmark	72	3,0	1,0
Trøndelag	132	2,8	3,1
Vestfold og Telemark	71	1,7	4,1
Vestland	184	2,8	5,4
Viken	433	3,4	17,6
Totalt	2 449	42	2 196

Ser vi på danseforestillinger registrert av Danseinformasjonen, finner vi store geografiske forskjeller. Oslo skiller seg klart ut med 964 forestillinger, noe som gir svært høy tetthet både per innbygger og per areal. Relativt til innbyggertall har også Rogaland og Nordland mange forestillinger, med henholdsvis 5,7 og 4,6 forestillinger per 100 000 innbyggere. Vestfold og Telemark ligger lavest med 1,7 forestillinger. Det er verdt å merke seg at store deler av befolkningen i sistnevnte tidligere fylke, som i dag er delt, befinner seg forholdsvis nært Oslo, hvor tettheten av forestillinger er svært høy.

Flere fylker med spredt bosetting, som Innlandet og det tidligere fylket Troms og Finnmark, har få forestillinger per innbygger. Ser vi på areal, er tilgjengeligheten generelt lav i distriktsfylkene, med Nordland og Rogaland dels som unntak. Hovedbildet er at dansefeltet er sterkt konsentrert til Oslo, mens resten av landet har et mer begrenset og ujevnt fordelt tilbud.

Ser vi på antall kinoforestillinger, finner vi store forskjeller. Relativt til innbyggertall var det i 2024 færrest forestillinger i Nordland (53 per 1 000 innbyggere) og Buskerud (56 per 1 000 innbyggere). Flest forestillinger per innbygger var det i Vestfold (93) og Finnmark (89). De største *reduksjonene* i tilbudet fra 2016 til 2024 finner vi i Vestfold og Telemark. Men disse to var blant fylkene med det høyeste antallet forestillinger relativt til befolkning. Det er mer interessant å merke seg fallet i tilbudet i Nordland, Buskerud og Agder, fylker som *både* hadde en stor reduksjon i tilbudet – og som allerede var blant fylkene med færrest forestillinger.

▾ **Figur 5.5** Kinoforestillinger per innbygger, 2016 og 2024. Kilde: SSB, Kulturstatistikk

Utviklingen i antall kinoforestillinger (tabell 5.19) varierer betydelig mellom fylkene. Oslo har hatt den klart sterkeste veksten siden 2016, med en økning på over 40 prosent, fulgt av Vestland og Innlandet. Flere fylker, blant annet Vestfold, Telemark, Finnmark og Buskerud, har hatt en tydelig nedgang. De mest folkerike fylkene har gjennomgående høyere aktivitetsnivå, men veksten er størst i og rundt de største byene.

▾ **Tabell 5.19** Antall kinoforestillinger, 2016 og 2024. Kilde: SSB, Kulturstatistikk

	2016	2024
Agder	22 097	20 305
Akershus	46 035	48 353
Buskerud	16 843	15 069
Finnmark	7 527	6 646
Innlandet	18 310	22 391
Møre og Romsdal	16 278	19 104
Nordland	13 868	12 804
Oslo	36 599	51 456
Rogaland	31 480	35 833
Telemark	16 792	14 712
Troms	12 653	13 000
Trøndelag	33 735	38 460
Vestfold	29 320	23 968
Vestland	43 246	56 266
Østfold	21 977	23 104

Også kunstutstillinger er sterkt konsentrert til byområdene, målt per arealenhet. Tabell 5.20 viser at Oslo har den klart høyeste tettheten. Vestfold, Rogaland og Akershus følger et stykke bak, mens de mest arealmessig store fylkene – som Innlandet, Troms og Finnmark – har svært lav tetthet av utstillinger. Dette illustrerer at den visuelle kunsten, i form av utstillinger, i hovedsak formidles gjennom institusjoner og arenaer i sentrale strøk.

Ser vi på andre arrangementer i kunstmuseene, er fordelingen noe annerledes. Oslo har fortsatt den klart høyeste tettheten per arealenhet, mens også Vestland, Rogaland og Akershus har et relativt høyt aktivitetsnivå i forhold til areal. I flere fylker der antallet utstillinger er lavt, foregår det likevel en del arrangementer, særlig i Innlandet og Nordland. Dette tyder på at kunstmuseenes arrangementer, utover de ordinære utstillingene, kan bli viktigere flere steder.

▮ **Tabell 5.20** Antall utstillinger ved kunstmuseene fordelt på fylke, per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024.
Kilde: Kulturdirektoratet; SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Utstillinger	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	4	1,3	0,24
Akershus	22	3,0	3,73
Buskerud	22	8,2	1,50
Finnmark	4	5,3	0,08
Innlandet	4	1,1	0,08
Møre og Romsdal	11	4,1	0,77
Nordland	17	7,0	0,45
Oslo	33	4,6	72,67
Rogaland	44	8,8	4,69
Telemark	20	11,3	1,31
Troms	10	5,9	0,38
Trøndelag	38	7,9	0,90
Vestfold	12	4,7	5,54
Vestland	30	4,6	0,89
Østfold	5	1,6	1,25
Ikke oppgitt	21	...	...
Totalt	297	5,4	0,92

▮ **Tabell 5.21** Antall arrangementer ved kunstmuseene fordelt på fylke, per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024. Kilde: Kulturdirektoratet; SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Arrangementer	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	21	6,6	1,28
Akershus	147	20,2	24,94
Buskerud	115	42,6	7,83
Finnmark	4	5,3	0,08
Innlandet	210	55,8	4,03
Møre og Romsdal	79	29,2	5,50
Nordland	89	36,6	2,33
Oslo	222	30,9	488,86
Rogaland	220	44,1	23,46
Telemark	14	7,9	0,92
Troms	10	5,9	0,38
Trøndelag	196	40,6	4,64
Vestfold	36	14,0	16,61
Vestland	940	144,3	27,75
Østfold	9	2,9	2,25
Ikke oppgitt	18	...	...
Totalt	2 330	42,0	7,20

For å danne oss et bilde av situasjonen innen kulturarv kan vi se på de øvrige museene, som ikke er registrert som kunstmuseer. Tabell 5.22 viser at aktiviteten også her er geografisk skjev, men i noe mindre grad enn for kunstmuseene. Målt i forhold til areal har Oslo klart høyest tetthet av utstillinger, med over 400 per 1 000 kvadratkilometer, mens Akershus, Rogaland og Vestfold følger et godt stykke bak. Store fylker som Finnmark, Troms og Innlandet har lav tetthet, med mellom 2,5 og 5 utstillinger per 1 000 kvadratkilometer. Ser vi på antall utstillinger per innbygger, ligger Finnmark og Nordland høyt.

Også når det gjelder arrangementer ved de samme museene, er forskjellene mellom fylkene tydelige. Tabell 5.23 viser at Oslo igjen skiller seg ut, med en svært høy tetthet av arrangementer per areal. Akershus og Rogaland følger deretter, med rundt 70–80 arrangementer per 1 000 kvadratkilometer, mens store og mer spredt befolkede fylker som Innlandet, Nordland og Finnmark ligger langt lavere. Det betyr at også museenes arrangementsaktivitet er konsentrert i bynære og tettbygde strøk.

» **Tabell 5.22** Antall utstillinger ved museene (ikke kunstmuseer) fordelt på fylke, per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024. Kilde: Kulturdirektoratet; SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Utstillinger	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	147	46,0	8,95
Akershus	112	15,4	19,00
Buskerud	111	41,1	7,55
Finnmark	122	162,6	2,51
Innlandet	255	67,8	4,90
Møre og Romsdal	129	47,7	8,99
Nordland	226	93,0	5,92
Oslo	189	26,3	416,19
Rogaland	169	33,8	18,02
Telemark	130	73,4	8,50
Troms	86	50,7	3,28
Trøndelag	198	41,0	4,69
Vestfold	34	13,3	15,68
Vestland	289	44,4	8,53
Østfold	25	8,0	6,24
Ikke oppgitt	80	...	...
Totalt	2 302	41,5	7,11

▢ **Tabell 5.23** Antall arrangementer ved museene (ikke kunstmuseer) fordelt på fylke, per 100 000 innbyggere og per 1 000 km² areal. 2024. Kilde: Kulturdirektoratet; SSB, statistikk om befolkning og statistikk om areal av land og ferskvatn

	Arrangementer	Per 100 000 innbyggere	Per 1 000 km ²
Agder	531	166,0	32,31
Akershus	477	65,4	80,92
Buskerud	298	110,4	20,28
Finnmark	307	409,0	6,31
Innlandet	1 112	295,5	21,35
Møre og Romsdal	489	180,7	34,06
Nordland	625	257,1	16,38
Oslo	2 183	304,2	4 807,10
Rogaland	655	131,2	69,85
Telemark	341	192,6	22,29
Troms	826	487,0	31,54
Trøndelag	1 136	235,2	26,92
Vestfold	73	28,5	33,68
Vestland	1 080	165,8	31,89
Østfold	123	39,4	30,72
Ikke oppgitt	825	...	...
Totalt	11 081	199,7	34,22

5.2 Tilgang for alle

Denne delen av kapittelet tar for seg tilretteleggingen av kunst- og kulturarenaer for personer med funksjonsnedsettelse. Utviklingen på dette området bør følges opp ved å undersøke barrierene disse gruppene møter, tilretteleggingen av arenaene, samt kravene som stilles til kulturaktører som søker offentlige tilskudd.

Kunnskapstilfanget på dette feltet er gjennomgående mangelfullt. Norsk kulturbarometer gir noe innsikt i barrierene personer med funksjonsnedsettelse møter i kulturlivet. Informasjon om den faktiske tilstanden ved landets kulturarenaer er imidlertid, til tross for økt fokus på mangfold og tilrettelegging for alle de siste årene, praktisk talt fraværende. Det må også konstateres at det per i dag mangler full oversikt over hvilke av de kulturpolitiske støtteordningene som stiller krav til tilrettelegging eller universell utforming.

5.2.1 Opplevde barrierer for personer med funksjonsnedsettelse

Norsk kulturbarometer spør respondentene om langvarige sykdommer eller funksjonsnedsettelse, og om hvilke begrensninger dette medfører for dem. Undersøkelsen opererer med tre grupper respondenter: «uten funksjonsnedsettelse», «funksjonsnedsettelse med noen begrensninger» og «funksjonsnedsettelse med store begrensninger».

Ved å se på hvordan disse gruppene opplever barrierer i møte med kunst- og kulturtilbudet, kan vi danne oss et bilde av hvor tilgjengelige kulturtilbudene er for personer med funksjonsnedsettelse, med teater som eksempel.

▫ **Tabell 5.24** Andel av befolkningen som ønsker å besøke teater oftere, etter årsaker til at de ikke har gått oftere de siste 12 månedene, etter helse. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Økonomiske årsaker	Transport	Helse	Mangler noen å gå med	Har ikke tid	Mangel på interessante tilbud	Avstand	Språk	Korona	Andre grunner
Uten funksjonsnedsettelse	33	4	1	11	36	19	15	2	2	15
Funksjonsnedsettelse med noen begrensninger	39	3	5	15	22	12	22	1	1	17
Funksjonsnedsettelse med store begrensninger	41	9	28	17	11	9	14	3	3	10

I større grad enn dem som ikke har funksjonsnedsettelse, oppgir respondentene med noen og store begrensninger at helse og økonomi er årsaker til at de ikke besøker kulturtilbudet oftere.¹³⁹ Det er påfallende at disse gruppene sjeldnere oppgir andre barrierer – som «har ikke tid» og «mangel på interesse» – enn respondenter uten funksjonsnedsettelse. Satt på spissen tyder undersøkelsen altså på at personer med funksjonsnedsettelse opplever at de både har mer tid og større interesse for tilbudet enn andre, men at de hindres av fysiske og økonomiske barrierer.

Økonomi er barrieren som oftest oppgis av respondenter med funksjonsnedsettelse med store begrensninger; det gjelder både for teater (41 %), konsert (39 %) og kino (36 %). I denne sammenhengen er det grunn til å minne om at personer med funksjonsnedsettelse har lavere inntekter enn befolkningen ellers.¹⁴⁰

5.2.2 Kulturbruk blant personer med funksjonsnedsettelse

Ved å sammenligne kulturbruken blant personer med funksjonsnedsettelse og befolkningen for øvrig, kan vi få indikasjoner på hvor tilgjengelig tilbudet er i praksis.

▫ **Tabell 5.25** Andel av befolkningen som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud siste 12 måneder, etter helse. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Kino	Folkebibliotek	Teater	Opera	Danseforestilling	Museum	Kunstutstilling	Konsert	Festival
Uten funksjonsnedsettelse	68	44	40	7	15	47	26	61	31
Funksjonsnedsettelse med noen begrensninger	59	45	36	6	11	41	21	51	23
Funksjonsnedsettelse med store begrensninger	49	40	29	6	8	34	22	49	22

Tabell 5.25 viser at deltakelse i kulturtilbudene er høyest blant personer uten funksjonsnedsettelse, lavere blant personer med noen begrensninger og lavest blant personer med store begrensninger. Dette gjelder for de fleste kulturtilbud. De største forskjellene finner vi hos personer med

¹³⁹ De kan se ut til å oppleve barrieren «mangel på noen å gå sammen med» oftere enn andre, men her hefter det større statistisk usikkerhet ved forskjellene.

¹⁴⁰ Innbyggerundersøkelsen til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring viser at personer med funksjonsnedsettelse i gjennomsnitt har lavere lønn enn befolkningen som helhet. 30 prosent av personer med psykisk funksjonsnedsettelse oppgir å ha en samlet husstandsinnkomst på under 450 000. For befolkningen totalt er tilsvarende andel 16 prosent. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring 2024.

funksjonsnedsettelse med store begrensninger: Bruk av kino, museum og konsert er 19, 13 og 12 prosentpoeng lavere enn hos personer uten funksjonsnedsettelse.

Tallene understreker behovet for mer kunnskap om hvilke faktorer som kan bidra til økt kulturbruk blant personer med funksjonsnedsettelse. Dette blir særlig interessant når vi ser funnene i sammenheng med tabell 5.24, som viser at personer med funksjonsnedsettelse i mindre grad enn andre oppgir tid som en barriere for å oppsøke kulturtilbud oftere. Dette peker på et uutnyttet potensial for økt deltakelse i kulturtilbud blant personer med funksjonsnedsettelse.

5.2.3 Arenaer med universell utforming

Universell utforming og tilgjengeliggjøring av arenaer og tjenester er en forutsetning for at alle skal kunne delta i kunst- og kulturlivet med så like forutsetninger som mulig. Det innebærer at bygninger, utearealer og tjenester utformes på en slik måte at de, i så stor utstrekning som mulig, kan brukes av alle. I noen tilfeller vises det til «tilgjengeliggjøring» som et noe snevrere begrep, som gjelder særskilte tiltak for å gjøre et eksisterende tilbud, som ikke er universelt utformet i utgangspunktet, mulig å bruke for flere.

Det pågår i dag et omfattende arbeid med å gjøre bygninger, uteområder og tjenester mer tilgjengelige.¹⁴¹ Statsbygg har hatt som mål at alle bygninger som inneholder arbeidsplasser eller er åpne for publikum, skal være universelt utformet i 2025. Statsbygg har også utviklet og eier *Bygg for alle*, et digitalt verktøy for registrering, forvaltning og publikumsvisning av universell utforming i bygg og tilliggende opparbeidet uteareal. Alle Statsbyggs arbeids- og publikumsbygg registreres i *Bygg for alle*, og verktøyet benyttes i tillegg av mange kommuner, fylkeskommuner og ulike institusjoner. På nettsiden kan publikum se hvordan ulike bygg er tilrettelagt. Kartverket har også en løsning der en del kulturbygg registreres i forbindelse med Kartverkets kartlegginger av tilgjengelighet i byer og tettsteder. Likevel finnes det ikke per i dag en helhetlig, presis og systematisk oversikt over universell utforming av offentlig finansierte kunst- og kulturarenaer.

Den mest sentrale og potensielt nyttige indikatoren for å kunne gi et bilde av tilgangen mennesker med funksjonsnedsettelser har til kunst- og kulturtilbudet, mener vi ville være omfanget av universell utforming av kulturbygg. For å beskrive utviklingen på dette området, er det behov for gode og systematiske data over tid. Dette krever antakelig at rapportering eller undersøkelser baseres på en presis operasjonalisering av universell utforming i form av konkrete, målbare kjennetegn. Så vidt vi vet, foreligger det ikke slike data i dag, noe vi anser som et betydelig kunnskapshull.

En del virksomheter som rapporterer til Kulturdirektoratet, får riktignok spørsmål om hvorvidt lokalene er universelt utformet. Dette gjelder musikk- og scenekunstinstitusjoner (statsbudsjettets kapittel 323, post 70), organisasjoner og kompetansesentre med mer (kapittel 320, post 74) og litteraturhus, kunstscener og kompanier med mer (kapittel 320, post 75).

▮ **Tabell 5.26** Andel kulturvirksomheter med statlig finansiering som oppgir å ha universelt utformede lokaler. Kilde: Kulturdirektoratet

	2021	2022	2023	2024
Musikk- og scenekunstinstitusjoner	85 %	85 %	85 %	79 %
Organisasjoner og kompetansesentre med mer	78 %	70 %	64 %	66 %
Litteraturhus, kunstscener og kompanier med mer	82 %	69 %	67 %	66 %

141 Grad av universell utforming og tilgjengeliggjøring varierer mellom ulike typer bygg, eierskap og funksjoner og ikke minst hvilke tilpasninger som er gjort. Grad av tilgjengeliggjøring avhenger også av byggenes alder og type bygg. Kirkebygg er for eksempel bedre tilrettelagt for hørselshemmede, mens kulturhus, skoler og kulturskoler er bedre tilrettelagt for bevegelseshemmede. Byggenes alder påvirker også ofte tilgjengeligheten, og mye tyder også på at kommunale bygg er bedre tilgjengeliggjort enn private. Se Rosness 2024, Kulturalliansen 2025, Hjemdahl et al. 2024.

Tabell 5.26 viser en nedadgående trend. Av alle virksomhetene som leverte rapporter i 2021, oppga 81 prosent at lokalene var universelt utformet. I 2024 var andelen 69 prosent. Likevel anser vi ikke dette som en tilstrekkelig presis og dekkende kilde til å kunne beskrive tilstanden og utviklingen på området. Tallene bygger på selvrapportering med et ja-nei-spørsmål, uten operasjonaliserte kriterier for hva universell utforming innebærer. Derfor antar vi at svarene preges av høy måleusikkerhet og lav validitet. I tillegg gir den dikotome utformingen av spørsmålet ingen nyansering av grad eller variasjon i tilrettelegging, noe som svekker både reliabilitet og sammenlignbarhet mellom de rapporterende virksomhetene. Denne typen vurderinger lå også til grunn da Kulturdirektoratet utelot dette spørsmålet fra rapporteringen fra museene.

De nevnte løsningene fra Statsbygg og Kartverket kan potensielt danne grunnlag for en systematisk registrering av kunst- og kulturarenaer. Sannsynligvis vil det kreve noe tilpasning av løsningene for å kunne omfatte alle kunst- og kulturbygg på en måte som også egner seg for statistiske formål. En fremtidig løsning for registrering av universell utforming ved kunst- og kulturinstitusjonene bør også være kostnadsfri både for deltakende virksomheter og brukere.

Et ytterligere hensyn, som gjelder det vi i rapporten omtaler som informasjonstilgjengelighet, bør nevnes her: For at flere mennesker med funksjonsnedsettelse skal ta i bruk kunst- og kulturtilbudet, er det i seg selv ikke tilstrekkelig med universelt utformede arenaer. Potensielle brukere trenger også innsikt i hvilke arenaer som er tilrettelagt for dem – slik at de vet at de faktisk kan besøke dem. En teknisk løsning som gir brukerne slik informasjon, ved siden av å gi myndighetene grunnlag for statistikk, kan være å foretrekke. Statsbyggs løsning er interessant i så måte.

På ett nokså avgrenset område har vi tilgang til aktuelt tallmateriale, som vi antar gir et rimelig pålitelig bilde: Kulturvirksomheter med statlig finansiering og museene som bidrar til museumsstatistikken, blir spurt om nettsidene deres følger gjeldende krav til universell utforming (WCAG-standard). Andelen med universelt utformede nettsider har økt gradvis, men er klart høyest blant museene. For 2024 oppgir 78 prosent av museene at nettsidene følger standarden.

▮ **Tabell 5.27** Kulturvirksomheter med statlig finansiering og museer som oppgir å ha universelt utformede nettsider.
Kilde: Kulturdirektoratet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Musikk- og scenekunstinstitusjoner	...	...	...	...	...	29	33	34	33
Organisasjoner og kompetansesentre med mer	...	...	...	...	...	56	68	63	65
Litteraturhus, kunstscener og kompanier med mer	...	...	...	...	...	34	42	47	46
Museer	47	46	60	60	71	75	78	81	78

5.2.4 Arenaer med ytterlige tiltak for tilgjengelighet

Tilgjengeligheten for personer med funksjonsnedsettelse kan også belyses ved å undersøke hvor mange arenaer som tilbyr supplerende tiltak i tillegg til universell utforming, som ledsagerordninger, tilrettelagt informasjon eller tekniske hjelpemidler som teleslynge og teksting. Det finnes heller ikke presis og helhetlig statistikk på dette området i dag.¹⁴² Dette innebærer at vi ikke kan si noe om omfanget eller utviklingen av slike tiltak. Fremtidige kartlegginger av universell utforming ved kunst- og kulturarenaer, som diskutert ovenfor, kan derfor med fordel utvides til å omfatte også slike tilleggstiltak.

¹⁴² I rapportene fra statlig finansierte virksomheter, som vi nevnte over, ligger det vel å merke et spørsmål om hvorvidt formidlingen er lagt til rette for et bredt publikum, herunder også personer med nedsatt funksjonsevne. Andelen som svarer «ja» på dette spørsmålet, har økt de siste årene – til 86 prosent i 2024. Men denne kilden lider under de samme utfordringene vi nevnte over, og vi anser dette ikke som et pålitelig og anvendelig datagrunnlag.

5.2.5 Tilskuddsordninger med krav om universell utforming

Andelen tilskuddsordninger som stiller krav om universell utforming eller tilrettelegging kan gi en indikasjon på hvordan offentlige virkemidler bidrar til å fremme tilgjengelighet i kunst- og kultur-sektoren. Vi mener at en samlet oversikt over alle de kulturpolitiske virkemidlene, med informasjon om slike krav og virkemidlenes økonomiske rammer, og som for eksempel oppdateres annethvert år, ville vært et tilstrekkelig målepunkt for denne indikatoren. Per i dag finnes imidlertid ingen slik oversikt.

Det har heller ikke vært mulig å utarbeide en slik oversikt innenfor dette arbeidets rammer. Vi har likevel gjennomført en mindre og svært enkel kartlegging av et utvalg viktige tilskuddsordninger. Dette utvalget er basert på ordninger der slike krav kunne være særlig aktuelle, og vi har forsøkt å inkludere ordninger fra de fleste kunst- og kulturområdene. Det er viktig å merke seg at vi fokuserer på kulturpolitiske ordninger. Det finnes sektorgripende ordninger, slik som tilskudd til kunnskapsutvikling, kompetanseheving og informasjon innen universell utforming – som forvaltes av Bufdir – som vi ikke kommer inn på her.

» **Tabell 5.28** Krav eller vurderingskriterier knyttet til universell utforming i et utvalg tilskuddsordninger. September 2025.
Kilde: Kulturdirektoratet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Norsk filminstitutt

	Område	Forvalter	Krav om universell utforming	Andre vurderingskriterier om tilgjengeliggjøring eller publikumsarbeid
Amatørteateraktivitet i grupper	Scenekunst	Kulturdirektoratet		
ARENA – tilskuddsordning for bygg og infrastruktur	Tverrgående	Kulturrådet		X
Arrangørstøtte scenekunst	Scenekunst	Kulturrådet		X
Arrangørstøtte visuell kunst	Visuell kunst	Kulturrådet		X
Desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg	Tverrgående	Kultur- og likestillingsdepartementet, kommunene	X	
Prosjektstøtte visuell kunst – visningssteder kunstnere	Visuell kunst	Kulturrådet		
Tilskudd til filmfestivaler, cinematek, filmklubber, medvirkningstiltak og spillformidling	Film	Norsk filminstitutt		
Tilskudd til nasjonale kulturbygg	Tverrgående	Kultur- og likestillingsdepartementet	X	
Tilskuddsordningen for konsertarrangører	Musikk	Kulturrådet		X
Tilskuddsordningen for litteraturformidling	Litteratur	Kulturrådet		X
Tilskuddsordningen for musikkfestivaler	Musikk	Kulturrådet		X
Utviklingstiltak for kulturaktører	Tverrgående	Kulturrådet		X

Tabell 5.28 viser offentlige tilskuddsordninger finansiert av Kultur- og likestillingsdepartementet, Kulturrådet med flere. Vi har sett på hvilke kriterier eller vilkår som ligger til grunn for vurderingen av søknader, og i hvilken grad disse kriteriene inkluderer krav om universell utforming, andre vurderingskriterier om tilgjengeliggjøring eller publikumsarbeid, eller om slike kriterier mangler.

Blant tilskuddsordningene på listen under er det kun to som direkte nevner krav om universell utforming, begge er Kultur- og likestillingsdepartementets tilskudd til kulturbygg. De fleste tilskuddsordningene har derimot vurderingskriterier knyttet til tilgjengeliggjøring og publikumsarbeid, ofte i forbindelse med arrangementer. Enkelte ordninger stiller imidlertid ingen direkte krav knyttet til tilgjengelighet. En mulig grunn kan være hensynet til kunstnerisk autonomi.

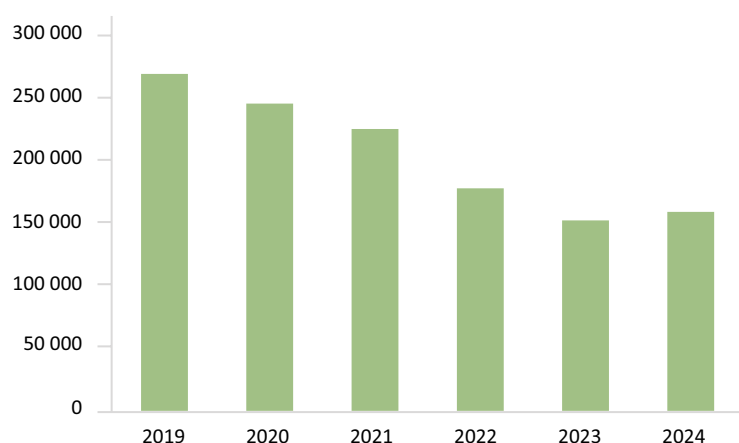
5.3 Informasjonstilgjengelighet

Kunst- og kulturtilbudets tilgjengelighet avhenger av at informasjon om tilbudet når ut, og at den fremstår som relevant, forståelig og pålitelig. Dersom informasjonen mangler eller oppleves utilgjengelig, kan et tilbud i praksis være utenfor rekkevidde – selv for personer som både har nærhet, økonomiske muligheter og interesse for tilbudet. Informasjonstilgjengelighet kan derfor betraktes som en forutsetning for de øvrige formene for tilgjengelighet.

5.3.1 Dekning i mediene

Omfanget av kulturstoff og anmeldelser i mediene er en aktuell indikator på informasjonstilgjengelighet, fordi det sier noe om befolkningens tilgang til uavhengig, kvalifisert og pålitelig informasjon og diskusjon om kunst- og kulturtilbudet. For å undersøke tilfanget og utviklingen av dette har Kulturdirektoratet bestilt en kartlegging fra medieovervåkning- og analyseselskapet Retriever.

Retriever har kartlagt anmeldelser og kulturstoff i norske, redaktørstyrte dags- og ukemedier i perioden 2019–2024. Dette omfatter riks-, lokal- og regionmedier i papir-, nett- og etermedier. Analysen, og særlig det som gjelder kritikk, skal inngå i grunnlaget for våre fremtidige rapporter om rammene for kvalitet i sektoren. I denne rapporten er vi spesielt opptatt av omfanget og eksponeringen av kunst- og kulturstoff mer generelt.

➤ **Figur 5.6** Antall oppslag om kunst og kultur per år. Datagrunnlaget er basert på innhold fra alle norske riks-, region- og lokalmedier i Retrievers kildedatabase. Kilde: Retriever/Kulturdirektoratet

Ifølge kartleggingen var det om lag 158 000 kunst- og kulturoppslag i mediene i 2024. Dette representerer en oppgang fra 2023, da det var rundt 151 000 oppslag, men et stort fall sammenlignet med 2019, da det var drøyt 267 000 oppslag. Nedgangen fra 2019 til 2024 var på 41 prosent.

Antallet anmeldelser, som utgjør en sentral del av kunst- og kulturoffentligheten, har falt for hvert år i perioden. I 2019 var antallet nærmere 20 000; i 2024 var antallet i underkant av 11 000. Fallet fra 2019 til 2024 var dermed på 46 prosent. Kartleggingen har også sett på fordelingen av oppslag etter kunst- og kulturområde: Størst er musikk med 28 prosent av oppslagene, mens film og kulturarv har de minste andelene med henholdsvis 14 og 5 prosent av oppslagene i 2019–2024.

Tallene viser en markant nedgang i den redaksjonelle oppmerksomheten om kunst og kultur de siste fem årene. Selv om det var en svak oppgang fra 2023 til 2024, ligger både det samlede kulturstoffet og antallet anmeldelser i 2024 langt under nivået i 2019. At antall anmeldelser er nesten halvert, kan innebære en svekkelse av den delen av offentligheten som gir kritisk, uavhengig og faglig kvalifisert vurdering av kunst og kultur. Utviklingen tyder på at befolkningens tilgang til pålitelig informasjon og kritikk er blitt mer begrenset, og at kultursektoren i større grad må støtte seg på sosiale medier og institusjonenes egne kanaler for å nå publikum.

Undersøkelsen dekker digitale, redaktørstyrte medier, men fanger ikke opp utviklingen i hvordan informasjon om kunst og kultur spres, deles og brukes i sosiale medier. Det er grunn til å tro at mye av informasjonen har beveget seg over i sosiale medier, og mangel på innsikt i dette kretsløpet er et kunnskapshull.

5.3.2 Rekkevidde og bruk av informasjonskanaler

Tall for besøk på nettsider og antall følgere i sosiale medier kan gi en indikasjon på hvor stor del av befolkningen som nås av institusjonenes informasjon. Datagrunnlaget på dette området er imidlertid begrenset. Med forbehold om at det kan finnes kilder vi ikke kjenner til, foreligger det kun tall knyttet til nettsider og sosiale medier i statistikken fra folkebibliotekene og museene.

I folkebibliotekenes statistikk finnes det derimot ikke tall på trafikk eller følgere, noe vi antar ville gitt det beste bildet av rekkevidden og effekten av bibliotekenes informasjonsarbeid. Det som registreres, er hvor mange ulike sosiale medier hver enkelt bibliotekenhets benytter. Utviklingen kan analyseres på to måter: Enten ved å se på gjennomsnittlig antall plattformer per bibliotek, som viser hvor bredt det enkelte bibliotek tar i bruk sosiale medier, eller ved å summere alle rapporterte plattformer på tvers av enhetene. Vi velger å se på sistnevnte tall, fordi de gir et aggregert volum som uttrykker det samlede omfanget av bibliotekenes bruk av sosiale medier.

➤ **Tabell 5.29** Sosiale medier folkebibliotekene er til stede på, summert. Kilde: Nasjonalbiblioteket, statistikk for folkebibliotek (rådata)

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
545	570	590	587	609	621	572	577	540

Bibliotekenes bruk av sosiale medier har økt siden 2016 og nådde et høydepunkt under pandemien i 2021. Deretter har antallet brukere falt, og i 2024 er det på det laveste nivået i perioden.

Museene i det nasjonale museumsnettverket rapporterer om flere aspekter ved informasjonsarbeidet.¹⁴³ De registrerer blant annet antall besøkende på egne hjemmesider og antall følgere på sosiale medier.

143 Nettverket omfatter alle museer som mottar fast driftstilskudd over kapittel 328, post 70 på Kultur- og likestillingsdepartementets budsjett. I 2024 besto nettverket av 61 museer, som til sammen driftet 522 besøksarenaer rundt i landet.

▾ **Tabell 5.30** Digitale brukere og bruk, museene i Det nasjonale museumsnettverket. Kilde: Kulturdirektoratet

	2021	2022	2023	2024
Besøk på egne hjemmesider	13 343 596	14 624 755	14 834 652	17 219 609
Antall følgere i sosiale medier	1 958 374	2 212 494	2 905 476	3 274 011

Tabell 5.30 viser en økning i antall besøk på museenes nettsider siden 2021, med særlig sterk vekst fra 2023 til 2024. I denne perioden økte antallet rapporterte besøk fra 14,8 millioner til 17,2 millioner, en vekst på 16 prosent. Antall følgere i sosiale medier steg også, fra 2,9 til 3,3 millioner. Ifølge statistikkrapporten *Det nasjonale museumsnettverket i 2024* melder museene at de arbeider aktivt med tilgjengeliggjøring, søkemotoroptimalisering og målrettet digital annonsering.¹⁴⁴ I en bruker- og bruksundersøkelse fra 2019 oppga henholdsvis 14 prosent og 15 prosent av de besøkende ved museene at de ble oppmerksomme på museet gjennom museets nettside eller informasjon via sosiale medier.¹⁴⁵

Tilsvarende tall for virksomheter innen musikk, scenekunst og visuell kunst har vi ikke tilgang til. Dette utgjør et kunnskapshull, som muligens kan kompenseres gjennom en spørreundersøkelse beskrevet nedenfor.

5.3.3 Informasjon som når publikum

Et avgjørende aspekt ved informasjonstilgjengelighet er hvorvidt publikum opplever det som enkelt eller vanskelig å finne frem til kunst- og kulturtilbudet – og hvilke kilder de benytter, som venner, sosiale medier, medieomtale eller institusjonenes egne nettsider. Slike spørsmål belyses ofte i brukerundersøkelser, og det finnes allerede flere enkeltstående undersøkelser av denne typen, selv om de i varierende grad fokuserer på informasjonstilgjengelighet. Likevel er materialet fragmentert, og det mangler en systematisk innsamling som kan gi et helhetlig og sammenlignbart grunnlag over tid. Dette utgjør et kunnskapshull, men hvor viktig det er å tette må vurderes i lys av at slike undersøkelser er ressurskrevende, både for virksomhetene som skal delta og for respondentene som skal svare. Et tettere og mer regelmessig datagrunnlag ville styrket muligheten til å følge utviklingen i informasjonskanalene, men vil kreve nøye avveining mellom nytte og gjennomførbarhet.

¹⁴⁴ Kulturdirektoratet 2025a: 43.

¹⁴⁵ Sjøvold et al. 2020: 23.

Økonomisk og sosial tilgjengelighet

Dette kapittelet tar for seg kunst- og kulturtilbudets økonomiske og sosiale tilgjengelighet. Her ser vi på hvordan kostnader, sosiale forskjeller og tilbudets relevans påvirker publikums muligheter til å benytte seg av tilbudet. Økonomisk og sosial tilgjengelighet dreier seg altså både om utgiftene knyttet til deltakelse og om hvordan ulike grupper forholder seg til tilbudet.

Kapittelet består av tre hoveddeler. Først ser vi på kostnader, med vekt på billettpriser, gratis-tilbud og ordninger som kan redusere økonomiske terskler for deltakelse. Deretter undersøker vi relevans og representativitet, hvor vi ser nærmere på hvordan kulturbruk og sysselsetting i kultursektoren fordeler seg mellom grupper med ulik inntekt, utdanning, alder, kjønn og landbakgrunn – og hva slike mønstre kan fortelle om sosial tilgjengelighet. Til slutt tar vi for oss tiltak for inkludering, og vurderer i hvilken grad det arbeides aktivt for å nå grupper med lav deltakelse.

Kapittelet bygger hovedsakelig på Norsk kulturbarometer, undersøkelsen *Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn* og sysselsettingsstatistikk fra SSB, samt Kulturdirektoratets statistikk fra kunst- og kulturvirksomheter med statlig finansiering. Vi har også ønsket å inkludere kvalitative kilder, men har foreløpig ikke identifisert jevnlig oppdatert kvalitativt materiale som kan benyttes i denne sammenhengen. Som på andre områder er det også her hull i kunnskapsgrunnlaget.

6.1 Kostnader ved deltakelse

De første indikatorene vi tar opp i dette kapittelet, gjelder økonomiske barrierer for deltakelse. Her legger vi særlig vekt på prisene for å benytte seg av kunst- og kulturtilbudet.

6.1.1 Opplevde økonomiske barrierer

Norsk kulturbarometer spør respondenter som ønsker å bruke kulturtilbudet oftere, om årsakene til at de ikke gjør det. Mange oppgir økonomi som en barriere, men dette varierer etter type kulturtilbud.

▮ **Tabell 6.1** Andel som oppgir økonomi som barriere blant dem av befolkningen som ønsker å besøke ulike kulturtilbud oftere. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

Kino	30
Teater, opera eller dans	34
Museum- eller kunstutstilling	19
Konsert	36

Tabell 6.1 viser at økonomi oppgis som barriere særlig blant dem som ønsker å oppsøke konserter, scenekunst og kino oftere. De som ønsker å besøke museer eller kunstutstillinger oftere, oppgir sjeldnere økonomi som barriere.

Ser vi nærmere på *hvilke grupper* som oppgir økonomi som barriere, fremtrer noen tydelige mønstre. Svarene fra personer som ønsker å delta oftere på konserter, kan illustrere dette; konserter

er det tilbudet der økonomiske årsaker oppgis hyppigst. Det samme hovedbildet gjør seg gjeldende også for teater, kino og museum eller kunstutstillinger.

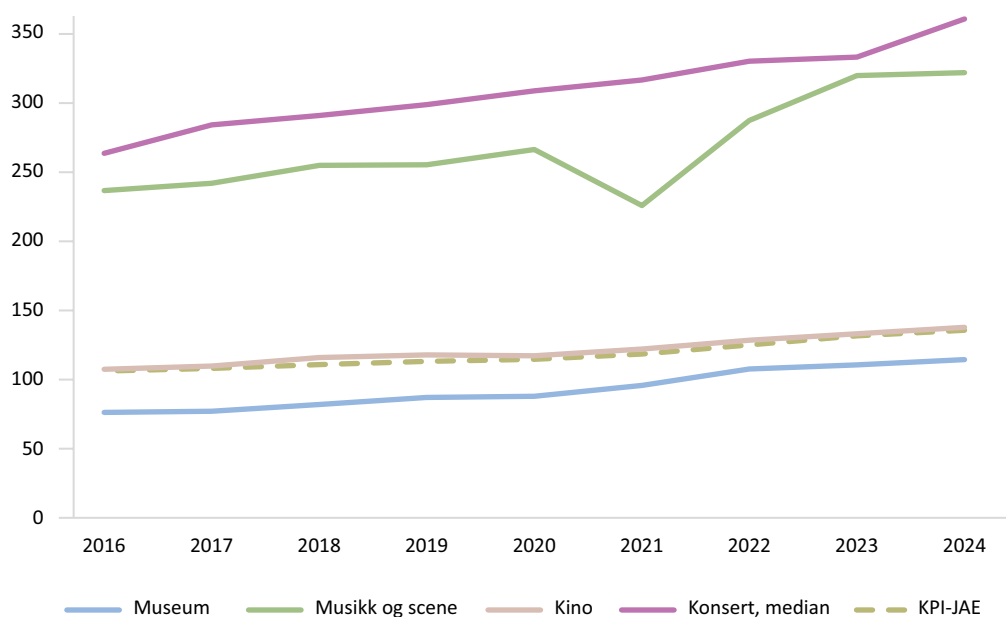
▮ **Tabell 6.2** Andel av befolkningen som ønsker å besøke konserter oftere, og andel av disse som oppgir økonomi som en av årsakene til at de ikke har gått på konserter oftere, etter ulike befolkningsgrupper. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Ønsker å gå oftere	Økonomi
Totalt	62	36
Husholdningsinntekt		
Under 450 000	60	51
450 000–699 000	57	36
700 000–949 000	56	33
950 000–1 199 000	63	40
1 200 000–1 549 000	68	33
1 550 000 eller mer	67	28
Husholdningstype		
Aleneboende	60	42
Par uten barn	57	23
Par med små barn (0–5 år)	68	43
Par med store barn (6–17 år)	64	40
Enslige forsørgere (0–17 år)	70	54
Andre husholdningstyper	62	34
Utdanning		
Grunnskole	57	43
Videregående/fagskole	61	34
Universitet/høgskole, kort	69	39
Universitet/høgskole, lang	67	27
Alder		
9–15 år	54	31
16–24 år	65	56
25–44 år	68	45
45–66 år	65	31
67–79 år	50	17
80 år eller eldre	47	0
Kjønn		
Menn	57	29
Kvinner	67	43

Tabell 6.2 viser at økonomiske barrierer ikke fordeler seg tilfeldig, men følger sosiale og økonomiske skillelinjer. Økonomiske årsaker oppgis ofte som barriere av unge – særlig alderssjiktet 16–24 år – samt av studenter, småbarnsforeldre og aleneforsørgere. Felles for disse gruppene er at de befinner seg i livsfaser med presset økonomi og mange konkurrerende utgifter. Økonomi oppgis også hyppigere som barriere av personer med lav utdanning, lav husholdningsinntekt eller yrker med relativt lave lønninger, som service- og omsorgsykker. I tillegg ser vi at kvinner oftere enn menn oppgir økonomi som hinder, noe som muligens kan reflektere kjønnsforskjeller i inntekt og arbeidssituasjon. Bildet som trer frem, er altså at de som har færrest økonomiske ressurser ellers i samfunnet, også er dem som i størst grad opplever kulturtilbudet som økonomisk utilgjengelig.

6.1.2 Billettpriser

For å si noe om hvordan kostnadene ved kulturbruk utvikler seg, har vi sett nærmere på billettpriser. De mest pålitelige dataene vi har på dette området, ligger i Kulturdirektoratets musikk- og scenekunststatistikk, som er basert på rapportering fra statlig finansierte virksomheter, i tillegg til opplysninger fra billettsystemer hentet inn av Telemarksforskning til Norsk kulturindeks. I tillegg anser vi gjennomsnittsprisene for kinobilletter som et godt målepunkt, og vi kommer også inn på prisen for museumsbilletter. Utviklingen i billettpriser er vurdert opp mot konsumprisindeksen for kultur og fritid (KPI-JAE), totalindeksen og lønnsstatistikk (median, gjennomsnittslønn og gjennomsnittslønn i nedre kvartil).

➤ **Figur 6.1** Priser for billetter ved statlig finansierte musikk- og scenekunstvirksomheter (gjennomsnitt), konsertbilletter (median, Norsk kulturindeks), museer (gjennomsnitt, voksen), kino (gjennomsnitt) og KPI. 2015=1. Kilde: Kulturdirektoratet, Telemarksforskning, Film & Kino, SSB, statistikk om konsumprisindeksen

Gjennomsnittsprisen for musikk- og scenekunstvirksomheter er basert på billettinntektene som virksomhetene har rapportert til Kulturdirektoratet, delt på antall betalte voksen- og barnebilletter. Tallene viser at gjennomsnittsprisen på billetter til musikk og scenekunst har økt fra 237 kroner i 2016 til 324 kroner i 2024, en vekst på om lag 37 prosent. Videre har vi mulighet til å se på utviklingen i medianprisen på konsertbilletter, basert på data fra billettselskaper som Telemarksforskning

henter inn til Norsk kulturindeks.¹⁴⁶ Utregningen viser en vekst på nærmere 38 prosent, fra 264 kroner i 2016 til 363 kroner i 2024.

Ser vi på gjennomsnittsprisen for museenes billetter, finner vi en enda sterkere vekst. Ifølge Kulturdirektoratets statistikk om det nasjonale museumsnettverket – som beregner gjennomsnitt av rapporterte billettpriser per besøksarena – var veksten i perioden 2016 til 2024 på drøye 53 prosent for voksne og 34 prosent for barn. Prisen på kinobilletter har derimot hatt en vekst på oppunder 30 prosent i samme periode.

Samlet sett viser tallene at veksten i billettprisene for musikk, scenekunst og museer i 2016 til 2024 har ligget noe høyere enn lønnsveksten, som var på 36 prosent, og klart over veksten i konsumprisindeksen, som var på 29 prosent. Dette indikerer at prisene for å benytte seg av kulturtilbudet reelt sett har blitt dyrere for befolkningen i perioden.

▮ **Tabell 6.3** Gjennomsnittlig billettpris for musikk- og scenekunst samt kino. Gjennomsnittslønn og gjennomsnittslønn i nedre kvartil, KPI og KPI for kultur og fritid. 2015=1. Kilde: Kulturdirektoratet, Telemarksforskning, Film & Kino, SSB, statistikk om konsumprisindeksen

	Musikk og scene, snittpris	Konsert-billett, median-pris	Museum, voksen	Museum, barn	Kino, snitt-pris	Månedslønn, median	Månedslønn, snitt	Månedslønn, snitt, nedre kvartil	KPI-JAE, kultur og fritid	KPI-JAE
2015	...	...	68	35	102,3	38 350	42 580	31 600	100	100
2016	236,59	264	73	39	104,8	39 490	43 640	32 610	104,50	103,6
2017	241,97	285	74	41	107,2	40 450	44 660	33 330	107,40	105,5
2018	255,10	292	79	43	113,5	41 560	46 010	34 280	110,00	108,4
2019	255,54	300	84	50	115,4	43 170	47 720	35 520	113,20	110,8
2020	266,79	310	85	46	114,9	44 150	48 750	36 250	117,00	112,2
2021	225,59	318	93	55	119,8	45 830	50 790	37 580	120,60	116,1
2022	288,28	332	105	57	126,2	47 680	53 150	39 200	125,50	122,8
2023	321,39	335	108	62	131,0	50 660	56 360	41 630	136,00	129,6
2024	323,50	363	112	64	135,8	53 490	59 370	43 880	143,40	133,6
Vekst 2016–2024	36,7 %	37,5 %	53,4 %	34,1 %	29,6 %	35,5 %	36,0 %	34,6 %	37,2 %	29,0 %

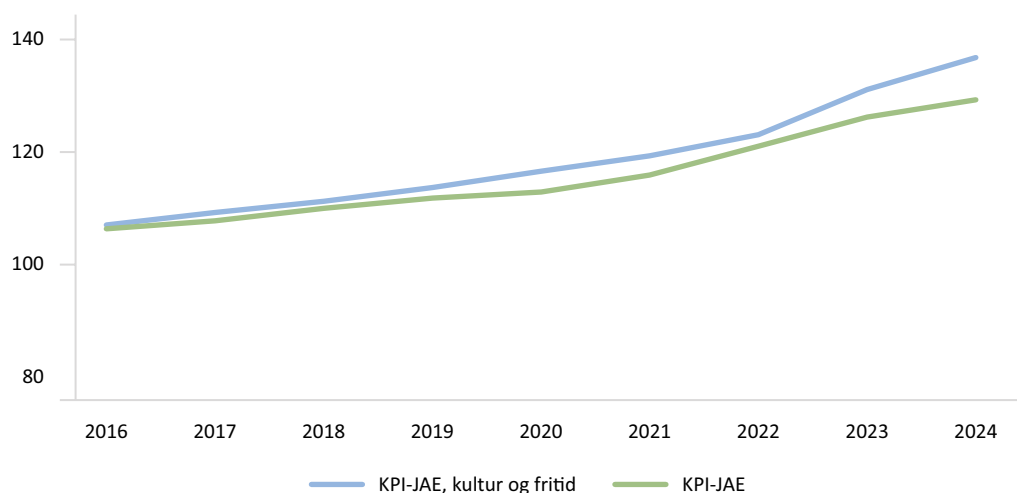
Når det gjelder utviklingen i bokpriser, har vi per i dag ikke oppdatert tallmateriale vi kan bruke. Rapporten *Utviklingstrekk i bokbransjen* fra 2021 presenterer en oversikt over prisveksten på bøker i perioden 1980 til 2020.¹⁴⁷ Prisen for bøker er her en delindeks fra SSBs konsumprisindeks (KPI) og viser at prisutviklingen på bøker over disse 40 årene har ligget omtrent på linje med samlet KPI. Sammenlignet med kulturtjenester generelt har prisveksten på bøker derimot vært lavere. Etter 2020 har det imidlertid vært prisøkninger i bokmarkedet og samfunnet generelt som kan ha endret dette bildet. Dette er en utvikling som bør undersøkes nærmere.

¹⁴⁶ Utregningen av median konsertbillettpris er utarbeidet av Telemarksforskning basert på opplysninger fra utvalgte billettselskaper i databasen til Norsk kulturindeks. Billettselskapene som er inkludert, utgjorde 44 % av den totale billettomsætningen til de åtte selskapene som var inkludert i Norsk kulturindeks for 2024. Utvalget er gjort av hensyn til datakvalitet.

¹⁴⁷ Myhre 2021.

6.1.3 Konsumprisindeksen for kultur og fritid

Et mer overordnet mål på nivået for prisutviklingen i kultursektoren finner vi i konsumprisindeksen (KPI) for kultur og fritid. I perioden 2016–2024 hadde denne en gjennomsnittlig årlig vekst på 3,9 prosent, altså klart høyere enn totalindeksen. Prisene for kultur og fritid fulgte den generelle prisutviklingen i første del av perioden, men har de senere årene ligget over, med en særlig markant økning i 2024.

Figur 6.2 KPI og KPI for kultur og fritid. Kilde: SSB, statistikk om konsumprisindeksen

Grunnlaget for KPI for kultur og fritid er et bredt sett av varer og tjenester, inkludert mange fritidsrelaterte produkter vi vanligvis ikke forbinder med kultursektoren.¹⁴⁸ Indeksen gir derfor ikke et presist bilde av prisutviklingen i kunst- og kulturfeltet alene, men fungerer som en bred indikator på kostnadsutviklingen i husholdningenes samlede kultur- og fritidsforbruk.

6.1.4 Andel gratistilbud

Gratistilbud kan være viktig for den økonomiske tilgjengeligheten av kunst og kultur. På dette området har vi et begrenset datagrunnlag, men statistikk fra bibliotekene og museene kaster noe lys over temaet.

Folkebibliotekene og deres arrangementer er i stor grad å regne som gratistilbud. Derfor er materialet vi viste til i kapittel 4, om bibliotektilbudets omfang, i praksis en oversikt over et gratistilbud på litteraturfeltet. Som vi påpekte i nevnte kapittel, har antall arrangementer ved folkebibliotekene økt betraktelig de siste årene, noe som har gitt publikum et større gratistilbud. Men vi påpekte også at en stor del av økningen i antallet arrangementer har funnet sted i Oslo – og at mange arrangementer ved bibliotekene ikke handler om litteratur.

Også Den kulturelle skolesekken (DKS) er å regne som et omfattende gratistilbud. Det gir norske skoleelever og videregående elever tilgang til profesjonelle kunst- og kulturopplevelser. Tilbudet er kostnadsfritt for skolene og elevene. Vi kommer nærmere inn på DKS i kapittel 8.

Musikk- og scenekunstinstitusjoner og museer rapporterer om gratispublikum til Kulturdirektoratets statistikk. Som tabell 6.4 viser, har andelen gratispublikum ved musikk- og scenekunstinstitusjonene ligget stabilt i overkant av 40 prosent de siste årene. For museenes del har andelen ligget stabilt i perioden 2016 til 2018, den økte under covid-19-pandemien, men har siden ligget rundt 45 prosent, som er et noe lavere nivå enn før pandemien.

¹⁴⁸ KPI for kultur og fritid inkluderer kinobilletter, teater og konserter, museums- og bibliotekbesøk, samt bøker, aviser og tidsskrifter – og denne kategorien vektet tyngst. Samtidig omfatter indeksen også en lang rekke varer og tjenester som i mindre grad forbindes med kultursektoren i snever forstand, som audiovisuelle produkter, spill og sportsutstyr, kjæledyr, hageprodukter og pakketurer.

» **Tabell 6.4** Andel gratispublikum ved musikk- og scenekunstinstitusjoner og museer. 2016–2024. Kilde: Kulturdirektoratet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Musikk- og scenekunstinstitusjoner	...	...	...	37 %	29 %	39 %	42 %	42 %	42 %
Museer	50 %	48 %	50 %	48 %	53 %	57 %	45 %	43 %	45 %

Andelen gratispublikum varierer betydelig mellom institusjoner og undergrupper av institusjoner. For festivalene utgjorde gratispublikummet 62 prosent av det samlede publikummet i 2024, mens det for de øvrige musikk- og scenekunstinstitusjonene utgjorde 35 prosent. For festivalene påvirkes andelen gratispublikum blant annet av at enkelte store aktører, som Melafestivalen og Olavsfest i Trondheim, i all hovedsak er gratisfestivaler.

Det ville vært en fordel med flere målepunkter for å følge utviklingen av gratistilbudet i kultursektoren. En iøynefallende mangel gjelder data om gratisbilletter på det kommersielle området og ved arrangementer i kommunal regi. Samtidig antar vi at biblioteker, musikk- og scenekunstinstitusjoner og museer står for en sentral del av gratistilbudet.

6.2 Relevans og representativitet

I denne delen undersøker vi om bruken av kunst- og kulturtilbudet varierer mellom sosiale grupper. Dersom enkelte grupper deltar mindre enn andre, kan det tyde på at tilbudet ikke oppleves som like åpent eller relevant for alle. Ulikheter i kulturbruk kan dermed fungere som et indirekte mål på sosial tilgjengelighet.

Relevans og representativitet er imidlertid ikke bare et spørsmål om brukerne isolert sett, men også om hvem som produserer og formidler kunst og kultur. Vi ser derfor også etter skillelinjer blant dem som arbeider i sektoren, som en indikasjon på hvor godt ulike grupper er representert – og hvilken mulighet befolkningen dermed har til å kjenne seg igjen i kunst- og kulturlivet.

Fordi vi i denne delen er opptatt av kulturtilbudets relevans og representativitet overfor alle potensielle kulturbrukere, sammenligner vi kulturbruks- og sysselsettingstall blant annet med tilsvarende tall for hele befolkningen.

6.2.1 Kulturbruk etter sosial bakgrunn

Det er en tydelig sammenheng mellom husholdningsinntekt og kulturbruk. Personer i husholdninger med høyere inntekter benytter seg oftere av kulturtilbud enn dem med lavere inntekter. Selv om det finnes noen unntak – som at nest laveste inntektsgruppe i enkelte tilfeller har lavere bruk enn den laveste – er hovedmønsteret grovt sett det samme på tvers av tilbudene. Størst forskjell ser vi innen teater og musikal, der andelen som hadde besøkt tilbudet siste 12 måneder var 25 prosent for gruppen med lavest inntekt og 50 prosent for gruppen med høyest inntekt. Forskjellene mellom inntektsgruppene er også store innen kino, konserter og museer.

▮ **Tabell 6.5** Andelen av befolkningen som har benyttet ulike kulturtilbud siste 12 måneder, etter husholdningsinntekt. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Kino	Bok	Bibliotek	Teater	Opera	Ballett/dans	Museum	Kunstutstilling	konserter	Festival
Under 450 000 (n=452)	57	63	41	25	6	8	44	21	56	28
450 000–699 000 (n=530)	55	63	37	31	5	11	36	24	49	29
700 000–949 000 (n=493)	63	68	43	33	8	11	42	23	54	22
950 000–1 199 000 (n=502)	63	61	45	39	8	13	40	24	54	29
1 200 000–1 549 000 (n=618)	73	71	48	44	6	17	53	28	65	34
1 550 000 eller mer (n=785)	74	69	45	50	8	18	50	29	65	29

Over tid ser det ut til at forskjellene mellom de laveste og de høyeste inntektsgruppene bruk av en del kulturtilbud øker, særlig når det gjelder bibliotek, museer, konserter og teater. Det er behov for nærmere og metodisk solide undersøkelser av hvordan slike forskjeller utvikler seg over tid. En enkel sammenligning av 2016 og 2023 gir imidlertid en pekepinn: Spennet mellom de to laveste og de to høyeste inntektsgruppene kulturbruk, målt som andeler som benyttet bibliotek, museer, konserter og teater de siste tolv månedene, økte med mellom 5 og 7 prosentpoeng for disse tilbudene.¹⁴⁹ Samlet sett tyder dette på at økonomiske ressurser fortsatt utgjør en viktig skillelinje i kulturbruken, og at ulikhetene på flere områder ser ut til å øke over tid.¹⁵⁰

Ser vi på utdanning, finner vi også klare forskjeller mellom gruppene. For å belyse denne tendensen kan vi sammenligne de to gruppene med lavest utdanning på den ene siden og de to gruppene med høyest utdanning på den andre. Personer med grunnskole eller videregående utdanning benytter seg sjeldnere av kulturtilbudene enn personer med universitets- eller høyskoleutdanning, og forskjellene er enda større enn det vi så mellom inntektsgruppene. Spennet er størst når det gjelder bibliotek: 31 prosent av personer med grunnskole eller videregående/fagskole som høyeste oppnådde utdanning oppgir å bruke biblioteket, mot 60 prosent blant dem med kort eller lang universitetsutdanning. For museumstilbudet er forholdet 34 mot 59 prosent, for kunstutstillinger 18 prosent mot 38 prosent, og for opera 6 prosent mot 12 prosent.

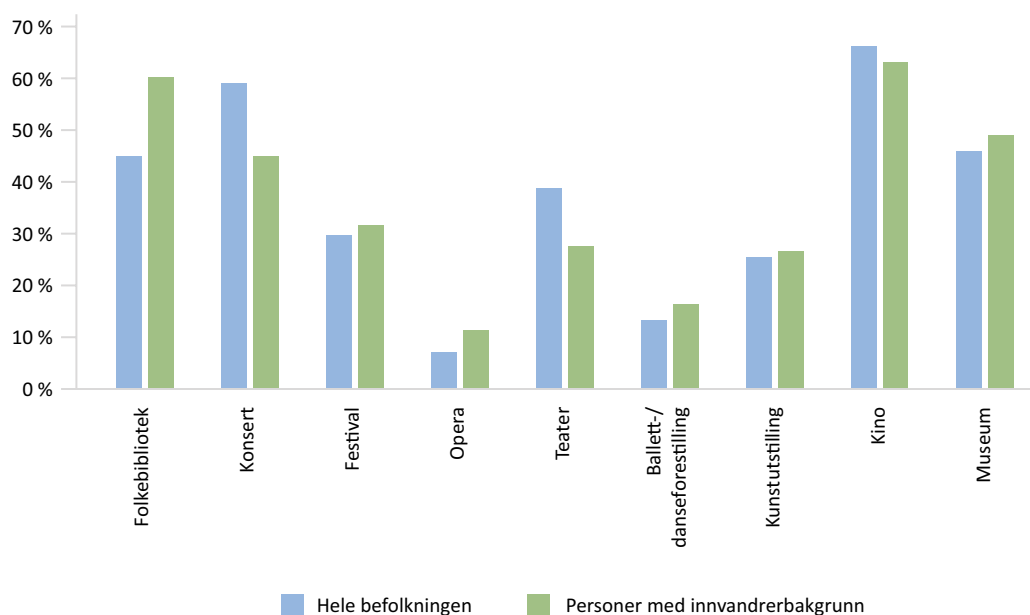
Også her ser vi endringer over tid, der avstanden mellom gruppene med lav og høy utdanning ser ut til å bli større på flere områder. Spennet mellom personer med grunnskole eller videregående skole på den ene siden og universitetsutdanning på den andre økte med 9 prosentpoeng for bibliotek og 6 prosentpoeng for festivaler mellom 2016 og 2023. Spennet mellom gruppene økte også for museer og konserter. Samtidig krympet spennet på noen områder, slik som kunstutstillinger og dans, mens endringene i spennet for kino og teater var mindre.

I sin rapport *Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn 2023* konkluderer SSB at denne gruppen deltok omtrent like mye i kulturlivet som befolkningen som helhet.¹⁵¹

149 Merk at intervallene i husholdningsinntekt i Norsk kulturbarometer er endret fra 2016 til 2023. I 2016 var de under 450 000, 450 000–649 000, 650 000–849 000, 850 000–999 000, 1 000 000–1 299 000 og 1 300 000 eller mer.

150 Merk at tallene bygger på en utvalgsundersøkelse og at forskjellene mellom grupper derfor ligger innenfor et slingsringsmonn. Utvalgsvarians og konfidensintervaller innebærer at små endringer over tid eller mellom grupper ikke nødvendigvis er statistisk signifikante.

151 Hele befolkningen inkluderer personer med innvandrerbakgrunn som ble trukket til utvalget i rapporten *Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn*.

➤ **Figur 6.3** Andelen av hele befolkningen og personer med innvandrerbakgrunn som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud siste 12 måneder. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer 2023 og Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn 2023

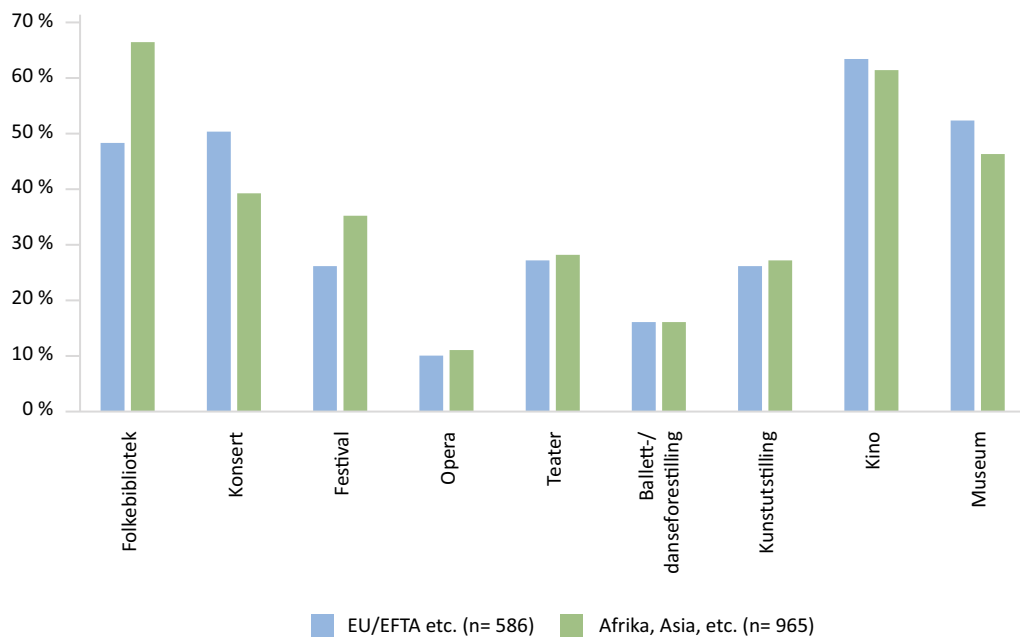
Personer med innvandrerbakgrunn, det vil si innvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre, benyttet kino, dans, festival, museum og kunstutstillinger omtrent like mye som hele befolkningen. Denne gruppen var oftere på folkebibliotek, men sjeldnere på teater og konsert enn befolkningen som helhet. Ser vi nærmere på tilbudene som benyttes mindre av personer med innvandrerbakgrunn, er det et visst skille: Når det gjelder teater, trekkes tallet ned av lav bruk blant innvandrere, mens norskfødte med innvandrerbakgrunn benyttet teater omtrent like mye som hele befolkningen. (Det må imidlertid ses i lys av at norskfødte med innvandrerbakgrunn utgjør en betydelig yngre gruppe enn befolkningen som helhet, noe som delvis kan forklare høyere teaterbruk i denne kategorien.)¹⁵² Konserter derimot benyttes sjeldnere av begge disse gruppene sammenlignet med befolkningen som helhet.

➤ **Tabell 6.6** Andel av hele befolkningen og personer med innvandrerbakgrunn som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud siste 12 måneder.¹⁵³ 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Hele befolkningen	Personer med innvandrerbakgrunn	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre
Kino	65	62	59	84
Folkebibliotek	44	59	57	71
Teater	38	27	26	36
Opera	7	11	11	9
Ballett-/danseforestilling	13	16	15	22
Museum	45	48	48	53
Kunstutstilling	25	26	26	28
Konsert	58	44	43	46
Festival	29	31	31	32

¹⁵² Se Bekkengen 2024a: 9.

¹⁵³ Personer med innvandrerbakgrunn utgjøres av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

» **Figur 6.4** Andel personer med innvandrerbakgrunn som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud de siste 12 måneder, etter landbakgrunn. 2023. Prosent. Kilde: SSB, *Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn*

Ser vi nærmere på innvandreres landbakgrunn, finner vi forskjeller avhengig av om man har bakgrunn fra enten EU/EFTA-land, Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand – eller om man har bakgrunn fra Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika, Oseania for øvrig og Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia. SSB omtaler disse gruppene som «EU/EFTA etc.» og «Afrika, Asia, etc.». De to gruppene benytter kino, teater, opera, dans og kunstutstillinger omtrent like mye.

Gruppen «Afrika, Asia, etc.» benytter imidlertid folkebibliotek langt mer enn både «EU/EFTA etc.» og befolkningen som helhet. Samtidig besøker denne gruppen konserter sjeldnere enn både «EU/EFTA etc.» og befolkningen som helhet.

Samlet sett viser tallene at personer med innvandrerbakgrunn i stor grad deltar i kulturlivet på linje med befolkningen som helhet, men at mønstrene varierer etter landbakgrunn og type tilbud. Bibliotek fremstår som en særlig viktig arena for grupper med bakgrunn fra områder som Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika, mens konserter er tilbudet hvor forskjellene er størst mellom personer med innvandrerbakgrunn og befolkningen som helhet. Forskjellene handler dermed mindre om nivået på deltakelsen generelt og mer om hvilke deler av kulturen man prioriterer og kanskje opplever som mest relevant.

Kulturbruk varierer også etter alder, og her ser vi store forskjeller avhengig av type tilbud. De fleste kulturtilbudene benyttes oftere av de yngre aldersgruppene. Unge besøker spesielt kino, festivaler og folkebibliotek oftere enn andre. De tydeligste unntakene er kunstutstillinger, opera og dels teater, som brukes mer av de eldre aldersgruppene enn av andre. En høyere andel i aldersgruppen 9–15 enn i aldersgruppen 16–24 skyldes trolig at tilbudene i Den kulturelle skolesekken er inkludert i statistikken.

➤ **Tabell 6.7** Andel av befolkningen som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud siste 12 måneder, etter alder. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Kino	Folkebibliotek	Teater	Opera	Ballett/dans	Museum	Kunstutstilling	Konsert	Festival
9–15	91	69	59	8	30	63	28	56	27
16–24	82	42	32	6	14	44	19	61	42
25–44	70	48	32	4	12	43	22	58	35
45–66	59	36	40	8	12	44	27	62	28
67–79	45	41	43	10	8	44	30	52	14
80 år eller eldre	27	38	24	10	4	35	33	44	8

Andelen som har benyttet ulike kulturtilbud de siste 12 månedene, er gjennomgående høyere blant kvinner enn menn. Festivaler utgjør det eneste unntaket, hvor deltakelsen er like høy i begge grupper. De største forskjellene finner vi for folkebibliotek, der 52 prosent av kvinnene og 36 prosent av mennene har benyttet tilbudet, samt for teater eller musikal, med henholdsvis 43 og 33 prosent. Disse skjevhetene har vært relativt stabile siden 2016.

➤ **Tabell 6.8** Andel av befolkningen som har benyttet ulike fysiske kulturtilbud siste 12 måneder, etter kjønn. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Kino	Folkebibliotek	Teater	Opera	Ballett/dans	Museum	Kunstutstilling	Konsert	Festival
Kvinner	67	52	43	8	17	47	28	61	29
Menn	63	36	33	6	10	43	23	55	29

6.2.2 Sysselsetting etter sosial bakgrunn

På de følgende sidene undersøker vi hvem som arbeider i kultursektoren, med særlig vekt på utdanning, landbakgrunn, alder og kjønn. Gjennomgående er spørsmålene hva som kjennetegner de sysselsatte i sektoren, og hvordan deres bakgrunn ligner på eller skiller seg fra befolkningen som helhet. Dette gir et perspektiv på det såkalte skapermangfoldet, som antas å ha betydning for hvordan kulturtilbudet oppleves.

Representativitet kan forstås langs flere akser – som sosial bakgrunn, landbakgrunn, alder og kjønn – men ikke alle disse er nødvendigvis like relevante eller ønskelige å utjevne. Ulikheter i for eksempel kjønn og landbakgrunn kan belyse spørsmål om tilgang og inkludering, mens forskjeller i utdanning og faglig spesialisering ofte er uttrykk for profesjonalisering snarere enn skjevhet. Spørsmålet er derfor ikke om de sysselsatte i sektoren skal være representative for befolkningen i enhver forstand, men om sektoren samlet sett har tilstrekkelig bredde til å speile samfunnets mangfold av erfaringer og perspektiver. Sammenligningene må forstås som indikasjoner på representasjon og rekruttering, snarere enn som normer for hvordan sektoren bør se ut.

▢ **Tabell 6.9** Sysselsatte i kultursektoren, kategorier, 2024, andel. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

	Kultur- sektoren	Litteratur	Musikk	Film	Scene- kunst	Visuell kunst	Øvrig ...	Drift ...	Befolkning
Totalt	44 670	7 031	7 403	6 297	4 563	3 412	5 636	10 328	5 550 203
Utdanning									
Kun grunnskole	12 %	13 %	12 %	13 %	9 %	8 %	19 %	9 %	23 %
Videregående skole	25 %	25 %	25 %	30 %	26 %	22 %	32 %	20 %	39 %*
Universitet/høyskole	62 %	62 %	62 %	57 %	64 %	69 %	48 %	71 %	38 %
Utdanning ukjent	1 %	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %	1 %	1 %	0 %
Innvandrers- og landbakgrunn									
Innvandrerbakgrunn	14 %	9 %	14 %	12 %	18 %	18 %	14 %	15 %	22 %
Innvandrere fra EØS, etc.	8 %	4 %	8 %	5 %	11 %	12 %	7 %	9 %	7 %
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	4 %	3 %	4 %	4 %	5 %	5 %	5 %	5 %	10 %
Alder									
15–24 år	16 %	15 %	12 %	16 %	8 %	3 %	18 %	10 %	17 %
25–39 år	28 %	26 %	37 %	44 %	40 %	25 %	36 %	28 %	27 %
40–54 år	27 %	28 %	28 %	29 %	33 %	30 %	30 %	35 %	28 %
55–66 år	19 %	19 %	14 %	9 %	15 %	23 %	12 %	23 %	18 %
67–74 år	10 %	12 %	9 %	2 %	4 %	18 %	4 %	4 %	10 %
Kjønn									
Menn	48 %	35 %	68 %	61 %	44 %	36 %	60 %	36 %	50 %
Kvinner	52 %	65 %	32 %	39 %	56 %	64 %	40 %	64 %	50 %

* Inkluderer fagskole.

Tabell 6.9 gir en oversikt over hvordan de sysselsatte i kultursektoren i 2024 fordeler seg etter utdanning, innvandrerbakgrunn, alder og kjønn innenfor ulike kunst- og kulturområder. Andelen med universitets- eller høyskoleutdanning er høyest innen «drift av bibliotek, arkiv, museum og annen kulturvirksomhet» og visuell kunst, mens den er lavest innen «øvrig kunstnerisk virksomhet og underholdning». Når det gjelder innvandrerbakgrunn, er andelen størst i scenekunst og visuell kunst, begge med 18 prosent, og lavest i litteratur med 9 prosent. Alderssammensetningen varierer: Visuell kunst har den eldste arbeidsstokken, mens film har den yngste. For kjønn er kvinneandelen høyest i litteratur med 65 prosent, mens musikk har lavest andel med 32 prosent kvinner.

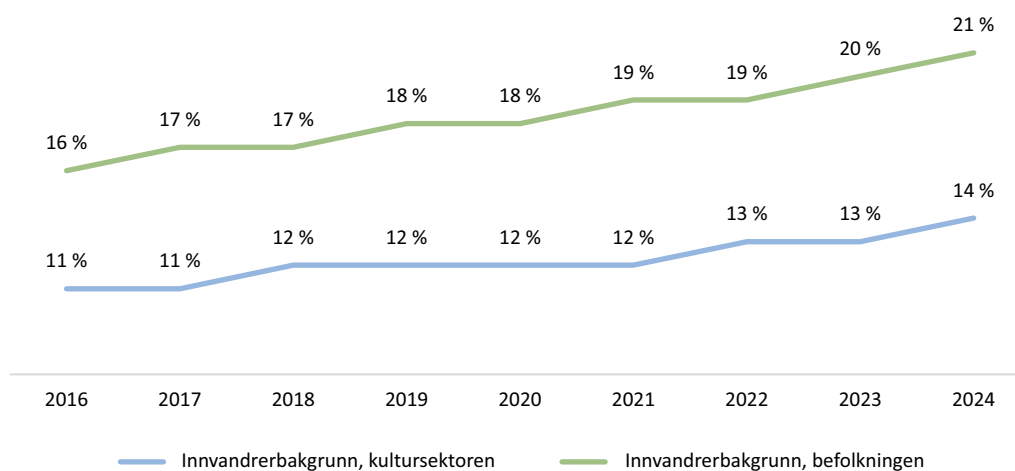
På de neste sidene presenteres mer avgrensede tidsserier for hele kultursektoren, med utdanning først. De sysselsatte i kultursektoren har et relativt høyt utdanningsnivå. Som tabell 6.10 viser, hadde 63 prosent av de sysselsatte universitets- eller høyskoleutdanning i 2024. Til sammenligning hadde 37 prosent av befolkningen over 16 år universitets- eller høyskoleutdanning.

» **Tabell 6.10** Sysselsatte i kultursektoren etter utdanning. 2016–2024. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kun grunnskole	13 %	13 %	13 %	13 %	11 %	12 %	12 %	12 %	12 %
Videregående skole	29 %	28 %	28 %	27 %	26 %	26 %	25 %	25 %	24 %
Universitet/høyskole	57 %	58 %	59 %	60 %	62 %	62 %	62 %	63 %	63 %
Ukjent	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	1 %	0 %	1 %

Over tid har andelen med høyere utdanning i kultursektoren vokst, mens særlig andelen sysselsatte med videregående skole har gått ned. Utviklingen følger langt på vei den generelle utdanningsveksten i befolkningen, men det ser ut til at forskjellen i utdanningsnivå mellom de sysselsatte i kultursektoren og befolkningen ellers holder seg over tid.¹⁵⁴

I 2024 hadde 14 prosent av de sysselsatte i kultursektoren innvandrerbakgrunn, definert som innvandrere eller personer med to utenlandsfødte foreldre. Dette er betydelig lavere enn i befolkningen som helhet, der andelen med innvandrerbakgrunn var 21 prosent. Selv om andelen sysselsatte med innvandrerbakgrunn har økt i kultursektoren, fra 11 til 14 prosent i perioden 2016–2024, har veksten ikke holdt tritt med den voksende andelen personer med innvandrerbakgrunn i befolkningen. Med andre ord ser det ut til at kultursektoren, relativt sett og på dette svært overordnede og kvantitative nivået, er blitt mindre representativ for befolkningen når det gjelder innvandrerbakgrunn. Ser vi på sysselsatte i Norge totalt, var andelen med innvandrerbakgrunn i 2024 på 18 prosent.

» **Figur 6.5** Sysselsatte i kultursektoren etter innvander- og landbakgrunn. 2016–2024. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting blant innvandrere. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*. Og SSB, statistikk om innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn

Ser vi på landbakgrunn, hadde 4 prosent av de sysselsatte bakgrunn fra områder som Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika i 2024. Også denne andelen er lavere enn i befolkningen for øvrig, der 10 prosent har denne landbakgrunnen. Over tid er diskrepansen mellom andelen innvandrere fra disse landene i henholdsvis kultursektoren og befolkningen blitt større. Dette gjenspeiler det vi

¹⁵⁴ I 2016 var det en 74 prosent større andel med universitets- eller høyskoleutdannelse i kultursektoren enn i befolkningen over 16 år. I 2024 var det 69 prosent større andel. Samtidig gikk andelen personer med videregående skole i 2016 mer ned i kultursektoren enn i befolkningen. Kilde: SSB, tabell 09430.

konstaterte over: Andelen mennesker med innvandrerbakgrunn vokser ikke like fort i kultursektoren som i befolkningen generelt.¹⁵⁵

» **Tabell 6.11** Sysselsatte i kultursektoren etter innvandrer- og landbakgrunn, 2016–2024. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting blant innvandrere. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*. Og SSB, statistikk om innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Innvandrerbakgrunn, kultursektoren	11 %	11 %	12 %	12 %	12 %	12 %	13 %	13 %	14 %
Innvandrerbakgrunn, befolkningen	16 %	17 %	17 %	18 %	18 %	19 %	19 %	20 %	21 %
EØS, etc., kultursektoren	7 %	7 %	7 %	7 %	7 %	7 %	7 %	8 %	8 %
Afrika, Asia, etc., kultursektoren	3 %	3 %	4 %	4 %	4 %	4 %	4 %	4 %	4 %

Når det gjelder utdanningsnivået blant innvandrere i kultursektoren, er andelen med universitets- eller høyskoleutdanning høyere enn blant de øvrige sysselsatte. 70 prosent av innvandrerne som er sysselsatt i sektoren har utdanning på dette nivået, mens andelen blant de øvrige sysselsatte er 62 prosent. Vi har ikke grunnlag for å si noe sikkert om årsaken til denne forskjellen. Men det kan tenkes at utdanning blir en viktigere vei inn i arbeidslivet for grupper som ikke har samme nettverk, språkferdigheter og formelt anerkjente kvalifikasjoner som andre.

» **Tabell 6.12** Sysselsatte i kultursektoren etter alder og kjønn, 2016–2024. Kilde: SSB, statistikk om sysselsetting. Bestilling med utvalg basert på næringskoder fra SSB, *Kulturstatistikk 2021*

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
15–24 år	13 %	13 %	13 %	13 %	11 %	12 %	13 %	13 %	12 %
25–39 år	35 %	35 %	35 %	35 %	35 %	34 %	34 %	34 %	33 %
40–54 år	31 %	31 %	31 %	31 %	32 %	31 %	31 %	31 %	31 %
55–66 år	17 %	17 %	17 %	16 %	17 %	17 %	16 %	16 %	17 %
67–74 år	4 %	4 %	5 %	5 %	6 %	6 %	6 %	7 %	7 %
Menn	48 %	48 %	49 %	47 %	49 %	48 %	48 %	49 %	48 %
Kvinner	52 %	52 %	51 %	53 %	51 %	52 %	52 %	51 %	52 %

Alderssammensetningen blant de sysselsatte i kultursektoren har vært stabil fra 2016 til 2024. Den største endringen i denne perioden er at gruppen 67–74 år har vokst. Denne gruppens andel av de sysselsatte økte fra 4 prosent i 2016 til 7 prosent i 2024. Dette kan ses i sammenheng med at hele befolkningen blir eldre.

Tabell 6.12 viser dessuten at det er noe flere kvinner enn menn i kultursektoren, med en kvinneandel på 52 prosent i 2024. Andelen kvinner har holdt seg relativt stabil de siste årene; siden 2016 har kvinneandelen ligget mellom 51 og 53 prosent.

¹⁵⁵ I 2024 hadde 65 prosent av de sysselsatte innvandrerne i kultursektoren bakgrunn fra «EU/EFTA etc.», mens 35 prosent hadde bakgrunn fra og «Afrika, Asia, etc.». Denne fordelingen har holdt seg stabil de siste årene.

6.2.3 Mangel på relevans som barriere

Den neste indikatoren vi undersøker, gjelder opplevd relevans. I Norsk kulturbarometer blir respondenter som ønsker å benytte kunst- og kulturtilbudet oftere, spurt om årsaker til at de ikke gjør det. Ett av svaralternativene er «utvalg», altså mangel på interessante tilbud. Ved å se på hvilke grupper som oppgir denne årsaken hyppig eller sjelden, kan vi danne oss et visst bilde av ulike gruppers opplevelse av relevans.

» **Tabell 6.13** Andel som oppgir utvalg som barriere blant dem i befolkningen som ønsker å besøke ulike kulturtilbud oftere. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

Kino	21
Bibliotek	7
Teater, opera eller dans	17
Museum- eller kunstutstilling	17
Konsert	23

Tabell 6.13 viser at konserter og kino er tilbudene der de største andelene – henholdsvis 23 og 21 prosent – oppgir utvalg som årsak til at de ikke besøker dem oftere. Andelen som oppgir utvalg som årsak er klart lavest for bibliotek (7 prosent).¹⁵⁶

Når vi ser på hvordan ulike grupper svarer på spørsmålene om barrierer, finner vi ingen lineær korrelasjon mellom inntekt og barrieren «utvalg». Inntektsgruppen som i størst grad oppgir utvalg som en barriere, er for eksempel personer med nest høyest husholdningsinntekt, altså mellom 950 000 og 1 199 000 kroner. Når det gjelder utdanning, kan det se ut til at utvalg er en viktigere barriere for personer med kun grunnskole eller videregående skole enn for dem med høyere utdanning. Dette gjelder både bibliotek, museum og kino. Ser vi på kjønn, er det en tendens til at flere menn enn kvinner oppgir utvalg som barriere, men forskjellen er liten og ligger muligens innenfor det som kan forklares av utvalgsvarians.

De tydeligste forskjellene finner vi når vi ser på alder: Utvalg oppgis som barriere oftest blant de unge respondentene. Andelen som oppgir denne barrieren, er høyest i aldersgruppen 16–24 år. Både for kino, teater, musikk og museum ligger andelen av denne aldersgruppen som svarer dette på rundt 30 prosent eller mer, mens den er lavere for bibliotek. Barrieren ser ut til å bli mindre i de eldre gruppene, med unntak av konserter, der 27 prosent av de eldste respondentene, som er 80 år eller eldre, ser på utvalg som en årsak til ikke å gå oftere på konsert.¹⁵⁷

Opplevelsen av manglende relevans varierer altså mellom grupper, og særlig alder og utdanning ser ut til å ha betydning: Barrieren oppgis oftest blant unge i alderen 16–24 år og blant personer med lavere utdanning.

6.2.4 Kvalitative indikasjoner på relevans

Til nå har vi sett på kvantitative indikatorer på sosial og økonomisk tilgjengelighet. Slike mål gir viktige oversikter, men de sier lite om hvordan tilgjengelighet oppleves. For å forstå økonomiske og sosiale terskler bedre, er det derfor behov for kvalitativ kunnskap. Det kan for eksempel gjelde publikums erfaringer med priser og husholdningens økonomiske prioriteringer, hvordan språk, sosiale koder og møtet med institusjoner oppleves som inkluderende eller ekskluderende, eller

¹⁵⁶ Bekkengen 2024b: 31–32, 47, 73, 105.

¹⁵⁷ Bekkengen 2024b: 21.

hvorvidt enkelte grupper føler seg speilet i kunst- og kulturtilbudet. Tilsvarende kan kunstneres erfaringer med barrierer i møte med institusjoner, finansieringskilder og andre aktører gi viktige perspektiver på tilgjengelighet fra skapernes side.

Vi håper i fremtidige rapporter å utvikle kvalitative indikatorer for sosial og økonomisk tilgjengelighet. Slike indikatorer kan være intervjubaserte målinger av publikums opplevde relevans, løpende studier av underrepresenterte gruppers kulturvaner, eller systematiske undersøkelser av brukeres erfaringer med universell utforming. Kvalitative indikatorer kan supplere de kvantitative og gi et mer helhetlig bilde av tilgjengeligheten.

Vi anerkjenner altså at det behøves et større arbeid med å utvikle kvalitative indikatorer enn det som har vært mulig innenfor denne rapportens rammer. Vi har heller ikke vært i stand til å identifisere eksisterende data som kan benyttes til slike indikatorer, dels fordi vi setter som krav til indikatorene at de er basert på jevnlig oppdaterte data. Det finnes flere enkeltstudier som er relevante for spørsmålet om sosial tilgjengelighet, men så vidt vi vet, gjøres det ikke løpende undersøkelser av dette.¹⁵⁸

Kulturrådets forskningsprogram Kulturbruk, publikum og deltaking, som startet i 2025, kan bidra til et grunnlag for et arbeid med fremtidige indikatorer. Programmet retter særlig oppmerksomhet mot kulturvaner blant underrepresenterte grupper. Vi håper at resultatene fra programmet kan gi verdifulle bidrag til utviklingen av fremtidige kvalitative indikatorer.

6.3 Inkludering

Et viktig spørsmål er i hvilken grad man i kunst- og kultursektoren tar initiativ for å nå grupper som tradisjonelt har lavere deltakelse i kulturtilbudet. Tilgjengelighet er nemlig også et spørsmål om hvorvidt tilbudet aktivt gjøres relevant og tersklene for deltakelse bygges ned. Tiltak rettet mot grupper med lav inntekt eller utdanning, personer med minoritetsbakgrunn eller andre grupper med lav kulturbruk, er eksempler på slik målrettet innsats.

I denne delen ser vi derfor på tiltak for inkludering. Vi har i utgangspunktet ønsket å følge tre indikatorer, men det er per i dag ikke mulig å si noe om alle. Den første indikatoren vi ønsker å følge, er hvor mange av de offentlige tilskuddsordningene som har eksplisitte mål om inkludering – som en indikasjon på hvor sterkt slike hensyn er forankret i de kulturpolitiske virkemidlene. Den andre indikatoren vi har ønsket å se på, er hvor mange personer som deltar i tiltak som skal bidra til inkludering, altså i hvilken grad de når frem til grupper med lav deltakelse. Den tredje vi har ønsket å følge, er målrettede tiltak for å redusere økonomiske barrierer, slik som rabatter, ledsagerordninger eller andre støtteordninger som kan gjøre deltakelse praktisk mulig for flere. Som nevnt mangler vi altså underlag for de to siste indikatorene, men vi diskuterer kort muligheten for å utvikle dette.

6.3.1 Inkludering i tilskuddsordningene

En gjennomgang av i hvilken grad offentlige tilskuddsordninger stiller eksplisitte krav om inkludering av underrepresenterte grupper, kan gi et mål på om og hvordan dette hensynet er integrert i kulturpolitikken. Innenfor rammene av dette arbeidet har det ikke vært mulig å utarbeide en fullstendig oversikt over dette, men vi har sett nærmere på et utvalg ordninger – i hovedsak de samme som ble omtalt i forrige kapittel. Dette er et lite utvalg, som består av ordninger hvor inkludering kan være relevant, og som dekker et bredt spekter av kunst- og kulturområder.

Oversikten inkluderer tilskuddsordninger finansiert av Kultur- og likestillingsdepartementet, Kulturrådet og andre offentlige instanser. Gjennomgangen ser på hvilke kriterier som ligger til grunn

158 Eksempler er Opinion 2016, Utsi & Danbolt 2024. Se også Sætrang et al. 2020.

for vurdering av søknader og i hvilken grad disse inkluderer krav eller føringer knyttet til inkludering, tilgjengeliggjøring eller publikumsarbeid, eller om det ikke finnes slike vurderingskriterier.

Vår tentative gjennomgang antyder at inkludering i begrenset grad er etablert som et eksplisitt krav. Ofte omtales inkludering indirekte, gjennom formuleringer om «bred formidling» eller «tilgjengelighet». Flere ordninger viser til inkludering i formål eller målformuleringer, men uten tydelige kriterier i søknadsbehandlingen. Et unntak er Kulturrådets tilskuddsordning for utviklingstiltak for kulturaktører, der tilgjengelighet og inkludering for alle publikumsgrupper er tydelig vektlagt, men det stilles ikke som krav. Også arrangørstøtteordningen for scenekunst har et tydelig fokus på at tilskuddsordningen skal sikre publikum tilgang til scenekunst uavhengig av alder, kultur eller økonomiske ressurser.

Gjennomgående legger ordningene vekt på å nå unge publikumsgrupper, men kriterier knyttet til andre grupper er lite fremtredende.

I NFI sine tilskuddsordninger som vi har tatt utgangspunkt i, er det for tilskudd til filmklubber blant annet lagt vekt på at søknadene skal ha fokus på kjønn, mangfold og medvirkning for barn og unge – det er en prioritet i vektingen av søknader. Tilsvarende gjelder for støtte til cinematekene, der søknader vurderes ut fra tiltak for å nå prioriterte målgrupper og bidra til barn og unges medvirkning.

Den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturbygg har heller ingen krav om inkludering, men skriver at «Bygningane skal i størst mogeleg grad fungera som kulturelle møtestader for alle grupper».

» **Tabell 6.14** Krav eller vurderingskriterier knyttet til inkludering av underrepresenterte grupper i et utvalg tilskuddsordninger. September 2025. Kilde: Kulturdirektoratet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Norsk filminstitutt

	Område	Forvalter	Krav om inkludering	Andre vurderingskriterier om inkludering
Amatørteateraktivitet i grupper	Scenekunst	Kulturdirektoratet		
ARENA – tilskuddsordning for bygg og infrastruktur	Tverrgående	Kulturrådet		
Arrangørstøtte scenekunst	Scenekunst	Kulturrådet		X
Arrangørstøtte visuell kunst	Visuell kunst	Kulturrådet		
Desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg	Tverrgående	Kultur- og likestillingsdepartementet, kommunene		X
Prosjektstøtte visuell kunst – visningssteder kunstnere	Visuell kunst	Kulturrådet		
Tilskudd til filmfestivaler, cinematek, filmklubber, medvirkningstiltak og spillformidling	Film	Norsk filminstitutt		X
Tilskuddsordning til nasjonale kulturbygg	Tverrgående	Kultur- og likestillingsdepartementet		
Tilskuddsordningen for konsertarrangører	Musikk	Kulturrådet		X
Tilskuddsordningen for litteraturformidling	Litteratur	Kulturrådet		X
Tilskuddsordningen for musikkfestivaler	Musikk	Kulturrådet		X
Utviklingstiltak for kulturaktører	Tverrgående	Kulturrådet	X	X

6.3.2 Deltakelse i målrettede tiltak

Deltakertall i kulturtilbud rettet mot grupper med lav deltakelse kan indikere hvorvidt slike tiltak når frem til målgruppen og hvor omfattende innsatsen er. Per i dag føres det ikke systematiske oversikter over hvilke slike tiltak som finnes, og vi har heller ikke oversikt over deltakertall. Dette utgjør et kunnskapshull, som isolert sett ikke er kritisk. Men vi ser i ulike sammenhenger i denne rapporten at det er behov for en mer systematisert oversikt over tilskuddsordningene, deres virkninger og relasjon til ulike kulturpolitiske mål. En systematisk og jevnlig oppdatert oversikt over virkemidlene kunne gitt oss svar på flere av spørsmålene vi stiller i denne rapporten.

6.3.3 Tiltak for økonomisk tilgjengelighet

Ordninger som reduserer eller fjerner kostnader kan bidra til å sikre bredere deltakelse i kultur- og fritidstilbudene. Dette kan omfatte rabatterte billetter for barn, unge, studenter, eldre og personer med ledsagerbevis – samt familie- og gruppebilletter som senker kostnadene per person. Noen institusjoner tilbyr også faste dager eller tidsrom med gratis inngang. I tillegg finnes tilskuddsordninger for inkluderingstiltak i regi av kommuner, frivillige organisasjoner og private aktører.

Mulige indikatorer for å måle omfanget av slike tiltak kan for eksempel være antall institusjoner som tilbyr gratis- eller rabatterte billetter, omfanget av kommunale fritids- og kulturkortordninger, eller antall aktører eller enkeltdeltakere som mottar støtte gjennom tilskuddsordninger.

Det mangler imidlertid kunnskap om hvilke tiltak for økt økonomisk tilgjengelighet som finnes eller er prøvd ut tidligere – og hvordan de fungerer i praksis. I rapporten *Sterkere tilbake*, som beskrev mulige tiltak for å styrke kultursektoren etter covid-19-pandemien, pekte Kulturdirektoratet og Norsk filminstitutt på at staten, fylkene, kommunene og kulturvirksomhetene har ulike tiltak og løsninger for å stimulere til økt bruk av kunst og kultur. Dette ble fremhevet som et aktuelt tema å se nærmere på etter at pandemien hadde ført til store fall i bruken av ulike kulturtilbud. Rapporten understreket behovet for en gjennomgang av erfaringer og evalueringer av slike ordninger: «Nye tiltak må vurderes i lys av tidligere erfaringer for å gi særlig barn og unge økt tilgang gjennom å redusere kostnadene for deltakelse og besøk», het det i anbefalingen fra de to etatene. En slik gjennomgang kan danne grunnlag for å etablere en indikator for tiltak for økonomisk tilgjengelighet, slik vi har antydnet over.

Et interessant tiltak er fritidskortordningen, som Institutt for samfunnsforskning på oppdrag fra Bufdir har gjennomført følgeforskning og evaluering av gjennom tre rapporter. Her har man sett på hvordan fritidskortet legger til rette for inkludering av barn og unge i organiserte fritidsaktiviteter. Man fant blant annet at ordningen bidro til et tettere samarbeid og dialog i kommunen – og at det ble større oppmerksomhet og bevissthet omkring utfordringer med inkludering i organiserte fritidsaktiviteter.¹⁵⁹ I intervjuer med foresatte fant de at fritidskortet ble oppfattet som et viktig tiltak; blant annet ble kostnader trukket frem i forbindelse med deres erfaringer med fritidskortet: «De med 'vanlig' økonomi pekte på at det hadde gjort økonomien mer romslig, og de med dårlig økonomi viste til at støtten utgjorde en forskjell for barnas muligheter til å delta.»¹⁶⁰

Tabell 6.15 viser eksempler på ordninger som antagelig bør inkluderes i en fremtidig gjennomgang av tiltak for økt økonomisk tilgjengelighet.

¹⁵⁹ Arnesen et al. 2022: 99.

¹⁶⁰ Arnesen et al. 2022: 99.

» **Tabell 6.15** Eksempler på tiltak med mål om å bidra til økt inkludering. Kilde: Bufdir, Oslo kommune, Kulturtanken, NDFU

Tilskuddsordning	Etat	Beskrivelse av ordning
Fritidskortet	Bufdir	Offentlig tilbud for barn og unge mellom 6 og 18 år, der man får 1 000 kroner per halvår til faste, organiserte fritidsaktiviteter. Innføres i Oslo i 2026.
Tilskudd til kultur- og aktivitetskort	Bufdir	Gir barn og unge mellom 0 og 24 år, som av ulike grunner står i fare for å havne i utenforskap, tilgang til enkeltstående aktiviteter og opplevelser som kino, museum, teater, idrettsarrangementer og lignende, enten via fysiske eller digitale kortløsninger. Offentlige instanser, frivillige organisasjoner og private aktører kan søke, men kommunen må delta.
Tilskudd til inkludering av barn og unge	Bufdir	For barn og unge fra 0 til 24 år som av ulike grunner står i fare for å havne i utenforskap. Ordningen skal bidra til utvikling av møteplasser, deltakelse på ferie- og fritidsaktiviteter og fullføring av utdanning. Offentlige instanser, frivillige organisasjoner og private aktører kan søke, men kommunen må være påmeldt ordningen for å kunne søke.
Digitalt kulturkort	Bydel Frogner, Oslo kommune	Et pilotprosjekt som gir barn og unge (6–18 år) fra lavinntektsfamilier tilgang til lokale kulturelle aktiviteter som museer, trampolinepark, klatrepark og kino gjennom digitale billetter.
Utviklingsmidler for mangfold i kulturfrivilligheten	Kulturtanken	Gjennom Kulturtanken lyser regjeringen ut inntil 5 millioner kroner til prosjekter som reduserer barrierer for deltakelse og styrker mangfoldet i det frivillige kulturlivet. Initiativet skal samle aktører, bygge ny kunnskap og spre beste praksis.
Inkludering i kulturliv	Kulturtanken	Prosjekttilskudd til kulturaktiviteter som fremmer møteplasser på tvers av bakgrunn, eller som gir nye tilbud til barn og unge som ikke deltar i organiserte aktiviteter.
ALLEMED	Nasjonal dugnad mot fattigdom og utenforskap blant barn og unge (NDFU)	En arbeidsmodell og nasjonalt verktøy med mål om å gjøre det lettere å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter, uavhengig av familiens økonomi.

Digital tilgjengelighet

I dette kapittelet ser vi på hvordan digitale formater og distribusjon påvirker befolkningens tilgang til kunst og kultur. Digital tilgjengelighet gjelder i utgangspunktet både formidling av tradisjonelle, fysiske tilbud i digitale kanaler – og kulturuttrykk som er utviklet kun eller primært for digitale plattformer. Samtidig er det utfordrende å avgrense hva som menes med «digitalt» i et gjennom-digitalisert samfunn. Digitale medier rommer et stort spekter av uttrykk – fra scenekunst som strømmes, via musikk og bøker som distribueres både fysisk og digitalt, til podkaster eller kunstverk laget spesielt for digitale flater. Og med et bredt kulturbegrep kan grensene mellom kunst, kultur og annet digitalt innhold bli uklare.

I denne rapporten opererer vi likevel med en enkel og restriktiv avgrensning av digital tilgjengelighet, basert på det politisk-administrative sektorbegrepet. Det innebærer at vi særlig vektlegger digital formidling av tilbud og utgivelser som også finnes i fysisk form. Vi vedgår at dette kun representerer en liten del av det digitale landskapet, men mener at det er i tråd med rapportens mål og rammer. I fremtidige iterasjoner av rapporten kan det være aktuelt å vurdere om det skal gjøres en bredere gjennomgang av digitale tilbud, innhold og aktiviteter.

7.1 Befolkningens digitale tilgang

For å vurdere digital tilgjengelighet er det først nødvendig å se på den tekniske og praktiske tilgangen befolkningen har til digitale kulturtilbud. Dette omfatter både hvor utbredt tilgangen til internett, digitale enheter og plattformer er, og hvordan dette legger til rette for bruk av digitale kunst- og kulturtilbud.

7.1.1 Tilgang til internett

I 2024 hadde 98 prosent av befolkningen tilgang til internett i hjemmet, ifølge Norsk mediebarometer (SSB). Andelen har vært stabil i perioden vi tar for oss (97 prosent i 2016). Det er imidlertid noen grupper der andelen er lavere, særlig eldre på 80 år eller mer (89 prosent), personer med husholdningsinntekt under 450 000 (94 prosent) og aleneboende (96 prosent).¹⁶¹

Samlet sett er internettdelingen i Norge så høy at den ikke utgjør en reell barriere for befolkningen som helhet. Samtidig viser de små forskjellene mellom grupper at enkelte fortsatt kan falle utenfor. Dette innebærer at indikatoren først og fremst er nyttig som et mål på skjevheter mellom grupper, snarere enn som mål på den generelle tilgangen.

7.1.2 Tilgang til smarttelefon

Andelen av befolkningen med tilgang til smarttelefoner måles ikke lenger, men SSB oppgir at den i 2022 var på 93 prosent.¹⁶² I 2024 hadde 97 prosent av befolkningen tilgang til mobiltelefon, smarttelefoner inkludert, og like mange oppgir at de bruker mobiltelefonen på en gjennomsnittsdag.¹⁶³

¹⁶¹ Bekkengen 2025: 82.

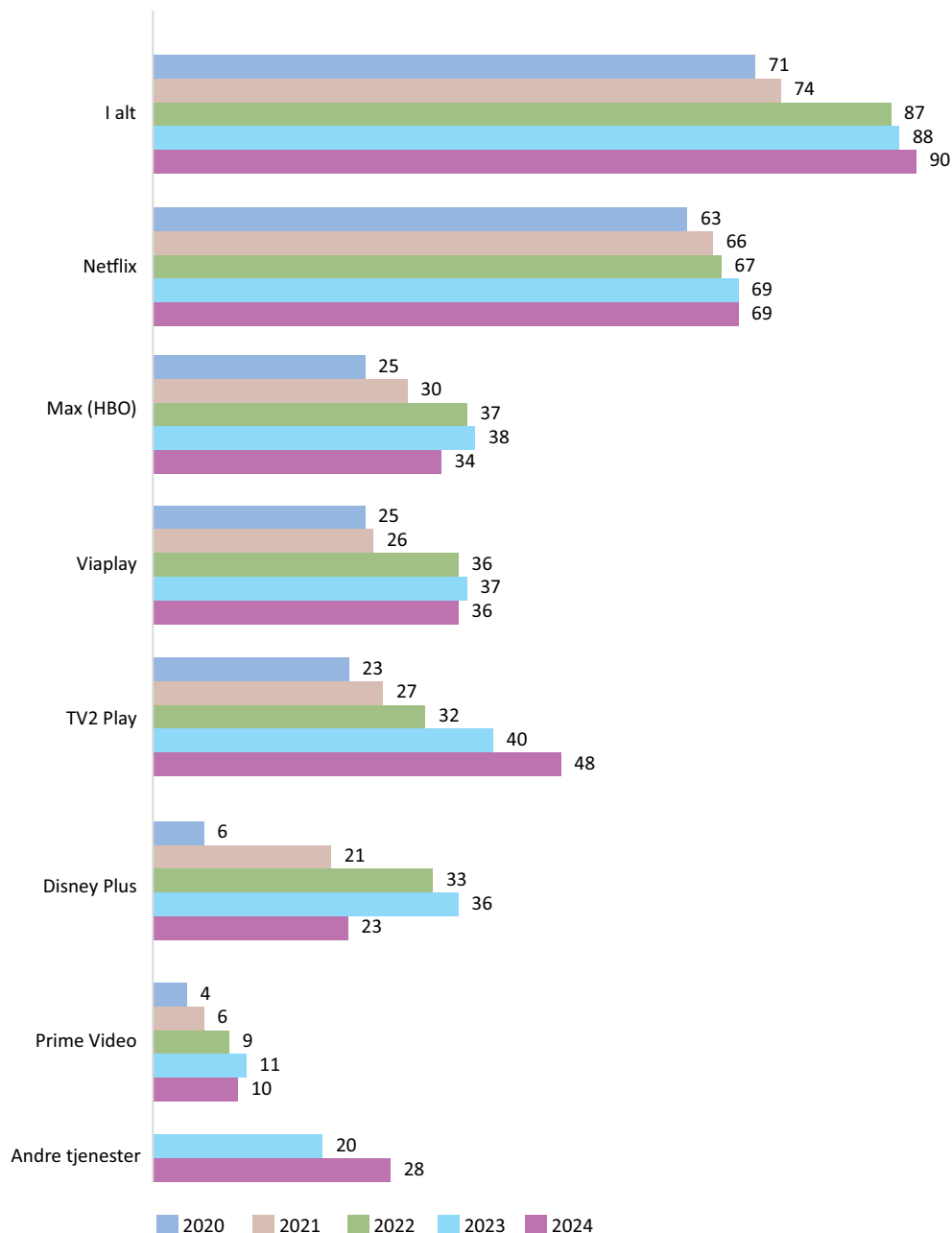
¹⁶² Statistisk sentralbyrå 2025: tabell 12344.

¹⁶³ Bekkengen 2025: 125–126.

72 prosent bruker mobiltelefonen til sosiale medier en gjennomsnittsdag, 45 prosent til å se på videoklipp og 13 prosent til å se på tv-kanaler, ifølge *Norsk mediebarometer 2024*.¹⁶⁴

7.1.3 Tilgang til strømmetjenester

I 2024 hadde 90 prosent av befolkningen tilgang til abonnement på videostrømmetjenester, og halvparten av befolkningen så strømmet innhold en gjennomsnittsdag.¹⁶⁵ Størst var tilgangen til Netflix (69 prosent) og TV2 Play (48 prosent). Tilgangen til videostrømmetjenester er spesielt høy blant de yngre, med en andel på 97 prosent i gruppene 9–24 år.

➤ **Figur 7.1** Andel av befolkningen som har tilgang til abonnement på ulike strømmetjenester etter strømmetjeneste og år.
Kilde: SSB, Norsk mediebarometer

¹⁶⁴ Bekkengen 2025: 126, 128.

¹⁶⁵ Bekkengen 2025: 83.

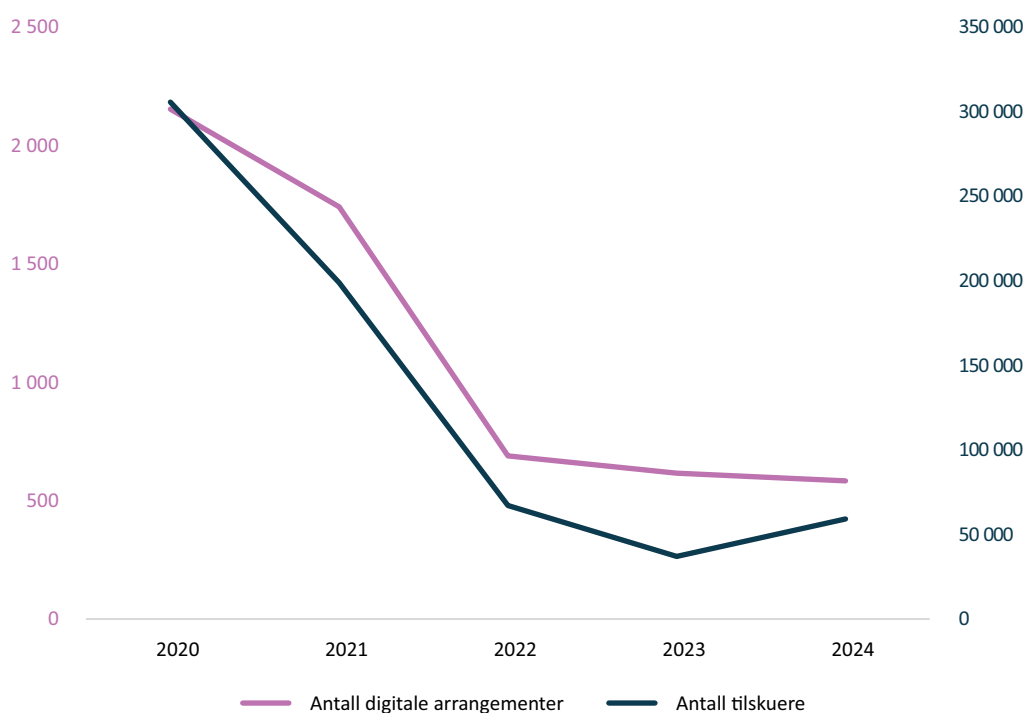
44 prosent av befolkningen lytter daglig til strømmet musikk, og åtte av ti lytter til musikk gjennom betalte tjenester. Spotify er den mest brukte tjenesten; 44 prosent av befolkningen som strømmet musikk en gjennomsnittsdag i 2024, benyttet Spotify.¹⁶⁶ Når det gjelder den generelle tilgangen til musikkstrømmetjenester, har undersøkelser gjennomført på oppdrag fra TONO og de nordiske søstervirksomhetene Teosto og Koda vist at 67 prosent av de norske respondentene i 2024 benyttet Spotify, mot 58 prosent i 2018. Bruken av YouTube til musikk var på 61 prosent, mot 69 prosent i 2018.¹⁶⁷

7.2 Digital tilgjengeliggjøring

For å vurdere hvor mye av kulturtilbudet som gjøres digitalt tilgjengelig, kan vi se på virksomhetenes produksjon og distribusjon. Som vi skal se under, er dette et område der vi har et varierende datagrunnlag.

7.2.1 Digitale tilbud

Når det gjelder arrangementer på litteraturområdet, har vi kun tall på antall digitale arrangementer ved folkebibliotekene. Registreringen av slike arrangementer startet under covid-19-pandemien, noe som innebærer at tallene kun strekker seg tilbake til 2020. På grunn av de ekstraordinære tallene under pandemien, er det naturlig å fokusere på årene 2022–2024.

Figur 7.2 Antall digitale arrangementer og antall tilskuere ved digitale arrangementer i folkebibliotekene, 2020–2024.
Kilde: Nasjonalbiblioteket

¹⁶⁶ Bekkengen 2025: 101, 108.

¹⁶⁷ YouGov 2024.

I 2024 ble det registrert 583 digitale arrangementer i folkebibliotekene. Dette utgjorde en nedgang på 5 prosent sammenlignet med 2023, og en nedgang på 15 prosent sammenlignet med 2022. Antallet tilskuere var oppunder 60 000 i 2024, som tilsvarer en økning på 60 prosent sammenlignet med 2023, men en nedgang på 12 prosent sammenlignet med 2022. Kort sagt var det et høyt antall digitale arrangementer og tilskuere under pandemien, men ingen entydig tendens etter dette.

Vi benytter statistikk fra Bokbasen for å si noe om nye og totalt antall tilgjengelige titler for lydbøker og e-bøker i Norge.¹⁶⁸ Per 20. august 2025 var det nærmere 22 000 lydfiler i salg og 20 000 lydfiler tilgjengeliggjort for strømming, ifølge Bokbasen.¹⁶⁹ For e-bøker var rundt 31 000 titler tilgjengelig for salg, mens nesten 9 000 titler var tilgjengelig for strømming.

➤ **Tabell 7.1** Antall lydfiler i salg og i strømming, og antall lydbøker i salg og i strømming. Per 20. august 2025. Kilde: Bokbasen

	I salg	I strømming
Lydfil	21 779	19 723
E-bok	30 897	8 784

Tar vi for oss antall titler som kommer til hvert år, ser vi en nedgang i antallet nye lydbøker i perioden 2022–2024, mens antallet nye e-bøker falt i 2023, men økte igjen i 2024. Med en så kort tids-serie vil vi være varsomme med å trekke konklusjoner om utviklingen på dette området.

➤ **Tabell 7.2** Antall nye titler, lydbok og e-bok 2022–2024. Kilde: Bokbasen

	2022	2023	2024
Lydbok	2 869	2 568	2 204
E-bok	2 804	2 471	2 833

Tabell 7.3 gir en oversikt over antallet lydbøker og e-bøker ved bibliotekene. Oversikten viser at bestanden av lydbøker i 2024 var oppunder 350 000, en nedgang på 18 prosent siden 2023 og en 54 prosents nedgang sammenlignet med 2016. Antallet e-bøker har fluktuert i perioden, men var i 2023 på nivå med antallet i 2016.

➤ **Tabell 7.3** Bestand av lydbøker og e-bøker for barn og voksne på folkebibliotek. 2016–2024. Tallene er hentet fra to ulike kilder: Antallet lydbøker fra SSBs bibliotekstatistikk over bestand, tallet for e-bøker gjelder lisenser og er hentet fra Nasjonalbibliotekets statistikk. Kilde: Bibliotekstatistikk, Nasjonalbiblioteket

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lydbøker, bestand	765 560	768 560	756 073	723 324	662 916	598 663	504 010	426 012	349 163
E-bøker, lisenser	740 133	682 145	364 899	356 806	...	1 410 670	653 176	746 764	...

168 Bokbasen er en digital distribusjonssentral for alle e-bøker og lydbøker fra norske forlag. Bokbasen lagrer ikke endringer, og derfor er det ikke mulig å hente ut tall bakover i tid. Isteden gir tallene et øyeblikksbilde for den datoen de hentes ut.

169 At en fil er tilgjengeliggjort for strømming, betyr ikke nødvendigvis at den tilbys av strømmetjenestene.

På musikkområdet mangler vi statistikk over tilgjengelige digitale arrangementer, også for de offentlig finansierte virksomhetene. Det til tross for at det finnes et betydelig tilbud, noe som gjenspeiles i at 27 prosent av respondentene i Norsk kulturbarometer oppgir å ha sett en konsert på internett eller via en app i 2023. På det nærmest heldigitale markedet for innspilt musikk mangler det også tall; det finnes ikke statistikk over nye titler i strømming og salg. Som vi var inne på i kapittel 4, publiserte bransjeorganisasjonen IFPI statistikk tidligere, men avvirket denne i 2020. Den tidligere statistikken ga verdifull innsikt i utviklingen i markedet for både fysisk og digitalt salg, og bortfallet har svekket kunnskapsbasen på musikkområdet.

Som tidligere nevnt har *inntektene* fra innspilt musikk økt de siste årene, fra om lag 1,1 milliard i 2016 (omregnet til 2023-kroner) til 1,3 milliarder i 2023.¹⁷⁰ Ifølge IFPI-rapporten *The Global Music Report 2025: State of the Industry* (2025), økte bransjens inntekter i Europa med 8,3 prosent i 2024.¹⁷¹ Samtidig viser SSBs mediebruksundersøkelser at bruken av lydmedier har gått tydelig opp de siste årene. Slike tendenser kan tyde på at det er en økning i strømme- og salgstallene også i Norge, antagelig også et utvidet tilbud, men de konkrete tallene har vi altså ikke.

Heller ikke på scenekunstmrådet foreligger statistikk over det digitale tilbudet, verken fra private eller offentlig finansierte arenaer. Selv om 13 prosent av respondentene i Norsk kulturbarometer oppgir å ha sett teater eller musikal digitalt i 2023, har vi ikke tall på det faktiske tilbudet.¹⁷² Dette er også et kunnskapshull, selv om vi antar at digital formidling er av mindre betydning for scenekunsten enn for eksempel for litteratur og musikk.

Innen visuell kunst har vi ikke samlede tall på alle digitale utstillinger eller andre digitale arrangementer, men vi har data fra museumsfeltet. 97 prosent av museene i Det nasjonale museumsnettverket (ikke bare kunstmuseer) melder om at de gir digital tilgang til samlinger og utstillinger.¹⁷³ For eksempel har museer digitale utstillinger tilgjengelig via sine nettsider.¹⁷⁴

Ved å gi en oversikt over hvor stor andel av museenes objekter som er registrert som kunsthistoriske gjenstander og som er digitalisert og tilgjengeliggjort på nett for et bredere publikum, kan vi få en indikasjon på det digitale kunsttilbudet til de museene som har meldt inn sine tall til Kulturdirektoratets museumsstatistikk.

» **Tabell 7.4** Andel av museenes kunsthistoriske samlinger som er tilgjengeliggjort på internett 2016–2024. Kilde: Kulturdirektoratet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Objekter i samling	639 603	657 158	658 744	667 859	697 650	688 085	686 268	689 479	695 884
Tilgjengelig på nett	66 027	79 688	80 208	85 678	105 804	107 247	123 704	134 470	142 652
Andel tilgjengelig på nett	10 %	12 %	12 %	13 %	15 %	16 %	18 %	20 %	20 %

Som vi kan se i tabell 7.4, har andelen kunsthistoriske objekter som er tilgjengelige på nettet doblet seg fra 2016 til 2024. Tallene gjelder vel å merke museene som innrapporterer til Kulturdirektoratets museumsstatistikk. Vi kan derfor ikke si noe om det digitale kunsttilbudet som finnes på andre digitale plattformer.

Når det gjelder film, så vi tidligere i kapittelet at 90 prosent av befolkningen hadde tilgang til abonnement på videostrømmetjenester i 2024, ifølge *Norsk mediebarometer 2024*. Størst er Netflix,

¹⁷⁰ Nybakk et al. 2025: 11.

¹⁷¹ IFPI 2025: 10.

¹⁷² Strømmeplattformen Applaus Scene tilbyr for eksempel digitalt formidlet teater til skoler i Norge.

¹⁷³ Kulturdirektoratet 2025a: 43.

¹⁷⁴ Nasjonalmuseet har for eksempel en rekke digitale kunstutstillinger tilgjengelig på sine hjemmesider.

som 69 prosent av befolkningen har tilgang til. Derneft kommer TV2 Play (48 prosent), Viaplay (36 prosent), Max (34 prosent), Disney+ (23 prosent), Prime Video (10 prosent) og Apple TV+ (8 prosent).

Antallet nye norske filmer med kinodistribusjon kan antagelig fungere som en indikator også for trenden i filmproduksjoner som blir tilgjengelige på strømmetjenester. Som omtalt i kapittel 4, har det vært en økning i antallet nye norske filmer, med 40 titler i 2024 (filmer i ordinær kino-distribusjon). Ventelig vil disse inngå i str mmetilbudet.

Hvor mange filmer som faktisk er tilgjengelige for det norske publikummet i strømmetjenestene, finnes det som nevnt ikke statistikk over. Internasjonalt finnes det noe mer materiale. Tall fra analyseselskapet Nielsen tyder på en svært stor vekst i antallet titler tilgjengelig i strømmetjenestene i USA, Storbritannia, Canada, Mexico og Tyskland: Antallet tilgjengelige titler, inkludert filmer og serier, økte ifølge Nielsen fra 1,9 millioner i 2021 til 2,7 millioner i 2023.¹⁷⁵ Hvor mange titler som er tilgjengelige for det norske publikumet, er antagelig langt lavere enn dette, men det er rimelig å anta at også dette har økt betydelig de siste årene.

Selv om det totale volumet i Norge altså ikke er kjent, finnes det noe informasjon om *eksponeringen* av innhold overfor det norske publikummet. En telling gjennomført av forskerne Puijk og Engelstad (2025) viste at rundt 2 000 unike filmer var fremhevet på de norske sidene til et utvalg strømmetjenester.¹⁷⁶ Denne undersøkelsen var vel å merke ikke designet for å si noe om volum, men snarere om tilbudets mangfold. Forskerne viser at amerikanske filmer dominerer blant tilbudet som fremheves, mens andelen norske filmer var på under 10 prosent.¹⁷⁷ Dette reiser spørsmål om hvilken betydning overgangen til strømning på internasjonale plattformer har for hva det norske publikummet eksponeres for og bruker.

Avslutningsvis ser vi på omfanget av det digitale tilbudet innen kulturarv. Også her kan vi undersøke hvor stor andel av museenes objekter, denne gangen utenom de kunsthistoriske gjenstandene, som er digitalisert og gjort tilgjengelig på nett for et bredere publikum.

▸ **Tabell 7.5** Antall museumsobjekter, utenom kunstobjekter, i museenes samlinger, antall og andel tilgjengliggjort på internett. Kilde: Kulturdirektoratet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gjenstander	20 570 976	20 798 975	21 458 613	22 152 187	22 905 592	21 343 566	22 874 814	23 302 702	23 738 620
Tilgjengelig på nett	6 859 838	8 967 412	8 058 260	8 788 747	7 882 184	7 509 974	9 064 913	9 810 024	9 828 546
Andel tilgjengelig på nett	33 %	43 %	38 %	40 %	34 %	35 %	40 %	42 %	41 %
Fotografier	34 043 007	34 994 431	34 915 140	39 069 247	39 148 979	46 859 284	47 651 712	52 454 580	54 182 774
Tilgjengelig på nett	1 760 723	2 241 534	2 448 952	2 131 175	2 751 590	2 711 640	3 097 231	3 482 439	3 758 797
Andel tilgjengelig på nett	5 %	6 %	7 %	5 %	7 %	6 %	6 %	7 %	7 %

Når det gjelder digital tilgjengliggj ring av museenes gjenstander som ikke er kunstobjekter eller fotografier, har andelen som er tilgjengelig på nettet økt fra 33 prosent i 2016 til 41 prosent i 2024. Veksten i antall tilgjengelige objekter fra 2016 til 2024 utgjør 43 prosent. Museene rapporterer om stor interesse for fotografier på nettet, og disse blir også i økende grad gjort tilgjengelig. Fra 2016 til 2024 ble antallet tilgjengliggjorte fotografier mer enn doblet. Likevel er det kun 7 prosent av fotografiene i samlingene som er gjort tilgjengelig for et bredere publikum.

175 Puijk & Engelstad 2025.

176 Sannsynligvis ligger det reelle antallet eksponerte filmer enda høyere, fordi store tjenester som Netflix ikke var med i tellingen.

177 Puijk & Engelstad 2025.

Mange museer formidler samlingene via plattformen DigitaltMuseum. Nettsiden hadde i 2024 4,6 millioner besøk, en nedgang på 8 prosent fra 2023. Over tid har det imidlertid vært en betydelig økning i antall besøk, med en vekst på 156 prosent fra 2016 til 2024.¹⁷⁸

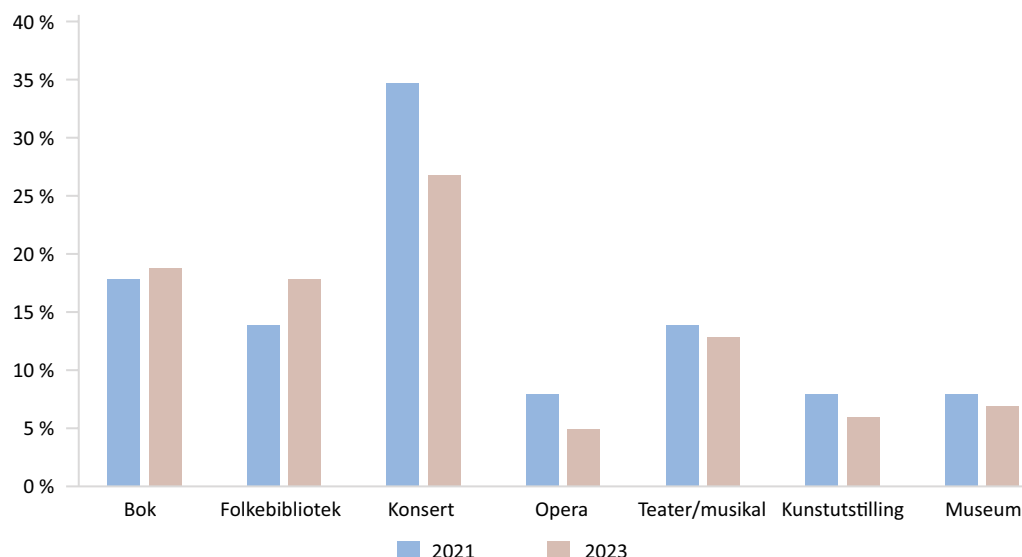
Statistikken over Det nasjonale museumsnettverket viser at 97 prosent av museene ga digital tilgang til samlinger og utstillinger i 2023, mot 98 prosent i 2021. 39 prosent meldte at de tilbød live formidling, en nedgang fra 75 prosent i 2021. Andelen som tilbød andre digitale arrangementer gikk også ned, fra 49 til 18 prosent. Det er naturlig å se disse reduksjonene i sammenheng med pandemien, da mange museer ga publikum et ekstraordinært digitalt tilbud.

▫ **Tabell 7.6** Digitale tilbud rettet mot voksne, Det nasjonale museumsnettverket 2023. Kilde: Kulturdirektoratet

	2021	2022	2023
Tilgang til samlinger og utstillinger	98	97	97
Live formidling	75	52	39
Andre arrangementer	49	26	18

7.3 Digital bruk

Da samfunnet ble stengt ned under pandemien i 2020–2022, fikk livestrømming av kunst og kultur – som konserter, teater og opera – langt større betydning enn tidligere. Figur 7.3 viser andelen personer som oppga å ha benyttet ulike digitale kulturtilbud de siste 12 månedene i pandemiåret 2021 og i 2023. De tydeligste endringene er økningen i bruken av folkebibliotek (fra 14 til 18 prosent) og reduksjonen i bruk av digitale konserter (fra 35 til 27 prosent).

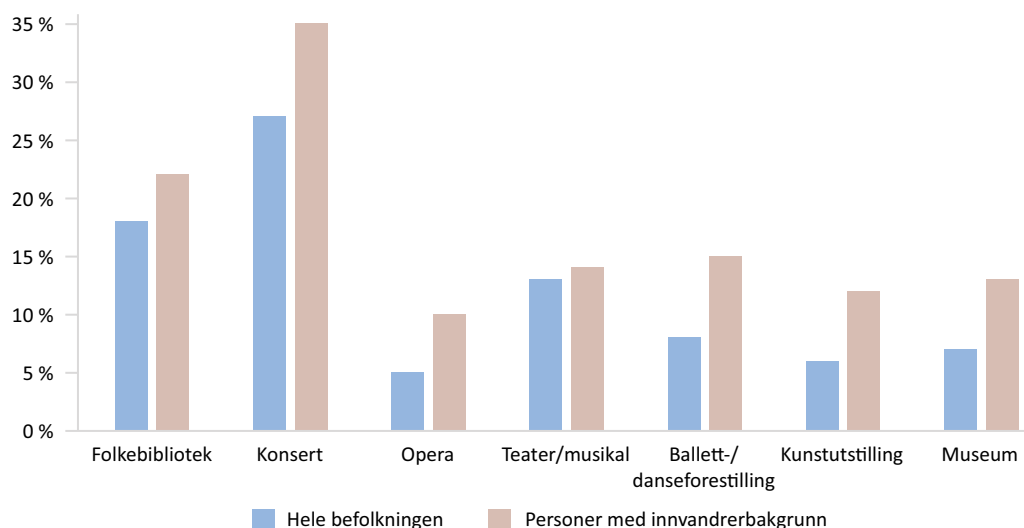
▫ **Figur 7.3** Andelen personer som benyttet digitale kulturtilbud siste 12 måneder, fordelt på ulike kulturtilbud. 2021 og 2023.¹⁷⁹ Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

¹⁷⁸ KulturIT 2025.

¹⁷⁹ Undersøkelsen tok inn spørsmål om digital kulturbruk først i 2021, og det finnes derfor bare to målinger.

7.3.1 Bruk av digitale tilbud etter bakgrunn

Ser vi nærmere på hvordan ulike grupper svarer på spørsmål om digital kulturbruk, viser tallene fra SSB flere skillelinjer. Det finnes blant annet geografiske forskjeller: For det mest brukte digitale tilbudet, konserter, var bruken lavest i Innlandet (24 prosent) og høyest i Nord-Norge (29 prosent), for eksempel. Når det gjelder ulike sosiale gruppers digitale kulturbruk, ser de ikke ut til å følge de samme mønstrene som annen kulturbruk. For eksempel er det mindre forskjeller mellom ulike inntekts- og utdanningsgrupper. Unntaket er folkebibliotek: Andelen som har brukt det digitale bibliotektilbudet er 30 prosent blant personer med lang universitets- eller høyskoleutdanning og 11 prosent blant dem med grunnskole.

➤ **Figur 7.4** Andel av hele befolkningen og personer med innvandrerbakgrunn som har benyttet ulike digitale kulturtilbud, siste 12 måneder. 2023. Prosent. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer, *Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn*

Personer med innvandrerbakgrunn oppgir å bruke alle de digitale tilbudene oftere enn befolkningen som helhet (figur 7.4). Tydeligst er forskjellen i hvor mange som oppgir å ha lest e-bøker de siste 12 månedene, noe 30 prosent av personer med innvandrerbakgrunn og 19 prosent av respondentene i hovedundersøkelsen oppgir. Det er også tydelige forskjeller i bruken av musikk, dans, visuell kunst og museer – alle tilbud som brukes mer av personer med innvandrerbakgrunn.

Når det gjelder alder, er det for mange tilbud en tendens til at personer over 80 år bruker tilbudet langt mindre enn andre. For noen tilbud, som lesing av e-bøker og dans på nettet, er de yngste brukerne klart overrepresentert. Når man blir spurt om hvilke tjenester man bruker til digitalt kunst- og kulturinnhold, fremstår YouTube og lignende delingstjenester samt NRKs tilbud på nettet som de viktigste.

7.3.2 Effekt av digital kulturbruk på fysisk bruk

Relasjonen mellom digital kulturbruk og bruk av fysiske kulturtilbud er lite utforsket i norsk sammenheng. Ser vi på utviklingen av digitale medier, som Norsk mediebarometer tar for seg, finner vi en sterk økning i hvor mye tid som brukes på tilbud som i hovedsak er digitale. Fra 2016 til 2024 har det for eksempel vært tydelig vekst i hvor mye tid befolkningen bruker på videomedier (økt med 58 minutter), lydmedier (økt med 45 minutter) og internett (økt med 136 minutter) en gjennomsnittsdag.

▢ **Tabell 7.7** Tid brukt til ulike medier en gjennomsnittsdag (minutter), etter medietype. Kilde: SSB, Norsk mediebarometer

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Papiravis	14	11	11	9	10	8	10	9	8
TV	112	104	98	78	...	57	...	74	71
Radio	78	78	68	65	...	59	53	52	48
Lydmedier	39	48	47	50	61	64	75	76	84
Bøker	16	15	14	13	13	12	17	17	17
Videomedier	22	37	36	44	56	58	83	81	80
Internett	140	158	167	178	202	218	239	249	275
Digitale spill	25	24	28	29	30	32	...	31	32
Videoklipp	...	...	...	...	...	...	...	42	50

Den økte tiden befolkningen bruker på digitale medier, samtidig som bruken av flere fysiske kulturtilbud går ned, reiser spørsmål om relasjonen mellom digital og fysisk kulturbruk. Går digital kulturbruk på bekostning av fysisk kulturbruk, eller kan digital kulturbruk i noen tilfeller bidra til økt fysisk kulturbruk, slik *Kulturens kraft* (2018) legger til grunn?¹⁸⁰ Kan digitale løsninger i fremtiden øke tilgjengeligheten av kulturtilbudet, for eksempel ved å kompensere for ulikheter i den fysiske tilgjengeligheten mellom landsdeler og sosiale grupper? Dette er kulturpolitisk relevante spørsmål som vi per i dag har begrenset innsikt i, særlig når det gjelder å følge sammenhenger over tid. Dette kan være et aktuelt område for kunnskapsutvikling i fremtiden.

¹⁸⁰ *Kulturens kraft* slår fast at kulturlivet må ta i bruk nye metoder, blant annet for å «bygge bru mellom analoge og digitale kulturuttrykk, slik at digital kulturbruk kan føre til auka bruk av all kultur». Meld. St. 8 (2018–2019) 2018: 40.

Rekruttering av nye brukere og deltakere

Det legges vekt på at barn og unge skal kunne oppleve og delta i kunst- og kulturlivet. Både fordi det har verdi for barn og unge i deres hverdag, og fordi de representerer fremtidens kunstnere og kulturbrukere. I den forstand kan kulturpolitiske satsinger på barn og unge forstås som tiltak for det vi har omtalt som positiv tilgjengelighet. Barn og unge skal utvikle ferdigheter, interesser og kulturell kompetanse som setter dem i stand til å benytte og ha glede av kunst- og kulturtilbudet.

Dette kapitlet består av to hoveddeler. Den første tar for seg barn og unges kulturbruk og belyser hvilke arenaer de møter i skoleårene. Den andre delen gjelder tiltak for rekruttering, med vekt på hvordan ordninger og satsinger forsøker å inkludere barn og unge – og hvilken kunnskap vi har om effekter og langtidsperspektiver. Denne siste delen av kapitlet er lite utviklet, blant annet fordi vi mangler datagrunnlag for indikatorene vi foreslår.

Kapitlet er også i sin helhet forholdsvis enkelt. Barn og unges forhold til kunst og kultur er et stort felt, og ved å peke ut et lite knippe indikatorer, kan det diskuteres hvor dekkende beskrivelsen kan bli.¹⁸¹ Vi har likevel valgt å holde på denne noe enkle tilnærmingen som en start, som fremtidige iterasjoner av rapporten kan utdype.

Datagrunnlaget består særlig av statistikk om barn og unges kulturbruk, men også tall fra kulturskolene, SSB og Den kulturelle skolesekken. Det er tydelige kunnskapshull på dette området, særlig når det gjelder å følge langtidseffekter av tidlig kulturbruk.

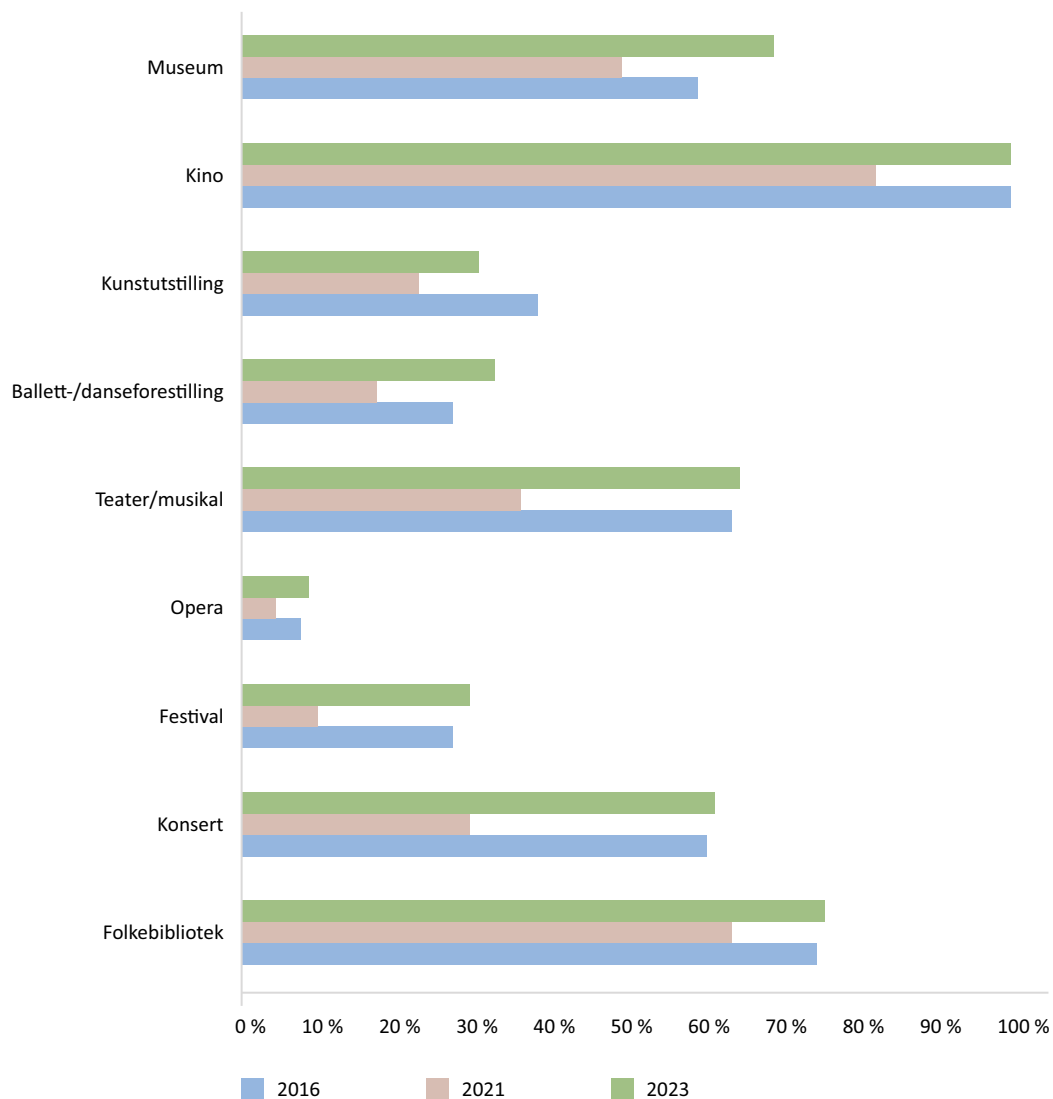
8.1 Unge kulturbrukere

Et viktig spørsmål er hvordan barn og unge møter kunst og kultur i hverdagen. Vi ser derfor både på kulturbruken deres og arenaene de får tilgang til i oppveksten. Dersom vi antar at møter med kunst og kultur tidlig i livet også fører til økt bruk av kulturtilbudet i voksenlivet, kan de følgende avsnittene også si noe om grunnlaget for befolkningens kulturbruk i fremtiden.

Samtidig er det viktig å understreke at barn og unge møter kunst og kultur på en lang rekke måter, langt utover de områdene vi kan belyse her. Kulturmøtene skjer både i barnehage og skole, gjennom Den kulturelle skolesekken, kulturskole og bibliotek, men også i fritidsklubber, frivillige organisasjoner, tros- og livssynssamfunn, private tilbud, i hjemmet og gjennom digitale medier. Hver av disse arenaene gir ulike former for erfaringer og kulturell læring.

181 For en oversikt over kunnskap på dette feltet, se Hylland et al. 2020.

8.1.1 Barn og unges kulturbruk

➤ **Figur 8.1** Andel av befolkningen 9–15 år (n=293) som har benyttet seg av de ulike kulturtilbudene de siste 12 månedene. 2016, 2021, 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

Figur 8.1 viser andelen av befolkningen mellom 9 og 15 år som har benyttet ulike kulturtilbud de siste 12 månedene. For dans, opera, teater, konserter, kunstutstilling og museum blir respondentene bedt om å inkludere forestillinger de har sett i skoletiden. Dette forklarer trolig hvorfor deltakelsen i denne aldersgruppen generelt er høyere enn i befolkningen som helhet.

▢ **Tabell 8.1** Gjennomsnittlig antall besøk per person de siste 12 månedene, befolkningen 9–15 år. 2016, 2021, 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Besøk		
	2016	2021	2023
Kino	3,5	2,4	3,3
Folkebibliotek	5,0	3,6	6,0
Museum	1,3	1,1	1,6
Kunstutstilling	0,7	0,3	0,5
Konsert	1,7	0,6	1,6
Festival	0,4	0,2	0,5
Teater/musikal	1,1	0,6	1,2
Opera	0,1	0,1	0,2
Ballett-/danseforestilling	0,5	0,1	0,7

Fra 2016 til 2023 har barn og unge mellom 9 og 15 år benyttet de fleste kulturtilbudene like mye eller mer enn før. Unntaket er kunstutstillinger, der deltakelsen har gått ned med 7 prosentpoeng. Denne nedgangen må ses i lys av at andelen som har besøkt kunstmuseer har økt betydelig i samme periode, fra 13 til 23 prosent i denne aldersgruppen.¹⁸² Ser vi på samme aldersgruppe i SSBs undersøkelse av kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn, ligger tallene stort sett på samme nivå. Men de unge respondentene i sistnevnte undersøkelse ser ut til å bruke teater og kino mindre, og folkebibliotek mer, enn samme aldersgruppe i hovedundersøkelsen.

Barn deltar i kulturaktiviteter på fritiden i langt større grad enn befolkningen generelt, ifølge Norsk kulturbarometer. I aldersgruppen 9–15 år oppgir en firedel at de driver med visuell kunst, og omtrent like mange svarer at de spiller et instrument. Hvis vi skal peke på endringer over tid, er det vanskelig å trekke konklusjoner om endringen i antallet som oppgir å spille et instrument – siden spørsmålsstillingen ble endret etter 2016. Men en tydelig endring er økningen i andelen som svarer at man driver med visuell kunst på fritiden, fra 14 til 26 prosent.

▢ **Tabell 8.2** Andelen av aldersgruppen 9–15 år som bedriver ulike kulturaktiviteter på fritiden. 2016, 2021 og 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	2016	2021	2023
Spiller et instrument	58	21	24
Lager digital musikk	...	18	14
Driver med organisert dans	12	6	11
Driver med kunst	14	28	26
Spiller/synger i kor/gruppe/band	17	10	14

¹⁸² Jf. 4.5.4 Visuell kunst.

Sammenlignet med resten av befolkningen er det en mindre andel av dem i aldersgruppen 9–15 år som oppgir at de ønsker å oppsøke kulturtilbud oftere. Unntaket er kino, hvor 74 prosent svarer at de ønsker å benytte dette oftere, mot 65 prosent for befolkningen som helhet. En relativt stor andel barn oppgir økonomi som en barriere for hyppigere bruk av kino, teater og konserter. Avstand fremstår som en viktig barriere for besøk ved museer og konserter.

➤ **Tabell 8.3** Årsaker til færre besøk, blant dem som ønsker å gå oftere. 9–15 år. Prosent. 2023. Kilde: SSB, Norsk kulturbarometer

	Kino	Bibliotek	Teater, opera eller dans	Museum- eller kunstutstillinger	Konsert
Økonomiske	33	...	38	14	31
Transport	5	10	6	5	7
Sykdom	1	0	2	1	1
Ingen å gå med	12	7	11	12	10
Ikke tid	34	46	27	26	23
Mangler interessante tilbud	30	9	24	25	33
Avstand	11	16	17	29	25
Språk	0	0	0	0	1
Korona	1	0	0	1	0
Andre	17	29	17	21	14

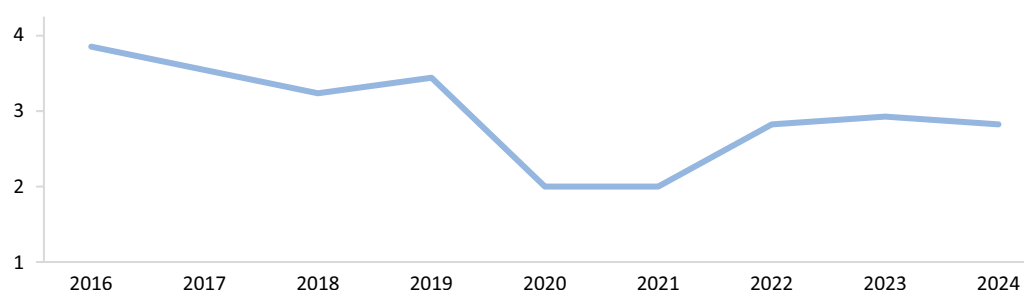
8.1.2 Møter med profesjonell kunst og kultur i skolen

Den kulturelle skolesekken (DKS) er en nasjonal ordning som ble opprettet i 2001, og som siden har vært en del av regjeringenes satsning for grunnskolen, senere også videregående skole. Gjennom DKS skal skolelever i Norge få mulighet til å oppleve ulike kunst- og kulturuttrykk av høy kvalitet med profesjonelle utøvere, kunstnere og formidlere innen litteratur, musikk, scenekunst, visuell kunst, film og kulturarv.

➤ **Tabell 8.4** Antall elever som har deltatt i Den kulturelle skolesekken per kunstmråde. 2024/25. Kilde: Kulturtanken

	Grunnskole		Videregående	
	Arrangementer	Deltakere	Arrangementer	Deltakere
Litteratur	8 837	298 560	855	54 312
Musikk	7 040	582 165	382	43 594
Scenekunst	6 989	459 642	672	64 798
Visuell kunst	8 567	204 608	657	19 748
Film	4 326	265 321	723	58 307
Kulturarv	8 381	278 869	908	35 658
SUM	44 140	2 089 165	4 197	276 417

I 2024 ble det avholdt totalt 48 337 arrangementer i Den kulturelle skolesekken, og det var registrert 2 365 582 deltakere (publikummere). Med et elevtall på 820 718 samme år, tilsvarer dette 2,9 registrerte deltakere per elev. Dette omtales gjerne som *kunstmøter per elev*, noe Kulturtanken omtaler som selve målestokken på ordningens tilstand. Samtidig understreker Kulturtanken at dette er et kvantitativt mål som gir et begrenset bilde av virksomheten; kunstmøtene kan for eksempel ha blitt mer langvarige og av høyere kvalitet uten at dette kommer til uttrykk i materialet.

» **Figur 8.2** Antall kunstmøter per elev i Den kulturelle skolesekken. Tallet regnes ut ved å dele antallet registrerte deltakere (publikummere) på totalt elevtall. Kilde: Kulturtanken

Figur 8.2 viser kunstmøter per elev over tid. De siste tre årene har antallet ligget rundt 3, etter å ha tatt seg opp etter pandemiårene 2020–2021. I et lengre tidsspenn har antallet kunstmøter per elev gått ned fra 3,9 i 2016 til 2,9 i 2024, noe som hovedsakelig skyldes at antallet arrangementer har blitt redusert.

» **Tabell 8.5** Andel elever i grunnskolen som går på en skole som har fått et tilbud i Den kulturelle skolesekken.¹⁸³ 2023/2024. Kilde: Kulturtanken

	Fått tilbud	Ikke fått tilbud	Andel med tilbud
Agder	39 060	342	99,1 %
Innlandet	39 542	258	99,4 %
Møre og Romsdal	31 252	472	98,5 %
Nordland	26 354	55	99,8 %
Oslo	70 343	15	100,0 %
Rogaland	64 771	516	99,2 %
Svalbard	220	0	100,0 %
Troms og Finnmark	25 987	117	99,6 %
Trøndelag	54 881	508	99,1 %
Vestfold og Telemark	48 277	817	98,3 %
Vestland	76 804	125	99,8 %
Viken	156 804	1 862	98,8 %
Hele landet	634 295	5 087	99,2 %

¹⁸³ Det må tas forbehold om at det formidles en del lokale DKS-arrangement som ikke blir registrert på skoler. Dermed er det mulig at barn som er registrert som ikke å ha fått tilbud i tabellen, i virkeligheten går på en skole som har fått tilbud.

På nasjonalt nivå når Den kulturelle skolesekken ut til en svært høy andel av målgruppen: 99,2 prosent av elevene i grunnskolen i 2023/2024 gikk på en skole som fikk et tilbud (tabell 8.5). Ser vi på hvor stor andel av grunnskoleelevene i det enkelte fylke som har fått et tilbud i Den kulturelle skolesekken, er det enkelte, men små variasjoner. Høyest andel finner vi i Oslo med nær 100 prosent dekning. Andelen er lavest i tidligere Vestfold og Telemark med 98,3 prosent.

8.1.3 Kunst- og kulturfag i undervisningen

Prioriteringen av kunst- og kulturfag i grunnskolen er et aktuelt spørsmål for å forstå rekrutteringen av fremtidige kulturbrukere og skapere. Særlig fagene musikk samt kunst og håndverk gir barn erfaringer med ulike uttrykksformer, kunstnerisk prosess og refleksjon, ferdigheter som kan legge grunnlag for videre interesse for og deltakelse i kulturlivet.

Timetallet for musikk i grunnskolen er i dag 368 timer, og for kunst og håndverk er det 623 timer. Disse tallene har gått ned med henholdsvis 2 og 4 timer siden 2010/2011.¹⁸⁴ Rapportene *Kunst- og kulturfag på vent?* (2023) og *Kunst- og kulturoppplæring i Norge 2010/2011* (2012) tyder på at fagene er sårbare og under press fra fag som er mer knyttet til målinger. Selv om det totale time-tallet i grunnskolen har økt betydelig siden 1980-tallet, har økningen i hovedsak gått til fag som norsk og matematikk, mens de estetiske fagene relativt sett er svekket.¹⁸⁵

SSB har flere ganger undersøkt lærerkompetanse i grunnskolen. Den siste rapporten, for 2021/2022, viser at 46 prosent av musikklærerne hadde studiepoeng i faget, en liten nedgang fra 48 prosent i 2018/2019. Også andelen lærere med 60 studiepoeng eller mer i faget gikk ned i perioden, fra 21 til 17 prosent. Samtidig hadde 52 prosent av kunst og håndverklærerne studiepoeng i faget. Dette er en liten forbedring fra 2018/2019, da andelen var 50 prosent. Samtidig er det også her en nedgang i andelen som har 60 studiepoeng eller mer i faget, fra 24 til 19 prosent.¹⁸⁶

Over tid ser vi tydeligere at fagkompetansen både i musikk og i kunst og håndverk har gått ned. Andelen lærere med studiepoeng disse i fagene er på sitt laveste siden 1999/2000. Av alle undervisningsfagene er det bare mat og helse som har lavere andel lærere med studiepoeng i faget.¹⁸⁷ Oppsummert kan vi si at lærerkompetansen i kunst- og kulturfagene i grunnskolen har svekket seg over tid.

8.1.4 Barn og unge i kulturskolen

Kulturskolen er hjemlet i kulturskoleloven fra 1997, som fastslår at «Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.»¹⁸⁸ Kulturskolene er eid og drevet av kommunene, og de er delfinansiert av brukerbetaling. Hver kommune bestemmer selv innhold og omfanget av tilbudet.

¹⁸⁴ Oxford Research 2023: 50.

¹⁸⁵ Oxford Research 2023: 27; Bamford 2012: 10, 31–32. Se også Djupedal 2022.

¹⁸⁶ Arnesen et al. 2023; Perlic 2019.

¹⁸⁷ Arnesen et al. 2023: 15.

¹⁸⁸ Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa 2023, sist endret 2025.

▾ **Tabell 8.6** Elevplasser i kommunal kulturskole, totalt og etter kunstområde. Kilde: GSI

	Elevplasser i alt	Musikk-undervisning	Visuelle kunstfag	Teater	Dans	Samiske kulturfag	Andre kunst- og kulturuttrykk
2016/17	123 967	82 750	7 385	7 542	20 317	0	5 973
2017/18	120 458	78 346	7 602	7 605	21 248	0	5 657
2018/19	122 003	78 906	7 951	7 908	21 741	0	5 497
2019/20	124 653	77 432	8 900	8 457	24 105	0	5 759
2020/21	118 951	73 754	8 400	7 967	23 585	0	5 245
2021/22	120 158	73 873	9 376	8 268	23 234	0	5 407
2022/23	121 858	74 254	10 448	8 668	23 292	0	5 196
2023/24	124 188	74 653	10 348	8 918	23 644	68	6 557
2024/25	123 740	74 848	10 774	8 774	23 693	283	5 368

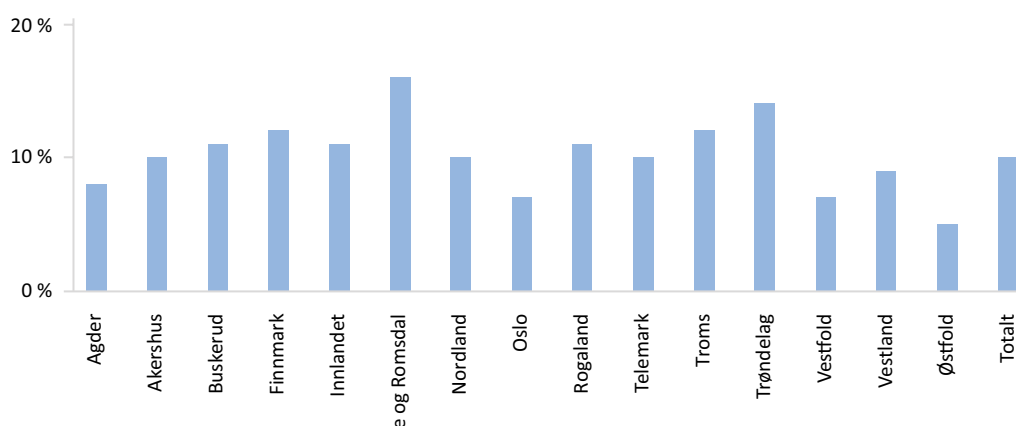
Tabell 8.6 viser at antallet elevplasser har vært nokså stabilt fra 2016 til 2024. Dekningsgraden, det vil si antallet elevplasser som andel av befolkningen i alderen 0 til 19 år, har ligget på 10 prosent i alle disse årene.¹⁸⁹ Basert på disse overordnede tallene fremstår tilstanden som stabil. Tabellen viser at musikk fortsatt er det dominerende kunstområdet i kulturskolen, selv om andelen elevplasser innen musikk har gått noe tilbake til fordel for de øvrige kunstområdene.

¹⁸⁹ Vi kunne også ha regnet dekningsgraden mot aldersgruppen 6–15 år, med det argument at dette kanskje utgjør den aller mest sentrale brukergruppen. Dette gir høyere prosenttall, men forholdet mellom fylkene blir, med svært små variasjoner, det samme.

» **Tabell 8.7** Antall elevplasser i kulturskolen og befolkning i alderen 0–19 år. 2024–2025. Prosent. Kilde: SSB, statistikk om befolkning og GSI

	Elevplasser	Befolkning 0–19 år
Oslo	10 073	146 611
Akershus	17 778	179 006
Buskerud	6 689	59 107
Østfold	3 383	68 208
Innlandet	8 775	76 314
Vestfold	4 032	56 099
Telemark	3 875	37 750
Agder	5 750	75 304
Rogaland	14 179	125 265
Vestland	13 885	148 671
Møre og Romsdal	9 521	61 292
Trøndelag	14 683	106 965
Nordland	4 981	51 084
Troms	4 319	35 437
Finnmark	1 817	15 687
Totalt	123 740	1 242 800

Ser vi nærmere på elevplasser i fylkene og sammenligner dem med antallet barn og unge i alderen 0 til 19 år, kan vi beregne dekningsgraden. Prosentandelen viser hvor stor del av aldersgruppen som i prinsippet kunne få plass i kulturskolen, gitt antallet elevplasser. Dette tallet gir et bilde av tilbuds relative kapasitet, men bør tolkes med forbehold, siden faktisk tilgjengelighet og deltakelse også avhenger av andre forhold.

» **Figur 8.3** Dekningsgrad for kulturskolen, det vil si forholdet mellom elevplasser og befolkningen 0–19 år. 2024/2025. Prosent. Kilde: SSB, statistikk om befolkning og GSI

Figur 8.3 viser at det er tydelige forskjeller mellom fylkenes dekningsgrad. Lavest dekningsgrad har Østfold, Vestfold og Oslo, mens Møre og Romsdal, Trøndelag, Troms og Finnmark har høyest dekningsgrad. Fylkesoversikten skjuler imidlertid at det er store variasjoner mellom kommunene. I rapporten *Kultur + skole = sant* (2019) fant forskerne at andelen barn i grunnskolealder som gikk i kulturskolen, varierte fra 1,6 til 83 prosent kommunene imellom.¹⁹⁰ Gjennomgangen viste også at kulturskoletilbudet i langt større grad enn det øvrige skoleverket er formet av kommunens økonomiske, geografiske og historiske forutsetninger, mens også lokale tradisjoner kan styrke eller begrense utviklingen av tilbudet.¹⁹¹ Rapporten viser dessuten viktige sider ved tilgjengeligheten av kulturskoletilbudet som ikke fremkommer gjennom overordnede tall og dekningsgrad. Forskerne viser for eksempel til at kulturskolen rekrutterer relativt snevert: Barn av foreldre med høyere utdanning deltar i langt større grad enn andre.¹⁹²

8.1.5 Skolebibliotek

Skolebibliotek er en viktig arena for å gi barn og unge tidlig tilgang til litteratur og leseerfaringer. Et godt utviklet skolebibliotek kan bidra til å skape leselyst, øke utlånet og la elevene møte et større mangfold av bøker enn de ellers ville hatt tilgang til.¹⁹³ Hvor mange skoler som har et skolebibliotekstilbud, hvilke ressurser og boktilfang bibliotekene har, er konkrete mål som kunne si noe om elevenes mulighet til å etablere lesevaner. Så detaljerte data er imidlertid ikke tilgjengelig per i dag. Statistikken har blitt mer begrenset etter at Nasjonalbiblioteket i 2018, med endringen av forskrift om bibliotekstatistikk, ikke lenger hadde ansvar for statistikken. Grunnskolens informasjonssystem (GIS) gir imidlertid noen grunnleggende opplysninger om skolebibliotek i grunnskolene fra og med skoleåret 2020/2021.

➤ **Tabell 8.8** Tilgang til skolebibliotek, 2020–2024. Kilde: GSI

	2020	2021	2022	2023	2024
Egne lokaler til skolebibliotek	2 149	2 188	2 188	2 201	2 210
Organisert samarbeid med folkebibliotek	1 113	1 089	1 100	1 138	1 173
Annet tilbud	439	425	436	428	394
Ikke tilbud	89	66	60	40	31
Antall timer skolebiblioteket er åpent i uken	40 711	50 729	50 804	52 316	51 712

Tabell 8.8 viser at antallet skolebibliotek har vært stabilt i perioden 2020–2024. Det har vært en liten økning i skoler med egne lokaler til skolebibliotek (3 prosent) og en noe større økning av skoler med et organisert samarbeid med folkebiblioteket (5 prosent).¹⁹⁴ Den største endringen er antall timer skolebiblioteket er åpent per uke, som gikk betraktelig opp etter pandemien. Oversikten viser at tilbudet er stabilt, men for å kunne følge utviklingen tettere, er det behov for data om personalressurser, boktilfang og bruk.

¹⁹⁰ Berge et al. 2019: 60.–147

¹⁹¹ Berge et al. 2019: 146–147.

¹⁹² Berge et al. 2019: 120–124.

¹⁹³ Kulturdirektoratet 2023: 3, 13.

¹⁹⁴ Skoler som har begge deler, bes velge egne lokaler som svaralternativ.

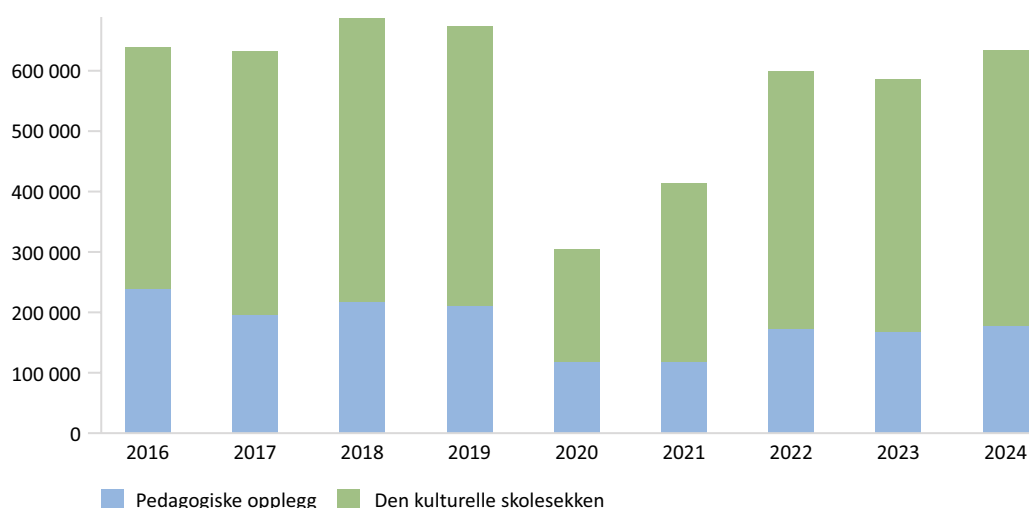
8.1.6 Tilbud for barn og unge i musikk, scenekunst og museer

Musikk- og scenekunstvirksomheter med statlig finansiering rapporterer om sine arrangementer rettet spesielt mot barn og unge. I 2024 ble det registrert om lag 6 300 arrangementer. Dette er 3 prosent lavere enn i 2023 og 6 prosent høyere enn i 2019.

➤ **Tabell 8.9** Arrangementer for barn og unge ved musikk- og scenekunstvirksomheter med statlig finansiering. Kilde: Kulturdirektoratet

2019	2020	2021	2022	2023	2024
5 952	3 373	3 958	5 738	6 488	6 295

Museene rapporterer også om deres pedagogiske virksomhet rettet mot barn og unge, det vil si undervisning og pedagogiske opplegg utover museets vanlige omvisninger. I 2024 rapporterte museene at 768 000 barn og unge deltok i undervisning i museene. Dette utgjorde en økning på 5 prosent sammenlignet med 2023, men var 5 prosent lavere enn tallet i 2016. Ser vi bort fra pandemiårene, fremstår det pedagogiske tilbudet ved museene som stabilt.

➤ **Figur 8.4** Barn og unge som deltok i pedagogiske opplegg ved museene. Inkluderer opplegg i Den kulturelle skolesekken. Kulturdirektoratet

8.2 Fungerende tiltak

I tillegg til å beskrive hvordan barn og unge eksponeres for kunst og kultur i dag, er det relevant å vurdere prioriteringen av barn og unge i det kulturpolitiske virkemiddelapparatet – og hva konsekvensene av denne innsatsen er på kulturbruk over tid. Begge disse perspektivene kan gi viktig kunnskap om rekruttering av nye brukere, men de forutsetter indikatorer som vi per i dag ikke har etablert.

8.2.1 Tiltak rettet mot barn og unge

For å overvåke den kulturpolitiske prioriteringen av barn og unge over tid, ville det være naturlig å føre en samlet og systematisk oversikt over ordninger og andre virkemidler rettet mot denne

gruppen, kanskje også budsjettmessig prioritering. Innenfor dette arbeidets rammer har vi ikke vært i stand til å gjøre en slik kartlegging, men vi mener at barn og unge bør inngå som en dimensjon i den overordnede kartleggingen av virkemidler som vi foreslår flere steder i rapporten.

8.2.2 Effekter av tidlig deltakelse

Betydningen av barn og unges møter med kunst og kultur på lengre sikt er et sentralt spørsmål. Dersom man forventer at offentlige tiltak overfor barn og unge kan påvirke deres kulturvaner i voksenlivet, er det nyttig å vite i hvilken grad dette faktisk gjør seg gjeldende – og hvilke ulike effekter forskjellige typer tiltak har. Slike spørsmål er metodisk krevende å undersøke fordi de forutsetter longitudinelle studier som følger de samme individene over tid. Det finnes noe forskning som viser en positiv sammenheng mellom kulturbruk i ungdoms- og voksenårene, og som antyder at familiebakgrunn kan være en viktigere faktor enn eksponering gjennom skolen.¹⁹⁵ Per i dag mangler imidlertid norske data som gjør empiriske undersøkelser av slike sammenhenger mulige. Dette er derfor et aktuelt område for fremtidig kunnskapsutvikling.

¹⁹⁵ Se Roaldsnes 2025; Nagel 2009; Nagel & Ganzeboom 2015.

Hva forteller indikatorene?

Dette kapitlet gjennomgår alle indikatorene i rapporten og hvilke svar de samlet kan gi på rapportens hovedspørsmål. Oppsummeringen følger de fem dimensjonene av tilgjengelighet vi har beskrevet: tilbudets omfang, fysisk tilgjengelighet, økonomisk og sosial tilgjengelighet, digital tilgjengelighet og rekruttering av nye brukere. Hver del under svarer til ett av hovedspørsmålene og beskriver kort hva den enkelte indikator forteller om tilstanden og utviklingen. Samlet gir oppsummeringen et bilde av hvordan forutsetningene for å oppleve og delta i kunst- og kulturlivet har utviklet seg de siste årene – og hvor det finnes klare forskjeller mellom kunstområder og mellom grupper i befolkningen.

9.1 Hvor omfattende er kunst- og kulturtilbudet?

Kultursektoren har vokst betydelig siden 2016, målt både i antall virksomheter, sysselsatte, kunstnere og offentlige bevilgninger til kulturformål. Antallet aksjeselskaper og selvstendig næringsdrivende har økt, og driftsinntektene ligger klart over nivået før pandemien. Samtidig drives mye av veksten av personlig næringsdrivende uten hovedinntekt fra næring, noe som kan tyde på et kulturliv med flere småaktører og enkeltpersoner med løsere tilknytning til sektoren. Veksten i sysselsettingen er særlig tydelig innen musikk, visuell kunst og dataspill, og den er sterkt konsentrert i Oslo og Akershus.

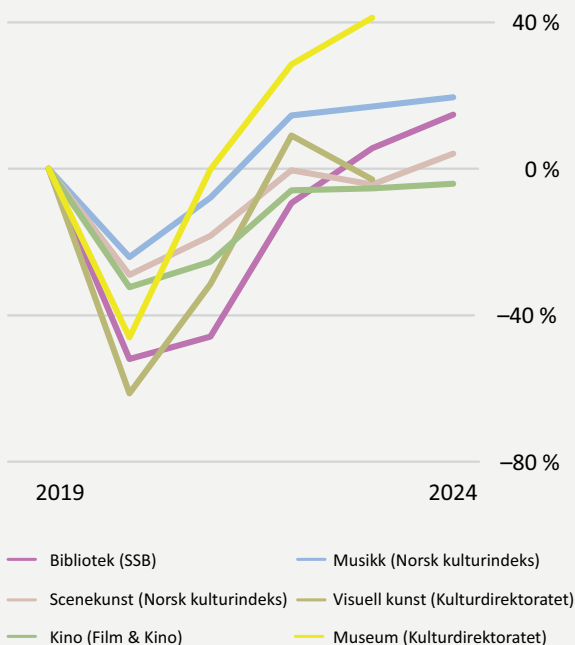
Produksjonen og aktiviteten har økt samlet sett, men med tydelige forskjeller mellom kunstområdene. Bibliotekene har hatt en markant vekst i arrangementer og fått en mer sentral rolle som kulturarena. Musikkfeltet har hentet seg inn etter pandemien, med særlig vekst i det private konsertsegmentet, mens scenekunsten generelt ligger noe under nivået fra 2019. Vel å merke ser tilbudet av dans ut til å ha økt betydelig, i alle fall regnet i antall registrerte forestillinger. Visuell kunst viser nedgang i tradisjonelle utstillinger og vekst i andre arrangementer. Filmfeltet er stabilt, og kinoene har hentet seg inn. Den frivillige aktiviteten har et betydelig og stabilt omfang.

Befolkningens bruk av kulturtilbud har derimot gått ned på de fleste områder, med unntak av museene, viser Norsk kulturbarometer. Nedgangen kan indikere barrierer som reduserer tilgjengeligheten, men forskjellige datakilder peker i delvis ulike retninger og gir ikke et entydig bilde av utviklingen. Samlet sett fremstår kultursektoren som omfattende og aktiv, men med forskyvninger i økonomisk struktur, formidlingsformer og publikums bruk.

Kulturtilbudets omfang

Arrangementer

prosentvis endring

Nye bøker

7973

2024 • Kilde: SSB

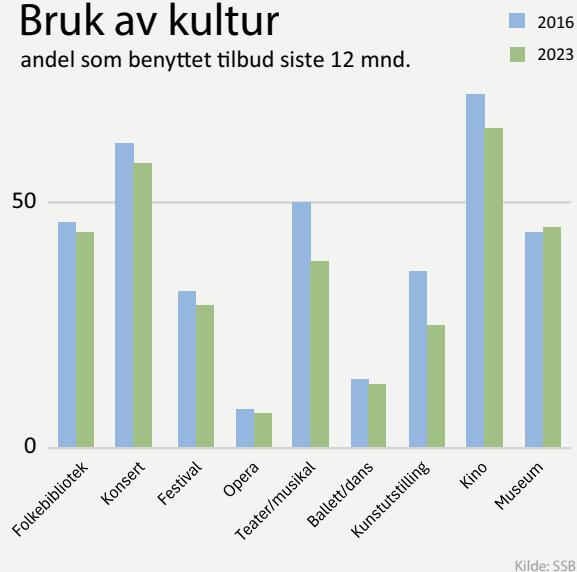
Nye filmer

40

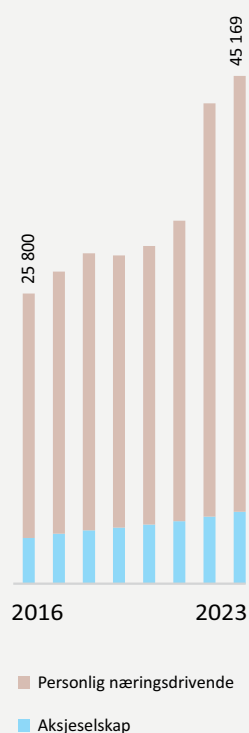
2024 • Kilde: Film & Kino

Bruk av kultur

andel som benyttet tilbud siste 12 mnd.

Aktører

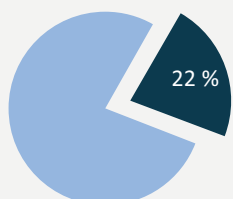
Driftsinntekter fra aksjeselskaper

31 mrd.

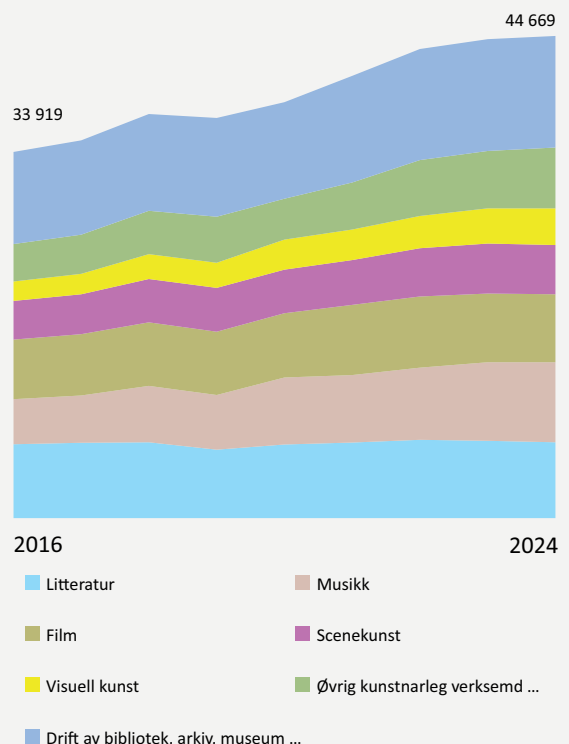
2023 • Kilde: SSB

Har hovedinntekt fra næringen

Personlig næringsdrivende med hovedinntekt fra næring

Sysselsatte

9.1.1 Økonomisk aktivitet

Virksomheter: I 2023 var det om lag 6 400 aksjeselskaper i kultursektoren og nær 38 800 personlig næringsdrivende. Av de personlig næringsdrivende hadde rundt 8 700, eller 22 prosent, hovedinntekten fra næring. Dette viser et felt med mange formelle virksomheter, men også et stort innslag av deltidsutøvere og småskalavirksomheter.

Utvikling: Antallet aksjeselskaper har økt med 57 prosent siden 2016, og veksten har vært særlig sterk innen musikk, film og annen kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet. Antallet personlig næringsdrivende har økt med 78 prosent i samme periode, men veksten er størst blant dem med lav næringsinntekt. Selv om flere aksjeselskaper isolert sett kan bidra til profesjonalisering og mer stabile driftsformer, peker den enda større økningen i personlig næringsdrivende mot flere små enkeltaktører med løs tilknytning til sektoren.

Driftsinntekter: I 2023 hadde aksjeselskapene i kultursektoren samlede driftsinntekter på 31,3 milliarder kroner. Dette var 1 prosent lavere enn i 2022, men 36 prosent høyere enn i 2016. Inntektsnivået ligger dermed godt over årene før pandemien, men veksten er svakere enn i næringslivet generelt. Det høyeste inntektsnivået finnes innen musikk samt annen kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet, som til sammen står for en stor del av veksten siden 2016.

Utvikling: Inntektene har økt markant etter pandemien, men vekstraten er lavere enn i økonomien samlet. Det tyder på at kultursektorens økonomiske kapasitet styrkes, men uten at sektorens relative andel av samlet verdiskaping øker.

Sysselsetting: I 2024 var om lag 44 700 personer sysselsatt i kultursektoren, tilsvarende 1,6 prosent av samlet sysselsetting i Norge. Oslo og Akershus står for over halvparten av sysselsettingsveksten siden 2016, og andelen sysselsatte er høyest innen musikk, visuell kunst og scenekunst. Samlet viser dette et felt med en relativt liten, men stabil arbeidskraftbase, sterkt konsentrert i og rundt Oslo.

Utvikling: Sysselsettingen har økt med 32 prosent siden 2016 og hatt en årlig vekst på 3,5 prosent – høyere enn i arbeidslivet generelt. Veksten har vært mest markant innen dataspill, visuell kunst og musikk. Den har vært relativt lav i enkelte fylker som Buskerud og Telemark.

Kunstnere: Antallet kunstnere i Norge anslås til mellom 32 000 og 36 000 i 2024, opp fra rundt 24 000 i 2013. Veksten har særlig funnet sted blant musikere og komponister. Samtidig arbeider mange kunstnere deltid, og det er tegn til at kunstnerisk arbeidstid går ned.

Utvikling: Antallet kunstnere øker, men mange arbeider deltid, og flere har sannsynligvis hovedinntekten utenfor eget kunstneriske arbeid. Dette kan gi en vekst i populasjonen uten tilsvarende økning i samlet kapasitet.

Kunnskapshull: Det er behov for en ny undersøkelse av kunstnerpopulasjonen for oppdatert innsikt i antallet kunstnere, deres arbeidstid og inntekter.

Offentlige midler: De samlede offentlige utgiftene til kultur var 23,7 milliarder kroner i 2024. Økningen over tid har trolig styrket det økonomiske grunnlaget for kultursektoren.

Utvikling: Både statlige, fylkeskommunale og kommunale kulturutgifter har økt siden 2016, og alle disse har hatt høyere vekst enn konsumprisindeksen. Den sterkeste veksten har vært i kommunale utgifter, som i 2024 lå 70 prosent over nivået i 2016.

Kunnskapshull: Vi kjenner per i dag ikke til hvor store andeler av de offentlige midlene som går til aktivitet fremfor bygg og infrastruktur.

9.1.2 Produksjon

Arrangementer og arenaer innen litteratur: I 2024 ble det registrert 73 250 arrangementer ved folkebibliotekene, det høyeste nivået siden 2016. Litteraturhusene rapporterte om lag 1 500 arrangementer, mens antallet bokhandler har falt til 462. Bibliotekene ser ut til å få en stadig viktigere rolle som kulturarena.

Utvikling: Biblioteksarrangementene har økt med 55 prosent siden 2016, mens aktiviteten ved litteraturhusene har falt med 24 prosent siden 2019. Antallet bibliotek er redusert med 7 prosent, men tilbudet har blitt mer tilgjengelig gjennom meråpne tilbud i 199 kommuner, mot 89 i 2016.

Kunnskapshull: Statistikken er generelt god, men kan i fremtidige rapporter fylles ut med data om innholdet i biblioteksarrangementene og tall for litteraturfestivaler og arrangementer i bokhandler.

Arrangementer og arenaer innen musikk: I 2024 ble det registrert om lag 18 000 konserter i Norsk kulturindeks, som også omfatter private aktører, og rundt 5 000 arrangementer ved virksomheter og større festivaler med statlig tilskudd.

Utvikling: Etter et kraftig fall i 2020–2021 har aktiviteten tatt seg opp igjen. Antallet konserter i Norsk kulturindeks var 22 prosent høyere i 2024 enn i 2019, mens nivået i den statlig støttede delen av feltet er om lag uendret. Veksten ser altså ut til å være størst i det private eller mer kommersielle segmentet.

Kunnskapshull: Statistikken over konsertaktivitet er god, men det finnes ingen samlet oversikt over musikkarenaer.

Arrangementer og arenaer innen scenekunst: I 2024 ble det registrert om lag 14 200 arrangementer ved scenekunstvirksomheter med statlig tilskudd. Aktiviteten ligger på nivå med de to foregående årene, men 10 prosent lavere enn i 2019. Samtidig viser Norsk kulturindeks rundt 7 000 arrangementer i 2024.

Utvikling: Aktiviteten falt markant under pandemien, men tok seg gradvis opp igjen. Antallet forestillinger har ennå ikke nådd toppnivået fra 2019. Innen dans har det vært en økning fra om lag 1 300 forestillinger i 2016 til 2 100 i 2024, en vekst på 66 prosent.

Kunnskapshull: Selv om vi også her har tilfredsstillende tall på aktivitet, mangler en samlet oversikt over arenaer.

Arrangementer og arenaer innen visuell kunst: I 2024 ble det registrert om lag 2 100 arrangementer og utstillinger ved kunstmuseene, hvorav 13 prosent var utstillinger. Kunsthaller og andre virksomheter med statlig finansiering rapporterte et tilsvarende antall arrangementer, med 9 prosent utstillinger.

Utvikling: Antallet utstillinger har gått noe ned, mens både kunstmuseer og andre virksomheter har hatt en sterk økning i andre typer arrangementer. Dette tyder på økende samlet aktivitet, men med en forskyvning fra utstillinger til andre formidlingsformer.

Kunnskapshull: Dagens statistikk gir et rimelig bilde av aktivitetsnivået, men det mangler en samlet oversikt over arenaer for visuell kunst. Når arrangementer blir viktigere i arenaenes formidling, kan det bli aktuelt å samle mer kunnskap om arrangementenes type og innhold.

Arrangementer og arenaer innen film: I 2024 var det om lag 402 000 kinoforestillinger i Norge, omtrent samme antall som året før, men fortsatt under toppåret 2019. Totalt var 672 kinosaler i drift på landsbasis, mot 689 året før.

Utvikling: Etter et kraftig fall i kinovisninger i 2020 og 2021 tok aktiviteten seg raskt opp igjen. Sammenlignet med 2016 hadde antallet kinoforestillinger i 2024 økt med 8 prosent, men er fortsatt lavere enn i 2019. Antallet kinosaler har vært noenlunde stabilt.

Kunnskapshull: Det mangler samlet statistikk over filmvisninger ved festivaler, cinematek og filmklubber. Fordi disse representerer et langt mindre volum enn kinoene, anser vi ikke dette som et stort kunnskapshull.

Arrangementer og arenaer innen kulturarv: I 2023 var det registrert rundt 2 200 utstillinger ved museene. Samtidig har antallet andre arrangementer økt til 11 000. Det var registrert 588 arenaer.

Utvikling: Antall utstillinger har ligget stabilt rundt 2 200 gjennom perioden. Det er imidlertid en vekst på 33 prosent i antall arrangementer. Antall åpningsdager har økt med 9 prosent sammenlignet med 2016.

Utgivelser innen litteratur: I 2024 ble det utgitt nærmere 8 000 boktitler på norsk. Om lag 70 prosent var originalt norske utgivelser, mens resten var oversettelser. Bestanden av bøker i norske folkebibliotek var samme år på 13,7 millioner eksemplarer, tilsvarende 18 titler per 1 000 voksne og 60 per 1 000 barn.

Utvikling: Antallet bokutgivelser økte mellom 2018 og 2022, men falt i 2023 og 2024. Sammenlignet med 2016 er det 8 prosent færre utgivelser, hovedsakelig som følge av færre oversettelser. Bokbestanden i folkebibliotekene har falt med 14 prosent siden 2016.

Utgivelser innen musikk: Det mangler statistikk over utgitt musikk i Norge, men inntekts-tallene kan gi noen indikasjoner. De viser at salg av fysiske formater utgjør om lag 7 prosent av salget, mens strømmetjenester dominerer distribusjonen. Den samlede omsetningen for innspilt musikk var 1,3 milliarder kroner i 2023.

Utvikling: Økningen i antall verk registrert hos TONO (41 prosent fra 2016 til 2024) og veksten i inntekter for innspilt musikk (17 prosent fra 2016 til 2023) tyder på at mer musikk utgis. Men konkrete tall for utgivelser mangler.

Kunnskapshull: Det mangler statistikk over musikkutgivelser i Norge. Dette er et stort kunnskapshull, som gjør at verken myndighetene eller bransjen kan følge utviklingen.

Utgivelser innen visuell kunst: Antall utgivelser er mindre relevant for feltet, som hovedsakelig formidles gjennom utstillinger. I 2022 var salgsinntektene fra visuell kunst 2,5 milliarder kroner, og det ble lagt ut over 200 000 kunstannonser på Finn.no.

Utvikling: Omsetningen i kunstmarkedet har økt med 47 prosent siden 2016, men veksten påvirkes av enkeltstående salg.

Kunnskapshull: Det finnes ingen samlet statistikk over produserte verk, og inntektstallene sier lite om faktisk produksjon og tilgjengelighet. Tilgjengelighet av visuell kunst bør heller vurderes gjennom data om arrangementer.

Utgivelser innen film: I 2024 ble det produsert og distribuert om lag 40 norske kinofilmer, men vi mangler tall over filmer tilgjengelig gjennom strømming.

Utvikling: Produksjonen av norske filmer har vært relativt stabil siden 2016, med en liten økning i antallet kinofilmer. Samtidig har strømmetjenestene fått økt betydning som utgivelseskanal, men det finnes ikke systematisk statistikk over hvor mange filmer som faktisk er tilgjengelige der.

Kunnskapshull: Det mangler en samlet oversikt over filmtilbudet på strømmetjenester i Norge, noe som gjør det vanskelig å vurdere den reelle tilgjengeligheten.

Utgivelser innen kulturarv: I 2024 utga museene 1 500 publikasjoner, inkludert årbøker, utstillingskataloger og forskningsartikler.

Utvikling: Antallet publikasjoner har økt med 32 prosent siden 2016, men var 6 prosent lavere enn i 2023.

9.1.3 Frivillighet

Antall frivillige foreninger: Det var registrert om lag 2 300 kor i 2023, 1 600 korps, 125 amatørteaterlag og 130 kunstforeninger i 2024. Disse utgjør et omfattende frivillig nettverk som både skaper aktivitet og fungerer som arenaer for deltakelse.

Utvikling: Antallet kor og korps har vært svært stabilt siden 2016, mens antallet kunstforeninger har falt med om lag 14 prosent og medlemstallet med 26 prosent i samme periode. Amatørteaterlagene har hatt vekst. I museene har antall frivillige økt med 74 prosent siden 2017, mens antallet frivillige årsverk har holdt seg stabilt.

9.1.4 Kulturbruk

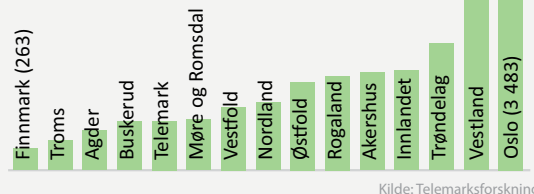
Andel som benytter kulturtilbud: Ifølge *Norsk kulturbarometer 2023* er kino det mest brukte tilbudet, benyttet av 65 prosent av befolkningen de siste 12 månedene, fulgt av konserter (58 prosent), museer (45 prosent) og folkebibliotek (44 prosent). 38 prosent har vært på teater eller musikal, mens festivaler (29 prosent), kunstutstillinger (25 prosent), ballett eller dans (13 prosent) og opera (7 prosent) har lavere deltakelse.

Utvikling: Sammenlignet med 2016 har andelen som bruker kulturtilbud gått ned for alle tilbudstyper unntatt museer, som er det eneste området med økning. Nedgangen er spesielt tydelig for kunstutstillinger (ned 11 prosentpoeng) og teater/musikal (ned 12 prosentpoeng). Økningen i museumsbesøk kan henge sammen med nyåpningen av Nasjonalmuseet og MUNCH, som også kan ha trukket publikum fra andre kunstutstillinger.

Kunnskapshull: Det er ingen vesentlige mangler i kunnskapsgrunnlaget. Det er likevel behov for bedre forståelse av spriket mellom kulturbrukstallene på enkelte felt, som scenekunst, og tallene som fremkommer i andre kilder.

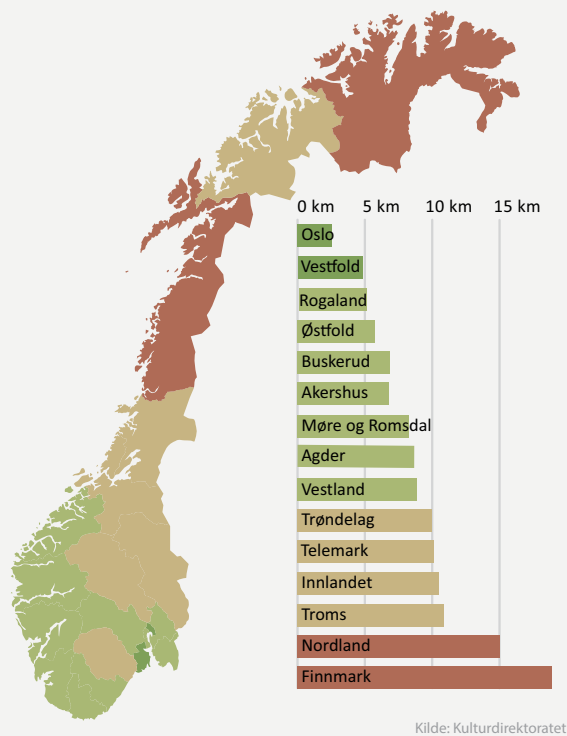
Fysisk tilgjengelighet

Konsserter per fylke

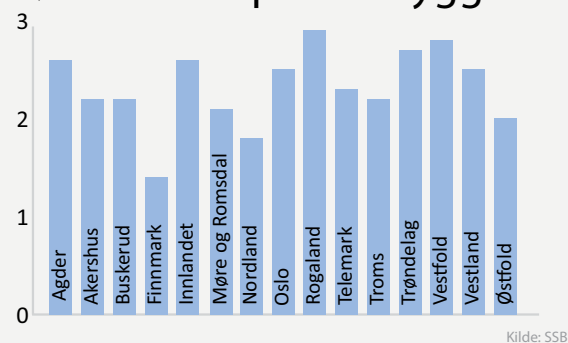

Avstand til museum

befolkningens avstand til et større museum

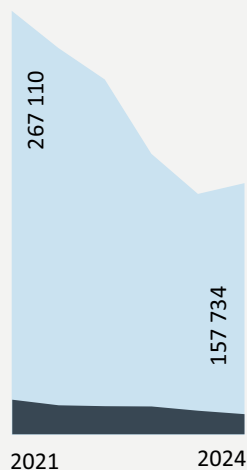
Bøker utlånt per innbygger

Medieoppslag

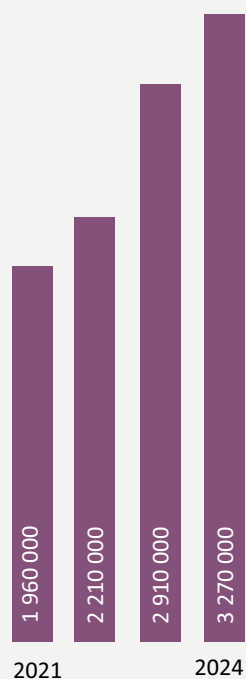
dags- og ukemedier

- Kunst- og kulturstoff
- Anmeldelser

Følgere

av museer i sosiale medier

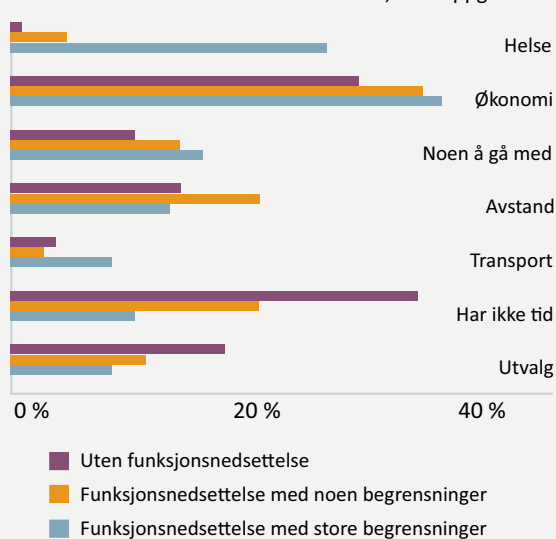

Viktig kunnskapshull

Nasjonal og løpende registrering av **universell utforming** av arenaer i kunst- og kultursektoren mangler

Helse og barrierer

andel av dem som vil bruke teater oftere, som oppgir årsak

9.2 Hvor fysisk tilgjengelig er kunst- og kulturtilbudet?

Tilgangen til kunst- og kulturtilbud varierer betydelig mellom ulike deler av landet. Tilbudene er langt mer tilgjengelige i storbyfylkene enn i de spredtbygde områdene, og forskjellene mellom sentrum og periferi fremstår som stabile eller økende. Befolkningen i Nord-Norge og Innlandet oppgir oftest avstand som barriere, og kulturbruken følger samme mønster – med høyest deltagelse i Oslo, Viken og Trøndelag, og lavest deltagelse i de nordligste og mest spredtbygde fylkene.

Personer med funksjonsnedsettelse bruker kulturtilbud sjeldnere enn befolkningen ellers og møter særlig økonomiske og helsemessige barrierer. Samtidig mangler vi systematisk kunnskap om hvor stor andel av arenaene som er universelt utformet, og om hvordan kulturpolitiske virkemidler stiller krav til universell utforming.

Også informasjonslandskapet er i endring. Antallet kunst- og kulturoppslag og anmeldelser i redaktørstyrte medier har falt kraftig de siste årene, mens institusjonenes egen kommunikasjon og sosiale medier spiller en viktigere rolle. Helhetsbildet er at tilgangen til arenaer og informasjon er ujevnt fordelt – geografisk, sosialt og digitalt – og at utviklingen på særlig området universell utforming vanskelig kan følges uten et sterkere kunnskapsgrunnlag.

9.2.1 Geografisk tilgjengelighet

Opplevde geografiske barrierer: Avstand er en viktig barriere for dem som ønsker å oppsøke museer, teatre og konserter oftere. 19 prosent av dem som ønsker å besøke museer oftere, oppgir avstand som grunn til ikke å gjøre det, med særlig høye tall i Nord-Norge (43 prosent).

Utvikling: Det er behov for flere målinger for å kunne vurdere utviklingen av opplevde barrierer.

Kunnskapshull: Vi mangler longitudinelle data, men forventer at dette vil bli sikret i fremtidige gjennomføringer av Norsk kulturbarometer.

Opplevd avstand til kunst- og kulturtilbud: Teater, konserter, kunstutstillinger og museer er tilbudene med størst opplevd avstand. Det er tydelige geografiske forskjeller: Innlandet skiller seg ut med størst opplevd avstand til museer, der 31 prosent svarer at avstanden er under 5 kilometer.

Utvikling: Trenden viser at den opplevde avstanden til kulturtilbudet øker for alle tilbud, med unntak av kino og folkebibliotek.

Avstand til kunst- og kulturtilbud: 55 prosent av befolkningen bor under 5 kilometer fra et større museum. Det er imidlertid store forskjeller mellom landsdelene, med de lengste gjennomsnittlige avstandene til museum for befolkningen i Finnmark og Nordland (15–19 kilometer) og de korteste for befolkningen i Oslo og Vestfold (3–5 kilometer).

Utvikling: Endringer i avstandene vil først bli beskrevet når tallene oppdateres i fremtidige rapporter.

Kunnskapshull: Vi mangler tilsvarende beregninger for bibliotek, skolebibliotek, musikksener, teatre, utstillingslokaler og kinoer. Se omtale av kunnskapshull under «arenaer etter landsdel».

Kulturbruk etter landsdel: Det er betydelige forskjeller i kulturbruk mellom landsdelene. Oslo, Viken og Trøndelag utmerker seg med gjennomgående høyest kulturbruk, mens Innlandet og Nord-Norge har markant lavere nivåer enn resten av landet. Rogaland har flest utlån av biblioteksbøker per innbygger (2,9), mens Finnmark har lavest (1,4).

Utvikling: Forskjellene ser ut til å vedvare over tid. Det er en tendens til at bruk av bibliotek, teater, kunstutstillinger og konserter faller mer i Nord-Norge enn i andre deler av landet.

Arenaer etter landsdel: Tilgangen til biblioteker og kinoer varierer tydelig mellom landsdeler. Tett befolkede fylker som Oslo, Akershus, Vestfold og Østfold har høy tilgang til biblioteker og kinoer, mens tettheten er klart lavere i mer spredtbygde fylker som Finnmark, Innlandet, Nordland og Trøndelag.

Utvikling: Vi tar sikte på å følge utviklingen i kommende rapporter med oppdaterte tall.

Kunnskapshull: Denne indikatoren og ovennevnte indikator «avstand til kunst- og kulturtilbudet» måler noe av det samme. De dekker museer, dans, biblioteker og kinoer. De viktigste kunnskapshullene som gjenstår er tilsvarende oversikter over musikkscener, teatre og arenaer for visuell kunst.

Arrangementer etter landsdel: Ser vi alle målepunktene under ett, er det en generell tendens til mange arrangementer per innbygger i Oslo, Troms og Trøndelag – og relativt få i Akershus, Østfold, Agder og Innlandet.

Utvikling: Skjevfordelingen mellom sentrum og periferi ser ut til å bli sterkere over tid. For eksempel øker Oslo og andre storbyfylkers andel av biblioteksarrangementene raskere enn deres andel av befolkningen. Noen av de samme trekkene ser vi i utviklingen innen kinoforestillinger. For øvrige arrangementer tar vi sikte på å følge utviklingen i kommende rapporter med oppdaterte tall.

Kunnskapshull: Mangelen på data for det privat og kommunalt finansierte kulturlivet gjør det vanskelig å generalisere basert på dette materialet.

9.2.2 Tilgang for alle

Opplevde barrierer for personer med funksjonsnedsettelse: Personer med funksjonsnedsettelser oppgir oftere helse og økonomi som årsaker til at de ikke besøker kulturtilbudet oftere. Andre barrierer, som «har ikke tid» og «mangel på interesse», oppgis sjeldnere enn av andre.

Utvikling: Det er behov for flere målinger for å kunne vurdere utviklingen av opplevde barrierer.

Kunnskapshull: For denne indikatoren isolert sett er det ikke vesentlige mangler i datagrunnlaget, men undersøkelser med større utvalg ville ha gitt sikrere observasjoner.

Kulturbruk blant personer med funksjonsnedsettelse: Personer med funksjonsnedsettelser har jevnt over lavere kulturbruk enn andre, særlig når det gjelder kino, museum og konsert.

Utvikling: Flere målinger er nødvendige for å kunne vurdere utviklingen.

Kunnskapshull: For denne indikatoren isolert sett er det ikke vesentlige mangler i datagrunnlaget. Undersøkelser av hva som fremmer og hemmer funksjonsnedsattes kulturbruk, kan være aktuelle..

Arenaer med universell utforming: Det mangler tallgrunnlag for å beskrive tilstanden og utviklingen på dette området.

Utvikling: Data for å beskrive utviklingen mangler.

Kunnskapshull: Det finnes ingen systematisk og pålitelig registrering av universell utforming av kunst- og kulturarenaer, noe vi anser som en stor mangel.

Arenaer med ytterlige tiltak for tilgjengelighet: Tallgrunnlag for å beskrive tilstanden mangler på dette området.

Utvikling: Data for å beskrive utviklingen mangler.

Kunnskapshull: Det finnes ingen systematisk og pålitelig registrering av tiltak for tilgjengeliggjøring ved kunst- og kulturvirksomheter. Behovet for mer kunnskap kan antagelig imøtekommes gjennom tiltaket nevnt over.

Tilskuddsordninger med krav om universell utforming: En enkel, innledende kartlegging tyder på at få kulturpolitiske virkemidler stiller krav om universell utforming. Det er stor usikkerhet knyttet til dette funnet ettersom kartleggingen har vært svært enkel og tentativ.

Kunnskapshull: Det er behov for å kartlegge hvilke kulturpolitiske virkemidler som stiller krav om universell utforming. Dette kan inngå i en bredere kartlegging av virkemidlene, som omtales i forbindelse med flere kunnskapshull.

9.2.3 Informasjonstilgjengelighet

Dekning i mediene: Den redaksjonelle dekingen av kunst og kultur er lavere enn tidligere, og kritikken – en viktig kilde til uavhengige og kvalifiserte vurderinger – er nesten halvert siden 2019.

Utvikling: Trenden peker mot en vedvarende nedgang i befolkningens tilgang til redaksjonelt bearbeidet informasjon og kritikk, til tross for en svak oppgang det siste året.

Kunnskapshull: Det mangler data om hvordan informasjon om kunst og kultur spres, deles og brukes i sosiale medier og på andre digitale plattformer.

Rekkevidde og informasjonskanaler: Museene har økt sin digitale rekkevidde, mens bibliotekenes bruk av sosiale medier ser ut til å være redusert de siste årene.

Utvikling: Digital eksponering har blitt viktigere, særlig for museene, med en tydelig vekst fra 2023 til 2024. Bibliotekene ser ut til å redusere bruken av sosiale medier.

Kunnskapshull: Vi har ingen tilsvarende data for musikk, scenekunst og visuell kunst. For bibliotekene mangler vi dessuten tall på faktisk trafikk og antall følgere, slik at rekkevidden bare kan anslås indirekte. Det kan være behov for mer systematisk datainnsamling i sektoren som helhet.

Informasjon som når publikum: Kunnskapen om publikums opplevelse av informasjonstilgjengelighet er svært begrenset, og dagens materiale gir ikke grunnlag for å trekke generelle konklusjoner.

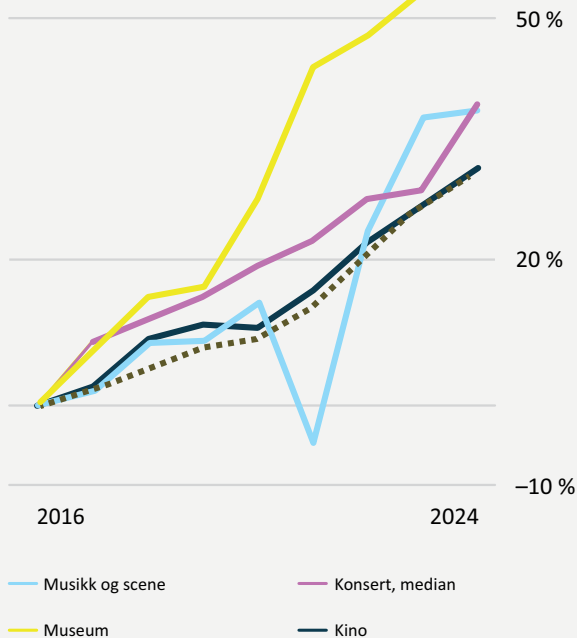
Utvikling: Det finnes ikke tidsserier som kan si noe om utviklingen.

Kunnskapshull: Mangelen på systematisk og regelmessig datainnsamling på dette området utgjør et kunnskapshull. Dette må vurderes opp mot kostnader og belastning for institusjoner og respondenter.

Økonomisk og sosial tilgjengelighet

Utvikling av bilettpriser

prosentvis endring

Kilde: SSB

Konsert

363 kr

Kilde: Telemarkforskning

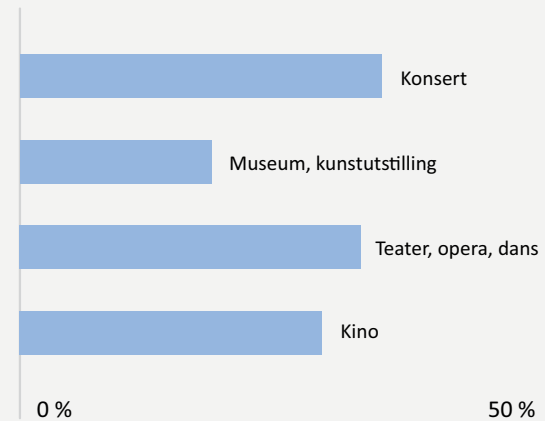
Museum

112 kr

Kilde: Kulturdirektoratet

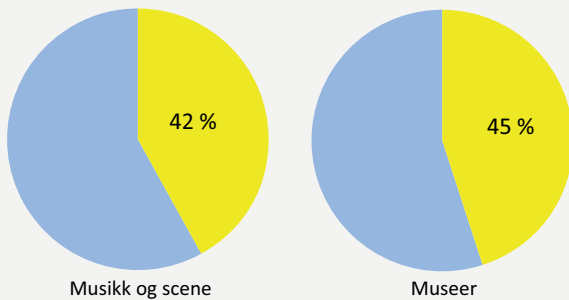
Økonomi oppgitt som barriere

blant dem som ønsker å bruke tilbud oftere, andel

Kilde: SSB

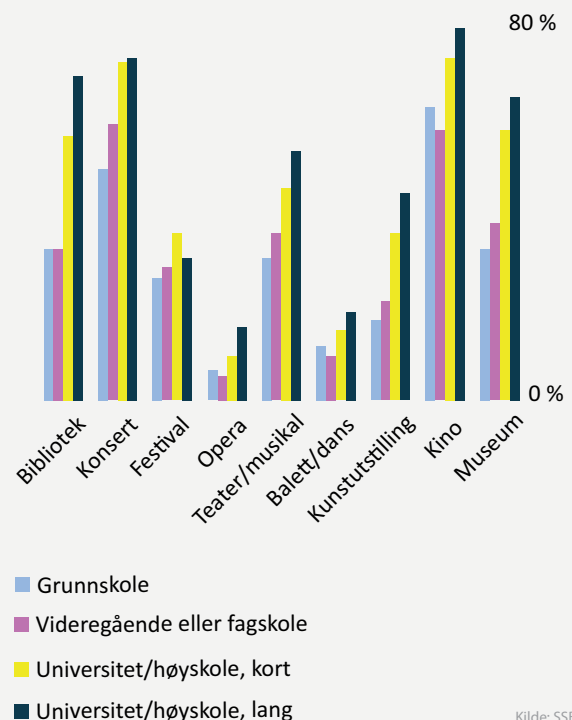
Gratis publikum

Kilde: Kulturdirektoratet

Utdanning og kulturbruk

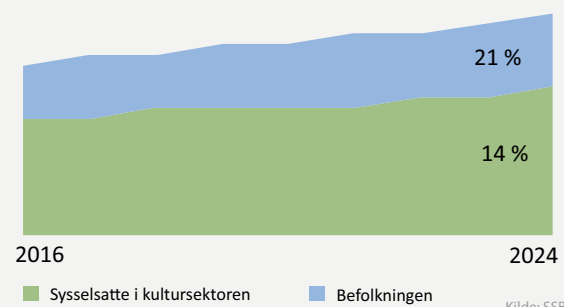
andel av befolkningen som har benyttet fysiske kulturtilbud siste 12 måneder

Kilde: SSB

Andel med innvandrerbakgrunn

blant sysselsatte i kultursektoren og i befolkningen

Kilde: SSB

9.3 Hvor økonomisk og sosialt inkluderende er tilbudet?

Økonomi fremstår som en viktig barriere for deltakelse i kunst- og kulturtilbud, særlig for konserter, scenekunst og kino. Prisene for flere tilbud har økt mer enn lønns- og prisveksten i samfunnet, noe som innebærer at kulturbruk for mange blir relativt sett dyrere. Samtidig finnes viktige lavterskel- og gratistilbud, som museer og bibliotek, som antagelig bidrar til å dempe forskjellene.

Kulturbruk følger tydelige sosiale mønstre. Personer med høy utdanning og inntekt deltar oftere enn dem med lavere utdanning og inntekt, og ulikhetene ser ut til å øke over tid for flere kulturtilbud. Personer med innvandrerbakgrunn deltar samlet sett omtrent på nivå med befolkningen, men med forskjeller mellom kunst- og kulturområdene. Kultursektoren ser imidlertid ut til å rekruttere fra et smalt sosialt og kulturelt segment sammenlignet med befolkningen som helhet, med lavere andel personer med innvandrerbakgrunn og høyt utdanningsnivå blant de sysselsatte.

Det finnes tiltak som bidrar til å senke økonomiske og sosiale barrierer, men vi mangler en samlet oversikt over virkemidler og tiltak som fremmer inkludering og deltakelse. Helhetsbildet er at kultursektoren fremstår som sosialt skjev, deltakelse er for mange blitt mer kostnadskreven – og ulikhetene i hvem som deltar, kan se ut til å øke over tid.

9.3.1 Kostnader ved deltakelse

Opplevde økonomiske barrierer: Økonomi er en viktig barriere for kulturbruk, særlig når det gjelder konserter, teater og kino. Unge i alderen 16–24 år, aleneforsørgere og personer med lav utdanning oppgir denne barrieren oftere enn andre.

Utvikling: Vi mangler longitudinelle data, men forventer at dette vil sikres gjennom fremtidige gjennomføringer av Norsk kulturbarometer.

Kunnskapshull: Det er ingen vesentlige mangler i datagrunnlaget for indikatoren isolert sett, men som vi kommer tilbake til, er det behov for økt innsikt i økonomiske og sosiale barrierer.

Billettpriser: I gjennomsnitt var billettprisen 324 kroner ved statlig finansierte musikk- og scenekunstvirksomheter, medianprisen for konsertbilletter var 363 kroner, mens snittprisen var 112 kroner for museum og 136 kroner for kino i 2024.

Utvikling: Billettprisene for musikk, scenekunst og museum har økt mer enn lønns- og prisveksten i samfunnet. I perioden 2016–2024 vokste medianprisen på konsertbilletter med nærmere 38 prosent og snittprisen på museumsbillettene økte mer enn 53 prosent. I samme periode gikk konsumprisindeksen opp med 29 prosent. Kinoprisene økte på nivå med den generelle prisveksten. Vi minner om at vi her vurderer priser kun i lys av økonomisk tilgjengelighet. Ut fra andre hensyn kan det være ønskelig at billettinntektene i sektoren øker.

Konsumprisindeksen for kultur og fritid: Konsumprisindeksen for kultur og fritid har økt med 37,2 prosent fra 2016 til 2024, klart mer enn totalindeksen.

Utvikling: Etter å ha fulgt den generelle prisutviklingen i første del av perioden, har prisveksten for kultur og fritid vært tydelig høyere enn totalindeksen, med en markant økning i 2024.

Kunnskapshull: Indeksen har sin verdi som indikator ved å dekke et bredt sett av varer og tjenester og slik gi et overordnet blikk på prisutviklingen; til dette er indikatoren formålstjenlig.

Andel gratistilbud: Bibliotek, museer og Den kulturelle skolesekken står for vesentlige gratistilbud. Ved museene har andelen gratisbilletter, etter en topp under pandemien, falt til 43 prosent, den laveste i perioden.

Utvikling: Bibliotekarrangementene har økt i antall, særlig i Oslo og Akershus, mens museenes gratisandel har falt i perioden 2016–2023.

Kunnskapshull: Vi mangler data om gratistilbud i bredden av kulturtilbud, inkludert i det private og kommunale feltet, og vi har dermed ikke et helhetlig bilde av omfang og utvikling av kunst- og kulturopplevelser med lav økonomisk terskel.

9.3.2 Relevans og representativitet

Kulturbruk etter sosial bakgrunn: Kulturbruk følger tydelige sosiale skillelinjer. Personer med høyere utdanning og inntekt bruker kulturtilbud oftere enn dem med lavere utdanning og inntekt. Personer med innvandrerbakgrunn deltar omtrent like mye i kulturlivet som befolkningen som helhet, med unntak av teater og konserter, som denne gruppen bruker mindre. Folkebibliotek fremstår som et viktig tilbud for personer med innvandrerbakgrunn, og spesielt innvandrere med bakgrunn fra landgruppen «Afrika, Asia, etc.».

Utvikling: Forskjellene i kulturbruken til gruppene med lav og høy inntekt, men også gruppene med lav og høy utdanning, ser ut til å øke over tid. Det gjelder flere kulturtilbud, men ikke alle.

Kunnskapshull: I denne rapporten har vi kun gjort enkle og tentative sammenligninger mellom de sosiale gruppenes kulturbruk. Men indikasjonene på at forskjellene mellom ulike grupper øker – og de kulturpolitiske implikasjonene dette har – taler for at man gjør nærmere undersøkelser av utviklingen.

Syssetsetting etter sosial bakgrunn: Kultursektoren har et høyt utdanningsnivå: 63 prosent av de sysselsatte har universitets- eller høyskoleutdanning, mens tilsvarende andel i befolkningen er 37 prosent. Andelen med innvandrerbakgrunn er lavere blant de sysselsatte i kultursektoren enn i befolkningen (14 mot 21 prosent). Forskjellen er særlig stor for personer med bakgrunn fra områder som Afrika, Asia og Sør- og Mellom-Amerika (4 mot 10 prosent). Aldersfordelingen er generelt stabil, men gruppen 67–74 år har økt. Kvinneandelen er 52 prosent og har vært stabil over tid.

Utvikling: Andelen sysselsatte med høyere utdanning har økt siden 2016, mens andelen med videregående utdanning har gått ned. Andelen sysselsatte med innvandrerbakgrunn har steget noe, men ikke i takt med økningen i befolkningen for øvrig, slik at representativiteten har blitt svakere. Alders- og kjønnsfordelingen er i hovedsak uendret.

Kunnskapshull: Vi anser datagrunnlaget for denne indikatoren som tilfredsstillende. Det vil imidlertid være av kulturpolitisk interesse å bedre forstå årsakene til at det ikke er en høyere andel personer med innvandrerbakgrunn blant de sysselsatte – og hvordan ulike barrierer gjør seg gjeldende i rekrutteringen til sektoren. Antagelig bør dette undersøkes nærmere med kvalitative metoder (se under).

Mangel på relevans som barriere: Mangel på interessant utvalg oppgis som barriere for å bruke kulturtilbudet relativt ofte av unge (16–24 år), der rundt 30 prosent eller mer nevner dette for flere tilbud. Det ser også ut til at utvalg er en viktig barriere blant personer med lavere utdanning.

Utvikling: Vi mangler longitudinelle data, men regner med at dette vil sikres i fremtidige gjennomføringer av Norsk kulturbarometer.

Kunnskapshull: Datagrunnlaget er begrenset siden spørsmålet stilles til et delutvalg og bare bygger på ett svaralternativ i Norsk kulturbarometer. Mer omfattende og systematiske undersøkelser trengs for bedre å forstå forholdet mellom utvalg og kulturbruk.

Kvalitative indikasjoner på relevans: Vi mangler løpende kvalitative data om publikums og kunstners erfaringer med tilgjengelighet, relevans og inkludering. Dagens kunnskap er basert på enkeltstudier.

Utvikling: Det finnes foreløpig ingen tidsserier eller jevnlig oppdaterte undersøkelser egnet til vårt formål.

Kunnskapshull: Det er et behov for systematiske kvalitative indikatorer, som kan supplere de kvantitative. Kulturrådets forskningsprogram Kulturbruk, publikum og deltaking kan bidra til et styrket kunnskapsgrunnlag.

9.3.3 Tiltak for inkludering

Inkludering i tilskuddsordningene: Inkludering er i liten grad etablert som eksplisitt krav i tilskuddsordningene, men kan inngå som vurderingskriterium eller omtales mer indirekte i omtalen av ordningene.

Utvikling: Uten at tilskuddsordninger og eventuelt andre virkemidler kartlegges mer systematisk, er det ikke mulig å følge utviklingen over tid.

Kunnskapshull: Både for denne og andre indikatorer er det behov for mer systematisert oversikt over tilskuddsordningene, deres virkninger og relasjon til ulike kulturpolitiske målsettinger. En systematisk og jevnlig oppdatert oversikt over de kulturpolitiske virkemidlene kunne ha gitt oss svar på flere spørsmål vi stiller i denne rapporten.

Deltakelse i målrettede tiltak: Det finnes ingen systematisk oversikt over deltagelse i tiltak rettet mot grupper med lav kulturbruk.

Utvikling: Utviklingen kan ikke vurderes uten grunnlagsdata.

Kunnskapshull: Det er behov for en systematisk og oppdatert oversikt over slike tiltak og deres virkninger, men det er antagelig best å gjøre dette som ledd i en større og samlet kartlegging av virkemidler.

Tiltak for økonomisk tilgjengelighet: Det finnes flere ordninger som tar sikte på å redusere kostnader ved kulturbruk, blant annet rabatter, ledsagerordninger og ulike kultur- og fritidskort for barn og unge. Slike tiltak bidrar til å senke tersklene for deltagelse.

Utvikling: Det mangler en samlet kartlegging av slike tiltak. Det vil være å foretrekke at fremtidige undersøkelser av slike ordninger utformes slik at de gir løpende oppdaterte oversikter.

Kunnskapshull: Det mangler en helhetlig kartlegging og oppsummering av erfaringene med eksisterende ordninger. En samlet oversikt er nødvendig for å etablere en god indikator for økonomisk tilgjengelighet.

Digital tilgjengelighet

Har nett hjemme

98 %

Kilde: SSB

Tid på nett daglig

275 min

Kilde: SSB

Bruk av digitale tilbud

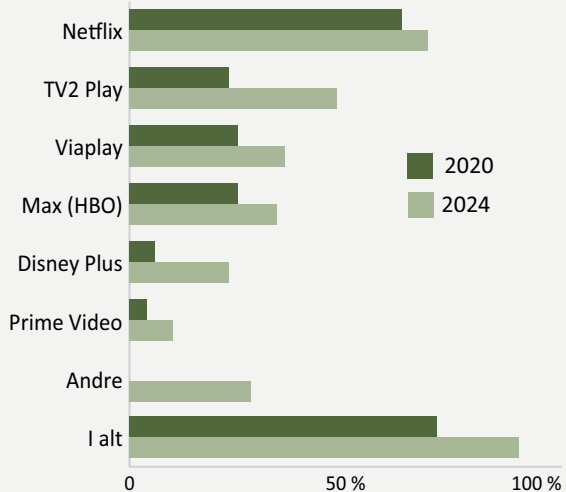
30 %

0 %

Kilde: SSB

Tilgang til strømmetjenester

Kilde: SSB

E-bøker

tilgjengelig for salg

31 000

Kilde: Bokbasen

Lydbøker

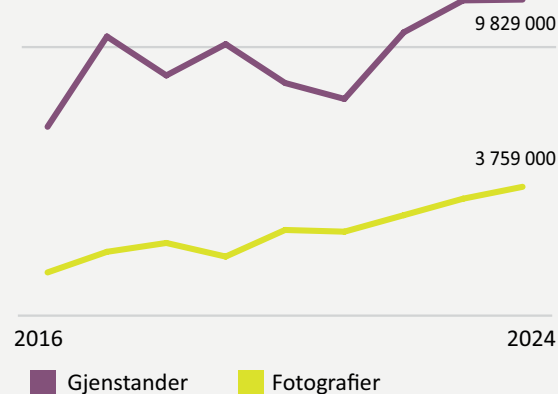
tilgjengelig for salg

22 000

Kilde: Bokbasen

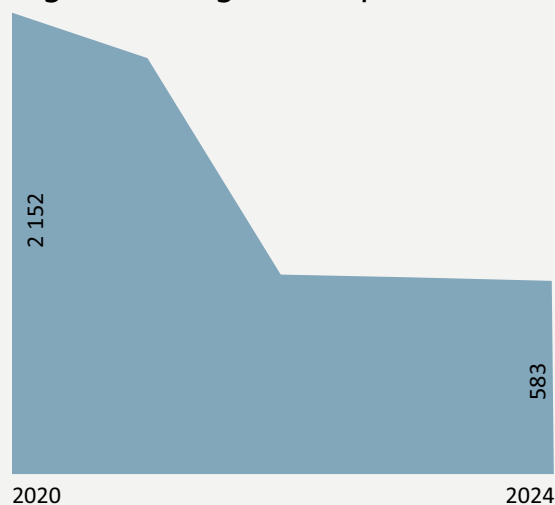
Gjenstander og foto på nettet

museenes gjenstander og fotografier gjort digitalt tilgjengelig

Kilde: Kulturdirektoratet

Digitale arrangemente på bibliotek

Kilde: Nasjonalbiblioteket

Viktig kunnskapshull

Det mangler samlet og oppdatert statistikk over antall og typer digitale musikkutgivelser

Kilde: Kulturdirektoratet

9.4 I hvilken grad er tilbudet digitalt tilgjengelig?

Digitale formater og distribusjonskanaler har endret hvordan befolkningen får tilgang til kunst og kultur. Nesten hele befolkningen har tilgang til internett, smarttelefon og strømmetjenester, og de tekniske forutsetningene for digital kulturbruk er dermed i stor grad oppfylt.

Samtidig varierer digitaliseringen betydelig mellom kunstområdene. Litteratur, musikk og museum har kommet lengst i å gjøre innhold bredt tilgjengelig digitalt, mens scenekunst og visuell kunst i hovedsak fortsatt formidles fysisk. Under pandemien skjøt digital formidling fart, men aktiviteten har siden avtatt – selv om digitalisering av samlinger og arkivmateriale fortsetter å øke.

Samlet sett fremstår den digitale tilgjengeligheten som høy, men ujevnt fordelt. Samtidig vet vi lite om omfanget av norsk kunst- og kulturinnhold i de store strømmetjenestene og hvordan publikum orienterer seg og eksponeres for kultur i digitale kanaler. Dette er viktige kunnskapshull for å kunne forstå det digitale aspektet ved tilgjengeligheten.

9.4.1 Befolkningens digitale tilgang

Tilgang til internett: I 2024 hadde 98 prosent av befolkningen tilgang til internett hjemme, ifølge Norsk mediebarometer. Tilgangen er nær universell, men noe lavere blant eldre over 80 år (89 %) og husholdninger med inntekt under 450 000 kroner (94 %). Det betyr at internett-dekningen i praksis ikke utgjør en barriere for den store majoriteten av befolkningen.

Utvikling: Andelen med internett i hjemmet har ligget stabilt mellom 97 og 98 prosent siden 2016.

Tilgang til smarttelefon: 97 prosent av befolkningen hadde tilgang til egen mobiltelefon, inkludert smarttelefon, i 2024, og like mange oppgir at de bruker den en gjennomsnittsdag. I 2022 hadde 93 prosent av befolkningen tilgang til smarttelefon.

Utvikling: Andelen med smarttelefon har økt jevnt de siste årene. I 2016 hadde 89 prosent tilgang til smarttelefon.

Tilgang til strømmetjenester: 90 prosent av befolkningen hadde i 2024 tilgang til abonnement på videostrømmetjenester. Netflix og TV 2 Play var de mest utbredte tjenestene. 67 prosent brukte Spotify og 61 prosent YouTube til musikk i 2024, ifølge en undersøkelse fra TONO.

Utvikling: Tilgangen til videostrømmetjenester har økt, fra 61 prosent i 2016 til 90 prosent i 2024. Tjenestene er blitt en dominerende kanal for digital kulturbruk, særlig blant yngre aldersgrupper.

9.4.2 Digital tilgjengeliggjøring

Digitale tilbud: Det digitale tilbudet varierer betydelig mellom kunstområdene. På litteraturfeltet ble det registrert 583 digitale arrangementer ved folkebibliotekene i 2024, med nær 60 000 tilskuere. Bokbasen oppgir at det var nærmere 22 000 lydbøker og 31 000 e-bøker for salg. Innen musikk finnes et omfattende digitalt tilbud gjennom strømmetjenester, men ingen samlet statistikk for norske digitale utgivelser, heller ikke digitale musikkarrangementer. For scenekunst mangler det tall for digital formidling, selv om 13 prosent av befolkningen oppgir å ha sett teater eller musikal digitalt i 2023. Blant museene oppgir 97 prosent at de gir digital tilgang til samlingene. Andelen av de kunsthistoriske objektene som er gjort digitalt tilgjengelige, har økt til 20 prosent i 2024. Av museumsgjenstander for øvrig er 41 prosent gjort tilgjengelig på nettet. DigitaltMuseum hadde 4,6 millioner besøk i 2024.

Utvikling: Under pandemien økte digital formidling på tvers av feltene betydelig, men har siden avtatt. Digitale arrangementer i folkebibliotekene er redusert med 15 prosent fra 2022 til 2024, og antall lydbøker tilgjengelig på bibliotekene, så vel som nye lydbøker i salg, var klart lavere i 2024 enn de to foregående årene. Tilfanget av e-bøker fremstår noe mer stabilt. På musikkfeltet tyder økende digitale inntekter på at markedet vokser, men målinger av volum er ikke tilgjengelig. Selv om økningen i norske kinofilmer trolig bidrar til et voksende strømmetilbud, har vi heller ikke på dette området tall for tilgjengelig volum i strømmetjenestene. Andelen museer som meldte at de hadde live formidling, falt fra 75 prosent i 2021 til 39 prosent i 2023. Samtidig har digital tilgjengeliggjøring av samlinger fortsatt å vokse: Andelen digitalt tilgjengelige kunsthistoriske objekter har økt fra 10 til 20 prosent fra 2016 til 2024, andelen andre museumsobjekter fra 33 til 41 prosent. Bruken av DigitaltMuseum vokste med 156 prosent fra 2016 til 2024.

Kunnskapshull: Mangelen på løpende data om tilgjengelig volum i musikk- og videostrømmetjenestene utgjør et betydelig kunnskapshull. Vi har også begrenset innsikt i det digitale tilbudet innen scenekunst og visuell kunst, selv om dette er av mindre betydning sammenlignet med fysiske tilbud enn innen litteratur, musikk og film.

Digital bruk: Bruken av digitale kulturtilbud varierer mellom kunstområdene. Ifølge *Norsk kulturbarometer 2023* hadde 27 prosent av befolkningen sett konsert på nett de siste 12 månedene, 13 prosent hadde sett teater eller musikal, 18 prosent hadde brukt folkebibliotekets digitale tjenester, og 19 prosent hadde lest e-bøker. Personer med innvandrerbakgrunn benytter digitale kulturtilbud oftere enn befolkningen som helhet, særlig digitale konserter. Generelt bruker personer med høy utdanning også det digitale tilbudet oftere enn andre. På tvers av kildene fremstår Netflix, YouTube, Spotify og NRK som de viktigste plattformene for digital kunst- og kulturbruk.

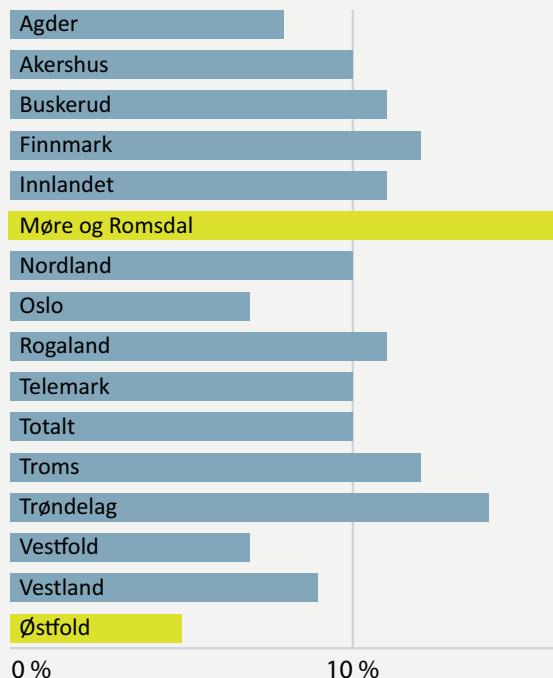
Utvikling: Etter covid-19-pandemien har digital bruk av kulturtilbud, dersom vi ser bort fra tilbudet i strømme- og plattformtjenester, gått ned. Likevel ligger bruken fortsatt på et høyere nivå enn før 2020. Andelen som benyttet digitale konserter, gikk fra 35 til 27 prosent mellom 2021 og 2023. Økt bruk av tid på videomedier (økt med 58 minutter per gjennomsnittsdag) og lydmedier (økt med 45 minutter) fra 2016 til 2024 viser at befolkningen bruker stadig mer tid på digitale uttrykk, også utover de tradisjonelle kulturformene.

Kunnskapshull: Dagens kulturbruksundersøkelser vektlegger digital formidling av de ofte fysiske tilbudene som tradisjonelt er målt i slike undersøkelser. Bruk av digital kunst og kultur på strømmetjenester og i sosiale medier fanges i større grad opp av mediebruksundersøkelser, men her blir ulike kunst- og kulturuttrykk i liten grad kategorisert og skilt fra annet innhold. Når befolkningens tid og oppmerksomhet i økende grad konsentreres om digitale rom, er mangelen på kunnskap om bruk og eksponering for kunst- og kulturinnhold på digitale plattformer – utover de typisk fysiske og institusjonelle tilbudene – et vesentlig kunnskapshull.

Rekruttering av nye brukere og deltakere

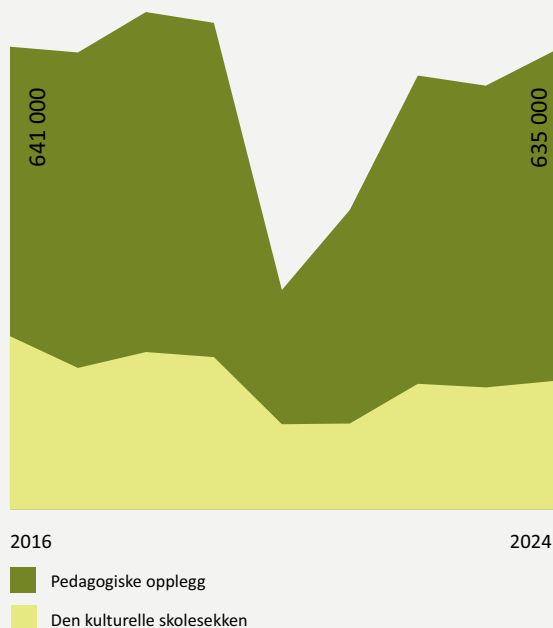
Kulturskolens dekningsgrad

elevplasser i forhold til befolkning 0–19 år

Kilde: GSI

Barn og unge i museene

Kilde: Kulturdirektoratet

Arrangementer for unge musikk og scenekunst

6 295

Kilde: Kulturdirektoratet

Visuell kunst

driver med kunst i fritiden

26 %

Kilde: SSB

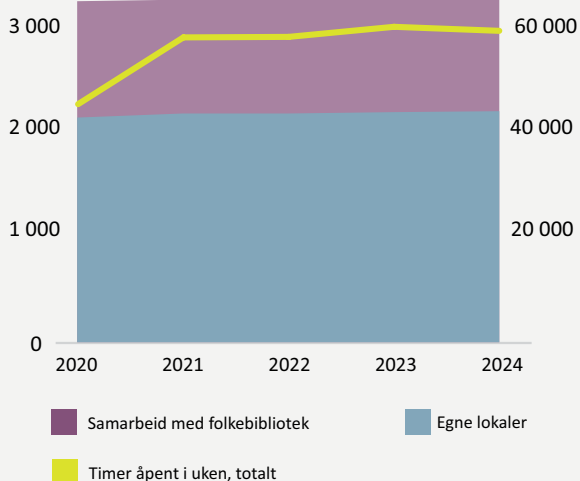
Instrument

spiller i fritiden

24 %

Kilde: SSB

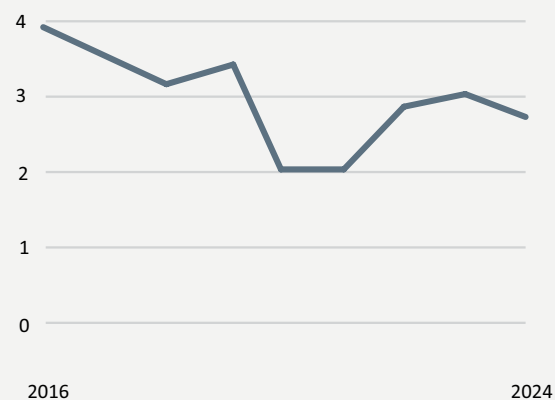
Skolebibliotek

Kilde: GSI

Den kulturelle skolesekken

kunstmøter per barn

Kilde: Kulturtanken

9.5 I hvilken utstrekning rekrutteres nye brukere?

Barn og unge møter kunst og kultur på en rekke arenaer, både i fritiden og i skolen. Deltakelsen i denne aldersgruppen er høy og relativt stabil, antakelig takket være ordninger som Den kulturelle skolesekken, kulturskolen og skolebibliotekene, som samlet når ut til en stor del av den unge befolkningen.

Samtidig finnes det geografiske forskjeller i tilbud og deltakelse, og de estetiske fagene i grunnskolen er relativt sett svekket over tid. Og selv om barn og unge er en tydelig prioritert målgruppe i kulturpolitikken, mangler vi en samlet og jevnlig oppdatert oversikt over virkemidler rettet mot denne gruppen og kunnskap om hvordan de virker over tid.

9.5.1 Unge kulturbrukere

Barn og unges kulturbruk: Kulturbruken blant barn i alderen 9–15 år er gjennomgående høyere og mer stabil enn i befolkningen som helhet, særlig fordi skoletilbud inngår i målingen. Barna deltar også aktivt i kulturaktiviteter, spesielt visuell kunst og musikk. Økonomi oppgis som en viktig barriere, særlig for kino, teater og konserter.

Utvikling: Fra 2016 til 2023 har kulturbruken i hovedsak vært stabil eller økende, med unntak av kunstutstillinger, der deltakelsen har falt.

Møter med profesjonell kunst og kultur i skolen: Den kulturelle skolesekken når nesten alle elever i landet, med 2,9 kunstmøter per elev i 2024. Det er små forskjeller mellom fylkene.

Utvikling: Selv om dette er en særdeles dekkende ordning, har antallet kunstmøter per elev gått ned siden 2016.

Kunst- og kulturfag i undervisningen: Timetallet for musikk (368 timer) og kunst og håndverk (623 timer) har endret seg lite de siste årene. Lærerkompetansen er lav sammenlignet med andre fag: I 2021/2022 hadde 46 prosent av musikk lærerne og 52 prosent av lærerne i kunst og håndverk studiepoeng i fagene.

Utvikling: Timetallet i kunst- og kulturfagene har vært stabilt i perioden, mens lærerkompetansen har svekket seg over tid.

Barn og unge i kulturskolen: Antallet elevplasser i kulturskolen har lenge ligget stabilt på rundt 10 prosent av aldersgruppen 0–19 år. Musikk dominerer fortsatt, men de andre kunstartområdene har økt sin andel. Dekningsgraden varierer mellom fylker og kommuner.

Utvikling: Tilbudet fremstår svært stabilt på nasjonalt nivå, men vi antar at ulikhetene mellom fylker og kommuner vedvarer.

Skolebibliotek: Skolebibliotek er en sentral arena for tidlig tilgang til litteratur. Statistikken er begrenset, men viser en stabil dekning av bibliotektilbud.

Utvikling: Tilbudet fremstår stabilt, men med bedring i åpningstider etter pandemien.

Kunnskapshull: Vi mangler detaljerte data om ressurser, boktilfang og bruk, som kunne gitt et klarere bilde av elevenes tilgang til skolebibliotekene.

Tilbud for barn og unge i musikk, scenekunst og museer: Musikk- og scenekunstvirksomheter med statlig finansiering rapporterte om 6 300 arrangementer for barn og unge i 2024.

Museene rapporterte i 2024 om 768 000 barn og unge som deltok i pedagogiske opplegg, inkludert i Den kulturelle skolesekken.

Utvikling: Antallet musikk- og scenekunstarrangementer gikk ned med 3 prosent fra 2023 til 2024, men har økt siden 2016. Antallet deltakere ved museenes tilbud økte med 5 prosent. Ser vi bort fra pandemiårene, fremstår tilbudet som relativt stabilt over tid, med variasjoner fra år til år.

9.5.2 Fungerende tiltak

Tiltak rettet mot barn og unge: Vi mangler per i dag en samlet og oppdatert oversikt som er tilstrekkelig for å følge utviklingen.

Kunnskapshull: Det er behov for en samlet og jevnlig oppdatert kartlegging av virkemidler rettet mot barn og unge, inkludert budsjettmessig prioritering. Dette vil kunne inngå i en bredere kartlegging av kulturpolitiske virkemidler som vi foreslår andre steder i rapporten.

Effekter av tidlig deltakelse: Vi vet lite om hvordan barns møter med kunst og kultur påvirker deres kulturbruk som voksne. Norske data som kan belyse dette, er begrenset.

Kunnskapshull: Det er behov for longitudinelle studier som kan følge enkeltindivider og vurdere effekter av tidlig kulturbruk.

Prioriterte kunnskapsbehov

Innledningsvis i denne rapporten pekte vi på indikatorer som kan brukes til å si noe om utviklingen i kultursektoren i lys av den kulturpolitiske tilgjengelighetsambisjonen. I noen tilfeller identifiserte vi indikatorer det ennå ikke finnes gode målepunkter for, altså områder der det allerede fra starten av forelå kunnskapshull. Gjennom arbeidet med rapporten har vi også blitt oppmerksomme på flere mangler og ujevnheter i datagrunnlaget. Noen av disse er sektorovergripende, mens andre gjelder spesifikke deler av sektoren.

De mest sentrale kunnskapsbehovene ble løftet frem allerede i rapportens sammendrag, som et kortfattet utvalg av temaer som etter vårt skjønn krever særlig oppmerksomhet og oppfølging. Dette kapittelet utdyper bildet. Først beskriver vi noen tverrgående kunnskapsbehov som gjelder flere deler av kultursektoren og ulike sider ved tilgjengeligheten. Deretter gjennomgår vi kunnskapsbehovene innenfor hvert av rapportens hovedtemaer.

Formålet er å tydeliggjøre hvilke data og innsikter som mangler for at vi fremover skal kunne følge utviklingen i kultursektoren ut fra de sentrale hensynene som inngår i tilgjengelighetsambisjonen – og dermed gi et mer solid grunnlag for å vurdere hvordan tilgang, deltakelse og inkludering utvikler seg over tid.

10.1 Tverrgående kunnskapsbehov

Data om digitale kulturtilbud: På tvers av kunst- og kulturområdene mangler det løpende og tilgjengelig statistikk om digitale utgivelser – og om tilgjengeligheten og eksponeringen av norskprodusert og annet innhold i strømmetjenestene. Selv om det finnes omfattende data hos de kommersielle aktørene, er disse i liten grad tilgjengelige for forskning og forvaltning. Uten slike data er det vanskelig å følge utviklingen i kunst- og kulturtilbudet og vurdere hvordan digital teknologi påvirker tilgjengeligheten.

Samlet oversikt over virkemidler og kulturpolitiske målsettinger: Det finnes i dag ingen helhetlig og regelmessig oppdatert oversikt over hvordan de kulturpolitiske virkemidlene forholder seg til overordnede målsettinger som inkludering, universell utforming, barn og unges deltakelse og andre sentrale kulturpolitiske hensyn. En slik kartlegging ville gjøre det mulig å vurdere i hvilken grad tilskuddsordninger og andre virkemidler bidrar til å fremme disse formålene – uavhengig av hvilken etat eller organ som forvalter dem. En samlet og jevnlig oppdatert oversikt over ordningenes innretning, krav, vurderingskriterier og økonomiske rammer vil være nyttig for å følge utviklingen i virkemiddelapparatet over tid og for å vurdere hvor godt kulturpolitikken understøtter tilgjengelighetsambisjonen.

10.2 Kunst og kulturtilbudets omfang

Statistikk om musikkutgivelser: Det finnes ikke en løpende, helhetlig statistikk for antall musikkutgivelser. Etter at IFPI sluttet med salgsstatistikk i 2020, er bildet fragmentert, og både myndigheter og bransje mangler innsikt i utviklingen. Statistikk på dette området kan utvikles gjennom samarbeid mellom bransjen og myndighetene.

Jevnlige kunstnerundersøkelser: Kunnskap om kunstnernes inntekter og arbeidstid er avgjørende for å forstå utviklingen av kunst- og kulturlivets omfang – og et viktig grunnlag for utviklingen av kunstner- og kulturpolitikk. Jevnlig gjennomførte undersøkelser av denne typen ville styrke kunnskapsgrunnlaget.

Innsikt i arrangementsveksten: På flere områder, som litteratur, visuell kunst og kulturarv, ser vi en sterk vekst i arrangementer utover tradisjonelle formidlingsformer som utstillinger og faglig veiledning. En felles typologi og analyse av arrangementsveksten, og av hva «eventifisering» betyr for virksomhetenes prioriteringer og publikums tilgang til faglig innhold, ville styrket kunnskapen på området.¹⁹⁶

Arenastatistikk: Dagens statistikk dekker primært statlig finansierte virksomheter; vi mangler helhetlige tall for private og kommunale scener og visningssteder. Uten dette får vi ikke et fullstendig bilde av den geografiske tilgjengeligheten. Vi antar imidlertid at kostnaden ved en slik løpende kartlegging per i dag ikke vil stå i forhold til den kunnskapsmessige gevinsten.

10.3 Fysisk tilgjengelighet

Løpende registrering av universell utforming i kultursektoren: Det mangler en nasjonal registrering av universell utforming av arenaer, noe som er nødvendig for å kunne følge utviklingen over tid. I tillegg til å være jevnlig oppdatert, kan en registreringsordning også fungere som en informasjonsressurs for publikum ved å gjøre det synlig hvilke arenaer som er universelt utformet og dermed faktisk tilgjengelige.

Beregning av avstand til flere arenaer: I denne rapporten har vi sett nærmere på befolkningens avstand til museer og danseforestillinger. For å få et mer fullstendig bilde bør også andre kulturarenaer inkluderes. Av hensyn til ressursbruk og tilgang på stedsdata må det trolig gjøres prioriteringer, men særlig bibliotek, skolebibliotek, musikkscener, teatre, visningssteder for visuell kunst og kinoer peker seg ut som aktuelle å inkludere.

Informasjonstilgjengelighet i digitale kanaler: Vi har etablert et system for å følge utviklingen i dekningen av kunst og kultur i redaktørstyrte medier, men mangler kunnskap om hvordan befolkningen orienterer seg i den store og uoversiktlige informasjonsflyten i sosiale medier. Mange virksomheter i sektoren gjennomfører egne undersøkelser av dette. For å kunne følge utviklingen i informasjonstilgjengelighet på nasjonalt nivå vil det være hensiktsmessig med undersøkelser som kartlegger hvor og hvordan publikum får informasjon om kunst- og kulturtilbud, og hvilke mekanismer – som algoritmer og prioriteringer – som påvirker eksponeringen av ulike typer informasjon.

10.4 Økonomisk og sosial tilgjengelighet

Ulikhet mellom grupper over tid: Datagrunnlaget som gjelder kulturbruk er godt, men analysene vi har gjort av *ulike grupper* kulturbruk, er enkle og tentative. Det er behov for mer

¹⁹⁶ I forskningen har man vært opptatt av dreiningen fra institusjoner til festivaler og lignende. I vår sammenheng ser vi en eventifisering innad i institusjonene. Jf. Henningsen et al. 2017.

metodiske og systematiske undersøkelser av hvordan sosial ulikhet i bruken av kulturtilbud utvikler seg.

Bredere bilde av gratistilbud: Vi mangler systematiske data om omfang og utvikling av gratis-tilbud utover biblioteker og museer. Mangelen er særlig stor når det gjelder private og kommunale deler av kultursektoren. Dette er ikke den høyest prioriterte kunnskapsmangelen, men et tema som kan inkluderes ved oppstart eller revisjon av løpende undersøkelser og rapportering.

10.5 Digital tilgjengelighet

Bruk av digital kunst og kultur: Dagens kulturbruksundersøkelser fanger primært opp digital formidling av tradisjonelle, fysisk forankrede tilbud. Vi mangler kunnskap om bruk og eksponering av særlig offentlig finansiert kunst- og kulturinnhold i sosiale medier og andre digitale plattformer – og hvordan dette påvirker den fysiske kulturbruken.

Scenekunst og visuell kunst: Det finnes lite informasjon om digitale formidlingsformer på disse feltene. En kartlegging av hvordan institusjoner og frie aktører tar i bruk digitale medier til formidling, dokumentasjon og utvikling av nye uttrykk, ville tette et kunnskapshull.

10.6 Rekruttering av nye brukere og deltakere

Langtidseffekter av tidlig kulturbruk: Vi vet lite om hvordan tidlige møter med kunst og kultur påvirker kulturbruk og deltakelse i voksenlivet. For å kunne si noe om langsiktige effekter av tiltak rettet mot barn og unge, vil det antagelig være behov for longitudinelle studier.

Skolebibliotekenes ressurser og bruk: Statistikken om skolebibliotek gir oversikt over dekning og åpningstider, men mangler opplysninger om ressurser, boktilfang og bruk. Mer detaljerte data på dette området vil gi et bedre grunnlag for å vurdere elevenes reelle tilgang til litteratur i skolen.

Kilder

- Advicia. (2025). *Landsrepresentativ befolkningsundersøkelse for Nasjonalbiblioteket*. Advicia/Nasjonalbiblioteket.
- Arnesen, D., Bjørnar, H. B. & Myksvoll, T. (2022). *Følgeforskning og evaluering av forsøk med fritidskortordninger*. Bufdir. Institutt for samfunnsforskning.
- Arnesen, H. S., Steffensen, K., Foss, E. S., Lervåg, M.-L. & Keute, A.-L. (2023). *Lærerkompetanse i grunnskolen. Hovedresultater 2021/2022*. Statistisk sentralbyrå.
- Bamford, A. (2012). *Arts and cultural education in Norway 2010/2011*. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.
- Bekeng-Flemmen, H. (red.). (2022). *Sterkere tilbake. Pandemiens konsekvenser for kultursektoren og mulige virkemidler for gjenoppbygging*. Kulturrådet.
- Bekkengen, F. V. (2024a). *Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn 2023*. Statistisk sentralbyrå.
- Bekkengen, F. V. (2024b). *Norsk kulturbarometer 2023*. Statistisk sentralbyrå.
- Bekkengen, F. V. (2025). *Norsk mediebarometer 2024*. Statistisk sentralbyrå.
- Berge, O. K., Angelo, E., Heian, M. T. & Emstad, A. B. (2019). *Kultur + skole = sant: Et kunnskapsgrunnlag om den kommunale kulturskolen i Norge*. Telemarksforskning.
- Berkaak, O. A. (2016). Kvalitet som agens. I K. O. Eliassen & Ø. Prytz (red.), *Kvalitetsforståelser. Kvalitetsbegrepet i samtidens kunst og kultur* (s. 68–84). Fagbokforlaget/Kulturrådet.
- Bibliotekutvikling. (2024). *Introduksjonskurs for biblioteksjefer*. <https://bibliotekutvikling.no/kompetansebank/courses/introduksjonskurs-for-nye-biblioteksjefer/>
- Bokhandlerforeningen. (2024, 31. desember). *Antall bokhandler*. Bokhandlerforeningen. <https://bokhandlerforeningen.no/bransjefakta/antall-bokhandler>
- Dahl, H. F. & Helseth, T. (2006). *To knurrende løver. Kulturpolitikens historie 1814–2014*. Universitetsforlaget.
- Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. (2024). *Innbyggerundersøkelsen 2024*. DFØ. Hentet 14. oktober 2025 fra <https://www.dfo.no/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2024>
- Djupeadal, E. F. (2022). På skuldrene til de minste. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 39(1), 29–40. <https://doi.org/10.18261/nnt.39.1.4>
- Enger, A., Berdahl, G., Campos, C. L., Eikemo, M., Eriksen, A., Espelund, K., Hansen, L., Hungnes, T., Mælen, K. M., Nøst, A., Nåvik, E., Paulsen, S., Eia-Revheim, M., Røynesdal, I., Henningsen, E., Nermoen, L. & Stavem, E. (2013). *Kulturutredningen 2014. Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 18. mars 2011* (Vol. NOU 2013: 4). Departementenes servicesenter.
- Fidjestøl, A. (2015). *Eit eige rom. Norsk kulturråd 1965–2015*. Samlaget.
- Film & Kino. (2025). *Årbok 2024*. Film & Kino.
- Grund, J., Aslaksen, E., Kruckow, M., Maurseth, P. B., Henrichsen, S. O., Loland, S. & Refseth, N. (2012). *En kunnskapsbasert kulturpolitikk. Kulturdepartementets eksterne FoU-utvalg*. Norsk kulturråd.
- Græsby, M. & Stabell, Ø. (2023). *Folkebibliotekloven – hva førte den til?* Innlandet fylkeskommune.
- Hagen, A. N., Cools, S., Wagelid, T., Bekeng-Flemmen, H., Aslaksen, E., Gram, I. & Nermoen, L. (2021). *Gjenoppbygging av kultursektoren. Delrapport juni 2021. Pandemiens påvirkning på publikum. Gjennomgang av kompensasjonsordning for arrangører og underleverandører i kultursektoren og stimuleringsordning for kulturlivet* (H. Bekeng-Flemmen, red.). Kulturrådet.
- Henningsen, E., Håkonsen, L. & Løyland, K. (2017). From institutions to events – structural change in Norwegian local cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 23(3), 352–371. <https://doi.org/10.1080/10286632.2015.1056174>
- Hjemdahl, A.-S., Vrålstad, S. & Bjerklund, M. (2024). *Har kulturfrivilligheten rom for alle? Universell utforming av kulturfrivillighetens rom*. Kulturalliansen/Telemarksforskning.

- Holmen, R. B., Strøm, V., Dalen, D. M., Hoel-Holt, A. S., Slaatta, T., Rønning, H., Riis, C., Moen, E. R. & Torvund, O. (2024). *Avanseregulering i bokbransjen. Hensiktsmessig implementering av boklovens regulering av innkjøpsrabatten for papirbøker i allmennmarkedet*. Vista Analyse, TSL Analytics, Oeconomica, Torvund Olav ENK.
- Hylland, O. M., Haugsevje, Å. D., Schnell, A. J. & Miland, K. P. (2020). *Ung kultur. Et kunnskapsgrunnlag*. IFPI. (2025). *The Global Music Report 2025*.
- Innst. 258 S (2018–2019). *Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen, Meld. St. 8 (2018–2019)*. (2019). Stortinget.
- Kjørup, S. (2018). Kulturmeldingernes kvalitet. I J. F. Hovden & Ø. Prytz (red.), *Kvalitetsforhandlinger. Kvalitetsbegrepet i samtidens kunst og kultur* (s. 37–58). Fagbokforlaget/Kulturrådet.
- Kleppe, B., & Askvik, T. (2023). *Kunstnerundersøkelsen 2019*. Kulturdirektoratet.
<https://kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/kunstnerundersokelsen-2019>
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2023). *Rom for deltakelse – regjeringens kulturfrivillighetsstrategi (2023–2025)*.
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024a). *Mer film sammen. Regjeringens strategi for kino og filmformidling*.
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024b). *Statsbudsjettet 2025 – tildelingsbrev til Kulturdirektoratet*.
- Kulturalliansen. (2025). *Kulturlokaler i Hedmarkskommunene*. Kulturalliansen.
- Kulturdirektoratet. (2023). *Forsøksordninga for distribusjon av kulturfondbøker til skulebibliotek*.
- Kulturdirektoratet. (2025a). *Det nasjonale museumsnettverket i 2024*. Kulturdirektoratet.
- Kulturdirektoratet. (2025b). *Museumsstatistikk [upublisert]*.
- KulturIT. (2025). *Statistikk [upublisert]*.
- Kulturrådet. (2025). *Årsoppsummering litteratur 2024*. Oslo: Kulturrådet.
- Larsen, D. E. U. (2025, 7. mai). Finnmark har bare åtte bokhandler igjen. *Klassekampen*.
- Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa. (2023, sist endret 2025).
<https://lovdata.no/lov/2023-06-09-30>
- Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd. (2007, sist endret 2025).
<https://lovdata.no/lov/2007-06-29-89>
- Mangset, P. (1992). *Kulturliv og forvaltning*. Universitetsforlaget.
- Mangset, P., & Hylland, O. M. (2017). *Kulturpolitikk. Organisering, legitimering og praksis*. Universitetsforlaget.
- Meld. St. 8 (2018–2019). *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida*. (2018).
- Myhre, E. (2021). *Utviklingstrekk i bokmarkedet*. Bokhandlerforeningen. ERM Consulting AS.
- Nagel, I. (2009). Cultural participation between the ages of 14 and 24: Intergenerational transmission or cultural mobility? *European Sociological Review*, 25. <https://doi.org/10.1093/esr/jcp037>
- Nagel, I., & Ganzeboom, H. (2015). Art and socialisation. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.10432-5>
- Nasjonalbiblioteket. (2024). *Besøk og arrangementer 2024 – folkebibliotek* <https://bibliotekutvikling.no/statistikk/forside/statistikk-for-folkebibliotek/besok-og-arrangementer-2024-folkebibliotek/>
- Norsk filminstitutt. (2025a). *Formidling*. Norsk filminstitutt. Hentet 14. oktober 2025 fra
<https://www.nfi.no/tilskudd/formidling-2>
- Norsk filminstitutt. (2025b). *Årsrapport 2024*. NFI.
- Norsk filmklubbforbund. (2025). *Årsmelding for 2024*.
- Nybakk, E., Sjøvold, J. M., & Stampe, P. L. (2025). *Musikk i tall 2023*. Kulturdirektoratet.
- Ogundipe, A., Eikemo, S. S., & Aslaksen, E. K. (2020). *Et kunnskapsbasert og langsiktig mangfoldsarbeid*. Kulturrådet.
- Opinion. (2016). *Kulturbruk blant innvandrere i Akershus*. Norsk publikumsutvikling, Akershus fylkeskommune.
- Oxford Research. (2023). *Kunst- og kulturfag på vent. Kartlegging og analyse av kunst- og kulturoppføring i grunnskolen i Norge 2022*. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.
- Perlic, B. (2019). *Lærerkompetanse i grunnskolen. Hovedresultater 2018/2019*. Statistisk sentralbyrå.

- Prop. 1 S (2024–2025). For budsjettåret 2025 under Kultur- og likestillingsdepartementet. Utgiftskapitler: 300–353. Inntektskapitler: 3300–3350 og 5568. Kultur- og likestillingsdepartementet (2024).
- Puijk, R., & Engelstad, A. (2025). *Mangfold i hjemmemarkedet for film. Hva strømmetjenester og Oslo-kinoene byr sine brukere*. Universitetet i Innlandet.
- Roaldsnes, A. (2025). Blind to culture. How classed cognition prevents cultural policy initiatives from increasing cultural participation for children. *International Journal of Cultural Policy*, 31(2), 230–252. <https://doi.org/10.1080/10286632.2024.2329262>
- Rosness, M. (2024). *Barrierer for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke*. Opinion.
- Røyseng, S., Dæhli, B., Eira, L. J. A., Furuli, L., Hætta, C., Johansen, K. W., Kielland, T., Knutsen, T. K., Luedy, G., Nærland, T. U., Risnes, T. M., Rønningen, A., Sharma, S. S., Tvedt, T., Østerdal, T., Øverland, S. T., Hagen, A. N., Opsahl, M., Korum, S. & Nordgården, G. (2025). *Musikklandet. Flerstemt musikkpolitikk for framtiden* (Vol. NOU 2025: 7). Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.
- Sjøvold, J. M., Hval, J., Stampe, P. L. & Øverli, B. B. (2020). *Bruker- og bruksundersøkelser museer 2019*. Kulturrådet. Rambøll Management Consulting.
- Stampe, P. L., Thomassen, M. N., Vindøy, A., Wee, M. S. & Alstad, E. D. (2023). *Kunst i tall 2022. Inntekter fra musikk, litteratur, visuell kunst og scenekunst*. Kulturdirektoratet. <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/kunst-i-tal-2022>
- Statistisk sentralbyrå (2022). *Kulturstatistikk 2021*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå. (2025, 24. september). *Bruk av IKT i husholdningene*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/informasjons-og-kommunikasjonsteknologi-ikt/statistikk/bruk-av-ikt-i-husholdningene>
- St.meld. nr. 8 (1973–1974). *Om organisering og finansiering av kulturarbeid*. (1973).
- St.meld. nr. 23 (1981–1982). *Kulturpolitikk for 1980-åra*. (1981).
- St.meld. nr. 27 (1983–1984). *Nye oppgaver i kulturpolitikken*. (1983).
- St.meld. nr. 48 (2002–2003). *Kulturpolitikk fram mot 2014*. (2003).
- St.meld. nr. 52 (1973–1974). *Ny kulturpolitikk*. (1974).
- St.meld. nr. 61 (1991–1992). *Kultur i tiden*. (1992).
- Sætrang, S. G., Skutlaberg, L. S. & Ryssevik, J. (2020). *Et mangfoldig kunst- og kulturliv. Hva vet vi og hvordan utvikle mer kunnskap?* Kulturrådet. ideas2evidence.
- Utsi, M. & Danbolt, M. (2024). *Å spille hvit. En kartlegging av melaninrike skuespilleres erfaringer ved Nationaltheatret 2019–2024*. Nationaltheatret. UTSI/DANBOLT.
- YouGov. (2024). *Polaris Nordic. Digital Music in the Nordics*. TONO, Teosto og Koda. YouGov.

